MANUSCRIPTA
INSTITUTI OSSOLINIANI
I. 654

Nº Inv. 654.

L IIII.

1 nr 654 Mowa 27.

NOWY NIEPRZYIACIEL POLSKI

PRZEZ

I.M.X. PAWŁA Z CHOT,

CZEY CHOTECKIEGO

Kanclerza Chełmskiego, kanonika Luckiego Proboszcza Garbowskiego na Seymie Walnym Warszawskim.

WYDANY

Dnia 12 Stycznia Roku 1695.

654

INSTYTUT OSSOLIŃSKICH

Grauius lacerantur Pauperes a grauis
Iudicibus, quam a crudentissimis Hostibus.
Nullus enim Praedo tam cupidus in alienis
quam Iudex iniquus in suis. Isid.
de Summ Bonn Lib: 3

Nowy Nieprzyiaciel wpadł w Pań=
stwo WKMci Pana Mego Miłosciwego
y Dobrodzieia, Nowy ale nad Naystar=
szych Krolestwa Polskiego, po dzis dzien
Nieprzyiaciol większy, gorszy, niedyskre=
tnieyszy, Nowy ale Starą Polskę Panią
Narodow Xiężnę Prowincyi wniwecz obra=
ca wieczną Sierotą y wdową zostawuie.
Facta est quasi Vidua Domina Gen=
tium, Princeps Provinciarum. Nowy lecz
Stare Jeremiasza w Sercu iey odnawia
lamentacye y w krwawych łzach wdzięczne
twarzy nurza iagody. Plorans plorat et
lachrymæ eius in maxillis eius. Nowy tan=
quam ex equo Troiano nigdy niespodziany,
zbyt Smiały, zbyt bliski, aż sie o Sam
Lublin y Piotrkow oparł, co większa dzi=
wnieysza domowy. Inimici hominis do=
mestici eius. A takiego fortelu y sztu=
ki ze czas niemały wszedszy do Polski,

Sensim zycie, Substancyą, Honor w O:
czach Civium tey Oyczyzny bierze, ruinu:
ie, plądruie, a nikt go niedoyrzał, albo
choc doyrzał, y na Substancyey doiecha:
ny został, niemogąc potencyey iego ultimæ
Instantiæ resistere Serdecznie tylko we:
stchnąwszy, y łzami sie zalawszy zamil:
knął.

Coby to był za Nieprzyiaciel, Ia sam
był zawoiowany od niego, znam wskros
maniere iego, niedawno mie zelus boni publici
odbił, y tu dla przestrogi za pewnego ięzyka
in Facie WKMci y całey Rzeczypospo:
4 litey prezentuie. Ego sum qui Veni de præ:
lio daię znac ze ten Nieprzyiaciel nieinny
iest, tylko Niesprawiedliwosc Trybunalska,
Super hostes Patriæ hostis.

Od Wieku Nieprzyiaciół Polskich mo:
gła kiedy Dignitas Regia premi sed
Nunquam profanari. Od tego Nieprzyia:
ciela
Niesprawiedliwości

Niesprawiedliwosci ta ią potyka konfuzya, Swiadczy Statysta Koronny: Dignitas Regia per injustitiæ culpam profanatur

Nienowina ze sie od Nieprzyiaciela noga powinie Krolestwom, przecie iednak zaden iako ten rozboyniczym ich nie infamiował tytułem, Swiadczy Statysta Niebieski. Remota Justitia quid sunt Regna nisi mera latrocinia

Dawno powstaie Narod przeciw Narodowi, Krolestwo, przeciw Krolestwu. Surget Gens contra Gentem et Regnum adversus Regnum, a przecie niezgruntu giną. Ten Nowy Nieprzyiaciel tak doiezdza, tak dokucza, ze Miasta głowne in Ultimum idą exterminium, y Krolestwa dłuzey sie opierac niemogą. Sine Justitia dissolvuntur Civitates, et non possunt Regna Subsistere.

W nieprzyjacielu postronnym znaidzie de Vita hominis reflexyą woli, gdy może żywem wźiąć, niż trupem położyć, woli, ciało wźiąć, niż duszę wystrasżyć, po przyjacielsku nieponieprzyjacielsku się stawić.

Pokazał to po sobie około roku 1071, Assa Sultan Aegyptu Dyogenesowi Rzymskiemu Imperatorowi Konstantynopolskiemu, którego gdy na woynie poimał, nietylko gardłem darował, ale iak milego traktował przyiaciela, pyta się potym Dyogenesa, gdybym Ja tak wrzęce twoie się dostał, iakobyś mię traktował? odpowiedział: iako Nieprzyjaciela iednegobym cie momentu niezywił, Któremu Sułtan; y Jabym tobie mógł to ubyć, ale wiedz otym Który Sułtanem iestem twego okrucieństwa naśladować

niemyślę.

niemyslę: At ego tuam certe non imitabor crudelitatem.

Ten Nowy Nieprzyiaciel Niesprawiedliwość, gdy kogo na tey Zycia ludzkiego Woynie poimaią: Militia est Vita hominis Super terram czy winnego czy nie winnego, niema często tey reflexyey, de Vita hominis, nad ktorą u ludzi Nihil majoris est prety, Neglectis legum formulis, et ys quæ ad Judiciâ Capitalia spectant, Supinâ Negligentiâ, omissis malitiose et imperite; bez pamięci na prawo ludzkie mowiące Vbi Nulla subest culpa ibi et pœnæ nullus potest esse relictus locus, bez pamięci, na prawo Boskie, Non Stabis contra Sanguinem proximi tui na smierc kondemnuie

Nie tak postronny, na dobra cudze,

chciwy Nieprzyiaciel, iako ten domowy.
Przeszłych wiekow pierwey, niz generosi=
tatis Alexandra Wielkiego zgasnie wtym
pamiątka. Ruszył sie z całym woyskiem
przeciw Azyey, dowiedziały sie otym Na=
rody Azyatyckie, wysypały sie przeciw
Niemu ofiaruiąc mu połowe wszystkich
dobr swoich, zeby im dał pokoy y woyskiem
nieinfestował, Odpowiedział Alexander:
Non ego hoc proposito in Asiam descendi
Videlicet ut ea quae mihi daretis possi=
derem sed ut ea quae ipse Vobis darem
haberetis

Iak Niebo od Ziemie, tak dalekie
tego Nowego Nieprzyiaciela od Alexan=
dra propositum, Nie poto zwoyskiem affe=
ktow, y assystencyey swoiey in Arenam
Iudicandarum Nationum descendit, aby
co dał ale zeby wziął, będzie kto rad nie
rad nietylko tysiąc czerwonych Złotych,

tysiąc

tysiąc talerow bitych, złoty srebrny kredens, Karety, cugi, rumaki, rzędy złociste, od boku szable, bogate szpalery, Łufami Mina, aletez y polowe ofiarował Substancyey: Quo est altera vita altera Subsistentia et basis cui imittitur omne bonum privatum et publicum, będzie mowe dawał dimidium bonorum, które beant homines, opum które wewszystkim y na wstydo na chwałę Boga, na zasługi Woysku, na podatki, na podpore Rzeczypospolitey, opem ferunt non eici: et foras, y owszem maiąc sobie ten czasza złote żniwo, bespiecznie się przymowi y wtarg poydzie Tribunal mensem auream putans sibi obvenisse descendit ut ea quæ ipsi darent possideret.

A lubo będzie Nieprzyiaciel który zwyczaiem Nieprzyiacielskim, Państwa Prowincye, Substancye, Złote kraie, ogniem y mieczem runuie, pustoszy, znosi, przeciena sławę na honor, nietak nastąpi. Niezal

raz poraz wspomniec Alexandra Wielkiego
bo y to był wielkiego rozsądku artykuł iego
woyskowy. Wysłuchał raz Zołnierza z pod
znaku swego a on na sławę Daryusza Nie:
przyiaciela swego ięzykiem szermuie, skon:
fundował go y rzekł: Stipendium tibi
do ut contra hostem pugnes et non ut de
eo male loquaris.

d Quaz cap 83

V tego zas Nieprzyiaciela zanic to
wziąc komu sławę, Honor, reputacyą, pod prae:
textem laesae Securitatis, choc y zadnego lae:
sionis albo zawinienia Vestigium niemasz.
Niesłusznie Instygatorom kazac naysc
na cudzą gospodę, bez Sądu, bez rosprawy, na
niewinnych Familiantow nastąpic, zniewazyc,
skonfundowac, Possesionatis pro Iustitia
certantibus, pro Voce na Seymikach libera
in convulsionem libertatis et Status Nobi:
litaris, rok dac, infamiowac, dekretowac
et de Regno Dominijsq; proscribere. Per

Secutor

Secutor honoris contra conscientiam et Justitiam, omnia facit in grauamen partis.

Pokazała się była antecactis temporibus okrutna tego Nieprzyiaciela Species. Swiadczy domowa Kronika Surrexerant Viri Belial Viri pestilentes persequentes pietatem Subvertentes Judicium nihil æquum judicantes nisi quod impium. nihil pium consulentes, nisi quod pnigum.

Naaszniejszy Krol Stephan Pan Swątobliwy y sprawiedliwy chcąc dać odpor temu Nieprzyiacielowi postawił y postanowił pierwszy Legislator za zgodą wszech Stanow Rzeczypospolitey ex oppositio Trybunał Koronny, aby był custos et tutor Universalis Justitiæ, aby contra Viros Belial æquum impium pium iniquum judicantes, procederet et pugnaret: aby inter Justum et injustum judicio

Secante divideret, aby się Zdrowiem
z Substancyą, z Honorem Livium tey Oy-
czyzny, juste secundum Deum Jus Scri-
ptum et aequitatem obchodził.

Po Naiaśnieyszym Krolu Stefanie
Ordinaria et bene ordinata Justitia
Fundatorze. Naiaśnieyszy Krol Zy-
gmunt Trzeci Swego czasu Successor
na Państwo y prawo Polskie magc so-
bie pro Socio Regio Trybunał, przydał
mu ad custodiam assistentiam maxime-
rum incrementorum, rzadnym słowem obadwa
ci Naiaśnieysi Monarchowie, uszykowali
prawa Sicut acies castrorum bene ordi-
natas cavsis Militaribus, cavsis Palati-
natuum, Terrarum, Districtuum, compo-
siti Judicy, Mostowi, y inną ordynacyą
et ordine Deputatow radoby woyskiem
albo pospolitym ruszeniem radzili. dali

Trybunałowi

Trybunałowi Supremam nad tym praefe:
cturam, Supremum Iustitiae dicasterium,
non alio fine, tylko zeby był conservator
et defensor Reipublicae, a zeby wszyku
prawa Koronnego, y ordynacyey stał y kro
kiem iednym niewystąpił Straszną attako:
wali Sumnienie iego Iuramentu rotą.

Podiął sie tego wszystkiego Try:
bunał assekurował sie fide honore con:
scientia dotrzymać, być Sprawiedliwosci
przyiacielem, zawarł y coraz potwierdza
Pakta z Bogiem, Prawem, Sumnieniem,
Rzecząpospolitą y onę poprzysięga:
Az oto co czyni staie sie gorzey niz
ktory ex Viris Belial wgłowę Nieprzy:
iaciel, loco Iustitiae crudelitas loco pa:
trociny proditio loco auxily oppressio
zapomina cięszkich obligow Swoich wy:
pada z kroku powinnosci swoiey łomie szy:
ki bene ordinatae legis rwie pakta nie

Niedotrzymuie Wiary Bogu Prawu Su-
mnieniu WKMci y Rzeczypospolitey, na
zdrowie Substancyą Honor hostiliter
następuie. Cunctas Subditorum res ad
Suum lucrum reuocat immunitates suf-
fert Libertates opprimit, leges uiolat,
Ius invertit, per lucra confingit, bonis
pellit Regno proscribit quem Vult quando
Vult et quomodo Vult.

A gdyby iescze Sczerze pole dał
aperto Marte aperta Militiæ suæ stuba
potkał sie nietakby Sercu bolesno boby
sie mogł kazdy iakokolwiek armis de-
fensionis złozyc, ale tylko iako Nowy
Nieprzyiaciel tak tez Nowemi Stratage
matibus, wycieczkami, fortelami, Sztukami,
bardziey niz Kleomenes Krol Lacedemon-
ski przeciw Grækom, niz Græcy przez
Stucznego Synona przeciw Troi, niz Han-
nibal przeciw Rzymianom y włoskiey zie
mi niz Epaminondas Statuami Bozkow

niz

niz Collicratides Cyrenenski przeciw Zamkowi Magnecyey woiuie y narabia

Nową pozycyą obozem stawa miesci sie w Miescie w Iesieni w Piotrkowie po S Franciszku wponiedziałek na wiosnę w Lublinie poprzewodney Niedzieli także wponiedziałek nowym przykładem w małey kupie liczne woyska in causis Militaribus y wielkich Mocarzow Iudicio Secante gromi nową modą novo woiowania y niezwyczainych regimentarzow genere bitwę stacza.

Samo Corpus Woyska

Trzymaią Corrupcye

Prawe Skrzydło

Deklaracye, Addycye, Reiecty

Lewe Skrzydło

Sprawy częsciey a recentioribus niz antiquioribus regestris Sądzone

Harcownik

Iuris periti albo Patronowie

Zamieszanie w potrzebie

Involutiones causarum ex indebito regestro

Rozerwanie Szyku

Rozerwanie Completu Deputackiego y ustąpienie ex acie Iustitiae zeby sie sprawa niesądziła ad mentem corrumpentis abo przyiaciela

Poimanie w Niewolą

Causae raptus et Incarceratorum

Vwolnienie Poymanca

Relaxowania wiezy per decreta anteriora Tribunalitia nakazaney.

Położenie trupem

Kassowania Donacyi dożywocia odsądzenie niesłusznie Substancyey quae est altera Vita

Zasadzki

Conservationes Speciales ad continuationem,

Posiłki

Positki

Przywoływanie Spraw Specyalnych y Regestrow Nowych

Straż

Deputaci in fundum do Inquisycyey wysyłani

Podiazd

Instygatorowie po Ośmiu po dziesięciu y więcey na większey ludzi ruinę Honorow oppressyą

Loto Rycerskie albo sądy

Nieustuchanie exemptow ludzi rycerskich in opere belli zostaiących

Wytrąbienie kogo z Woyska

Osądzenie Szlachty in pœna infamiæ pro voce na Seymiku libera et de Regno Dominii ząz proscriptio

Niesłuchanie Artykułow dawnych

Przepisowanie Dekretow przeszłych Trybunałow

Nervus belli y Żołd

Grzywny wielkie przeciwko prawu y Zagarzania privatim do Skrzynki swey anticipata Solutione Condemnat Suspensis vel reiectis eisdem Condemnationibus una cum Solutione marcarum alteri parti jure merito Serviente in Summum eiusdem partis damnum et praeiudicium

Bunty Rebellie Związki

Praktykowanie partialitates conspirationes y wydawania Sekretow

Są y inne bez miary tym podobne u tego Odprzysiaciela cudowne fortele et genera bellandi, lecz kto się ich narachuie experyencya Zawoiowanych y ukrzywdzonych bez liczby niech da liczbę, y same na mieyscu

Woyskowych

Woyskowych Artykułow Sądowe Protokuły Acta Decreta Regestra authenticum deponant testimonium

Trzy są Maiestates w Państwie Polskim animæ et fulcra fortyssima

Pierwsza Maiestas Regia W.K.M.ści P. M. Mtto: od ktorey Salus Vita et beatitudo Regni procedit

Druga Maiestas Comitialis od ktorey totum corpus Regni in Salubritate conservatur Consilia Salutis eius interna et externa ab ea promanant.

Trzecia Maiestas Tribunalitia od ktorey communis Justitiæ propagatio powinna in totam Rempublicam descendere.

Dwie pierwsze Maiestates ex affectu swoiey przestrzegaią obligacyey

Od Naiaśnieyszego Maiestatu W.K.M.ści P.M. Mtto. O Vere Salus Vita et beatitudo Regni procedit. Beatum dixerunt populum Ps. cui hæc sunt.

Od Maiestatu Seymowego principium humanæ felicitatis et origo tak dalece byc nieprzestaie, lubo czasem iaka dissonantium consiliorum powstanie burza, to wrodzona ku Oyczyznie miłość, y przezorna in Regali Throno providentia WKMci P. M. mtto umie zaraz motos componere fluctus.

Sama tylko Maiestas Tribunalitia oderwawszy sie od tak Statecznych in conservationem boni publici Kompanek poczeła rebellizowac, kiedy od niey Miasto Iustitiæ injustitiæ jurati civium hostis propagatio descendit

Gdyby był dotychczas na swiecie pożył Swięty Infułat Hipponenski y widział tak Stratowaną y skontemptowaną od tego Nie przyiaciela Sprawiedliwosc pewnieby inaczey rozumiał aniby iuz mowił: O Sancta Laudabilisq; Iustitia sub te et per te, pudicitia regnat pax triumphat et Securitas, dignitas

floret

g ad
Erem
14

floret et fructum adfert in patientia.
Jednym słowem ledwoby iuz rozumiem Oby:
watele tey Oyczyzny pace dixerim Niewo:
leli sie z Temistoclesem do piekła dostac
niz w ręce tego Nieprzyiaciela. Themisto:
cles malebat ingredi Viam ad infernum
quam ad Tribunal ducentem.

Bywały niewątpie Swiątobliwe Try:
bunały y bywac mogą, nieuymuie wielom
antecedaneis et Succedaneis, bo y regula Iu:
ris uymowac niekaże. Negligentia unius al:
teri nocere non debet: y druga quæ a Iure
communi exorbitant et discordant nequaquam
ad consequentiam sunt trahenda, ale y temu
nikt niemoże kontradykowac, czego sie nieraz
oko Napatrzyło, ucho nasłuchało, y experyen:
cya Nauczyła, ze hoc Sæculo wzgardzona
Sprawiedliwosc z przyiacioł Nieprzyiacioł
znalazła Omnes amici eius Spreuerunt eam
et facti sunt inimici

A mozesz byc większy Nieprzyiaciel

nad tego ktory, poprzysiężonych pakt, wia:
ry Bogu prawu WKMci y Rzeczypospoli:
tey niedotrzymuie ktory investigabilibus
Vys nadrogie tey Oyczyzny Kleynoty Zdro:
wie Substancyą Honor wypada, o Boga
o uczciwe niedba Qui Diuinum metum
contemnit honestatem non curat talis et
Diuini Numinis contemptor et honestatis
publicæ hostis acerrimus. A od ktoregoz
Nieprzyiaciela mogą byc większe Rzeczypo:
spolitey Nieszczęscia iesli nie od tego

Clades Mortalibus unde
Adveniunt quoties fallaci pectore jurant

Od ktorego spodziewac się tylko od tego
weryfikacyey owego proroctwa: Dissipatione
24. dissipabitur terra et direptione prædabitur
infecta est ab habitatoribus Suis, quia trans:
gressi sunt leges mutaverunt Jus dissipa:
uerunt fœdus Sempiternum.

Wtak wielkim tedy y iawnym od tego
Nieprzyiaciela Niebespieczenstwie do kogo
sie przydzie

sie przydzie udac, do kogo uciec tylko do
Samego Pana Boga ktorego Iudicia in Psa
Vniversa terra. ktorego in Nomine Iustitiæ H
Veritatem et in Veritate Deum implicite Iu
credimus, aby nas Sądy y sprawiedliwosc
Swoię na mieyscu Swoim w opiekę y protekcyą
WKMci oddał Deus Iudicium tuum Regi P
da et Iustitiam tuam Filio Regis

Dał WKMci Panu M: Miłosciwemu
drugiemu na ziemi Salomonowi Pan Bog Sa: 3
pientiam ad discernendum Iudicium, cor Sa:
piens et intelligens, prudentiam Multam
nimis et latitudinem cordis, posadził na Thro:
nie y postawił. Posuit Super Thronum et 3
constituit Regem ut faceres Iudicium et Ca
Iustitiam

Dał Sprawiedliwosc za iedno præsidium
y firmament Krolestwa. Ius et Iustitia
Regnorum Summa præsidia et firmamenta.
Podał za naipierwszą powinnosc Krolewską
Iustitia principalissimum Regale officium.

Pokażesz tedy WKM miłościwe y
Samym skutkiem że Honor Regis Judi-
cium diligit, kiedy Facies Judicium iniuriam
patientibus. Pymiesz się WKM o crimen
laesae Suae Maiestatis ponieważ Digni-
tas Regia per injustitia culpam profa-
natur. Vpomnisz się o Miasta o Krolestwo
Swoie ponieważ sine Justitia dissolvuntur
Civitates et non possunt Regna subsistere
Zabieżysz providą Severitate Regia ne
fundata legibus Civitas legibus eversa vi-
deatur. Salwować będziesz racżył Honor
Boski Kościołow Poddanych swoich, zdrowie
y Substancye ich, ktorzy rednostaynym wo-
tuą głosem Salva nos pereimus.

Poskromites WKM hardosc wszystkich
postronnych nieprzyiaciół, przywrocisz ad Stu-
porem orbem Christianum odważnych dzieł WKMci Magnitudo
niemasz Narodu gdzieby Imienia niebyło
formidandum.
Vigtes

Vigtes w małym czasie Brachio Suo Gen-
tes immanitate barbaras locis mfinitas
multitudine innumerabiles, gdzie od wiekow
zaledwie słyszane Imie było Twarzy kro-
lewskiey podzielites, Kraie podeptates, avulsa
climata przygarnętes, bespieczenstwa do-
mowe ustalites, tak dalece że innym
wszytkim tryumphatorom z Obserwancyey
a Waszey Krolewskiey Mści z powinnosci
Należy tytuł Victori Triumphatori Patriæ
Patri.

Sprawi to waleczna y niezwyciężona
W K Mści ręka że y tego Nieprzyiaciela do-
mowego poskromisz, conteres fortitudinem
tego rozkazesz zaledz pasy wszytkim iego
misternym na ruinę Państwa swego a Oycby-
zny naszey wycieczkom y fortelom wypędzisz
ex Visceribus Regni drugiego po Rzymie

w Polscze Alcibiadesa, Napomnisz Viuæ
81 Vocis Oraculo Vsquequo Iudicatis iniquitatem et facies peccatorum Sumitis

Idzie y o Thron WKMci Iustitiâ firmatur Solium ktorey kiedy niebędzie (Strzez Boże) oppositorum regulam verificari Ta Stans firma będzie między cudownemi cnotami dziełami y Naturalną Sukcessyą Nieposlednim Naiasnieyszym Krolewiczom Viuam Imaginem WKMci reprezentuiącym
88 do Thronu præparamentem. Iustitia et Iudicium præparatio Sedis tuæ

Ta będąc Herbowną WKMci tarczą tym Samym nietylko calszą niz Epaminondasa byc sie Sama spodziewa ale tez nie zwyciężoney WKMci tarczy nieomylnym Victoriarum et triumphorum pewniey niz sławna Aristomenesa tarcza Stanie supplementiæ mentem, Sumet Scutum inexpugnabile æquitatem.

Fabius

Fabius Maximus Scutum Romanorum dictq Waszey Krolewskiey Mci Stemmata quid faciunt? tylko Scutum Polonorum et Iustitiae Waszę Krolewską Msc prawdziwiey byc pokazuią.

Poty Krolestwa Poki sprawiedliwosci tak prognostykował ow S: mąz Remigiusz iako Diuinum Oraculum Klodoneuszowi pierwszemu Krolowi Francuskiemu pytaiącemusie iak długo Krolestwo Francuskie Stac może; Odpowiedział Quamdiu in eo regnatura esset Iustitia

Chwalą Niesmiertelne Kroniki Naiasnieyszego Krola Stefana za postanowienie Trybunału Koronnego. Wynoszą pod Niebiosa Krola Zygmunta Trzeciego za znaczne incrementa y augmenta iego, a dopieroż kiedy WKM tak zawoiowaną odbiiesz y przywrocisz Sprawiedliwosc na wiekopomnych

słupach y Kolossach pisać będą Non plus ultra.

Dwuch Krolow z Osob Swoich pomie:
nionych na nogach postawiło Trybunał, kto:
ry kiedy teraz z nog spada Trzeci raczysz
WKM dzwignąc y podać rękę.

Zygmunt Trzeci był tego Imienia
WKM Jan Trzeci: powiedział ktos o Zy:
gmuncie że Non Surrexit Maior illo in
diebus eius. To Elogium Verius Janowi
WKMci należy za swiadectwem Sacræ
11 paginæ Non Surrexit Maior Joanne

Dobrą Nadzieię y Sam tytuł trze:
ciey liczby czyni, iako bowiem swiadczy
S: Statysta: Vis habere bonam causam
g: habeto tres testes Patrem Filium et Spi:
ritum Sanctum, tak że dwuch pomienio
nych Krolow Trzeciego WKM z trzeciey
teraz Trybunału poprawy osobliwie
z trzeciego Samego Naymilszego Bogu y

ludziom

Ludziom Janowskiego WKMci Imienia
Optimam causam et Iustitiam po Bogu
nieomylnie spodziewac sie

Juze w Imie Panskie y zawoiowa
na Supplikuie Oyczyzna y daskawe
przyczymarg sie Nieba, ruszyc sie racz
WKM przeciw temu Nieprzyiacielowi zwoy:
skiem Nadwornym Maiestatis Sud et
Comitialis Przyszedt dzien y godzina
od Boga zwyciestwa WKMci. Ecce
dies de qua locutus est Dominus ad te
ego tradam tibi inimicum tuum ut facias
ei sicut placuerit in oculis tuis
A ztąd po całym Swiecie Gloriam
Regni tui dicent et potentiam tuam lo:
quentur.

Pytanie y Odpowiedz potrzebna dla Informacyey Szlachcica Polskiego na Elekcyą d 10 Juny Ao 1697.

1mo Co Szlachta robi na Elekcyey przez Niedziel cztery?
R. To co przed pułrokiem Vradzili w Warszawie zgodziwszy się dwie Partyie na dwoch Marszałkow.

2do. A iestże w tym Generositas Szlachcica?
R. Nie iest bo idzie za cudzą wolą y respektem.

3tio Co iest lepszego czy cierpieć Marszałka iednego ze dwoch fakcyi obranego czy zas straconÿ czas na obieraniu zdeptać a insze: go obrać trzeciego.
R. Lepsza rzecz iest czas darować ambicyey dwoch Partyi a inszego obrać Marszałka bo tak pokaże generositas Szlachcica że lubo siła czyni dla respektow Panskich przecięsz drwić y błądzić z niemi niechcę gdzie daie się za nos wodzić tak iak oui Consultes per ludibrium Pontifices.

4to Poniewasz zda się Rzeczy ptey dzielić na dwie strony, poczym poznać lepszą stronę?
R. To będzie lepsza nieochybnie strona przeciwko ktorey Piechoty y Assystencye Panskie gotuią się albo stawać będą. To zaś gorsza ktora temi Assystencyami otoczyła się przeciwko

Brzuchom Szlacheckim Hayduckie Dragańskie y Raytarskie wystawia Brzuchy.

5to. Czemu Polacy y Starzy y Młodzi aż do tych czas nie obrali Niemca choć czasem chcieli nigdy Bog nie dopuscił iako to iuż na dwoch Elekcyach Neyburczyka y Lotaranczyka? Czemu ani Francuza tylko raz y to nieudało się?

R. Boby iuż dawno Polska w Zadku dwoistey głowy Orła z Czechami y Węgrami siedziała. Na dowod czego dosyc namienić iedną Assekuracią wymuszoną na Rzeczypltey podczas Woyny Szwedzkiey gdzie zapisała się nie obierać sobie za Krola tylko z Domu Austryackiego, ktora karta dopiero Windikowana przez Krola przeszłego na Seymie. Colligationis a czemuż P. Bog Francuza przynamniey nie pozwolił aż do tąd. R. Boby iuż dawno było absolutum Dominium? Proba tego iawna ta; My iesteśmy od Francuskiey Szlachty ani możnieysi ani odważnieysi a wżdy tam iuż ostatek wolnosci dodusił teraznieyszy Krol poznosiwszy Conclavia y wszytkie Rady Stanow pociągnąwszy do tych despotycznych Słow; Taka iest Wola Nasza:

6to. Kogo za Krola obrać między tak wielą Koncurrentow?

R. Tego za ktorego obraniem niemoże byc Niebespieczenstwo

Za:

Zadney Nowitatis y prowadzenia Woyny cudzey iako y domo:
wey. A gdzie takiego szukać?
Nigdzie tylko na drodze Swiątobliwych Przodkow naszych od
ktorych my nie iesteśmy mędrszy, docente ipsa experientia.
Komparuiemy się z Aktami Przodkow naszych a naydziemy się
cieniem tylko respektem ich y wolnosci y Zacnosci.

Zmo Czy dobrze na Krolewicza Jakuba tak wiele Kriminacyi
Falszow Obiekcyi Związkow ad Concitandum Odium & furorem
Populi na wymyslano y bez przestanku wymyslaią.
R. Distinguo według Boga nie dobrze Boskarze hos dolos
w Authorach według Polityki dobrze, bo iesli mu Bog przeyz
zrał Koronę, trzeba zeby u Korony wychlustany Vmęczony y
prawie ad nihilum redactus do niey przystąpił aby pamiętał
iako się szczerze ze wszystkiey dusze starać należy, Vt
omnibus placere possit, a przynamniey ieżeli to impossibile
tak żył zeby mu żadney Obiekcyey nikt zarzucić ani
dowieść niemogł.

Condæus Censuratus.

Non nouum mihi fuit quod sentis detegi in
dies magis magisq Gallorum fraudes qui sub
prætextu promouendi Neoburgici Condæanam
iterum factionem suscitent. Nihil vnquam
sinceri ab illis expectaui et si bene meministi
tum primum cæpi de rebus Nostris male omina
ri postqm sciui Neoburgicum se suas præten
siones Gallorum fidei commisisse sed videamus
quem tandem vestrum optimo Principi prælatum vellent
Heroica Principis Condæi facinora adeo toti
orbi innotuerunt vt eum celeberrimis ex anti
quitate Ducibus comparare possis et si solam
virtutem militarem spectes quouis Imperio
dignum pronuntiare licebit. Nolim tamen
hac extrema et in vulgus famosa specie
Patriæ meæ illudi nolim Poloniæ quæ
hactenus ipsa militiæ schola existit et in præ
senti statu vel maxime vegeto Duce habet vpq
emeritæ et apud alios consumptæ virtutis
militaris præmium esse fuit olim et ingens
gloria Dardanidum ille Condæus qui olim
omnia magni Ducis munia indefessus obibat
nunc laboribus fractus et vitijs juuentutis enor
uis circumfertur in sella fruiturq otiosus actio
nu

1697.

onum praeteritarum gloria non permisurus
deinceps tot annis partae famam fortunae
iuvenum amicae et corpori non tam aetate quam
excessibus debilitato. Caeterum, mireris verò hoc
quem in acie martem vidimus si ad Politica
eum applicueris nihil ineptius da veniam si
liberius me loqui compellit Sanctus amor Patri
ae. In praelio nemo tam formidabilis in aula et
in negotijs nemo tam contemptibilis. Semper
manu quam consilio promptior in omnibus
quos cum Aula tractatibus se suosque perdidit
tolle Condaeo virtutem militarem et omnem su
stulisti Certum enim est cum nulli mortalium
impietate erga Deum ingratitudine et perfidia
erga amicos violentia ingenij erga omnes
cedere. Suspendo fidem donec allata demonstra-
vero.
Ex quo tempore Condaeus a Magistris et Praefectis
sui juris factus fuerat usque ad egressum ex car
cere nunquam Sacram confessionem adierat Obiur
gatus ob hoc a Praesidente Perotta qui itentidem
hac notoria impietate erga Deum perfidia erga
Principis amorem quo solo patientia ipsius
nitebatur processisse. Cessit persuasionibus
religiosissimus Princeps et quo tot annorum
omissiones simul et semel repararet attractis in
partem

partem praeclari facinoris Duce de Nemouis
(qui postea a Duce de Beaufut in duello perem-
ptus) vno eodemq die nulla praeuia confessione
vna cum suo amico ter Sacram Synaxim adyt
et prima quidem vice apud PP. Jesuitas in pla
tea S. Antonij secunda apud S. Rochum in Parochia
S. Honorij et tertia ad S. Sulpitium innotuit
populo tantum scelus et summum in eo horro
rem et odium excitauit. Testis est Boguslaus
Dux Radiuilus Principem hunc Carnibus
apud eum vescendis et operari conuiuio in quo
commode Genio indultum diem Veneris San
ctum elegisse quoties inter Familiares suos
dicere auditus est. Christianissimum iam
nimium durasse post tot saecula nausea sui mo
ueri tempus esse et prout Pagani Christianis cesse
rant, Itali recentiori alicui et magis modernae Se
ctae locum facerent certe si Prem illius id in nouan
dae religionis desiderium tenuisset non difficile
meo iudicio id effecisset qui ab ipsa iam natiuitate
destructo antiquo ordine naturae 13mo post Parentis
mortem mense in lucem editus tam inaudito mi
raculo apud Populum credulum quaecunque voluisset
noua dogmata adstruere poterat Nos qui miracula
sine necessitate non admittimus neque actis Parlamenti
Gallici subiacemus credimus naturam ipsius gratia nihil in
nouare voluisse eumque suam in Regium sanguinem adeptione

Autho Rechelio debere qui suam illi neptem collocare
decreuerat et morti Comitis Sessony quitam ma
nifestae iniuriae totis viribus se opposuisset. Haec
de natalibus huius Principis et impietate erga Deum.
Videamus an melius cum Senibus se gerit
et ne e Domo ipsius egrediantur. extant Literae
quibus viuente adhuc vxore Domine de Chastillon
nuptias pollicetur non defutura in quiens media
ipsius de medio tollendae. Et certo adeo persuaserat
vt praedicta Dnum Regem Angliae tunc exulem
qui illam deperibat illa spe maritum recusauerit
Extra Domum nihilo sincerior Ducem de Bualin
et Fratrem eius, ipsi vltra aram amicos, turpissime
deseruit. audirem toti Gallicae notam Iurauerant
hi et Condaeus amicitiam sibi mutuam nec multo
post iustissimas ob causas a Rege in carcerem
conijcitur poterant illi rebus adeo desperatis sine
vlla infamiae nota a pactis recedere quantillum enim
illis supererat virium quod Regi potentissimo oppo
nerent perstiterunt tamen vltra quam Galli solent
fideles militem suo aere conscribunt Vxorem Filiumque Con
daei Brudegalum introducunt ibique duorum circiter
mensium obsidionem praesente ipso Rege factam con
stantissime sustinent tandem cum nulla spes auxi
lij affulgeret dedere se coacti sunt viri fortissimi post
quam omnia consumpsissent propter fidem erga Condaeum hanc
honestissimis quas ijs a Condaeo auellendis Mazarinus
offerebat conditionibus inuiolabilem strenuam transferunt
/ munimentum erat ditionis Condaeanae / ibi

Turenuis. Summo studio Galliæ hostes quæsyt Condæo
amicos et inuenit in Belgio quid ibi seruitiorum
præstiterint ne moigno rare potest. Miratus est Condæus
ipse tanta fidem nouis q liberis e carcere ad utrosq
Fratrem missis æternam illis gratitudinem Sancte pol
licetur. neq se vllam cum Aula reconciliatio e initu
rum spondet nisi prius Sedanum in potestatem Ducis
Binellaonis restitueret et Turenco Præfectura Auer
gnen conferretur. Sed videamq exitum vix e carcere
dimissus cum Aula tractauit et tantum abest vt
ollam eorum mentionem fecerit vt e contra Præfecturam
Auergnen quam Turenco promiserat pro Duce de Mouis
sollicitauerit Pertæsi tantæ perfidiæ prædicti Principes
et ipsi cum Aula componunt eodemq feruore quo an
tea secuti fuerant deinde vt par erat factionem Condæanam
persecuti sunt detestati tam infamem et Principe indi
gnam perfidiam. Sed ne totam adhuc effundibilem superest
etiam nunc insignius ingratitudinis exemplum. Nemo
nescit Condæum libertatem suam debuisse studio et amicis
Dominæ de Chouerense. Accesserat factioni Condæanæ
non tantum ipsa Sed et Ducem Aurelianensem maximum
momentum partibus secum traxerat cuius potentia
non multo post Mazarinus Gallia excedere coactus est
neq aliam ex plurimis Conditionibus quas Condæus
more suo tanquam non seruaturus offerebat / tam insignis
nauatæ operæ mercedem petyt quam vt Princeps Cesy
frater Condæi filiam ipsius cuiuis etiam Regio sponso
non imparem in Matrimonium duceret quod et stipu
latus est iurata fide Condæus, liber a Carcere liberum

se etiam ab omni obligationum vinculo credidit. Sed
cum videret tam notoriam ingratitudinem nulli
non displicituram sceleratissimum rumpendi tracta
tus praetextum excogitat. Propendebat ad Pactas nu
ptias erga Protectricem Domus suae gratior Frater Con
daeus virtutem (cuius ipse non capax) etiam in fratre
ex osus cum primum a nuptijs dehortatur. Sed cum in
proposito persistere videret constantiam illius ad
inuentis contra innocentissimam Principis famam
calumnijs, quam potenti et scelerato telo aggreditur
et vincit. Talis in priuato et erga Amicos Condaeus
qualis aurem ~~ex~~ publico ex hoc violentiae et crude
litatis plusquam Neronianae exemplo collige. Postu
lauerat a Senatu Condaeus decretum, quo omnes
Mazariniani Parisijs exularent, tenuit id Senatus
quippe in quo non pauci factionis illius fautores
erant ille sine mora per emissarios suos seditionem
concitat a Populo armato Domum circumdari et
nisi statim postulata concederentur iniecto igne
absumi iubet et certe nisi fortitudo Mareschalci
Chospiras se Populo furenti opposuisset vno eodemq
ictu nullo facto amicorum inimicorumue discri
mine celeberrimum toto orbe Senatum sustulisset.
Captus biduo post Condaei Domesticus et sceleris
conuictus postquam in examine juramento
deposuisset id sibi a primario Principis Officiali
demandatum fuisse ad laqueum condemnatus
est Principe nehiscere quidem auso ne iustam
Senatus indignationem in se conuerteret talem nobis

Regem

Regem porrendit Gallia non tam amore nostri
quam studio illius a se mouendi qui etsi pote
state exciderit certe rerum innouandarum animum
semper retinebit. Quid ab illo magni expectare
possumus qui in ætate necdum senili omnia se-
nectutis incommoda patitur qui militiæ Gallicæ
assuetus a nostra toto cælo diuersa tam quinqua
genario proximus tyrocinium apud nos agere
nec vellet nec poterit. cuius inquietum ingeni-
um a pace abhorrebit et bello non sufficiet in hac
suarum nostrarumq virium imbecillitate de
quo optime dicetur quod de se dixit olim ille Roma-
nus Imperator bonum militem perdidistis et
malum Regem elegistis quid sinceri nobis polli-
ceri possumus ab eo qui Regem suum Patriam
Consanguineos amicos toties perdidit quoties
libuit quid securitatis in Senatu aut consilijs si
se forte libera gens iniustis votis huius Principis
opposuerit qui Caligula astutus modum inuenit
totum Senatum vno ictu e medio tollendi Et tanti
ememus scientiam qualemcunq militarem
vt nos libertatemq nostram tam effræni libi-
dini exponamus Nos, qui in Rege nostro non
tam scientiam quam Genium militarem
requirimus. et qui non tam Magnos Duces

inuenimus quam facimus.
Addam pauca de Filio ne opes crescentis Filij
ignaris imponat ille solis Paternis actionibus
mundo notus ex illis quod pessimum erat vanam
gloriam retinuit arrogantia sua toti Aulæ
exosus Maternum genus iustissimos timo-
res excitat, ne dementia Familiæ illi hæredi
taria etiam in hunc infusa tempore suo e-
rumpat. Non ignota loquor Auus illius
Mareschalcus de Brese vsq eo fatuitatis vene-
rat vt eum tota Prouinciæ suæ Nobilitas com-
muni consensu a Præfectura amouere voluis-
set nisi intercessisset authoritas Cardinalis Richelij
Auunculus ob dementiam a suis in carcerem con-
iectus ibidem post biennium in eodem statu mortuus
est Ipsa Principissa Condæana a maioribus
non degener non nisi media parte Anni videre
reliquos, sex mensibus e cætu hominum separata
familiæ suæ infortunium oculis publicis subducit
Stolidiores Nos sitam corruptum vndequaq San-
guinem Cenuicibus Nris imponamus et postquam
nos tam pertinaci bello Electioni Condæanæ
opponebamus nunc cum vltorem vltro in
Regem vocemus.

Inquatuor

podawali zamiłey Oyczyznie y Rzptey w
ktoryem Oycem y Synem dla miłości iey z
wodza gregarius z Pana obediens z Krola Conci-
uis stawąm się abym młodszemu y Rzptey
wygodnieyszemu vstąpił w ktorego obraniu
aby P. Bog WM vbłogosławił in solitudine
mea zabaw prozny Maiestat iego swięty bła-
gać będę. Dziekuię iuż tedy WM zawszytkie
Charitates vsługi y odwagi za Rady zaszczyt
y Dochody iezli się komu ex rationibus Status
vel fatorum niewygodziło niech odpusci sąm
wzaiem wszytkim odpusczam Zegnąm zatym
każdego z WM y przyciskąm do serca w ktorym
słodką ich pamięć pokim żywnosić będę Bło-
gosławieństwo nad to Oycowskie wszytkim
WM y każdemu z osobna impertior a lubo
odległoscią mieysca wzłączony sercem iednak
od spolney Matki dzielić się nigdy niebędę w
ktorey proch moy smiertelny złożyć pragnę
a że więcey słabosć pamięci y żal rzewliwy
nieznosi ostatek z tey karty ktorą do czytania
podawąm miłosci y szczerosci moiey wyrozumie-
cie. Dawne to iest moie niewzruszone mi beni
publici y tak zdrowia iako sumnienia mego
ratiami vgruntowane propositum Koronę
tę od WM na głowę moię włożoną y od tak
wielu lat przez Przodkow moich passesami
w ręce y do wolney WM dispositiey solenni wrocić

Abdicatione od pierwszey moiey ktorą mi miłosc
ku tey Oyczyznie dictowała na Seymie Anni
1661 Declaratiey toż zawsze we mnie zostawa
ło rozumienie Zem powinien był Rzptey vel
inuite consulere aby za zywota mego ante
uerteret te Niebespieczenstwa ktore mi by ią
niespodziane Interregnum z gruntu poruszyc
y zamieszac mogło tegom tylko pogodnego
iako teraz iest oczekiwał czasu kiedy Rzpta
od Confederatyi Woyskowych mieszanin domo
wych woyny Moskiewskiey vspokoiona może
bez wzerwania consulere sibi y wolney vaca
re Electiey Przywodzi mię do tey Abdicatiey
naprzod cura salutis aeternae ktorą iak tu każdy
na ziemi contemptu terrenorum skarbic sobie
powinien tak trudnieyby mi daleko na Bro
nie parare gdybym sie złożeniem rządow
vniżywszy y z wysokiey fortuny obligatyi
y niewczasow wyzuwszy samemu sobie y duszy
moiey lat moich ostatek darował Ale mnie
niemniey do tego przywodzi miłosc ku tey
Oyczyznie y Wm ktorą tak trudnymy niezwy
kłym chcę teraz testari sposobem ze wszytkie
charitates przewyzszaią Czuię się być laty y
zdrowiem słabym nachylonym pracami tak
częstych Obozow y Consultatyi złomanym
że siły moie curis regnandi sufficere niemogą
tak doskonale żeby z tąd publicum iakiego

vblizenia

vblizenia nieodniosło wole tedy samego sie
bie exinanire abym ad publica commoda
młodszemu y zdolnieyszemu otworzył wrota
Successorowi kiedyscie mi WM Pomocnika przy
brac niechcieli Widzę przytym że sczyrą moię
Intentią opacznie wytłumaczono y ponieważ
ney iakis Electiey Suspiciami onerowano ina
czey niemogą być iustificowane ani Rzpta tą
opinią zamieszana inaczey vprzetniona
tylko przez tendowod miłosci moiey kiedy ka
zdy obaczy że wolna zostanie Rzptey Electia
y że ia kładąc Koronę soluo metum timentis
gratis iakobym ią na cudzą klasc myslał głowę
więcey tedy wtym aperietur vmnie ratio puræ
quietis y miłosci WM niż wczasu odpoczynku
y priwat moich consideratia zaktoremi iako się
moderate vnoszę pokazuie dosie dzisieyszy Act
wktorym cokolwiek v ludzi charissimum wszytko
z miłosci Rzptey postkabeo Protestor przed Bo
giem że przez tę abdicatią żadnego præiudicium
WM ani czynię ani vpatruię y owszem tak rozu
miem że przez otwarte Interregnum drogę do
przyczynienia ich scielę Quod ergo felix faustumq
sit Rzptey a mnie przed Bogiem meritorium
vswiata gloriosum Iuz matura præmissa deliberatione
sanus mente et corpore libere nō coactus
Koronę y Sceptrum Panowanie Rządy y Krolestwo

tak iakomi iest na Electiey delatum y na Corona
tiey confirmatum y ze wszytkim cokolwiek Ma
iestati et Iunbus Krolestw Polskich y W. X. Z. ab
antiquo należy nic sobie z tego ani komu inszę
mit niezostawuiąc w ręce Rycerstwa Senatu y
wszytkich Stanow oboyga Narodow abdico wra
czam oddaię omni melioni modo formaq resi
gnuię wszytkie stany każdego z osobna a iura
mento fidelitatis et in quouis loco mihi praestito
soluo et ab omni subiectione et obligatione
subditia Omagio Vasalliog emitto et absolus
Xiążąt zas Ichm Brandeburskiego y Kurlan
skiego ab homagio et reliquis obligationibus pro
meo tantum interesse liberos pronuntio Co wszy
tko nietylko hac mea viua voce ale Diplomate
solenni w ręce Rzptey oddawam confirmuię y
ratificuię Diploma Electionis meae Anni 1648
authenticum et originale wracam oddaię y anni
hiluię Przywracam hoc Actu meo liberam facul
tatem et potestatem IMX Arcybiskupowi de
clarandi Interregni a całey Rzptey procedendi
ad liberam Electionem noui Regis eundem eligen
di et coronandi a oraz declaruię się y obiecuię
że nietylko inszym sposobem niebędę przeszkadzał
wolney Electiey przyszłego Panuiącego ale
nawet ad confutationem tych ktorzy udawali
iakobym miał z kimkolwiek de Regno tranegis
se żadnego Candidata WM proponować ani za
lecać niebędę y sam się osobą moią z tąd ab Acti
bus

Convocationis et Electionis oddale y absentuię
Powinienem przytym ex conscientia przestrzedz
WM y prosić abyscie WM nikogo Invidia huius
niechcieli onerare. Wszyscy PP postronni pro-
silimię y do tego momentu proszą abym to con-
silium odmienił. Civibus zas to muszę cum grata
recordatione miłości ich ku mnie dać swiade-
ctwo że się żaden nie znalazł ktoryby mi po-
chwalić nie tylko radzić miał Abdicatią ktora znać
że iest Boskiey ręki dzieło et vocationis meae
necessitas kiedy mi tak oney wszytkiego swiata
Improbatia wywiesć niemogła. Żegnam tedy
iuż Oycowskim sercem WM et Throno decedens
proszę abyscie tę Oycowską et omnes charitates
przechodzącą wdzięcznie przyiąć Intentią y do-
brze tłumaczyć chcieli. Dziękuię WM za dotrzy-
manie wiary y poddanstwa ktorego in difficil-
limis temporibus statecznie doznawał rozu-
miem że się na Panowanie moie nikt nie poskarży
Jeżeliby iednak co się komu w rządach naszych
niezdało proszę aby to fragilitati od ktorey Koro-
na ludzi nie uwolnia y rationi status ktora
prywatnym Interessom niezawsze wygodna
darował. Nakoniec iako miłości ku tey Rzptey
nigdy ani wraz cum Regali paludamento nie
wyzuię tak P. Boga gorąco proszę y gorączey
solutus curis prosić będę aby WM takie podał
consilia ktoremi byscie przez krotkie skonczenie
Interregni y godnego na Thron posadzenie Pana

postronne poprzedili factie y niechęci. Granice zasczyczyć y wnętrzną zgodę y iedność gruntownie wprowadzić mogli. #

Abdicatia Krola Jm. Pana Kazimierza

Anno Dni 1668 iest in volumine Legum Regni sub titulo Vchwała Seymu. Potym nastąpiła Conuocatia a poniey Electia.

Przysięga na Electią Wszytkich Stanow Rzeczypospolitey

Przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu w Troycy Swiętey Iedynemu na to. Iż nie tłumacząc żadnym przeciwnym ani wymyslnym sposobem tey przysięgi moiey w obieraniu Pana przyszłego tego będę mianował za Pana od ktorego y na ktorego Imię nic nigdy niewziąłem ani obietnicy otrzymałem ani praktykowałem sam przez się ani przez kogokolwiek y nie dla moich prywatnych respectow ale względem całey Rzeczypospolitey wszytko czyniąc upominkow brać nie będę. I tego na

Krolestwo

Krolestwo mianowac będę ktorego według Su-
mnienia y Praw naszych godnego będę rozumiał
ani będę wprowadzał nikogo na Panstwo
mimo powszechną zgodę Jezelim się tez kiedy
kolwiek wiązał tedy go całe odstępuię y kto-
kolwiek za Panowania Krola Jmci przeszłego
y po Abdicatiey nienależytemi sposobami mi-
mo Prawa nasze starał się o Koronę Polską obie-
rac go y mianowac niebędę tak mi Panie
Boże dopomoz y niewinna męka iego.

Przestroga o zgubie Dobr Du-
chownych przez Hyberny do
Seymikow dana od JMX.dza
Mikołaia Prazmowskiego Arcy-
biskupa Gnieznińskiego ex authen-
tico descripta. 20 Xb 1664

Przyniesie niewątpię znaczną WMMM PP
obszerna Jchm PP Posłow na przeszłą Conuo-
catią od WMMM PP wysłanych pociechę
Relatia. Jakosz iest się zczego cieszyc y za co

Panu Bogu dziękowac że pierwszy ten Act
teraznieyszego Interregnum powszechną
zakonczony zostaie zgodą bespieczenstwo
tak ab intra iako y ab extra opatrzone y do-
brym obwarowane Rządem. Incumbit to ie-
scze kazdemu Panu Bogu prosic aby ten
czas Nowego Pana Electiey nad rozumienie
y zyczliwosc wielu przedłuzony wtymze
od niebespieczenstw postronnych moglismy
przetrwac vciszeniu wczym niepozwolę mo
iey zasypiac powinnosci znosząc się ztemi
wszytkiemi ktorym Straznicza pogranicznie
go bespieczenstwa iest zwierzona y nieopuszczę
donosic coby do przestrogi WMM MPP
nalezało Miały y to Stany Rzpltey na te-
raznieyszey Conuocatiey na pilnym bacze
niu że ex Pactis niedawno z Czarem Imcią
Moskiewskim initis wnadchodzącym miesią-
cu Kwietniu Kijow odebrac zrąk y possesiey
tegosz Czara Imci potrzeba Vznały oraz fir-
mandi praesidio tenze Kijow necessitatem
A iz dla sczupłosci Woyska osobliwie pieszego
ztych 6000 ktore wsłuzbie zostaie Rzpltey
y na płacą Wdztwom wpodział się dostało
niemogło to praesidium bydz obmyslone
bo wte Szesc Tysięcy wchodzą y Draganiie

ztych

z tych Ludzi ktorych Commissia Lwowska
ostatnia w służbie zatrzymała ma constare
Na ktorych zapłatę iż cztery Pobory sine Ab-
„iuratis communi Consensu są pozwolone
w niektorych Wdztwach zas trzy tylko o czym
dostateczną będziecie WMMM PP mieli
Informatią od tychże Ichm PP Posłow swoich
a widząc tak wielką y nieodwłoczną potrzebę
złożenia tych podatkow y niemnieysza vtili-
„tatem gdy tak znamienite munimentum
Kraiow tamtych Stolicy postliminio przy-
wrocone będzie Rzeczpltey y oneyże znowu
incorporabitur. Doda to samo pospiechu
w składaniu tych Podatkow że Prowiant
wczesnie opatrzyć potrzeba ktorego przy-
sposobienie podczas ten Zimowy naysna-
„dnieysze bydź może. Co z mieysca mego
przypominam y zalecam WMMM PP.
Pewienem y tego że WMMM PP nie po-
„niechacie praeparare materias Exorbitantium
służących na teraznieyszych Ziazdach swoich
o ktorych opatrzeniu przyszły czas Electiey
tak dawnym iako y swiężym Prawem iest
naznaczony między ktoremi y ta nieposlednie
mieć musi mieysce. Względem podziału Zimo-
wych Chlebow w ktorych iak się gwałt Prawu
dzieie nietylko priuatorum ale y publico komus

to nie iest wiadomo Oto y teraz wszelakimi
vsiłowaniem naszym niemoglismy tego Cię
zaru zbydz gdy Zołnierz in viscera Regni
wprowadzony na koń sobie vstawy barzo
cięszkie a ledwo znosne do wypłacenia po
stanowiwszy a tym cięższe że bez pomiarko
wania Panow Dzierzawy y dobra Duchowne
woysku są rozdane gdy iednemu za wiele
drugiemu nazbyt mało dostało się Zanow
iako w rzeczy niewiadomey ale prawie na
pamięć stał się ten podział z kąd nic innego
tylko nieznosnego vdręczenia y vcisku
Dobrom tak Krolewskim iako y Duchownym
spodziewac sie potrzeba A lubo iuz teraz temu
zabiezec niepodobna ostrzegaiąc iednak
na potym ostatniey Dobr tych iuz zniszczo
nych zguby iezli co tedy tak wielkie bez pra
wie należy wziąc w uwagę WMMMPP
y co gruntownego circa haec hyberna posta
nowic pomoze temu wiadomosc prawdziwa
y doskonała Zanow osiadłych Dobr Krole
wskich ktorych liczbę z kazdey Dzierzawy
Krolewskiey abyscie WMMMPP Pobor
com z Regestrow Poborowych wziąc kazali y
one z sobą na przyszłą da Bog Electia przy
wiezli

wiezli aby cała Rzpta przeyzrzeć się mogła
y sama tę proportią vczyniła ktorą sobie
teraz pro suo arbitrio czyni Zołnierz y nie
ieden Zołd ale sowite wyciska nie iednak
tego w Zapłatę niepotrąca czymby się nie
tylko ta sczupła garść Woyska ale wielkie
Armaty sustentować mogły gdyby Rzpta
porządek wtym Sama vczyniła iakosz że
vczyni wątpić nietrzeba gdysz się to pokaże
iako się wiele ciężaru może vięć Rzptey
przez wprawienie w Ryże tych Zimowych
Chlebow ktoremiby znaczna się cześć Zołdu
wypłacić mogła wczym nowąby Capitula
tią z Zołnierzem postanowić potrzeba do
ktorey y ia sąm pro modullo sposobow po
dać nieponiechąm A iako Stany Rzptey
na przeszłym Seymie Abdicationis na
Prouisią IKM Liberaliter pozwoliły tak
abyscie ią WMc na przyszłym da Bog
Electionis Seymie publico assensu stwier
dzić y przyszłemu Panu in Pactis podać
raczyli pilnie oto z mieysca mego vprasząm
WMMMM PP lubo Sąm Krol Jow oto

obszerniey compellat WMMMM PP.
wszakże Nas do tego nietylko conscientiae
pietatis et gratitudinis ratio ale Prawo
słuszność y powinność ciągnie do tego
y każe prouidere aby ostatni Domu Ja-
gielońskiego szczęśliwie Nam przez dwie
Saecula panuiącego Potomek tristem et
egentem nie ponosił senectam. Będzie
to Narodowi Naszemu na wszytek Swiat
gloriosum Liberalitati Geniuszu Polskiego
consonum y v przyszłego da Pan Bog
Pana laudabile że tą wdzięcznością
dwudziestoletniego Panowania JKMci
curas labores incommoda pensabimus
Oco powtornie vpraszaiąc Braterskiey
WMMMM PP. Łasce oddaię służby moie.
w Warszawie

Jus cudendae Monetae
Illmis Archiepiscopis Gnesnensibus
Anno Dni 1284 Concessum
&
Anno Dni 1564 Confirmatum
ex Actis

Ex Actis Archiui Pta Ecclea Metropoli
tanæ depromptum et in Acta Metri
ces Regni Maioris transductum
Anno Dni 1666.
Consentt.m sub Electione.
Capitulum Prælator et Canonicorum
Almæ Ecclea Metropolitanæ Gnesn.

Vniuersis et singulis quorum interest presentium
tenore significamus. Inter alia huius Pri
mitialis Ecclea insignia Diplomata quæ in
Archiuo Nro diligenter asseruantur, Priuile
gium Præmislai Ducis Poloniæ super cu
denda speciali moneta Illmis et Rmis DD.
Archiepis Gnesnen. pro tempore existen. in
Anno Dni Millmo Ducentmo Octuagmo
Quarto. concessum reperiri cuius tenor est
is qui sequitur.
In Nomine Dni Amen. Ne gesta mortalium
idonea tractu decliui temporis euanescant
prouida Sapientum proinde Sanxit authori
tas facta digna memoria solennis scripturæ
testimonio posterorum notitiæ comendare
Hinc est igitur quod Nos Secundus

Præmislaus Dei Gratia Dux Poloniæ
Inhærentes vestigijs Prædecessorum No-
strorum et eorum pios Actus prout possumus
imitantes in primis libertates ab eis conces
sas Ecclesiæ Gnesnensi approbantes iure
perpetuo confirmamus omnes incolas
ipsius Ecclesiæ ab omnibus angarijs et
præangarijs absoluentes videlicet ab omni
solutione exactione Seruitute et iurisdictio-
ne seu Dominio totaliter liberantes et ad
ijcientes pro remedio peccaminum nostro-
rum nostraq ac Progenitorum nostrorum
salute, quod Vnbli Patri Nostro Dno
Jacobo Diuina prouidentia Sanctæ Gne-
snen Ecclesiæ Archiepiscopo eiusq Suc
cessoribus in Znejna Ciuitate sua et alijs
in Castellania Lenden ubi voluerit monetam
habere liceat specialem quæ per totum Do-
minium nostrum recipi debeat sicut nostra
In cuius rei testimonium præsentem pagi
nam, nostri Sigilli munimine duximus
confirmandam. Præsentibus his testibus
Comite Boscone Venatore Callisien Comite
Gneuomiro Castellano de Zbqnszyri Comite
Vito Pincerna Gnesnen et alijs quam
plurimis

pluribus fide dignis Datum in Cohina Anno gratiæ Domini Millesimo Ducentesimo Octuagesimo Quarto Indictione XII Calen Augusti per manus Colonis Notarij Curiæ nostræ.

Alterius vero Priuilegij Superioris contenorui et in omnibus Punctis confirmatiui Series eiusmodi continetur

Sigismundus Augustus Dei Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithuaniæ Russiæ Prussiæ Mazouiæ Samogitiæ Dominus et Hæres. Significamus præsentibus literis Nris quibuscunque vniuersis et singulis præsentibus et futuris horum notitiam habituris. Exhibitas esse Nobis Primi in Christo Patris Dni Jacobi Vrbanski Archiepiscopi Gnesnen Legati Natiui et Regni Poloniæ Primatis sincere Nobis dilecti literas Illris olim Principis Dni

Præmislai Ducis Poloniæ in Pargame-
no scriptas Sigillo illius in cordula sericea
appenso communitas Confirmationem
Libertatum Ecclesiæ Gnesnen. concessarum
tum et permissionem Monetæ cuius li-
bet in Regno recipiendæ. in se continentes
sanas integras omniq suspicione carentes
supplicatumq est nobis vt eas propter illarum
vetustatem innouare et authoritate Nra
Regia approbare ratificare et confirmare
dignaremur quarum tenor est iste.
In Nomine Domini Amen. De gesta mor-
talium idonea tractu temporis decliui eua-
nescant prouida sapientum proinde San-
xit authoritas facta digna memoria Se-
lennis scripturæ testimonio posterorum
notitiæ commendare Hinc est igitur quod
Nos Secundus Præmislaus Dei Gratia
Dux Poloniæ inhærentes vestigijs Præde-
cessorum nostrorum et eorum pios actus pro
ut possumus imitantes inprimis libertates
ab eis concessas Ecclesiæ Gnesnen. appro-
bantes iure perpetuo confirmamus omnes
incolas ipsius Ecclesiæ ab omnibus angarijs
præangarijs absoluentes videlicet ab omni
Soluõe -

34

1699

Życie
z Lubomirskiey Potockiey
Kasztlt Krak. Felixa żony.

ROZDZIAŁ I.

Wysokie Urodzenie Krystyny Anny Potockiey Woiewodziney Krakowskiey Hetmanowey Pol: Kor.

Dowod dobrego y chwalebnego życia, Iest Imię dobre y słodka po Smierci u wszytkich pamięć, sława bowiem wdzięczna między ludzmi, iest to Zycia dobrze skonczonego płod, lubo pozny ale szczęsliwy, który y po smierci tym lepiey y dłuzey Zyie, Im się przedtym Pobożnością cnót Chrześcianskich Iakonaypozytecznieyszym pokarmem umacniał. Tę dobrego Imienia sławę y miłą u wszytkich pamięć zostawiła, po sobie JW Krystyna Potocka Wdna Krakowska Hetmanowa Polna Kor. albowiem każdy który ią tylko znał, albo o niey słyszał, dziwnie ią pięknie wspomina y wychwala, z wyliczeniem cnót, któremi Zyiąc słynęła, y w usciech ludzkich Zywe Iey cnoty, tak dalece że się zdadzą niepotrzebowaić wypisania; atoli zeby ta słodka y wdzięczna pamięć swiętobliwego żywota dłuzey trwała y do potomnych wiekow doszła, któreby pobożne przykłady Iako wzor Zycia Chrześcianskiego z Krystyny wzięły, zwłaszcza w wielkich y rownych sobie Stanach y do podobney się cnoty zachęcały, zdało się raczey niekrzywdzić potomności, ale na które teraznieyszy wiek patrzył z swoią pociechą zeby następuiące czasy o nich czytały, a tak Zycie pobożne tey Pani należało, dla pozytku pospolitego wypisać y następuiącym wielu do nasladowania podać; Na koniec prozbie usilney wielu w tym wygodzić; A ponieważ tym znakomitsze y podziwienia godnieysze

cnoty.

udaią się przed oczy ludzkie, Im się większym zaszczycaią urodzeniem, dla tego y Krystyny Potockiey wysokie urodzenie zaleca też znaczniey świątobliwe tey cnoty y pobożne akcye.

Krystyny Ociec Jerzy Sebestyan Lubomirski Xiążę S. Rzymskiego Państwa Hrabia na Wiszniczu y Jarosławiu Marszałek Wielki y Hetman Polny K. P. który to Jerzy choćby żadnych niemiał Dziadów y Pradziadów sławą w oyczyznie y po całey Europie wziętych sam by Dóm swoy wsławił. Albowiem męstwem odwagą nieustraszoną szczęśliwemi expedycyami, obroną wolności całemu światu był w podziwieniu godzień że dla wieczney pamięci Konterfekt Jego porożnych Xięgach y po przednieyszych w Europie Pałacach po dziś dzień między wielu zacznieyszemi Monarchami znayduią się. Ten Jerzy Lubomirski prawdziwie Pan z Panów wielkich dostatków y apparencyi napełniał Dwor swóy nietylko Paniętami Polskiemi, ale y Cudzoziemskiemi a potym y Senat sługami swemi, bo się niewstydzili wyznać Iż sługami byli przedtym wielkiego Marszałka ktorzy niedawno z Jego Promocyi świecili w Senacie. On niezałował bogatey Fortuny na Szwedzką woynę bo swoim prawie własnym woyskiem Obległ Kraków przez długi czas Jesienny nierespektuiąc nacięszkie nieba niepogody, byleby Nieprzyiaciela z Stolicy Koronney wygnał. On Szwedów wszędzie gromił y znosił, Szacha Pułkownika Szwedzkiego w kilku tysiącach od wistrza na podiazd wysłanego zniosł do szczętu y samego zabił, alubo go częstemi listami Krol Szwedzki do siebie wzywał y wielkie czynił obietnice niedał się Jednak przeciągnąć od swego Pa oświadczaiąc szczyrze wierność swoie y owszem sam, to listami to upominkami to pogroźkami wiele chorągwi Polskich od nieprzyiaciela oderwał y Pa swemu przywrócił za którą uczynność w Częstochowie od S. Pani Krola

Kazimirza

Kazimierza przy assystencyi Senatu y woyska Buławą Polną uczczony, który tamże zaraz N: Mattce ofiarował y oddał, On Hana na przeciw Moskwie y Kozakom podarunkiem uiął, y na Stronę Rzeczypltey, przeciągnął; On Rakocego gdy do Polskiey wtargnął w Węgrzech woiował mieczem y Ogniem pustosząc y do Traktatu pokoiu według upodobania Swego przymusił, On przez całą Woyną Szwedzką od Boku Krolewskiego nieodstąpił, Krola uchodzącego do Łancuta wprowadził Koronę przez Alexandra Wolffa potym Opata Peplinskiego szczęśliwie z Krakowa wyniosł y prawie nieprzyiacielowi wydarł, y w wielkiey straży dochował, On pierwszy na Kozakow pod Beresteczkiem uderzył y za Hanem uciekaiącym w pogoń poszedł, On pod Zwancem wybawiaiąc Krola od wielkiego niebespieczeństwa przy znurzonym y prawie zgubionym woysku, uiął Hana Tatarskiego to wymową swoią to obietnicami, to upominkami, to wspomnieniem odebraney łaski od Oyca swego Stanisława Wdy Krakowskiego, u ktorego był w więzieniu dyskretnie y przystoynie miany, On pod Zborowem z miłości ku Panom y Oyczyznie tak wiele razy wiarołomnym nieprzyiacielowi poszedł w zastaw, Krola z nieprzyiacielem pogodził, Chmielnickiego do Submissyi przywiodł. Ze Pana przeprosił, On pod Słobodyszczany tegoż Chmielnickiego w czterdziestu tysiącach idącego na odsieczy Moskwie chwalebnym męstwem y odwagą zniósł szczęśliwie y odebrane Chorągwie pod nogi Krolewskie rzucił. On pod cudnowem nayuięcey dokazował, y pozwycięskiey został się w ukrainie na ukrocenie buntow kozackich. Tak szczęśliwy rozumny y bitny Jerzy Lubomirski zrodził Krystynę Annę Potocką Woiewodzinę Krakowską Ktorey się tu życie wypisuię. Regestr wielkich Senatorow odważnych Kawalerow Domu Lubomirskich możesz przeczytać

w przemowie

4

do ktorey cię odsyłam, lecz iak wysokiego Zoyca urodzenia była Krystyna tak niemnieyszą wzięła ozdobę z matki swoiey Konstancyi Lygężanki, Ta bowiem poszła z przodkow swoich, ktorzy zasługami niezliczonemi y Honorami woyczyznie Swiat Polski napełnili, godni że razem XV. Lygęzow w Senacie zasiadało, Jakoby się do samych tylko Krzeseł Senatorskich, albo do Zołnierskich Buzdyganow rodzili Lygęzowie, ale nieruszaiąc z grobu Dobiesiawow Lygęzow Kasztellanow Krakoskich całego Krolewstwa administratorow Vice Regow minowszy Jana Woiewodę Łęczyckiego Jakuba Hetmana przeciwko Swidrygulowi Janisława Biskupa Płockiego szczęsnego Arcybiskupa Lwoskiego, dwoch Hermolawow Podskarbich wielkich Kor. y Innych tak Zacnych w Oyczyznie Senatorow ktorych nadgrobkami cały Kosciol. W. O. S. Franciszka de observantia minorum. y Zamek Rzeszowski obrazami ozdobione dosyć wspomnieć. Oyca Konstancyi Lygęzanki, a Dziada z matki Krystyny Potockiey, a ten był Mikołay z Pytek Lygęza Kasztellan Sandomirski Starosta Biecki, Zydaczewski, Robczycki, Pan wielce nabożny y maiętny ale niemniey szczodry przeciwko Pu. Bogu kiedy podziś dzien tak wiele fundowanych od niego Kosciołow albo starych poprawionych, y nadanych liczemy szpitale dla ubogich we wszytkich swoich dobrach tak dobrze ufundował że pospolite życie wyrownać może fundowanym Klasztorom bo osobną prócz Innych Dworow Prowizyi odkazał dziesięcinę z dobr swoich, a przy wielkim swoim dostatku był tak głębokiey pokory że się na obrazach malować nie dał tylko całym ciałem nachylonego do ziemi Krzyż Pa. obłapiaiącego. Jako między Innemi widzieć Jego Obraz w Sędziszowie za miastem u Krzyżow. z tym u nog Chrystusowych napisem. Nicolaus z Pytek de Bobrek Lygęza Castellanus Sandomiriensis nobilis Polonus. Ten Pobożny

Pan.

Pan z Zofią Krasinską Woiewodzanką Płocką zrodził dwie corki z ktorych Jedną Pudencyjannę wydał w małżenstwo za Dominika Xiążęcia Ostrowskiego y Zasławskiego, Koncuszego natenczas Kor. druga Corka Konstancyą matkę Krystyny Potockiey za Jerzego Lubomirskiego Starostę natenczas Sądeckiego y Spiskiego apotym marszałka W. Kor. y Hetmana Urodzona z Pomienionych Rodzicow Krystyna w Dąbrowie w Woiewodztwie Sandomirskim. Roku 1643. w dzien S. Anny, to iest 26 dnia Lipca w dzien Przemienienia Panskiego to iest szostego dnia Sierpnia, od Jmci X. Jana Godymskiego Proboszcza Tarnowskiego Plebana Dombrowskiego przy assystencyi wielu zacnych Gosci Ochrzczona trzymana od Jana Poranickiego Starosty natenczas Chęcinskiego apotym marszałka Kor. y od Heleny Tarłowey, Ci ktorzy dzien Jey Urodzenia uważali, powiedaią zenatenczas, gdy ią matka na swiat wydawała, niebo błyskawicami grzmotami y piorunami straszne było, co potym Krystyna z swoiey pokory, tłumaczyi zwykła ze zaraz ponarodzeniu smierci raczey y piorunow godna była, nizeli swiata y nanim tak oziębłego Zycia Jako osobie rozumiała. Lecz bardziey te niebieskie swiatła przyszłey Jey Swiętobliwosci y Ku Boku miłosci, skrytym byli Jakimsis prognostykiem.

1.

ROZDZIAŁ 2.

Pobozne wychowanie JW. Krystyny Potockiey Woiewodziny Krakowskiey.

Tak zwyczaynie Kozde rosnie drzewo, iako więc zmłodu szczep Jego bywa nagięty y dozorowi to pilnego ogrodnika przypisać trzeba iesli dobrze y dla większych pożytkow sposobnie wgorę wyrasta. Tak y wpożyciu Ludzkim młodych lat Jako Latorosl wychowanie od dobrego y pobożnego starania tych zawisło którzy młodości w opiece swoiey maią, nieschodziło natak pilnym staraniu koło wychowania Krystyny Potockiey aby wielkie pożytki Bogu y niebu, ale y swiatu polskiemu przez swiętobliwe przykłady wydawała. Lat maiąc 3. odumarła Ią matka, niedługo po smierci oddana iest pilnie się oto staraiącey oto Ciotce swoiey J.O.X. Jemu Krystynie Annie Radziwiłowey Kancl: W. W.o Xstwa Littego. gdzie iak w szkole Jakiey Zakonney, do wszelkich pobożności y skromności przywiezona, powiadała osobie sama, że Jey proznowania y na mały czas niepozwalano, lecz musiała się bawic, albo czytaniem, albo szyciem, kazania y Kathechizmy po obiedzie które O.O. Ti Jesu. przy dworze Xiążęcym zostaiący, w w niedziele y swięta miewali, powinna była przepowiadać co czyniła zochotą, dufaiąc swoiey pamięci między wszytkiemi Xięgami naywiększe miała upodobanie, w Zywotach Stych przez W. X: Skargę S: Jesu. wypisanych a y wtychże samych naybardziey rad a czytała Zywoty SS: Panien. y męczęnikow y brała znich znaczny pochop do Cnot Chrześciańskich, y dochęci umartwienia niewinnego ciała. Alubo była Znatury bardzo wesoła, zkąd wypadaiąc do Panien zdwego pokoiu Fraucymernych często Im robotę psowała do Igraszek wyciągała, dla czego Xżna Jeymość Jako (: Sama wspominała:) na nitce do stołowey nogi przywiązać ią kazała.

kazała dawszy Jey Jako robotę, albo Xiąszkę w rękę od którey więc poku-
ty wypraszał. JW. Xdz Stanisław Swięcicki Suffragan natenczas zmudz-
ki y Officyał Gdanski a natenczas domowy prawie u Xiążęcia Jmci
Kanclerza W. W. Xstwa Litgo. Z tym wszytkim była do nabożenstwa bar-
dzo skłonna y sposobna. Spowiadała się, rada Mszy SS: naymniey dwóch
codzien, a w swięta więcey słuchała, lat maiąc 9. z czytania Xiąg
Zapalona miłości ku N. P. matce Boskiey zapisała się Jey Krwią wła-
sną z Palca umyślnie na to przeklętego wycisnioną zasługę y nie-
wolnicę wieczną którą to kartkę chowała zawsze skrycie pokazała
ią Jednak Spowiednikowi swemu dwiema przed smiercią niedzielami,
lecz po Jey smierci nieznalazła się choć Jey usilnie szukana, aby Ją
Jako swiadectwo krwawey miłości ku Boskiey matce dać w rękę umarłey.
A Gdy Krystyna podrastała dano Ją uczyć na Lutni grać y na Klawikorcie
do czego że miała chęć prawie urodzoną sama się applikowała stara-
iąc się oto żeby nietylko piesni z pamięci ale y z partytury grała, Jakoż
przyznawała sama, że Jey na całe życie muzyka pomogła, z którey tak wy-
czwiczona była, że przednim Mistrzom na skrzypcach wyrownać mogła, (lubo
przyznać mogła:) że iey przyszłe wygrywać trudne włoskie sztuki. Ilekol-
wiek ią razy, malencholia napadała albo myśli boiazliwe y tęskliwe czy-
niła rekurs do muzyki, y tym sobie rozrywkę sprawowała, dla tego y kosztu
na nią niezałowała, powiadaiąc że większy z Jniey pożytek miała, niż na-
kład czyniła, niekontentuiąc się zas cudzą Kompozycyą sama y wiersze
składała według liczby y składu Poetyckiego, y na tę nutę wymyślała, y
iest wiele Pięknych podziś dziem y nabożnych piesni Jey złożenia.
Gdy tak Krystyna we wszelakie dobre czwiczenia y przymioty dorosła
mieszkaiąc przy X. Jeymci. Pan Bog tamten Kray nawiedzał morowem po-
wietrzem, zasięgła ta plaga do samego Dworu Xiążęcego albowiem och-

mistrzyni

naszey Krystyny będąc pełna miłosierdzia y nabożeństwa a nawiedzaiąc y ratuiąc chorych samasię wprzod zaraziła y umarła poszły zania natamten swiat prętko dwie Panny służebne. wtymteż y na Krystynie naiącey iuż lat 11. pokazały się Bolączki, albo wzrody morowe przy cięszkiey malignie był wrzod osobliwy wprzodku samego czoła, drugi znaczny pod gardłem wezwano zatym przoci domowego przednieyszych w mieyscu medyków na poratowanie Panny lecz po radzie uczynioney zważywszy stopnie maligny y znaki morowe zdesperowali o zdrowiu. Zaczym tym przypadkiem od Boga dopuszczonym nawiedzona Xiężna załuiąc bardzo swoiey bratanki, a zwolą się Boską zgadzaiąc Kazała Krystynę o niebespieczęstwie życia przestrzedz przez swego y Jey Spowiednika X: Starzynskiego S: Jezus. co on gdy uczynił nagotowała się Pa. na spowiedz dożywotnią którą zwielkim nabożenstwem odprawiwszy dnia 30 Lipca w Wigilią S: Ignacego Patryarchy y Fundatora S: Jezu. przed Kommunią S: zaradą pomienionego Kapłana za Jakimsis od Boga natchnieniem uczyniła szlub, Jesliby ią P. Bóg z tak Jawnego zdrowia niebespieczęstwa za Przyczyną S: Ignacego wybawił, iż miała w Wigilie zpostem osobliwszym do Jego Sta obserwować y wsam dzien Jego uroczystości spowiedać się y kommunikować Wysłuchał P. Bóg za przyczyną tego Stego modlitwę Panienki, y nazaiutrz to iest wsam dzien Stego Ignacego wszytkie bolączki zginęły, wprzod naywiększy zczoła przepokł się wyławszy wiele materyey y zostawił posobie znak posmierci za które dobrodzieystwo Krystyna z Xiężną y Domowemi podziękowawszy Pu Bogu y Stemu slub on swoy uczyniwszy, do smierci zachowała. Nawet gdy się trafiło niebydź w mieyscu nato swięto, gdzie Jest Kościoł S: Ignacego lub S: Jezu. tedy y wdomu tedy y wdomu zosobliwego ku temu swiętu affektu y wdzięczności ołtarz zobrazem Jego wkleynoty ubranym zgęstym od swiec y lamp swiatłem wystawiała.

ROZDZIAŁ 3.

O.

Postanowieniu

O Postanowieniu, albo Zamęściu Krystyny Potockiey.

Maiąc tak pobożne od swoiey Ciotki wychowanie Krystyna, nieinną nadzieię wszytkim uczynić mogła tylko że się brać miała do życia ścisleyszego y doskonalszego zwłaszcza odebrawszy od P.a Boga tak wielką zdrowia zdesperowanego łaskę, a rozumieiąc że ią P. Bog zachował na coś osobliwszego dla chwały swoiey. Iakosz wszytka się na to udała Panna, żeby była P.u Bogu w Zakonie Iakim życie swoie poszlubiła, wybieraiąc Iednak między zakonami naybardziey Iey się podobał Zakon S. Teressy dla wielkiey życia Ostrości do ktorey Ona z Samego dzieciństwa pragnąc ustawicznie dla P.a Boga cierpieć ochotę niewypowiedzianą miała, a tak Iuż myśli swoie nie do Swiata ale do Boga y Zakonney celli obrociła Że zas znała wielką ku sobie rodzica miłość, obawiaiąc się dla niey Iakiey przeszkody, a pozwolenia się dobrowolnego niespodziewaiąc, upatrzyła czas będąc w Lublinie y prosiła się na wiedzieć Zakonne Panny, Karmalitanki Bosse, z tą Iednak sekretną Intencyą Iż z tamtąd więcey na swiat wyniść niemiała, A tak przyiechawszy do Klasztoru, zaraz z wielką Ducha Gorącością prosiła przełożoney o przyięcie do Zakonu, pochwaliły Zakonnice, ochotę wielką Krystyny, y dobrą uczyniły nadzieię, byleby do tak gorącey chęci Oycowskie przystąpiło zezwolenie, chcąc iednak kontynuować usilną y ustawiczną prozbę Panny zostawiły ią w Klasztorze z czego tak wielką miała radość, Iakoby iuż Swiat zwyciężywszy Niebo otrzymać miała, Lecz dowiedziawszy o tym S. P. JW. JmP. Marszałek W. Kor. a Oyciec Iey, zafrasowany tak nagłą córki swoiey rezolucyą posłał, po nią zaraz, do siebie ią wzywaiąc: odpowiedziała pokornie posłaniom ukrały że Ią wola Boża tam sprowadziła aże ma nadzieię własne y miłości Oycowskiey Iż Iey Intencyi zbawienney, nietylko przeszkadzać będzie, ale błogosławić.

Zapłakał na to Ociec y częścią Corki miłością swoiey wzruszony, częścią boiaźnią uwiedziony niedufaiąc dziecinnym Iey prawie latom posłał do Panien Zakonnych prosząc żeby Ią z Klasztoru wydały, przekładaiąc że takie lata niemogły mieć stateczney rezolucyi, do tak ścisłego Zakonu. Zaczym Panny y Domowi namawiać Ią poczeli aby aby Oycowskiey woli zadosyć uczyniła zapatruiąc się na Błogosławieństwo obiecuiąc y napotym czas, y napotym czas wykonania, tak pobożney Intencyi Iesli przystąpi wola. Lecz te perswazye nieieny się serca niewinney Panienki, alubo potym po prozbach y grozby Oycowskiey przystąpiły pusciu się Iednak Klasztoru niechciała przekładaiąc miłość Boską y własney duszy pewnieysze pozyskanie nad miłość Oycowską, była natenczas w Klasztorze niepokalanego poczęcia pomienionych Panien Zakonnych Swiątobliwością Znaczna Matka Barbara ta odniey proszona opomoc y radę w swoim przedsięwzięciu zwłaszcza w okolicznościach zagniewanego Oyca azeby ten Zbawienia swego wpowołaniu nayprzednieyszy Interess zaleciła Bogu w modlitwach y umartwieniach swoich. Uczyniła dosyć prozbie przez kilka dni prosząc. Lecz potym Załosną oznaymiła goraiącey pragnieniem Życia Zakonnego Krystynie nowinę Iż cale nieiest wola Boska żeby się została w klasztorze ale woli Oycowskiey słuchać radziła; Lała łzy nieutulne na to Panna, a dufaiąc Swiętobliwości matki Barbary, przycisniona oraz większym Rodzica rozkazem, y grozbą tudziesz samych Panien Zakonnych proszeniem z niewymownym Żalem powróciła do Oyca serce Iednak całe Zostawiwszy w Klasztorze. Iakoteż napotym przez całe Życie swoie osobliwym affektem poważała y kochała Zakon owey płci Serafickiey Panny Stey Teressy y Iako mogła, to Iałmużnami to Instancyami Im dopomagała, listy zas albo przesłane od Wielb. Panien Karmelitanek tak z Ich konfidencyi, Iako Iey proszenia Instrumenta mortyfikacyi nieinaczey przyimowała tylko Iak od aniołow całuiąc Zwielką uprzeymością, Ztegoż affektu wyiednała sobie Konsens u Oyca S: Innocencyusza 11. żeby do Karmelitanek Bosych samo-siodma wchodzić mogła y dla swego Zbudowania przemieszkać między niemi kilka dni. A gdy powietrze szerzyło się w Lublinie ona z miłości

Swoiey

swoiey zabrała pomienioną Pannę do krasnego stawu, dawszy Im osobne
Wzamku promieszkanie y żywnoszią należytą opatrzywszy. Widomu miawszy
corkę oney Luzi od tego czasu pilniey sze miał na nię oko, żeby nieprzyszła do podobney odwagi. Tym tey czasem otworzyły wielkie ludzi zaoney konkurrencije starając się o Iey przykład dozywotnią, zwłaszcza widząc
Jak wielkie urodzenie, dostatek bardzo bogaty, y tak piękną urodę, która y owe
Znamię we środku ciała po powietrzu zostawione gaiła wroczach ludzkich, Pierwszy Jednak był respekt u Oyca nadsyna Hetmanskiego a starostę natenczas Krasnostawskiego szczerzego Potockiego, który mocz wielkiego
urodzenia y dziedziczney prawie wdomu swoim dla ustawicznych zasług
Bulawy w ntedym Leszczie bardzo wielku, dał znaczne dowody męstwa y
nieśmiertelney sławy, kiedy podczas Szwedzkiey woyny zostawszy Hetmiszrzem dopomagał Oycu prawy y trudów wrzennych mężnie na nieprzyiaciela
nacieraiąc. Tenże potym pod Czudnowym początkiem był tak chwalebnego
Zmoskwy zwycięstwa, gdzie pierwszy przełamawszy lud ogniisty z pod kopyt
Konskich któremi był starty ugonił wiktorijąc Tenże dalsze serdecznej
Odwagi y męstwa dokumenta zostawił pod woronicem który w ludzie y amunicye dobrze opatrzoney sam zonalazł ludzi garsztu wydał szczęśliwie nieprzyiacielowi, Tenże pod międzyrzeczem w pułtoratycznicy swoich zniosł z Derkaniem
y Kurijem Pułkownikami dwanaście tysięcy ogniistych Kozakow y Zabranych z
modechnikiem do K: J: P: Kazimierza prijprowadził. Tenże zebrawszy zabrodynanskim
Oyczystkim chodził y rożni gromił Kozaków z Tertcu wywłoczył y dowig Krolewskich posiekał, Tenże chcąc pu otrzymanym iuż sławnym Zwycięstwie
Czudnowskim Zpłacu Woiennego zchodzic niechciał y Uprosił się u Oyca do
Domu powracaiącego aby mógł w Ukrainie zostać przy JP. marszałku
Wielkim Koronnym y Hetmanie Polnym Jerzym Lubomirskim narożne y ważkie
Expedycye gdzie tak chwalebnie obstawał, że nietylko obstawał dla pochwały, y powziwienia y wielkę dalszych napełnionych nadzieię expektatywę w woyny odwa-

Znym wodzu

y ucałego Rycerstwa ufundował Ten tedy tak zacny y dzielny y w oczach swo-
ich doswiadczony Potocki prawdziwy swoich przodkow dziedzic Jak uro-
dzenia tak ij męstwa był pierwszy wrespekcie u Oyca Krystyny. Alubo
krystyna coraz się oglądała na Karmalitanki, Jednak idąc zawolą
Boską y Oycowską, ubespieczona słowy swiętobliwey Matki Barbary,
Karmalitanki zwyż pomienioney, zezwoliła na Stan małzenski, Zaczym
weselnemu aktowi czas naznaczony 27 dzień Wrzesnia w Łancucie.
Przygotowałasię dotego Aktu nabozenstwem znacznym porzucaiąc się na
wolą Bożą, albowiem kilka dni przed slubem, odprawiła rekollekcye zady-
rekcyą X. Paczanowskiego Sc. Jesu, który na Jey slubie miał mądrę Kazanie
y dał młodemu Panstwu Kommunią Stą. y błogosławięstwo Gdy czas
przyszedł weselnemu aktowi naznaczony z oboiey strony była wielka go-
towosc Ludzi pierwszych w Polszcze ziazd prawie niezwyczainy, kalwa-
kata ozdobna y tak liczna ze od Kosiny poczowszy napełniła Pola aż
do samego Łancuta, gdzie ledwie niecałe natenczas y akt woisko y
Publiskie woiewodztwa prócz gwardyi, piechot, arkabuzeryi, dragonij,
wrzędzie gęstym porządkiem stoiąc, z Strony samego Marszałka wielkiego
Kor. Szesc Tysięcy piechoty odzianey a moderowney była która gosci przez
salve rzęsiscie przyimowała, slub dany In Facie Ecclesiae u Fary przez X.
Andrzeia Trzebickiego Biskupa natenczas Przemyskiego poktorym przy Huczney
armacie y odgłosie ogromnym, a ustawiczney ręczney strzelby, ztak bogatą
apparencyą traktowani w Zamku Łancutkim goscie drugim kto Inszy daw-
no zalecił wtym rzecz dziwna ze potey takiey zgrai ludu roznych niebyło
przez cały Tydzień zadney zwady y rozruchu cobyło znakiem wielkiey
Zgody y miłosci w całym pożyciu młodego Państwa

ROZDZIAŁ 4.tij.

Wstyd wrodzony Krystyny Potockiey

Bywało

Bywa to częstokroć że odmiana stanu odmienia też obyczaie, I tak którzy z młodu w dobrym cwiczeniu y opiece niewinnemi bywaią; Jak przydą potym na stan wolnieyszy wszytkiego sobie pozwalaią; y cugle do wielkiey rozpuszczą swey woli zapomniawszy pierwszey Karności, nieinaczey tylko Jako rzeka rozerwawszy tamę raz nieutrzymana żadnemi sposobami nabliskie się wylewa pola, Nietaka była Krystyna Potocka, która lub na wolność zpod opieki y dozoru, y pobożnych zwyczaiu granic Jednak włożonego nabożeństwa, skromności wstydu y pobożnych zwyczaiow nigdy nieprzestąpiła y zatamowała w Sobie Impety rzezwości y wesołości. A lubo z młodu ochotę miała do Strzelców męskich do Koni y myslistwa piękne psy chowaiąc y w pole wyieżdzaiąc nigdy Jednak zwyczaynego nabożeństwa nieopuszczała y przy wesołości swey, wesoło Pu Bogu służyła. Acz potym z przypadku gdzie ią w polu blisko Sokala bawiącą się myslistwem twardowsty Kon, koniuszego rozpędzony zaledwie nierozbił, uczyniła ślub niewyieżdżać więcey w pole ze psy, y niewyieżdżała zwyciężaiąc wielką chęć swoię. Cokolwiek zas do wstydu należało, była w tym bardzo ostrożna, z kąd sekretnych Konferencyi z męszczyzną zawsze się wystrzegała, osobliwie postrzegłszy Jako w kim płochość, zaraz uchodziła, a iesli dla Polityki trzeba było rozmowić się, nieinaczey to uczyniła, tylko przy ludziach, Jednakże była wesoła, y urodziwa dla zagęszczenia natenczas amorów według mody cudzoziemskiey, byli tacy którzy się wkraść w serce Krystyny chcieli, a tak chciał Jeden sprobować przyiazni powinney Pani, który staraiąc się przedtym odczywotnią Przyiaźń będąc między pierwszemi Konkurrentami, a niedoszedłszy zamysłów swoich uwiedziony głupią miłością y zelozyą, na tę się zdobył odwagę ze wzwadzie pewney zokazyi tańca zabić chciał małżonka Krystyny, y z tą do niey przyszedł, deklaracyą byleby był pewien po Jego smierci zaslubienia, y gdy oto iak należało zgromiony postaremu się swiadczył zaffektem, y coś nieprzystoynego wyrzekł, wziął za tę Konfidencyą choć chorą natenczas ręką policzek, a tak zfukany zostawiwszy Tryumf przy niewinności, Ta zas wstydliwa Pani akcyą, Jak wielkie zawstydzenie tak nigdy dosyć niewychwaloną stymę sprawiła w owym człowieku

acz iakie

11. słowa miała od wszystkich bo przez całe Jey życie nigdy Jey wprzykrzyłach y
podcyrzane w amorach niepotrzebnych rozumienie niewkładane lubiła, ztemi
nayuprzeymey konwersowaiey których onota y świątobliwość była Jey wiadoma.
Między Innemi Damami smak naywiększy miała wobcowanie Zowu świą-
tobliwey Panią Zofią Leszczyńską Woiewodziną Podlaską aiorką wielkiego o-
wego Woiewodzica Stefana Czarnieckiego Woiewody Ruskiego ztą Zyta powsta-
kommunikuiąc sobie wzaiemnie duchownego sposobu czuienia, a mieszkaiąc
W warszawie w naybliższym sąsiedztwie ledwie niedziennie sobie wizyty oddawały, wzięta zaś powstały affekt do Krystyny Podlaszanki zteiż okazyi
wsiadał ią Pan Jakub do karety gdzie ią wyprowadzała Krystyna tamtey
niewstrzemięźliwość, w którym całe dno kamykami drobnemi
y grochem było wytłoczone postrzegłszy to Krystyna y chcąc ochronić oda-
wstydzenia Swiątobliwey Panią wmoment umyślnie upuściła chustkę zrę-
ki na trzewik zakrywaiąc go, y sama poddaiąc, którą uprzymnością tak sobie
dziewczęcą serce Woiewodziney Podl. zeszło naprotym y wdzięcznych skrytych
umartwieniach Jey niestrzegła, zkąd miała wielką pomoc y pychę Krystyna
do życia doskonalszego, kochała także stey pamięci Woiew: Ruś: Hetmano-
we W: K: annę Jabłonowską y miały zsobą skrytą uprzeymą konfidencyą
dlatego przeszłszy Jey żywot wydrukowany wtot kilkanaście po śmierci za-
wzniym affektom wzruszona skarżyłaszę mowiąc, ukrzywdziłi wtym żywocie
opisanym Swiątobliwą Woiewodzinę, wręczey Ja wim oniey nizli namienio-
na y mniby trzeba było otym spytaić, którąm Jey lepiey świadoma nizli
przeszłą służebne Panny, miała y to wzwyczaiu Jeszcze zmłodu Krystyna
Że kiedykolwiek Małżonek Jey Podstoli natenczas Kor. nadworny czas dłu-
wyjeżdżał bawiąc się na Expedycyiach ukraińskich ona dla przystoyności
y Jawnego świadectwa życia niechciała wdomu swoim mieszkaić, lecz do
Oyca swego przyiechawszy tak długo przymim Jestwała poki o szczęśliwym
powrocie męża swego pewney niewiadomości. Ubieraniu była
pieszczono wstydliwa, alubowiąc natenczas wszczęła nieforemną modą
zbytniego piersi wygalania, nikt Jey iednak nato namowić niemógł, aby

Zta

aby szła za modą Innych Dam, powiadaiąc zetym Sposobem Iadki scierwów na przedaż prezentuią. Itaï to ostrożność wstyd urodzony przywiodł ią do tego że po kilkakroć przed smiercią prosiła y zaklinała żeby Iey nieexentorowano grożąc pomstą od Boga który by się z męszczyzn ciała Iey dotykał po smierci y mowiąc tę słowa: Iam sama na ciało moię niezapatrowała się a chłopi mieliby nietylko patrzyć, ale y płatać ię uchowaj Boże pod przeklęstwem zakazuię bardzo niech scierw móy niegodny tak przez się zgniie iako go Bog stworzył.

ROZDZIAŁ 5ty

Rząd y dozòr Domu tak względem własnej osoby Iak całego Dworu Krystyny Potockiey. §.

Miała Krystyna rozum tak wielki że nietylko Domem swoim ale Prowincyą Iaką rządzić by mogła. Była głowa od tego, tu rada, tu odwaga, tu rzeczy zważone, tu przy rozumie przyrodzonym lekcyja ustawiczna, experyencyja codzienna, biegłość w obieraniu, skutek stateczny w wykonaniu iak że co postanowiła koniecznie do skutku przywiodła, Lecz naylepiey w Domu swoim rządzić może, który żyie sam porządnie, Dobrze to ona pokazała maiąc w zabawach swoich, tak czas rozmierzony że w posrzodku tak wielu Interessów y Zakonnemu Życiu nieustąpiła, y chybaby Iaka nagła y gwałtowna przystąpiła okazyą odmiany, dopiero się czas inaczey musiał pomiarkować, Młodszą ieszcze będąc wstawała rano po szostey godzinie na pułzegarzu wszedłszy w lata dalsze wstawała o piątey a po uczynioney Intencyi na cały dzień spraw swoich obierała sobie cnotę iako partykularną do wykonania Iey y występek do wykorzenienia naznaczywszy oboygu okoliczności czasu mieysca osob, potym przystępowała do medytacyi, którey całą godzinę oddawała. Po medytacyi wszytkiey Iey Zabawy według założonego pomiarkowania czasu szły, porządnie Iakoto refekcyja po skończonym rozmyslaniu modlitwy ustnę czytanie xiąg, tak duchownych Iako y politycznych słuchanie

Mszy Stey

ręczna robota, rachunek Sumnienia, obiad y Inne wszytkie sprawy miały swoię naznaczone godziny, ręczna zas robota zwyczaynie była wszyciu Korporałow puryfikaterzow, szyła też bardzo często swoią ręką koszulę dla ubogich y niewolnikow zwłaszcza zwłaszcza koło uroczystosci Stey Troycy, Warstatową robotą coraz Inszą Wymyslała sama wprzod praktykuiąc, a potym Panny swoie nauczaiąc, Naywięcey zas tey roboty srebra y złota niezałuiąc obracała do Kosciołow czego zostawiła Znaczną pamięć wornatach swoiey roboty srebra y złota w Krasnym stawie, w Częstochowie, y we Lwowie, Galony także Frandzle, sznurki wymyslaiąc wzory albo z Francuzkich przebiraiąc nauczyła się czym była wielka folga w Expensach. Dawała czas rozrywce albo rekreacyi zwłaszcza zaraz po obiedzie graiąc w Bilar, albo się do muzyki applikuiąc Nadto zrana miała Jeden quandrans naznaczony na rozkazanie zabaw potocznych y Extraordynaryinych założywszy wprzod sobie co się ktorego dnia dziać miało. Czas spania po uczynionym scisłym rachunku Sumnienia był zwyczay o godzinie dziesiątey w czym była tak stateczna zechcie się trafiło bydz u Krolestwa na pałacu ona Jak swoia godzina przyszła opuszczaiąc Konwersacyą do Domu się wybierała, z podziwieniem Krolewstwa zkąd gdy się porywała zwykł mawiać S.P. Krol Jmc Jan 3. Znac Zeiuż godzina 10. bo Jm P. Woiewodzina Krakowska do Domu się spieszy. Czas czas zas wolnych godzin obracała na przepisanie pozytkow z medytacyi, albo osobliwego w Xiąszkach nabożenstwa, dlatego dostawszy polskiego Zywota, ieszcze natenczas niedrukowanego WX. Kaspra Druzbickiego Sc Jezu takie miała w nim ukontentowanie ze go własną ręką przepisała a tym się niekontentuiąc wszytkie siły y Starania nato obrociła osobliwie 3 lata przed smiercią Zeby tego swiętobliwego Męża w umartwieniu y nabożenstwie szczerze nasladowac mogła Jakoż wszytkie Jey affekty nabozne miesięczne y tygodniowe mortyfikacyie iuż była na wzor y podobienstwo tego apostolskiego Męża także przez trzy lata ostatnie mało co Innych Xiążek do czytania zazywała prócz Jego niemogąc się nasycić Duchem Jegoz y powiedaiąc że każda Jego Xiąg Karteczka ma smak osobliwy y nienasycony zkąd Jak

Zycie

Życie W.X Druzbickiego do naśladowania tak y obraz Jego do uczenia
y nabożeństwa zawieść kazała nasciane w Gabinecie. Dla przykładow
zaś sług swoich pod czas rożney roboty albo sama Im czytała gorzey ksiąszk
ę Duchowną albo czytać komu kazała y owszem przykładem Błogosławione-
go Aloizego Gonzagi miała we zwyczaiu Jż Wigilią świąt P. Jezusowych
y N. P. powiedała przez które sposoby uczczenia następuiących
Uroczystości zagrzewaiąc sługi do wielkiego nabożeństwa ocżym gdzie Indziey
szczey. Sługom zaś surim tak suchey Mi iako ieden ybarwe zawsze nazad
oddawała dlatego y w testamencie wyraziła że Im nic niewinna, prócz
tego często Ich upominkowała maiąc respekt na ochotę usług. Miała yten
porządek że prowenta y Expensa rożne wszystkie w Księgi nato zgotowaną
ręką swoią spisywała dla lepszey pamięci y pomiarkowania wydatkow
a tak sama względem osoby swoiey obserwuiąc porządek uprawiała ten sługi
swoie tego punktualnie chowali, a naprzod względem dyspozycyi czasu
cokolwiek rozkazała, zuwagą dobrą czyniła, ieśli to się stać może nazad
zamierzony, a dlatego sługy bez wymowki koniecznie to do skutku przy-
wiedli wiedząc że to bydź mogło co Pani zważyła, ieśli zaś kiedy dla niedo-
stoyności iakiey niestałość Zabozyi rozkazaniu lub słowy nie stała skarała
Jednak samą miną tak że się Jey wszyscy bali y kochali, starała się w sługach
y oporządek względem zachowania przystoynego życia, y ochędostwa w domu
dlatego w niey pokoie y gabinety pięknie obite obrazami y Innemi Galan-
teryami ozdobione, nierada widziała między białogłowami mnostwo skrzynek
powiadaiąc Że to przez to szpitale czynią Zpokoiu y wyrzucaiąc czasem kazała
Żeby oka nie gorszyły, umyślnie zaś pod pretextem rozrywki nawiedzała sta-
tkowo Izbę Żeby się porządkowi przypatrzyła, a tak z domu dwoiego Klasztor
uczyniła Jako sama żyła nieuinnie y prykładnie tak się starała żeby
wszystkie Jey sługi nietylko dobre Imię miały, ale same nie dobremi były
przestrzegaiąc podwórzu y nauczaiąc nabożeństwa, same zaś Panny miały
tę do Pani konfidencyą osobliwie w niebytności Małżonka że się wprawiały

Uprzeiie

y wigilie Swiąt znacznieyszych na dyscypliny, co Pani rada przyimowała obrawszy nato pokoy w ktorym się Zimię Msza S. odprawowáć zwykła y podczas dyscyplin sama Im czytała to psalmy to Litanie to akty nabożne pokiśię biorowały, Trwała więc ta pobożna praca ledwie niecałą godzinę zwłaszcza wpiątki y soboty, z kąd wtym Domu niebyło Panny bez dyscypliny y paska drutowego y owszem nierostropnie do takiego się drugie włożyły umartwienia zego zdrowiem przepłacały, kiedy się zas trafiło ktorą sługę zamąż wydáć dawała Iey Panską y hoyną wyprawę, y nietak się Panią Iak matką pokazała.

ROZDZIAŁ 6ty. §

Pilne dziatek wychowanie Krystyny Potockiey

Starała się Krystyna oto usilnie, zeby nietylko Panskie swoim dzieciom dała wychowanie, ale y Chrzescianskie, zwiedziła ze Ich Paniętami rodziła ale Ich bardziey widzieć chciała dobremi Chrzescianami niż Paniętami. Aże Iak zechoty występki znami rość zwykły, Iezeli zmłodu niebędzie dozoru pilnego dlatego wszytkich zażywała sposobow zeby zamłodu dzieci niewprawowáć wambicyą ani w wysokie osobie rozumienie ani zurodzenia wprychę, ale wboiazn Bożą y Inne Chrzescianskie cnoty y obyczaie, dał Iey P. Bog Zacne Plemię czterech synow Michała Krasnostawskiego, Jozefa Roboyckiego Stanisława Rubieszowskiego, Jerzego Tłumackiego Starostow y Piątą Corkę Maryannę, ktorych lubo sama natura do dobrego formowała przecież Im Matka większey coraz perfekcyi życzyła y onie się więlce zawsze starała. Niezałowała Kosztow na zachęcenie do nauk, dla tego szable rzędy buzdygany sprawowała osobliwie na Sta Ich Patronow nimi wiążąc y coraz macierzynski affekt oswiadczaiąc ado nauki y cnoty pobudzaiąc, napisała sobie wsiąsce zamykaney punkta pełne rostropnosci Chrzescianskiey dla wychowania dziatek. A tę są Pierwszy. Starać się o wychowanie dzieci bardziey Chrzescianskie niż polityczne. Drugi. Starać się aby zagrodzony Im był

y do nich

do nich wszelkim złym okazyom, przykładom, ięzykom przystęp Trzeci. Tłumić w nich wczesne Impety złych Pakyi, zwłaszcza gnieuru próżnuiąc, pychy Cią. aby z niemi nierosły. Czwarty. Starać się o nich o ludzie przynaymniey rownie nabożne, iako y wzrone. Piąty Starać się aby miały naukę Chrześciańską, artykuły wiary Stey. bożey Polityka sama zalaby nauczyć, bez Mistrza. Szosty. Wpoić Im w serce początek Mądrości, boiaźń Bożą, y boiaźń grzechu iakoś: Blanka Steńa Synowi Ludwikowi mawiała, wolę abyś wprzód umarł, niżelibyś śmiertelnie Boga obraził, Siódmy. Spowiedź wtorzystę Stá Pilno ona tę nauki wypełniła a napżed starałaśię dlanich ludzi godnych powaznych y Bogoboynych którym powierzała młodość dzieci, żeby iemi kierowali, tak Zednak że sama czuła nato oko miała ieśliby się wtym niewykroczyło, pokiią wdomu Synowie byli, pytałaśię sama dosiadywała, iżeli w naukach postępek brali; zalecała Im nabożeństwo osobliwie do N.P. wrożmaitych przypadkach, osobliwie kiedy teraźnieyszy Jmć Starosta Krasnostawski Syn Najstarszy Dzieciencim będąc tak ciężko zachorował, że do wszytkich Zdrowie Jego było zdesperowane, Krystyna Zednak miała mocną nadzieię wopiece y miłosierdzu matki Boskiey: Czego doznała bo uda wszyśię na Modlitwę, uczyniwszy ślub zaziny do N.P. Pocieszenia, w Krasnym Stawie przy Kościele WW.OO. Augustyanow, gdy na Jey Intencyą Za dzieć Swą konaiące Litanie śpiewano, a sama Krzyżem przed obrazem leżała, Syn nagle doskonale ozdrowiał, czego ona będąc wdzięczna, ślub wykonała y obraz tameczny nietylko srebrem okryła, y Innemi ozdobami ale y wielki Ołtarz wystawiła, Pżeż Stá Krasnostawski gdy potym w Roku 1694. pogrodzieńskim Seymie ciężko y niebezpiecznie zachorował, udałaśię do Zwyczaynej Modlitwy y opieki matki Boskiey, alubo bardzo kochała Syna, przecież zwyciężaiąc macierzyński affekty samo zaniego modlitwy Do Boga y matki Boskiey nieinaczey czyniła tylko z Zupełną rezygnacyą na wolą Boską. Jakoż przeczytawszy List do Synowey Swoiey

Pp. Starościny

20. Krasnostáwskiey o niebezpiecznym Zdrowiu Ley męża a Swego syna, naymniey się niewdmienila, ani znaku Zalu żadnego niepokazała, ale Bogu chorobę Syna na Jego Stą wolą zaleciwszy osobliwa Swiadczalasię przed Spowiednikiem y to sobie napisała dla rzetelniejszey pamięci. Mam w łasce Boskiey nadzieię, żebym nie z Zbytnią ciężkością przyięła śmierć Syna mego, Jeżliby się Bóg na niego dopuścił, żebym Najśw. Wolą Jego y tym cierpieniem doskonale wypełniła. Albo przeciwnie na każdą o Jego Słabym Zdrowiu nowiną, załękała się, tak się jednak ustawicznie zwyciężaiąc, w tym mięła że się jey w Okazyey tak miłego Zdrowia Zupełnie na wolą Boską oddała, y Stą rezolucyą z Sokala do Syna pobiegła, Ocrym W Rozdziale o cierpliwości wyraźnie z mieyi Pisma Swiętego. Tak ona dzieci Swoie lubo Ich serdecznie kochała, Zdrowie Ich jednak na wolą Boską poruczała, maiąc przeciw ufność wielką w Opiece N. Pey. której zawsze doznawała, cieszyła się niewymownie z Ich affektu y Szczęścia do wiary, Zdrowie Ich w Bogu polecaiąc. 2. Tak gdy Roku 1690. z Jm. Rodzicem swoim przeciwko Liczney Ordzie pod Podhaycami byli, dowiedziawszy się w Wigilią potrzeby, o gromadzonym nieprzyacielu zgromadzaiącymsię y zbliżaiącym się ku Podhaycom, bynaymniey się niezmięszała, dufaiąc łasce Boskiey y Protekcyi N. P. y Stych. Patronów, żeby szwanku w krótce Ich wycem a mogiem swoim Zdrowo oglądać miała, Jakoż Ich Bóg cudownie uchował, lubo ciężka na nich Impreza była kiedy przez siedm godzin w kilku chorągwiach ozobnych od szyku zostawionych tak godnie dymowie Ordy Wielką część nietylko wytrzymali w sam maydan wpadaiącą y woży rabuiącą mężnie się zmią potykaiąc ale y Spola zegnali albo przy gęstych postrzałach do nieprzyaciela to Im samym to Ich Koniom dobrze dostało, przecież Za łaską Bożą, a znaki modlitwą Swiętobliwey matki natenczas gorąco modlącey się y do Bogarią wstawiaiącey y Patronuzny Znacznieyszą czyniącey Zdrowi wyszli Zokazyey. Miała też pociechę Osobliwą z Corki swoiey Maryanny

widząc.

więżąc wdzięcznych ieszcze leciach wielki statek ij do wszytkich cnot skłonności
adopierow gdy cnota z laty rosła wielce się cieszyła y Bogu zanię dziękowała
Starałasię oto żeby umieij wpokoiu prożnych ij nieuważnych słow niebyło
takie akomodując sługi ktoreby dosrzadziną skromnością pobożnością
y Lzperyencyją do zbudowania były, Azè pragnęły aby się zamłodu czuiczyła
wrozmyślaniach na wzor swego wydawania prosiła dlanicy o medytacyje
Ws. Młodzianskiego y o podobne książki życząc tego aby młode serce narozmyślaniu rozgrzało. Bratała z sobą dozpitalow zwłaszcza w wielki czwartek na umywanie nog ubogim y do Klasztoru W.W.P. Sakalskich w wielki
Piątek dla rozpamiętywania Męki Pańskiey żeby się zawczasu przyuczyła
do osobności y niebroniła wedle lat roztropnego umartwienia Jako mąć
drugie matki zbyt swoie dzieci kochaiąc zwykły czynić, nauczaiąc pierwey znaii przyiaźń ludzką aniżeli Bożką ona opak, ledwie mesama
umawiała Sposoby umartwienia y siebie zwyciestwa, uczymnię niezawodzi
ta, bo nietylko sposobna ale ią wcuczytkim sobie zostawiła podobną
Tak świętobliwe data ta pobożna Pani Dziatkom swoim wychowanie
ale się też znich mogła szczyścić bardziey niżli owa Kornelia Rzymianka ij mowiei, To moie perły, to moie klejnoty, na chwałę Bożą, na
Ozdobę Oyczyzny y Domu. Leci ij to trzeba przyznamnieć iako maiąc
przez pułtora lata w Domu Kochanego Wnuczka Szczesnego Potockiego
Starościca Krasnostawskiego, przestrzegała pilnie nietylko zdrowia dziecięcia, aleteż uczelkiey przystoyności y boiaźni Bożey, zwłaszcza
Żeby naypierwey uczyniło te słowa: Jezus Maryja. uczyć dziecinę
tak długo pokiby nieumiało tych świętych Imion wyraznie na ich czas
wymowienia nietylko głowy nakłaniaii, ale ij czołem bić kazała aby
Bóg miał zwsit niemowląt swoią chwałę.

R O Z D Z I A Ł 7mmy.

Wiara

Wiara żywa y żarliwość Jey rozmnożenia w Krystynie Potockiey.

Fundament Zbawienia Jako Jest prawdziwa y żywa wiara Katholicka Rzymska, tak wniey wychowana Krystyna starałasię żeby ią nienaruszoną do smierci dotrzymała, było to Jey votum; y często odmowione żeby zdrowie y życie za Wiarę Stą położyć, Jeslibysię iaka podała okazya oczym niżey w Jey Pismach, ale to osobliwie potwierdziła w aktach swoich, przy smierci y toż w Testamencie wyraziła napisawszy tę słowa: Wyznaię naprzod że umieram w Wierze Swiętey Katholickiey Rzymskiey y za nią umrzeć gotowam, y za honor NP. Pani moiey, y Matki moiey. Przetoż lubo była bardzo ostrego dowscipu y nasłuchać się mogła drobnych w Wierze Stey propozycyi przeciw niektórym Artykułom nigdy iednak posobie żadney wątpliwości niepokazała poddaiąc głowe y rozsądek swóy pod rozumienie Kościoła Sgo. atak lubo często o rzeczach Filozoficznych naturalnych dowscipnie dyskursy prowadziła zadaiąc trudności y odpowiedaiąc tam iednak gdzie zachodziło Wiary Stey wyznanie wdawać się wdysputy niechciała, boiąc się Jakiegokolwiek przez niepotrzebne badania Taiemnie pobłądzenia. Trafiłosię zeraz stałasię zdawać uporna przy rozumieniu oduszach czyscowych że one Jakoto od ciała oddzielone żadnego ognia materyalnego cierpieć niemogą, ale tylko Jedno oddalenie od widzenia Boskiego za nayw- y Jedyną mękę maią; y długo certowała racyjami przyrodzonemi. Lecz gdy Jey pospolite zdanie Doktorów przywiedziono y racyje fundowane na Wierze y Pismie Stym, odpowiedziała, toć iuż milczeć należy, kiedy tak Kościół Boży rozumieć każe. Ztąd brzydziła się Heretyctwem y Schismą, atak młodą Jeszcze będąc, a maiąc o dożywotnią Przyiaźń w Konkurrencyi Jednego z xiążąt Domu wielkiego y dostatków a natenczas uwszytkich wziętego wbref po sobie pokazała że dla Jego

Herezyi

Herezyi żadną miarą iść niechciała, gardząc dożywotnią dla wiary Stey Przyiaźnią, gdy zaś JW Małżonek po śmierci S.P. Jana 3 Krola Polskiego w swoich Starostwach oddawał Cerkwie Schyzmatyckie na Unią z Kościołem Rzymskim Jakoto dawno przedtym w Dziedzicznych Dobrach uczynił. Cieszyła się z tego Woiewodzina niewymownie y drugim Sąsiadóm aby toż czynili radziła, dziękuiąc Panu Bogu że się Wiara Sta prawdziwa pomnażała, a zachęcenie stateczney Jedności, nawiedzała cerkwie na uroczyste Sta Ruskie, trwaiąc przez służbę y Kazanie, z tego affektu ku wierze Stey, miała nabożną zazdrość przeciwko tym którzy Iły nauczali w dalekich dzikich Krajach y na iey potwierdzenie krew męczęską wylali, mowiąc gdybym się była męszczyzną. Urodziła nieinne by było życie moie tylko grubę narody Pogańskie albo błotliwe Herezye nawracać, choćby tysiąc życia dla Wiary Stey postradać. Dla tego zapalona chęcią Wylania Krwi dla Chrystusa y Jego prawdziwey Wiary rada bardzo czytała męczęskie dzieie rada słuchała y rozmawiała o Indyach, Synach y modliła się codziennie za missyonarzów w tamtych Kraiach żebrząc u Boga łaski oświecenia osobliwego tamtym narodóm a posilenie o wych Apostolskich robotników w ustawicznych pracach y fatygach. Z tegoż affektu ku wierze Stey nauczyła Katechizmu y sposobu spowiedzi tych osobliwie którzy się do niey garnęli zwłaszcza młodych poymanych na woynie, których do Pokoiu applikuiąc była na nich zawsze łaskawa, zachęcaiąc dobrodzieystwy do Wiary tudzież żarliwą nauką y przykładem. Dobrze zaś nauczonych sama do Chrztu Sgo trzymała, y była tak szczęśliwa za życia swego iż ktokolwiek do Dworu przystał na usługi Herezyą zarażony żaden nieodszedł któryby do Wiary Stey Katholickiey niebył przyłączony. Pochodziły y to znabożeństwa ku wierze Stey. ze reliquiom Stym y rzeczom poświęconym oddawała wielką uczciwość zkąd

przysłane

~~24.~~ przysłane od Oyca Sgo Innoceneijusza II. Agnus Dei. Swice wielką od niego benedykowano y karawakę którey zazywał Sty Alkantara za naiwiększy skarb sobie poczijtała. Ta zas swica smierci Jey była prognostykiem, bo gdy często pod czas grzmotów zazywała, przed samą smiercią ostatnie dogorzała, Jakoby znać daiąc Iż gdy swica zbłogosławięstwem Papieskim Jey posłana zagasła, ona też maligną zapalona ostatnie zgasnąć miała.

miała. Miała y to w zwyczaju Woiewodzina
ze barzo. często odnawiała Akty Wiary osobliwie iednak
na Dzień Troycy Przenayswiętszey, wielkim duchem
zapalona czyniła wyznanie Wiary Swiętey, y roz
maite koło niey Postanowienia. Wspomnę
tu niektore ręką Iey pisane na osobnych Kartkach
znalezione, a naprzod Roku 1695. napisała

1. Starać się będę, zebym nadgrodzić mogła niedbalstwa
całego Życia, na Cześć osobliwszą Bogu w Troycy Swię
tey Iedynemu

2. Na tęż Intencyą więźnia wykupić z rąk Pogan
skich.

3. Sama uczyć Wiary S. chłopca do Chrztu Swiętego

4. Dać pomoc ile okazya podasię, iakim kolwiek Sposo
bem zwłaszcza Jałmużną, na Nawracanie Poganow, w
Domu zas Szyć własną Ręką Koszulę dla więźniow

Ofiaruiąc

Ofiaruiąc przynaymniey to Bogu, kiedy Sama na-
wracać nie mogę.

5 Sama mieć pilność o Nawrocenie Więźniow, Nie
wolnikow, w Domu miłosierdzie im osobliwsze pokazuiąc
co Sobota.

6. Sama pragnieniem nagradzać, zeby Wiara S: rozkrze
wiona była po wszystkim Swiecie, y nie tamować w Sobie
mysli, ktore prowadzą za Sobą pragnienie umrzec za Wia
rę y nagrodzić Bogu przynaymniey myslami y prag
nieniem, kiedy Samym Skutkiem to bydź nie może, by tez
w tych myslach umrzeć,

Intencya tegosz Dnia

to iest: w Dzień Troycy Przenay SS modlic się

1. Aby Wiara S: rozkrzewiona była, Aby dał P Bog
instyncta tym ktorzy Sposobni są y pragno nawracać, uczyć
y iakim kolwiek Sposobem pomagać nawrocania do Wiary S:
2. Osobliwie Dziękować P^ru Bogu za postanowienie Zakonu
S. J. ktorzy tak wiele ponieśli Męczęstw, prać w Staraniu się

o Zbawienie

o zbawienie Pogan y niewiedzących o Bogu. Prosić aby ten Zakon był roskrzewiony co raz bardziey, y na tęż Intencyą ieszcze więcey przydać, co się będzie mogło y do Samey Smierci czynić dla nich, niekontentuiąc się iedną rzeczą.

3. Wezwać Swiętych ktorzy między Poganami prowadzili Zycię na pomoc do nawrocania zwłaszcza S. Xawiera.

4. Przynaymniey iedney Duszy nawrocenie Sobie uprosić y na to postanowić osobliwe modlitwy y dobre Uczynki

5. Offiarować wszystkie uczynki, affekta pragnienia Męczęstwa, ktore były, będą y Są dla roskrzewienia Wiary Swiętey

6. Na Rok zaś 1696. w Dzień Troycy Swiętey taką uczyniła Intencyą wyrażoną na Osobney kartce

1. Za zdrowie y powodzenie nawracaiących, y tych ktorzy się tego Dnia rodzili na Swiat.

2. Na Podziękowanie że w Wierze Swiętey Urodzona y wychowana iestem

3. O Zywszą Wiarę prosić y pragnienie nieugaszone

Za Wiarę

za Wiarę umrzeć, y o tosz przy Skonaniu y w tym akcie umierać

4. Uczynić wyznanie Troycy Przenayswiętszey przez Akty miłości, y przez zbrzydzenie się Wiary Pogańskiemi.

5. O Nawrocenie Pogaństwa.

6. Uprosić przynaymniey Duszę iedną ktoraby Okrzczona była

7. Offiarować Nabożęstwo umartwienia y całego Zakonu Uczesnictwo, pragnąc wszystkich umartwień Modlitw y innych Swiątobliwości Uczynkow

8. Za tych Chrześcian ktorzy w Więzieniu u Pogaństwa Swięta tego niewiedzą.

9. Na rozmnożenie Wiary S. na koniec Swiata, pragnąc na cześć Troycy SSS. osobliwego w Sobie y w Ludziach nabożęstwa.

Tak gruntowną żywą y ognistą bo żarliwę wiarę, do zgonu życia Swego dochowała ta pobożna Wwdzina, y niedziw że między Swemi Oswieceniami Roku 1693 napisała te Słowa: w Wierze S. ugruntowana y nieporuszona znalazłam

się kiedy

się kiedy na iey obronę y potwierdzenie, własne życie postradać pragnęła, y przy Smierci biorąc w ręce Gromnicę tym że Duchem y wyraźnymi Słowy tosz potwierdziła.

ROZDZIAŁ

Osmy.

Miłosierdzie nad Ubogimi Krystyny Potockiey

Miara miłości Boskiey, iest miłość wyswiadczona bliźniemu, bo w bliźnim ubogim iest Chrystus Dla tego Zbawiciel usługę bliźnim uczynioną, ma za Swoią y nauczaiąc Swiat, położył podle Siebie te miłości kochać Boga y bliźniego, zwłaszcza że według S. Lawręcy usza Justyniana Lib: vitae de charitte C. 5. &. 14 Miłość Boska miłość bliźniego rodzi y zagrzewa, na ten czas się do naywiększey doskonałości cudownie miłość wynosi kiedy się miłosierdziem ku bliźniemu iak naynizey schyla. Dobrze to na Sobie wykonała Wwdzina która

niekontętuiąc

niekontentuiąc się gorącym ku Bogu affektem, usiło-
wała pokazać, aby co Serce świadczyło, to ręka na bliź-
niego Szczodra potwierdziła. A lubo tak Swiat niesie
że rowni rownym tylko swiadczo y z nimi obcuią, Ona
do Nayniższych Sług y ubogich rada się zniżyła
Chwaliła zawsze tę Cnotę w Xiężnie Radziwiłowey
Kanclerzyney W X Lit. Że miała postanowienie osobli
we starać się o prostą Dworską Czeladź zwłaszcza pod
czas choroby. Tak y ona czyniła, wszystkich znała
każdego opatrowała, a nie tylko zeby suche dni, y na Straw
ne tygodniowe, pieniądze swoich czasow punktualnie
dochodziły, ale zeby w przypadkach y chorobach ich
pomoc mieli. Z kąd swego Cerulika miała y kosztu
na Lekarstwa dla Czeladzi niezałowała mowiąc: o tych
trzeba lepiey pamiętać o ktorych wszyscy zapomnieli
bo na Sługi godnieysze każdy respektuię, y z respektu
wygadza, a tych ubogich badrakow nikt nieprzy
pomnie y bywało: to często ze ich to w Stayniach, to

w Wozowniach

w Wozowniach sama nawiedzała; nie tylko obmyśla
ła, Intraty zas swoiey tak zażywała, że ią nietylko
na Swiątnicę Pańskę y na Ubogich obracała. Posy
łała do Szpitalow częste obiady, y sama ubogich w
Piątki nawiedzaiąc, kiedy zdrowie służyło Jałmuż
ną opatrywała. Miewała we zwyczaju
Jałmużnę dawać z ręki swoiey, ile mieysce y czas
mogł to znieść, w czym się gwałtownie zwyciężała
czuiąc w tym naturalną ciężkość. Dla tego U-
bostwo kupami się do tego Kościoła garnęło, w kto
rym ona była na Nabożęstwie, a tak iako za żywo
ta znali ią żebracy za Dobrodzieyskę y matkę, tak ię
y po śmierci niewymownie płakali. Miała ona pa
mięć y na Ubogich leżących w gnojach, bramach
podsieniach, do ktorych w Soboty Jałmużny or
dynowała, Ubogim Szlachciankom, Kościelnym
Dewotkom Płotna, Suknie, Pieniądze, posyłała
przeciwko przeieżdzaiącym Zakonnikom była Szczo

drobliwa

Szczodrobliwa, y żaden nie minoł Sokala, ktory by opowiedziawszy się Dworowi z odebraney Jałmużney nie był kontent, agdy o to prosili, często ich albo swoim powozem, albo naiętym na mieysca od starszych naznaczone odsyłała, osobliwie iednak miała miłosierdzie przeciwko więźniom Chrzescianskim w Więzach Bisurmanskich; Dla tego gdy się podała okazya, albo wykupna albo przemiany Niewolnikow, czyniła za nimi gorące Instancye do Męża swego y uprosiła. Z miłości zaś ku Chrzesciańskim Niewolnikom, uczyniła Slub Roku 1696. wykupić dwoch z niewoli Tatarskiey y wkrotce to wypełniła, agdy się ktory z niewoli w Dom trafił dobrą Jałmużną udarowała. Lecz nie tylko hoyna była przeciwko Niewolnikom Chrzesciańskim, ale też prawie taką Swiadczyła własnym w Domu Niewolnikom

Oba

Niewolnikom. Miała we zwyczaju wkażdą Sobotę posyłać im pewną kwotę Jałmużny; w Swię ta zaś Zbawiciela naszego y Nayswię: Panny znacznie ich udarowała, w co się byli niewolnicy tak uzwy czaili, że się iak długu pewnego upominali utego ktory zwykł z roskazania Pani wydawać Pieniądze. Tym że Niewolnikom Swoią własną ręką Szyła Ko szulę, aieśli ktory za Darem Ducha Swiętego, Wiarę S: chciał przyiąć, Sama się Ofiarowała trzymać do chrztu Swiętego, maiąc na takowych Ludzi osobliwy respekt co się często przy tym Dworze trafiało, ktorzy zas w młody barzo wieku wzięci byli w Niewolą, tych do Boku Swię akkomodowała, wyswiadczaiąc im Łaskę, a po lek ku dysponuiąc do przyięcia Wiary Swiętey, agdy widzia ła ochotę iey przyięcia, cieszyła się niewymownie, y Sama tak Katechizmu iako y Spowiedzi nauczała. Do Upro szenia czego u P. Boga przez zwyczayne Modlitwy do Nayswię. Panny y Swiętych Patronow dwoch osobliwie Sposobow

Zazywała

zazywała, to iest: Miłosierdzia nad ubogimi daiąc
gest Jałmużny, to w Pieniądziach to Sukmiach, Płot
nach y innych, y miłosierdzia nad umarłymi zaku
puiąc msze Swięte y Modlitwy za nich: ale tego
o tym w następuiącym Rozdziale

ROZDZIAŁ

Dty.

Miłosierdzia nad Umarłymi Krys
tyny Potockiey

Iako żywym Swiadczyła Krystyna miłość, tak ia
y przeciwko umarłym pokazowała Staraiąc się żeby
z niemi miłosierdzia nie umierało. A naprzod prze
ciwko zmarłym Rodzicom Swoim y Cioce Księż
nie Kanclerzyney W X Lit. była tak pamiętna
ze żadnego po ich Smierci Roku nieopuściła, ktorego
by rożnie przez naięcie wielu mszy Swiętych
przez Sprawowania

przez Sprawowania obiadow ubogim y czynienia Jałmużn nieodprawiła. Cieszyła się zas z osobliwey w tey mierze Prowidencyi Boskiey, że zawsze kilku dniami przed Rocznicą przez Sen się upominali, iak pewnego u niey długu, tak SP. Ociec iako y Ciotka, dla tego zapomnieć nie mogła przez Swoie życie tey przeciwko Swoim uczynności. Miała też zmowę z niektorymi Paniami Konfidentkami na pewną Liczbę Mszy SS. ktora by pierwsza z tego Swiata zeszła co z Ochotą po Smierci przyiaciołek pełniła. Lecz nie tylko hoyna była y pamięt na przeciwko Swoim, ale przeciwko powszechnie wszystkim Duszom w Czyscu zatrzymanym Zakupowała pewną Liczbę mszy SS a zwyczaynie po Pięćdziesiąt na każdy Miesiąc, często zas daleko więcey kiedy co chciała u Pana Boga uprosić, lub Sobie lub komu z Swoich. A tak kiedy bywał J W JmPan

Małżonek

36. Małżonek na Woięney Expedycyi y Synowie albo kiedy inna iaka wielka przyszła potrzeba, iako to: Choroba Swoich niebezpieczna zaraz się do Swego Nabożeństwa, y uczynności przeciwko Duszom Czyscowym udawała, maiąc zawsze pewną y doświadczoną pomoc żałosney Swoiey Intencyi; zkąd mowiała że nabożeństwo za Duszę w Czyscu zatrzymane, iest z własnym interesem y dobrze wychodzi; bo one iako w Łasce Bożey będące gdy do Chwały Boskiey wnidą, niepodobna żeby tego wdzięcznością nienadgradzały, co się nad nimi z miłości y politowania czyni. Żeby zaś zwyczayna uczynność w iaką niepamięć nieposzła pierwszego Dnia każdego Miesiąca nie

odwłocznie

nie odwłocznie odliczyła na Mszę, co na ow Mie 37
siąc dać postanowiła. Spowiedzi tak że y Ko
munie S. mortyfikacye rożne odprawowała
za nich, Offiaruiąc Spowiedzi y Komunie za te
Dusze, ktore w Czyscu cierpią dla niedbalstwa po
pełnionego przy Spowiedziach y Komuniach
Umartwienia powierzchne aplikowała tym
Duszom, ktore dla pieszczoty Ciała teraz w
mękach zostaią. Cekcye pokorne offiarowała
za te ktore dla prezumpcyi y pychy w Życiu
popełnioney a niewypłaconey teraz cierpią
Obiady Sprawowała za zarłocznych y tak
daley &c &c &c Z tegoż poli
towania nad Duszami, wniosła ten pobożny
zwyczay u Dworu Swego że w Dzień wszyst
kich Swiętych przed Wieczerzą, wszyscy Dwor
scy brali

brali kartki z ochotą, na wypełnienie tego co
było na kartce wyrażonego. Wymyślała zaś
dziwne ale podobne do wykonania Umart=
wienia, tak powierzchowne iak y wnętrzne
y czyniła tego wieczoru z Dworu nieiaką Mę
czarnię, bo każdy się zachęcał przykładem
y powodem Pani do czynienia dobrze za Dusze
Procz tego na zawsze napisała sobie te Postanowienia

1. Za Dusze w Czyscu zostaiące rano wsta
iąc, czynić umartwienie Ciała Szczypanie

2. Na cześć Przedwieczney mądrości mo
wić zaraz rano trzy razy w Dzień, Boże
ktoryś na Swiętym Syndonie &c &c.

3. W Każdy dzień Słuchaiąc Mszy
Swiętey pod czas elewacyi uczynić gorące
westchnienie

wstchnienie za tę Duszę ktora naypierwsza
iest do wybawienia z Czyscu, y przydawać
Modlitwę do Nayswiętszey Panny.

Jednę Sprawę Dzięną cierpienia przy
łączyć Duszom y za nie odprawić

Odpusty Dnia aplikować

W Piątek y w Wtorek Godzinki wielkie
offiarować y inne pacierze Requialne mowić

Rachunek Sumienia zakonczyć Psal
mem: Zglembokości &c. A iako Samym Duszom
Starała się wielkim Sposobem bydź pomocną, tak
y Ciałom ubogich Ludzi zmarłych zeby były przystoy
nie pogrzebione Kosztu niezałowała. A tak nie tylko
prosta domowa Czeladź była w tym Szczęśliwa
bo uwiadomiona o Smierci ktorego z nich, zaraz tak na
mszę S. iak na pochowanie Ciała przystoyne dawała

ale też

ale też y kto kolwiek z obcych ubogich Ludziey trafił się, taż go uczynność potkała od Wojewodziney, y gniewała się kiedy nie była przestrzeżona, usłyszawszy że kogo bez Obrzędow Kościelnych prywatnie gdzie pogrzebiono

ROZDZIAŁ

10ty.

O Głębokiey Pokorze Krystyny Potockiey.

Jako pycha iest Matka Czartowstwa y początkiem wszystkich grzechow; tak Pokora iest Matką Anielskiego Życia y początkiem cnot wszystkich. Z kąd S. Grzegorz Lib. 33. moral c. 7. nazwał. Pokorę mistrzynią y Matką wszelkich Cnot pobożności. Jakiż Krystyna założyła sobie fundament na Strukturę

doskonałego

gna

doskonałego życia, y początkiem wszystkich ~~41.~~
Cnot, to iest: głęboką Pokorę, Spodziewaiąc się że ona
miała inne rodzie Chrześciańskie Cnoty. A wie-
dząc do Siebie Pański Animusz, przy urodze
niu zacnym, y przy bystrym rozumie y przy
tak wielkich honorach starała się o to, żeby tak
urodzenie iako y honor, nie był iey okazyą do pychy
ale do wzgardzenia Siebie; zaczym ustawicznie mart
wiła przez pokorne akcye wyniosłą fantazyą
Z kąd sobie na Rekollekcyiach Roku 1694.
między pożytkami z rozmyślania te Słowa napi
sała; Maiąc wielkie przez tak wiele Lat oswie
cenia, niepoczęło się iednak od pokory, ktora funda
mentem iest wykorzenienia grzechow, a to dla tego: że
się z Swoiey podłości nieieznawała. Dla tego od
tąd ieśli kiedy będzie brała gorę prezumpcya
garnąc się do inszych rzeczy przez Sposob oderwania
się y czynienia Aktow pokornych nawiedzaiąc
w Szpitalu

w Szpitalu chorych w Domu podłych, aby animusz pokornymi akcyami uspokoić, a za tym postanawiam 1mo. Ubogim dawać Jał muźnę z ręki Swoiey. 2do. Potrzebnych własnego Domu niewstydzić się y im dobrze czynić. 3tio. Pokornie mowić o rzeczach własnego Domu a naybardziey się strzedź mowić o Sobie. 4to. Myśli się strzedź y odrywać od tego co się kiedy dobrze uczyniło y złość, że więcey daleko złego niż się dobrego uczyniło. 5. Dać iaki dobry przykład z Siebie Dzieciom, zachęcaiąc ich do pokory. PB. w Wielki Czwartek ubogim nogi myć, y sama do Stołu służyć, żeby oni toż czynili, przydała na koniec tesz Słowa: Ta medytacya z wielkiemi była na Duszy pociechami aż się uczuła Słabość serca, y na Siłach, plucz wielki y długi, że Człowiek tak podłe Stworzenie

nie zna Siebie

nie zna siebie, y nie pędzi do konca swego iedynego Boga, y nie uznawa iego wielkości, iako y tego w co się mizerny człowiek obroci. A jako Swięty Wielki Bazyli pokorę dzielił na trzy akty osobliwsze: to iest pokorzyć się, Bogu, Bliźniemu, y w Samym Sobie podłość uznać: Jak Swiątobliwa Krystyna dobrze to zachowała: bo względem Pana Boga znała nikczemność swoię, zkąd nieprzyznawała sobie zadnych zasług, ani cnot, ale cokolwiek miała, Samemu Bogu y iego Łasce nie swemu Staraniu przypisuiąc. Z tey racyi Bogu iako iedyno władnemu Panu pokorną zawsze świadczyła rewerencyą, nie przypuszczaiąc w Kościele pod czas Słuchania Mszy, zadnych wezgłowkow; a ieżeli dla Stanu kiedy był wezgłowek przyniesiony, częścią leżał przed nią dla Ceremonij, niżli ona na nim klęczała, bo się w

zwyczaiła

wzwyczaiła, po kilka godzin klęczyć na gołey
ziemi bez podpory wszelkiey ani przysiadaiąc ale
prosto klęcząc, chcąc Bogu prostą y pokorną modlit
wę oddać. Tosz czyniła przez Kościoł przechodząc
a mijaiąc wielki Ołtarz, albo pod czas processyi, gdzie
niekontentowała się ukłonem, przez iedno nachyle
nie głowy, niektorym Damom zwyczaynym
ale przyklękaiąc, y ledwie nie całym ciałem
na Ziemię upadaiąc przed Nayswiętszym Sakra
mentem, Cześć Bogu swemu pokorną swiad-
czyła; ale y bliźniemu dla Boga uniżać się
umiała, rozumieiąc o każdym lepiey niżli o Sobie;
ztąd do niey by naylichszemu wolny bywał przystęp
y rozmowa, osobliwie Poddanym, ztąd w Kościele powa
gi nieprzestrzegała, y idąc przez Kościoł wszystkim nizko
się kłaniała, z czego miała u Ludzi wszystkich
zalecenie y miłość, iż zarowno kładła z tymi kto
rych urodzeniem

ktorych urodzeniem y honorem przewyzszała, ztąd w Domu Sąsiadkom, Szlachciankom bywała rada y potrzebom ich Służyła. Szpitale co tydzień nawiedzała kiedy Zdrowie Służyło upatruiąc w Ubogich samego Chrystusa, a gdy przyszedł wielki Czwartek, niewstydziła się do Stołu Służyć, y nogi umywać; Iowszem do tey pokorney usługi, bierała z Sobą Corkę zachęcaiąc zawczasu do Akcyi uniżonych y nauczaiąc poznawać Chrystusa w Członku iego. Miała y to w zwyczaju ze ubogim zwłaszcza niewolnikom ręką Swoią koszule Szyła, ale y Przenayswię Panny Zakonu S. Brygidy w Sokalu miały często z tey pokorney Pani iawne pokory przykłady kiedy im w Refektarzu do Stołu Służyła kontentuiąc się porcyą Zakonną y nogi całowała zniżaiąc powagę Swoię. Pannom zas swoim Służebnym gdy zasnęły, wstaiąc na nocną Modlitwę, brała trzewiki, y potaiemnie

y potaiemnie wycierała y całowała odprawuiąc Sługom
Swoim Służebnice usługi, ktore zmysliwszy czasem Sen
przypatrzyłysię tak podłym Akcyom z Swoim podziwieniem
y znacznym przykładem. Naostatku y względem oso=
by Swoiey własney, znaiąc w Sobie podłość, nizko y
pokornie o Sobie rozumiała. Dla tego nigdy Herbu nie
tylko niekazała ale ani pozwalała na Srebrze Kościelnym
wybijać, albo na Apparatach choć bogatych wyszywać, y
owszem oświadczałasię z tym, iż gdy by po iey Smierci miał
bydź kiedy w Kościele, czy na Scianie, czy na ołtarzu, Herb
iey, miała prosić Boga żeby iey go pozwolił strącić
niechcąc żadney iak za Żywota tak po Smierci Ludzkiey
pochwały, a widziawszy w Kościele Sokalskim w NS.
Panny na dachu z miedzi, wymalowany Swoy herb, dzi
wiłasię naprzod a potym po kilka razy iak przy Stole
tak na publiczniejszych mieyscach oświadczałasię
że y Grosza niedała na pobicie pomienionego Dachu, tylko
tamecznych Oycow affekt, na iey zawstydzenie oświadczo
ny iest. Ja Samey Siebie wzgarda przywiodła cię do tego
że przez osobliwe Postanowienie Rozsądek Swoy poddała

pod cudzy

pod cudzy bez Sprzeciwienia w rzeczach by też iawnych, y niemiała w tym trudności. Nawet na Konfuzyą Swoią w Wigilię Swiąt uroczystych wymyslała Sposoby zawsty dzenia Siebie, powiadaiąc y wyznawaiąc czasem co takiego na się, z czego by się konfundować mogła, co tubo iey barzo przykro, przecież się zwyciężała, y nie tylko prywatnie ale y iawnie się czasem do defektow przyzna wała, iako to: że Sobie zwykła dwie Lata wymować że Kawteryą dla Oczu otworzyła, że niecierpliwość Słusz nością koloryzowała, z kąd zaraz za nią przepraszać zwy kła, zkąd zdania Swoie nie raz się odważyła rewokować, y tym podobne okazye do zawstydzenia obserwowała. Napi sała tak że Sobie dla pamięci postanowienie na niektore, akty pokory a te są: 1. Ziemią częścio całować, 2. nogi pocałować 3. wyznać na się winę 4. zmilczeć gdy co każą 5. podziękować y prosić o pokutę 6. powiedzieć co o Sobie albo o Swoich pokornie 7. Ubogim dać z ręki Swoiey 8. Pokornie odpowiadać. Na koniec żeby iakiey okazyi do pochwały Ludzkiey po Smierci niezostawiła, z pism Swoich, wiele ich Spaliła zwłaszcza przed ostatnią chorobą. Nawet się zabierała Spalić Księgę Sekretną na zamuszek za

mykaną

zamykaną w ktorey znacznieysze Nabożęstwa y postano
wienia y oswiecenia miała spisane, y w chorobie ostat
niey Spowiednika prosiła, zeby ią w wodę wrzucił albo
Spalił, Lecz y to odmowiono, częstio dla pamięci postanowio
nego Nabożęstwa, częscią dla większego zawstydzenia, ieśliby
się w czym przewinęło niezachowuiąc tego co się Bogu
obiecało, y tak tymi racyami zbyła, przestała na woli Spo
wiednika, ktory dla przykładu y pożytku powszechnego
y tę Księgę zachował, y niektore iey Pisma, ktore Swego
czasu mogo bydź do Druku podane

ROZDZIAŁ

11sty.

Umartwienia Powirzchowne Krystyny Potockiey

Dobrze się tego nauczyła Krystyna, ze zwycięstwo y
umartwienie Duszy, bydź nie może bez umartwienia ciała
A tak Starała się prawie od dziecinnego wieku zeby ciało
trapiła. Jakosz doswiadczona rzecz iest, ze ktorzy nie maią we
wnętrznych, duchownych pociech przenoszą się staraniem
do powierzchownych y cielesnych, y w nich sobie koniec
błogosławionego Zycia doczesnego zakładaią tak ktorzy
maią y czynią

tak ktorzy maią y czynią sobie dobrowolnie powierzchow=
ne cierpienia nabywaią wnętrznych Duchownych
rozkoszy Albowiem Woyna z Ciałem przynosi im
miłe y pożądane zwycięstwo, a zwycięstwo pociechę
y radość, iakoby iuż początek przyszłego w Niebie
Tryumfu y Wesela. Dla tego Woiewodzina chcąc
mieć prawdziwe Duszy Delicye y zwycięstwo
Swoich Passyi starała się Ciało nie delikacko pielęgno=
wać, ale iako Niewolnika traktować, nie przestawaiąc
na owych Ludzi pieszczonych Opiniy że może kto dos
konale Panem bydź y zwycięscą Swoich Namiętności
choć Ciała nie umartwi, y Swiątobliwość ostać się może
z wygodami Ciała, Do tego Wodza Swego y Mistrza Chrys
tusa umęczonego koniecznie Sobie za Wizerunek do Nasla
dowania Stawiła; A zatym choć Ciało na przykre y Na=
turze przeciwne umartwienia bolało, Ona Sobie Słowa
S: Teressy z iey Zywota przypominała, y zwyciężała
miłość boleści: Ciało ktore się chowa pieszczono zdradza
Duszę, y przeszkodą iest w postępowaniu Cnoty; Zkąd
Łacno docić co za pragnienie cierpieć dla Boga od

Siebie y od

Siebie y od drugich miała Ta pobożna Pani, kiedy wylaw
szy przed Bogiem Affekta te słowa napisała A.M.D.G.
Przyczyny pragnienia cierpieć. 1. Pragnę cierpieć dla
Ciebie Boże Moy, aby się dosyć stało Sprawiedliwości two
iey, y z własnego Chcenia przyczyniać y Obierać sobie chcę by
naywiększe Męki, na Uczynienie dosyć za Złości moie
2. Pragnę cierpieć dla Twoiey Miłości dla ktorey zanic
sobie ważę ustawiczne Cierpienie, y choćby nayokrutniey
sze karanie, y tak dla iedyney miłości, nie tylko tu na
Swiecie ale y na tamtym wygadzaiąc Smakowi Bos
kiemu chcę ponosić karanie. 3. Pragnę cierpieć za
Dusze osobliwie te ktore większe miały pragnienie ko-
chać Boga, y większy Boga będzie z nich Smak, iak
przydą do Jego chwały, a teraz się w Czyscu wypłacać mu
szą Sprawiedliwości Swiętey Boskiey, Cierpieć chcę Boże
za nie, żeby się prędzey nasyciły widzeniem Twoim,
y Ty Panie żebyś miał z nich Swoię Ukontentowanie
4. Pragnę Cierpieć y dla moiey ku Sobie miłości naynie
godnieyszey, y chcę się Boże moy kontentować nie żału
iąc się y odważaiąc na wszelki Męki, y na tamtym

Swiecie

Swiecie, abym pokazała że żaden interess boiaźni mąk Piekła, Czyśca, ani Dobro Nieba nie przewyższy, nad iedy ne dla Ciebie Samego pragnienie, z miłości Cierpieć, by też dla tey miłości bydź w Piekle, nie tylko w Czyscu, aby się stało dosyć Woli Boskiey, aby się nadgrodziło Godności Boskiey, aby się stało dosyć miłości moiey, ktorą pragnę do Ostatniego Ducha cierpieć, gorzeć, y co tylko bydź mo że z miłości czynić; Taką miawszy ochotę cierpienia, po kazała, że miłość wymyślna y dowcipna, była na U martwienie powierzchowne, a tak zaraz z Dzieciństwa z Czytania Żywotow Swiętych zwłaszcza Męczenikow zachęciła się do cierpienia, smakuiąc osobliwie tych SS. Żywoty, ktorzy co znacznieyszego dla Boga uczynili; A iako S. Grzegorz Nazial. oratio: 20. mowi o Sobie; kiedy pochwały Męczenikow czytam; gaddze Ciałem, y do Ular czki się pobudzam: tak Ja Pani z czytania Dziejow Męczenic kich, zachęcała się ich przykładem, Ciało Swoie martwiąc dla tego zwyczayna Jey do Boga Modlitwa była pragnąc U- mrzeć w Miłości Boskiey, y w pragnieniu cierpieć dla niego Oczym gdzie indziey. Z tey Ochoty cierpienia zażywała

Dyscyplin

dyscyplin y rozg, na przemianę bywały zas dyscypliny często do krwie, zwłaszcza w Wigilią Swiąt Nayswiętszey Panny y w Post Wielki. Dostała gdzieś iedną z grubego drotu zakręconą y tey długo zażywała, poki Iey niepostrzeżono, a była dobrze krwią zbrodzona. Po niey zażywała z samych Stron ostrey y przykrey bo gęstymi węzełkami nakształt S. Franciszka Paska robioney, trafiłosię że ią często krwawiła, y na Sobie potargała ia koż pod czas Rekollekcyi w dalekim od Ludzi Cratorium u W. Panien Brygitek Sokalskich, iedna Osoba do Usługi Pani czasu naznaczonego przychodząca znalazła trzy troczki odpadłe; to iest kawałki Ciała.) Skrwawione, y Ziemię gdzie klęczała zfarbowaną krwią, Zeby iednak tey poznaki nie było, umiataiąc Sama umyśnie tamte mieysce skrwawione wodą zlała, iednak domysłu prawdziwego Spłokać niemogła Ze się zaś pomieniona dyscyplina z Stron często rwała, zrobiła Sobie z pierwszey Drotowey niby podobną, to iest z Drotu cięższego, ktory drobnymi Stronami okręciła, Lecz y ta dla częstego używania przerwana na kilku mieyscach, y Niciami powiązana, znaleziona po Smierci. Czasem też miasto Dyscypliny

Paskem

Paskem drotowym nie miłosiernie siekła, zwłaszcza Zimą nie mogąc dla Mrozow w Gabinecie, a uchodząc Szelestu, Jesli się kiedy trafiło z popędliwości w mowie wykroczyć, zaraz nie odwłocznie tegoż dnia ciężko karała Swoią passyą, y niecierpliwość mowy, nadgradzała cierpliwością y boleścią Ciała A Jako S. Magdalena de Pazzis Czarta Dyscypliną odegnała, tak Ta Pani Swoie namiętności takim ze Orężem wojowała, Stawszy się Sobie zbawienną Tyranką. W niebytności Męża wstaiąc opuł Nocy na Modlitwę do Gabinetu, tam Sobie te ciężke chłosty dawała, wysłuchana częstokroć od Panien Swoich, ktore Sen zmysliwszy, a Szelestu Słuchaiąc od Dyscyplin albo rozg, z politowaniem dziwowały się takiemu nad Delikatnym Ciałem Okrucieństwu Zażywała tak ze często Osobliwie we Srzody Piątki y Soboty, a po tym pomiarkowawszy godziny, y co dzień drotowego Paska na cztery palce Szerokiego, ktory tak ze dla częstego używania na Sobie porwała; Jakoż y w Samey Ostatniey chorobie, trzema przed Smiercią dniami, Szukała go pilnie, zeby zażyć mogła, do Kommuniy Swiętey Miała y manetki drotowe do Nog Osobliwie ich zażywała

wała. Proci drotowego Paska, dostała gdzieś pasa na pultory
piędzi Szerokiego i Samych prawie Szczecin ostrego barzo
ktorego miasto Włosięnicy (: axi y ky znaydowała :) zazywała
Włosięnicę zaś i Włosia konskiego węzłami przerabianą, bra-
ła na się, zaraz rano wstawszy maiąc się tak długo na Ciele
poki się nieprzyszło ubierać to iest przez dwie godziny, =
gdzie ią na ten czas Składała, y przed Parmami kryła.
Aze ta Włosięnica była barzo ostra, nizeli się do niey przy
uczyła, zazywała wprzod koszulki włosięney Karmelitanskiey
ktorych dwie miała od W Panien Karmelitek z Lublina
Zazywała tak ze Lecie często Pokrzyw, ktorymi Ciało Siekła
Sposob zas dostania był taki, często ze wychodząc rano przed
drugimi z Gabinetu na Galeryą, wyrosłe z Wału między
palisadą Sama wyrywała, częscio tych Pokrzyw dostawała
przez Pachołkow Okięnie otwieraiących, albo Wartę odprawu-
iących, ktorych Usługi iako Ludzi prostych y niedomyśl-
nych zazywała, prosząc ktorego z nich aby Bukiet swieżych
Pokrzyw przyniosł, niby to na Parmy Spiące, zeby zartem
zaciowszy ze Snu obudziła. Była zas po iey Smierci ta
Reflexya, ze Wał Zamkowy z tey Strony gdzie iey bywały

Pokoie

Pokoie, prawie w kilka niedziel zarosły był pokrzywa
mi, lubo ich przed tym ledwie kiedy widzieć było, y
doszli tego z powieści tę Usługę czyniących, że dla częstego
używania, niedawano przed tym rość pomienionym chwas
tom, które prętko po Smierci wybuiały, że ich zażywania
ustały. Żeby zaś lepiey cierpiącego Pana osobliwie w
Poście na Sobie wyraziła, miasto Ran Jezusowych Szczy
pała się w Ręce, Nogi, y Bok, a tak gwałtownie że Ciało
na tych mieyscach Siniało y pozułkło, Ręce tak że
przez niemały czas rosciągnione, bez podpory na kształt
Przyza trzymała, aby była Ukrzyżowanemu podobna
we Srody y Soboty w Niebytności Męża odprawiwszy mod
litwę umartwienia, ile zdrowie posłużyło przy Łużku na Sa
mym tylko Dywanie kładła się, dwie Godziny nie
dosypiaiąc, y tak twarde posłanie cierpliwie znosząc;
z tym wszystkiem, w Dzień po tym po Południu
nie Sypiała, y ten zwyczay przez całe Życie zacho
wała, chyba że bol Głowy inaczy przyniewolił.
Miała innych wiele Sposobow Umartwienia: O ktorych

gdzie indziey

gdzie indziey. Zwłaszcza w Postnym y Adwentowym Nabożeństwie; tego tu zapomnić trudno, co bardziey iest do podziwienia, niżeli do naśladowania, że na każdy Miesiąc na Pamiątkę Męki Chrystusowey, y dla Dusz Czyscowych, kilka Swic zapalonych o Ciało gasiła Swoie; toż czyniąc w Wigilię Nayświętszey Panny czego znaczne bliźny po Smierci się pokazały. rożnie na Ciele, ale y na prawey Ręce gdy Rokiem przed Smiercią dla Folgi Oczom, mieysca Kawteryi od Medykow poradzoney upatrowali, na niey Cerulicy wygodnego znaleść nie mogli dla Spieczenia Ciała, czego się że trudno było domyślić rozumieli, iż iuż kiedyś była ale zarosła na Ręce Kawterya a gdy się o to pytali, y o przyczynę tak znacznych bliźn, żeby ich zbyła, odpowiedziała, że trefunkiem kiedyś spadła na Rękę Swica y Ciało nagle oparzyła. Lecz że się nie rychło po tym co raz ustępuiącey z Okazyi Kawteryi, gdy się tego upominał Spowiednik, przyznała się do pomienionego Swic gaszenia, A Spytana zkąd by się takiego umartwienia Sposobu nauczyła? Odpowiedziała: że z Żywota S: Brygidy, ktora Wosk rozpalony na Ciało Swoie

zlewaiąc

Ad m

zlewaiąc, z niego z parzelin y ran niegoiła, zeby dłuzey cier
piała, co tez Sobie napisała w Księdze. Dwunasto Lat
przed Smiercią między innemi roznemi umartwieniami
ktore Swięci zacnego Urodzenia czynili, y dali im taki
Tytuł. Post Swięty Swiętych Panskich Panow, gdy się
iey zaś zakazało, tak pomienionego Umartwienia, iako in
nych ktoreby mogły bydź do niezdrowia okazyą, była na
to frasobliwa ubolewaiąc y na Siebie narzekaiąc, iakoby Bog
nic od niey przyiąć niechciał, a kiedy wielkie Cierpienia niezwy-
czaynego pragnienie, wielką ku Bogu miłością nadgra-
dzac radzoną; Odpowiedziała iest to Sobie podchlebować
ze Boga kocham, a nic nie cierpieć dla Boga, trudno tez
od kogo innego co cierpieć, kiedy nie mogę nic od Siebie
Samey. A gdy raz napisany po zakazaniu Rejestr, ciężkich
mortyfikacyi, prosząc o pozwolenie zapieczętowania, posłała
Spowiednikowi, On Iey wszystko przekrzeslił, przestałać na
tym Pobożna Pani; ale prawie z płaczem nazajutrz rzekła: Po
dzieńci PBog zebyśmy y Zycie Samę za niego dali, a dopie
roz co Ucierpieli, Ale kiedy taka Wola coz czynić. Z tym
wszystkim bardzo pilnie na to oko miała zeby iey w czym

niepostakowano

niepostakowano. Dla tego umyślnie w dyskursach i okazyi przeciwko powierzchnemu Umartwieniu czasem mowiła po wiadaiąc że: Chłopska y ostatnia rzecz iest Dyscypliny albo Paska zażywać, albo co podobnego co płci białey szkodzić mogło; Jakoż na iedney karcie między Postanowieniami napisała sobie te słowa: Utaiać się y nayskryciey przed Ludźmi czynić co kolwiek się uczynić może dla Boga, y pokazywać po sobie wesołość, czasem mowi przeciwko umartwieniom, aby zataić chęć do Umartwienia; Trafiło się że dnia pewnego, z Kościoła po Nabożeństwie przyiechawszy, a zdjowszy z siebie Drotowy Pasek, nie mogła go dla prętkiego obiadu schować y zamknąć w stoliku w którym zwyczaynie Instrumenta swoie y Męczarnie zamykała, ale dla prętkości nieznacznie pod Materac u Kanapy niedobrze zwiniony skryła, w tym po obiedzie. W Nuczek Jey Starościc Krasnostawski igraiąc po Pokoiu napadł na ow Pasek, y wywlokszy go za wstęgę, a znać się w Rączkę zaklowszy rzucił na Ziemię przy wielu przytomnych, Woiewodzina chcąc to zatrzeć iakoby w rzeczy niewiadoma, złożyła na Panny, iakoby one

tam Pasek chowały

tam Pasek chowały, y zmyśliła przymowkę wymawiaiąc ze wszystkie nabożeństwo w pasku tylko pokładaią, oddać go Sobie iednak kazała, obiecuiąc go więcey Pannom niewrócić a Sama dobrze się od wstydu zapaliwszy, na potym iuż go lepiey kryła. Y toć było Votum tey Swiętobliwey Pani iako niegdy S. Teressy Panny, albo cierpieć albo umrzeć ktore od Dziecinstwa zawziowszy, co raz w dalszym życiu od nawiała pobudzaiąc się do Skutecznego Cierpienia dla Boga

ROZDZIAŁ

12

Umartwienie Wnętrzne Krystyny Potockiey

Namieniwszy powierzchowne umartwienia iako doświadczone Srodki do Nabycia wnętrznego albo Siebie zwycięstwa przychodzi opisać godnieysze to iest: Duszy zwycięstwa o ktore tym się na umorzenie Ciała, Krystyna Starała, im hoynieysza była y wymyślnieysza na Umorzenie tegoż, Aże Cnota niemoże bydź bez przeciwności, bo powinna zawsze zwyciężać y

tryumfować

y triumfować, trudno by zaś zwyciężyć gdy by rzeczy przeciwney nie miała, gdzie tym piękniejszy tryumf, im cięższy na placu Nieprzyiaciel. Dla tego Ia Pani żeby chwalebniey zwyciężyła, mężnie się swoim Pasyom iako nieprzyiacielom gotowym Sprzeciwiała; Że iednak w Rodzicach naywiększa iest miłość, naprzod Siebie po tym Męża y Dzieci z tąd ki bywa naywiększa trudność oboie zwyciężyć, Umiała Siebie zwyciężyć Krystyna, co należy do Ciała umartwienia iako się napisało, a y co do Duszy względem Pasyi Swoich umiała zwyciężyć y affekt Urodzony do Dzieci w różnych przeciwnościach, Względem ich Zdrowia, przymuszę we wszystkim mile wolę Bożą. Czego oboyga wyrazić się może dowod z iey Listu. Dn. 6. Maj Roku 1694. Posłała do Spowiednika swego pisała w te Słowa: Mam tych czasow Osobliwe instynkta, a prawie gwałtowne cierpieć co ciężkiego iest we mnie, y kontentować się małymi rzeczami y drobnymi umartwieniami nie mogę. Ale większych dla zalasu czynić nie mogę, trapię się: bo na mię napada taka chciwość, y pragnienie cierpienia, że nie czuię w sobie

Jebym nie miała

Zebym niemiała przyiąć przy Lasce Boskiey by nayprzy
krzeyszych y naturze przeciwnych rzeczy, ktore Sobie w O-
czach Stawiam y cale się ich nie lękam, Takze pragnę
C: co mi się od Dnia podwyższenia Krzyza S. stało: y proszę
P. Boga aby mi dał rowne Męczenikom Męczęstwa ponosić
za Wiarę, y radabym tak umarła; Azem tego niegodna, przy
naymniey w nadgrodę tego, w tym pragnieniu chcę umrzeć
nie respektuiąc na nie ani na Affekt urodzony, bylebym nie
tamowała pragnienia dla miłości Boskiey, cierpieć y umierać
y w tey miłości Ostatnie moie tchnienie oddać. Gdy zas
Sobie spomnę; iako się niedawno trafiło to iest 20 Apryla:
mam wielką na Sercu pociechę, bom się przed tym odwa
zyć niechciała, y nie mogła zwyciężyć przyiąć od Boga
cierpieć na tym co kocham y Smiercim się bała tak
Sama Swey iako Męża y Dzieci y wypraszałam się
P. Bogu z tego, teraz zas gdybym wiedziała ze się
wyprosić mogę z nayprzeciwnieyszych rzeczy, Aze tak
Bog chcę niechciałabym, y niczego przy Lasce iego
niewzdrygam się, iako teraz w Sobie czuię. Boię się

Z tym wszystkim

i tym wszystkim, iesli to nie iakie na mię oszukanie Szatanskie, ze to mi tak nagle przypadło, tak ze się muszę odrywać, a po tym zebym do oschłości nie przyszła, ile ia ktoram pełna oziębłości &c. Tak affekt urodzony ku Sobie y Dzieciom morzyła.

Aze wiedziała do Siebie prętkość w mowie, i ktorey trafiło się czasem kogo poturbować, lubo się w moment postrzegła y Sama się Siebie wstydziła, przepraszaiąc na tych miast y w Sobie karząc tę Skłąność, dla tego postanowiła za każdą pokazaną niecierpliwość, dawać Ubogim Sto Złotych, nad to chcąc nadgrodzić defekta w tey mierze popełnione, wymyslała Sposoby na ukaranie ięzyka, a tak dla pamięci napisała Sobie te Sposoby. 1. Ięzyk po Ziemi włoczyć y Ziemię Lizać. 2. Kąsać się w Ięzyk. 3. Szpilką kłoć. 4. Lizać cegłę. 5. Piołon, pierz, Sol, y co gorzkiego kłaść na ięzyk. Czyniła barzo często Akt do Pana Boga, ofiaruiąc ięzyk y Usta Swoie na Paraliż, w nadgrodę wielomowstwa, będąc tego mniemania, ze barzo ięzykiem P. Boga obrazała zkąd gdy ią Rokiem przed Smiercią nawiedził P. Bog słabym

barzo wzrokiem

barzo wzrokiem, mawiała: Cudowny iest P. Bog ze mię na Oczach karze, ktoremi z Łaski iego w Życiu moim nie trafiłosię tak dalece (: iak uważam grzeszeć :) a ięzyka nie karze y gęby, ktorą by trzeba wykrzywić y zarazić Paralizem za grzechi mocey. Tak ta Pani naymnieysze znała do Siebie defekta, y z naymnieyszych wielkie czyniła y nie tylko ie rożnemi w Sobie karała Sposobami, ale y większego od Boga karania żądała, żeby Sprawiedliwość Boską ubłagać mogła. Bywało to zas często że się z Sobą aż do potu passowała, gdy się iey Sprzeciwiano, boiąc się żeby iakiey Znaczney niepokazała niecierpliwości, a tak nauczywszy się z Żywota y Ksiąg W. X. Kaspra Druzbickiego S. J. Męża dziwney umieiętności umartwienia, rozłożyła Sobie na miesiące martwić Zmysły Swoie, czyniąc na to partykularne Sumienia Rachunki, Nowaliy pierwszy raz, gdy ią na Stoł daną nie iadała, obierała Sobie co Rok iaki frukt, do ktorego chętkę miała, y zwyciężała ią nie iedząc tego fruktu przez cały Rok, między Obiadem y Wieczerzą choć Lecie rzadko

kiedy pijała

kiedy piiała, a przynaymniey pewne Sobie obierała do Umartwienia godziny od Napoju, Snem wstawaiąc po Pułnocy na Modlitwę tak się dalece morzyła, że aż czasem na Ziemię upadła, a prócz modlitwy ile razy trzeba było do Swiecy, Sama wstawała, y miała w tym daleko większą ciężkość niżeli w innych umartwieniach; Lubo z pozoru zdadzo się bydź bardzo Ostre. Aże z natury była Skłonna do Melancholij, rozrywała ią Sobie muzyką, uchodząc myśli troskliwych, a tak albo na Lutni albo na Oktawce albo na Klawikordzie trawiła iaki czas Że iednak miała gust w Muzyce pewnych czasow się zwyciężała, nie zażywaiąc żadnego Instrumentu, ale miasto nich do Modlitwy się brała, lubo do ręczney roboty albo do Czytania Ksiąg Duchownych. Miała w Sobie ta Pani Panski Animusz, ktory z Skromnością poważną pomiarkowany, mogł każdy w iey Akcyach widzieć dla tego się gdy trafiła Okazya pokory, czuła w Sobie ciężkość w Zwyciężeniu Siebie. Postaremusz wtym się gwałtownie Łamała, y co Sobie do wykonania w umorzeniu fantazyi Panskich Założyła

12

Panskich założyła koniecznie doskutku przywiodła, iako to:
Dawanie Jałmużney z własney ręki Ubogim w Kościele przy wielu Spektatorach, Całowanie Ziemię pod czas przeżegnania; Także wchodząc y wychodząc z Kościoła rozmowa z Ubogiemi &c. Zkąd gdy iey raz miasto długiego Rejestru mortyfikacyi poradził z Okazyi rozmowy Spowiednik, Żeby Sama z ręki dawała Ubogim w Kościele tylko po Groszu, Lubo iey to niewypowiedzianie było Ciężko dla prowadzących y patrzących iednak się Zwyciężyła, y uczyniła według porady, kazawszy Słudze po Sobie hoynieyszą Jałmużnę dawać Osobliwie iednak pokazała Zwycięstwo Siebie, w darowaniu krzywdy własney. Dostał się Iey w ręce ieszcze na ten czas młodszey List iednego Domowego Sługi; Ktory Panią opisał, y iey niewinney wesołości chciał bydź zbytecznym Opiekunem, a bardziey Tłumaczem, gdzie drugiemu Oznaymował kojaźń Swoię dla wesołości Pani, Zmieszał ią wprawdzie bardzo ten

List

List, y był Okazyą chętki do zemszczenia, Lecz zaraz tak się
ucieła za List Spaliwszy znaku po Sobie urazy nie
pokazała przeciw owemu Słudze, y owszem Nieprzyiaciołom
chcąc dobrze czynić, gdzie się kolwiek podała Okazya
przez Instancyę Swoię do męża dawała mu promocyą, iako
mogła naylepszą, Uczyniwszy postanowienie żeby iemu tego
nieuymawiać Ani się skarżyć przed drugiemi. Coś
podobnego uczyniła iedney Zaleganiey, ktorą do niey
doniesiono, iakoby przed drugimi mniey należycie honor
traktowała, na co Lubo była założna, ile że Owa Zaleganica
wiele od niey Dobrodzieyst wzięła, iednak zwyciężaiąc
Swoię passyę wcale P. Bogu Swę urazę daruiąc, upatrzyła
czas, w Wielki Piątek, że ią Samę zaskoczyła na Korytarzu
y Nogi iey poniewolnie całowała, A miasto urazy, wielki iey
affekt, y Szczyry aż do Smierci Swiadczyła. Zwyciężała
się y w tym kiedy własne Sługi Swoie przepraszała,
ieśli się kiedy trafiło przymowić, y czyniła tę Odwagę
z wielkim Swoim Zwycięstwem wstyd y Animusz zło

żywszy

złożywszy. Nawet że raz iednego z Synow poturbowała tak tego żałowała, że go zawoławszy do Siebie z wielkim płaczem przepraszała obłapiaiąc y całuiąc, chcąc żal nadgrodzić wszelkim Sposobem czym zniżyła powagę y godność macierzyńską z podziwieniem Synowskiem.

A kto w większych Okazyach umie się zwyciężać, pewnie y w mnieyszych potrafi. Tak y Ta Pani miała Łatwość w drobnieyszych rzeczach Siebie zmartwić, Gdy przyszła do Stołu a widziała nienależycie ustanowione Półmiski z prętkości Sama przekładaiąc Obrus, czasem polewała, czegoś się Sama wstydząc, żeby pozbyła tego nałogu, pewny zakład z niektoremi postanowiła Obiecuiąc tego więcey nie czynić; Y tak się odeczyła. Tosz uczyniła na Owe Słowa zawsze, albo nigdy, y tym podobne, lub w Chwaleniu lub w Naganie białym głowom zwyczany wykorzeniaiąc w Sobie nałog zcierpieć cudze defekta, ile własney Naturze przeciwne umiała y często pokrywała. Napisała Sobie w tey mierze niektore partykularne Postanowienie zwłaszcza do niektorych Osob, znaki tylko na Karcie wy

razuiszy

wyraliwszy do Słowka znieść, przydała tam ze znieść Lekkie poważenia od drugich, kiedy się trafi ze swoię rozumienie odrzucą. 3. Nieodezwać się wszkomo niesłyszeć naco przeciwnego 4. Niesprzeczać się. 5. Wytrwać Niewygody iedzenia, Spania, Usługi, chyba ze Szkoda albo Sumienie inaczey każe. 6. niestrofować Ostro. 7. W Ubieraniu zcierpieć co się trafi. 8. Nieukontentowanie do Ludzi, obracać w nierozumienie y w niepoymowanie wrzeczy, zwłaszcza w dyskursach. 9. Niedbać w iedzeniu o Smaczne potrawy y owszem iść gorsze y przesolić. 10. Nie pić choć się naybardziey będzie chciało 11. Milczeć gdy się z Konceptem odpowiedzieć będzie chciało. 12. Cierpieć Oschłości wewnętrzne, a postaremu się często do Boga uciekać. 13. Cierpieć gdy nie tak się dzieie iakoś chciała. 14. Zcierpieć gdy czego Spowiednik niekaże. Pokazała Osobliwą cierpliwość w Oczach Słabieiących na wzroku, bo maiąc zawsze wielką ochotę do czytania Książek, a Stępiwszy wzrok czuła wielką

Ciężkość

Ciężkość, iż sama czytać niemogła Spuszczała się iednak na Wolę Bożą zupełnie, na Ostatek w Swoiey Ostatniey chorobie, z podziwieniem Lekarzow y około Stoiących, cierpliwie znosiła tesknienia, Ckliwości, Słabość, maligny gorącość iedynie Sobie wolę Bożą Smakuiąc, kontenta z Usługi nieprzeciwiaiąc się, Medykom znosząc owe długie aż do mdłości pocenia, Lekarstwem gwałtownym wyprowadzonym czekaiąc naznaczonego od Lekarzow czasu, y nic się ich woli niezbraniaiąc, a kiedy mdłość napadła, Wodkami Serdecznymi Otrzeswiona tylko się pytała, długosz tam ieszcze cierpieć każą? A usłyszawszy odpowiedź zaraz na niey przestała, Iak pobożna y umartwiona Pani umrzeć niechciała, tylko wprzod Swoie passye umorzywszy. Aże naycięższe iest umartwienie duszy pragnącey Boga, iak naybardziey kochać, tym też Zwycięstwo chwalebnieysze, przykra bywa oschłość w Nabożeństwie, w Założonych Intęcyach lub pobożnych lub politycznych nieskuteczność, Oziębłość w Samych postanowieniach nudność w zaczętych Sprawach Boskich, ale pocieszna, rzecz

iest

iest wyższym się stać nad wszystko y nic nieustępować w przedsię
wziętych Zabawach. Roku 1693. naterminowała Sobie Krys
tyna nie ktore Oschłości w te Słowa: w Zabawach Duchownych
teraz nad zwyczay Smak Stracony, bo y Ksiąg czytanie
nie smaczne, y wymusić ie na Sobie przychodzi, Osobność
przykra, teskność w Modlitwie, w Sprawach Niebieskich
żadney Łatwości nimasz, y co się czyni to się iak z musu
czyni y z Wielkim gwałtem, bo się czuię iakaś ku Bogu
gnuśność, zgubiona przyiemność y Łagodność, y ow czas
kiedy się Serce ku Bogu rozpalało; oswiecenia rzadkie, Serce w
Nabożeństwie ku Nayś: Pannie y Patronom oziębłe; a Lubo
Passya Gniewu przez przyczynę Nayswiętszey Panny nad
zwynowana, iako żadnego bardziey Roku, iednak wybucha też
czasem niecierpliwość, zgoła żadnego Roku takiey nie było
oschłości iak teraz. Za co się trapiła ta pobożna Wdzina
Łzami hoynymi nieraz przypłacaiąc gdy co podobnego
P. Bog na nią dopuścił. Lecz te Same Łzy y Szczery
frasunek, był prawdziwym dowodem gorącey ku Bogu
miłości. Oschłość zaś tego Roku ku Nayswiętszey Pan
nie żeby była oddalona Starała się przyczyniaiąc do modlitwy

gorącey

gorącey, to ostrego umartwienia, to Jałmużn większych przydaiąc; a tak chcąc wszystko cierpieć dla Boga, nie tylko Ciało na Ukaranie, Siebie poświęciła Bogu przez powierzchowne mortyfikacye ale też Duszę przez umorzone chęci Passyi Swoich, tudzież przez Cierpliwe znoszenie dopuszczoney od Boga Oschłości.

R O Z D Z I A Ł.

13ty.

O Przygotowaniu do Spowiedzi y Komunij Prystyny Potockiey.

Boiaźń ustawiczna którą miała Prystyna, niedufaiąc Sobie y wątpiąc zawsze, czy się należycie do Spowiedzi y Komunij Swiętey gotowała, była pewnym znakiem wielkiey iey do tych Sakramentow Nabożeństwa, bardzo się ona często trapiła tą pożyteczną boiaźnią, y dla tego Swarcowała się na większe co raz przygotowania do Spowiedzi, y na gorętsze affekty, y Sposoby przyięcia Ciała Pańskiego. w Roku 1694 D. 27 Marca. Napisała w Xiędze

Zamykaney

zamykaney te Słowa: Spowiedź generalna całego życia pod czas Jubileuszu odprawiła się za Łaską Bożą, iako mogło bydź naylepiey z uspokoionym Sumieniem, y Zwycięstwem Siebie; po niey nazajutrz przyszła z okazyi winy własney nieodrzuconych boiaźliwych myśli wielka turbacya, Skrupuły dla Bojaźni grzechow, że się mi zdało, iak by się niedoskonale niedostatecznie na Spowiedzi powiedziało choć dosyć rzetelnie. Zaczym nastąpiły myśli bardzo ciężkie utrapienia wnętrzne, boiąc się obrazy Boskiey. Dla tego uczyniłoście Postanowienie takich myśli lepiey pilnować, y zaraz ich Spowiednikowi powiedzieć A przy tym oddałam się zupełnie na Wolę Boską, aby on czynił z Duszą moią co się mu podoba. Pragnąc więcey cierpieć, przecież prosiłam aby niedopuszczał na mię tego utrapienia więcey, bo wolę umrzeć, y wszystkich zbyć na Swiecie pociech niżelibym Boga obrażać miała. To iest moie naywiększe utrapienie, a wszystkich innych chcę y pragnę na większą chwałę Boga. Z tey ustawiczney bojaźni, napisała sobie na osobnych kartach między pożytkami pod czas trzydniowych Rekollekcyi, te Słowa: Trzeba mi koniecznie w częsty y głęboki rachunek z Sobą wchodzić bo w przygotowaniach do

Spowiedzi 13.

wiedzi. Zdamisię ze nietak pilne bywa examinowanie nawy=
stępki iak należy, czego poprawic trzeba przy codziennych rachun=
kach, spisuiąc sobie co dzień ieslisię co znacznieyszego trafi y sta
racsię koniecznie oto żeby na każdey spowiedzi było wyraźne wy=
znanie partykularne każdey rzeczy. ten trudny y niezwy=
czayny sposób gotowaniasię do spowiedzi przez pisanie
grzechow po codziennym rachunku sumnienia aż do smier=
ci Krystyna praktykowała, y znalazłosię niemało kartek
w Stoliku zamykanym, na ktorych pisała sobie rachun=
ki sumnienia wieczorne, drugie według zwyczaiu po=
paliła Procz tego pisała sobie dla pamię=
ci kartelusze z reflexyą na niektore partykularne grzechy,
ktore Ludziom Dworskim są zwyczaynieysze y znich
się rachowała, między ktoremi ieden taki iest.

Na Większą Boga Chwałę Reflexya.

1. Czy bywało na kogo uskarzeniesię.
2. Czy publiczne z obyczajow etc. przy Ludziach na=
smiewaniesię.
3. Czy dla uporu swego, dawałasię okazya do nie=
cierpliwosci.
4to. Czy bywała uciecha, gdysię Ludziom nieprzyiaznym
wczym niepowodziło.
5to. Czysię po sługach usługi niewyciągało nad potrzebe.
y niesłusznie.

74 6to. Czy się komu umyslnie dysgustow nieczyniło?
7mo Czy umyslnie albo nieostrożnie powagi komu się nieumnieyszało, a siebie wynosiło sprawy swoie chwaląc albo swych.
8vo. iak się przyimowało, kiedy kto tknoł honoru mysl Zemsty iaka? 9no. Czy się dla Ludzi y respektu nietrafiło Boga obrazić. 10. Czy się nieradziło y nieprzywodziło co nad słusznosc
11. Czy się o honor dla siebie y swych zbytecznie niemowiło z prezumpcyą, y o tych iako się starało.
12 W Akcyach ktore do mnie nienalezały iak się sprawowało.
13. Czy była prawdziwa Zarliwość ku pozyskaniu dusz? iesli się przywodziło Sług y Poddanych.
14. Czy się komu ciężkosc nieuczyniła y niedała Okkazya niecierpliwosci.
15. Impety gorące etc:
Miała tez to wezwyczaiu ze w wigilią spowiedzi, y w dzień kommunij Swiętey niekontentowała się powierzchownym umartwieniem, iako to paskiem, dyscypliną, albo włosiennicą, maiąc to sobie Zarzecz ostatnią. ale się zwyciężała wymyslaiąc y powiedaiąc na swoią Konfuzyą cokolwiek iakiego z czego by się Zawstydzić mogła, albo też iaki Akt. Znamienitey pokory iako się wyzey opisało Do Nayswiętszego Sakramentu Ciała Chrystusowego przystępowała z wielką Ducha gorącoscią, nieprzypuszczaiąc

zadnych

zadnych wezgłowkow na gołey Ziemi klęcząc wszytko w Bo=
gu Zatopiona, y na twarzy Zapalona niewstydziła się przyklę=
kowac na kolana, ani całowac Ziemi, osobliwie gdy miała być
Processya, wychodząc z ławki, a nurzaiąc się w prochu podłości
swoiey. Swiąt większych nieopuszczała bez kommunij, a gdy
te nie przypadały przynaymniey co Niedziela, Spowiedzi
y kommunią odprawiała, z tegoż Nabozenstwa ku Nayswięt=
szemu Sakramentowi dla wcześnieyszego y częstszego iego=
nawiedzenia w krasnym stawie ganek zbudowac kazała:
wychodząc do Chorku nad Zakrystyą u w Oycow Augustya
now y dla Modlitwy osobliwie podczas Zimy Piec postawic
kazała. Zeby zas podczas kommunij Swiętey niemiała
iakiego roztargnienia spisowała sobie w Domu affekty
y Modlitwy, a komoduiąc się do następuiącey uroczystosci
y miała te przyczyne Zeby się niezezwyczaiu mo=
dliła, ale umyslnie coraz nowe Akty wymysła
ła, uchodząc przezto roztargnienia mysli a swiadcząc
ochote do szczerego przygotowania, Takowych Ak=
tow dziwnie Nabożnych wiele zostawiła w Książ=
kach y na kartach Osobnych. a Lubo się zawsze
do każdey kommunij Swiętey z wielkim goto=
wała Nabozenstwem, osobliwie iednak w Wielki
Czwartek Czciła ten Sakrament y przez Oktawe
Bozego Ciała Roku 1.692. w wielko czwartkowy dzien

taką sobie do kommunij intencyą napisała.

1mo Ofiarowac będę tę kommunią Swiętą na podziękowanie tak wielkiey miłosci Jezusowey y dobrodzieystw iego. 2. w nadgrode za wzgardy heretyckie y inne kiedyzkolwiek na Swiecie despekty od Czarownic Czarnoksięznikow w nadgrode za nieuszanowanie tego Sakramentu, y za wszytkie całego Swiata Swiętokradzkie kommunie, y przez samego Judasza ktory pierwszy Ciało Pa. mego Swiętokradzką przyiął y za moie niegodne y nie: zywą wiarą niezmiłoscią należytą, niezuwagą potrzebną odprawione kommunie y za wszytkie moie niedbalstwa oziębłosci niepamięci etc. 3tio. Prosic Chrystusa Pana żeby niedopuszczał czynic sobie takiey od stworzenia Zelżywosci, y pragnąc będziesz gorąco aby więcey Ciało Panskie niebyło w pogardzie. 4to. Pragnąc będziesz wszytkich S.S. y samey Nays: Panny uczuć w sobie pragnienie, Zycząc y staraiąc się usilnie wylac Serce y rozpalic miłoscią w nadgrode tak wielkiey łaski w daniu: nam siebie samego na pokarm.

5to. wzywac y prosic będziesz Nayswiętszey Panny y Swiętych Panskich, osobliwie tych ktorzy byli znaczni Nabożni do Nayswiętszego Sakramentu o pomoc, aby duchem y gorącością Nabożenstwa swego przybyli na rachunek niegodnosci twoiey. 6to. uniżyć się.

Zycie iednym prochem naywzgardzienszym w Oczach
Boskich y całego Nieba. 7mo Poswięcisz Język umartwie-
niem na przyięcie Pana swego. 8vo. Poklękniesz na 4 Swia-
ta Strony kłaniaiąc się na każdym mieyscu Bogu twemu
w Sakramencie utaionemu. 9no. Dasz Chleba ubogim żebys
była godna Chleba Anjelskiego. 10. Patronowie na ten Rok
do Spowiedzi Swiętey, Augustyn, Magdalena, Dawid, do
Kommunij S. Ignacy, Xawery S. Teressa, Stanisław
Kostka. Z tey uczciwosci Serdeczney Nayswięt. Sakra-
mentu Zamyslała wystawić Cyborium srebrne w kra-
snym stawie chcąc żeby Ciało Panskie iak naypiekniey-
szy miało do odpoczynku miedzy nami pokoik y dlate-
go do pomienionego, a ieszcze na ten czas z fundamentu
niewywiedzionego Kosciola to monstrancyą piękną
puszek dwie zrobić dała. Była także Nabożna do S.
Barbary prosząc Iey żeby bez Nayswięt. Sakramentu
nie umierała. Tu położe niektore Akty w pismach
Iey wyrażone na Cześć tego Sakramentu a naprzod Roku
1697. w Wielki Czwartek Intencyą do Kommunij S. na-
pisała sobie w te słowa. Kiedy cie widze Panie moy
w tak ciężką wybieraiącego się Mękę widze miłosci twoiey
zostawione dzieło y ktoraż może być większa miłosc ia-
ko Zostawienie nam Ciała swego na pamiątkę y pożywa-
nie. To ciało ktore Za nas Ukrzyżowane iest.
iuż ia mam na pociechę Duszy moiey narato-
wanie

wanie y posiłek sił Serca mego. O miłości! y możesz
być równa tobie? O drogie Stowarzyszenie Człowieka
z Bogiem? Serce moie godnes być mieszkaniem Bo
ga. O drogi Sakramencie. O Ciało Pana mego coż
masz za odpóczynek w tym smrodliwym mieszka-
niu moim, a przecie do niego się skłaniasz y kwapisz
gdybyś mi dał Panie żeby to niegodne Serce moie
na znak miłości ustawicznie twoią miłością gorzało, a
tym samym aby wszytkie niedoskonałości wypaliło
y miły sobie zgotowało w sobie pokoik, żebyś, gdy-
wnidziesz Sakramentalnie do tego oziębłego y twarde-
go Serca przez Ogień miłości spokoiną y przystoy
ną miał rezydencyą! było by to szczęście nad wszytkie
szczęścia lecz dzisiay iakoż cię przyiąć moy naywdzięcz
nieyszy gościu kiedym wszytka oziębła y szczerym Bodem
ktoż mię skruszy, kto rozegrzeie, kto do Hayś. Ciała twego.
przygotuie wiem do siebie com zarobiła, y iakom ci win
na wiem iakiemim obciążona grzechami y przywalo-
na tłomokiem ciała wiem że podnieść się niemogę z niewoli
nikczemnego Swiata. Ciało, krewkość, duma moia, oschłość
moia y wszytkie złości moie, nie daią godnego mieysca to-
bie Panie w Duszy moiey y wszytkie złości moie nie-
daią godnego mieysca tobie Panie w duszy moiey bo cosbyś miał
za pociechę Zemnie złey Duszy ktora nigdy miłości twoiey nie
nadgradza. Przecież Panie obeyść się bez ciebie niemogę dlatego
pragnę całą Duszą do ciebie a w nadgrodę nieuszanowania ciała twego.

Hayświętszego

Nayswiętszego w nadgrode nie nabożnych swoich Kommu
nij y całego Swiata Imieniem moim y całego także Swia-
ta Imieniem całego Nieba SS: twoich dziękuiąc naprzod
za postanowienie Nayswięt. Sakramentu, biore dzis do Ser-
ca mego wszytkie wszytkich miłosci wdzięcznosci, y affek-
ta do Kommunij osobliwsze akty umartwienia, biore
y tych Akty, ktorym iest do Zasług przyłączona, biore
y tych Akty z ktoremi mam Zmowe ukzesnictwa ich
Zasług wzaiemnego biore Nabozenstwa Wszytkich SS:
do Nayswięt.go Sakramentu nabożnych y pragne wieden się
proch miłoscią moią spalic y obrucic Pragne nadgro-
dzic moie y Innych Ciału temu Swiętemu wyrządzo-
ne Zniewagi y krzywdy pragne nadgrodzic y Sama
Judaszowską Kommunią. Sama zas tak za moie cięz-
kie iako całego Swiata grzechy Serdecznie po Tysiąc
Kroc razy Załuie Zmiłuy się Panie nademną ale
Zmiłuy się nadwszytkim poganstwem oswiec Ich y
day skuteczny sposob przyięcia Wiary Swiętey a wo-
spomni namnie y niedaymi umierac bez S: wiary ka-
tolickiey. Nayswiętsza Pani moia drogi przybytku
Ducha Swiętego, ktoras to drogie Ciało Chrystusowe w Zy-
wocie swoim nosiła, Ozdob dzis usta moie y grzeszne niegodne
Serce moie aby było miłosci moiey Boga mego mieszka-
niem. Swięci Apostołowie waszą pierwszą Kommunią ozdobcie mo-
ią Kommunią S: Barbaro Błogosławiony Stanisławie Aloizy.

y wszyscy

y wszyscy do tey taiemnice Nobożni przyczyncie się za
mną a zkładaycie się na Ozdobe gospody Serca mego dla
Boga mego, oto iuż Serce moie gotowe Panie prosze
day ze mi łaske zebym za przyięciem ciebie Boga mego
odmieniła Zycie moie y była wszytka do upodobania
twego. Bądz wola twoia niech Serce moie zgoreie usta
wiczną miłoscią twoią by y w samym utrapieniu y bo:
lesciach y co dopuscisz na mnie, Day mi łaskę wykona:
nia com na Chwałe twoie umysliła day mi czas do
pokuty do Zaprawowania Zbawienia mego w Ręku
twoich Boze są wszytkie moie a zbawic się sama bez
ciebie niemoge. O moia Jedyna pociecho Znam się zem
słaba, niestateczna, iednak to wiem do siebie Ze cie ko:
cham tak ze y w piekle wolesię widziec by się kiedy odmie:
nic miało Kochanie moie w tobie, bo cie nie dla Interessu
Nieba albo piekła kocham ale zes tego godzien Boze
moy y gdybym mogła oswiadczyłabym to wszelkim
sposobem y samego Zycia postradaniem. Oddaiąc te:
dy dzis te moie Lichą y niegodną miłosc a Znowu y
po Tysiąc Kroc razy słowy affektem y każdym tchnieniem
moim dziękuiec Za naydrozsze Ciało twoie! Dziękuiec Za nie
pociecho y ochło do moja y tych ktorymem obowiązana przyimi
Ich do miłosci twoiey a nie pamiętay na mnie wielką y owszem:
naywiększą grzesznice ktora maiąc od ciebie oswiecenia łaski
prędko upada y ustawicznym iest upadkiem Bądz ze mi Panem y

Oycem

y Oycem na tym padole a iako mnie teraz nasycasz sobą, tak mnie przy smierci sobą posil, y spraw aby Serce iuż twoie niemoie było, bo miłosc moia ty iestes ukrzyzowany. Na Oktawe Bozego Ciała napisała sobie takie Nabozenstwo.

1. Kłaniac się y poklękowac na 4 Swiata strony rano w południe y wieczor, czcząc we wszytkich Kosciołach w Sakramencie Pana osobno obruciwszy się ku Ołtarzowi w Gabinecie, sto razy Kolanem uderzyc, tamze przez iaki czas Krzyzem leżec.

2. Cieszyc się z tryumphow po całym swiecie y z nabozenstwa przez te Oktawe.

3. Winszowac Chrystusowi honoru y iakieykolwiek od Kosciola woiuiącego nadgrody, Za kontempty bluznierstwa, nieuszanowania y Swiętokradztwa.

4. Zyczyc pomnozenia chwały y Czci Nayś.go Sakramentowi po wszytkich Swiata Kraiach y oto Suplikowac.

5. Prosic o Błogosławienstwo na Miasto, y Zamek y gdzie Pana poniosą w processyi y przezegnaią.

6. Zadną miarą tak poranney iak y wieczorney processyi nie opuszczac, ani Mszy Spiewaney y co dzien godzinę klęczec przed Nayś.mo Sakramentem.

7. Bydz przytomną myslą na kozdym mieyscu gdzie wystawienie po wszytkim Swiecie ustawicznie powtarzac. Niech będzie pochwalony Przenayswiętszy Sakrament.

8vo Nabozenstwa SS: Ignacego, Borgiasza, Kostki, Aloizego, Antoniego, Teressy odmawiac.
Takie było uczczenie y upragnienie Nays.o Sakramentu w Krystynie, y niedziw zeczego Zgdała dostąpiła przed samą Smiercią do pułtora Kwadransa przed Skonaniem z niewymownym Nabozenstwem lubo dwiema przed temi dniami kommunikowała uprosiła ostatni wiatyk y przyieła.

ROZDZIAŁ 14.

Nabozenstwa Adwentowe Krystyny Połockiey.

Do przyiscia Chrystusowego tak na Swiat w ciele Ludzkim, iako na Sąd ostatni, rozpamiętywaiąc oboie przyscie, była Krystyna osobliwie nabozna, a przetoz dni Adwentowe w większey niz Inne miała Obserwie przydaiąc umartwienia y codziennych Aktow przez Adwent, co Niedziela y Swięto spowiadała się, kiedy Zdrowie służyło, była zwyczaynie na Koratach, co dzien Koronke o wcieleniu Panskim rozpamiętywaiąc te Taiemnice mawiała; takze porachowawszy dni w Dziewięciu Miesiącach przez ktore w Zywocie Nayswiętszey Panny Zbawiciel przemieszkał, to iest dni 272, naznaczyła sobie w dzien 15. razy kłaniac się Synowi Bozemu w Zywocie.

~~83.~~

w Zywocie Nayswięt. Matki, Zakazdą razą przyklękiwa-
iąc, kiedynego Dnia 27. razy. Jałmużne także rozporządzi-
ła nakozdy dzień, aby przynaymniey tyle Złotych wydała
przez Adwent ile dni się znaydowało w Dziewięciu Miesią-
cach. Nadto naznaczyła sobie Zwycięstwo dziewięć większych
y trudnieyszych, na Pamiątkę 9. Miesięcy w Ostatnie Zaś dni
albo na początku Adwentu odprawowała odnowienie Ducha
przez 3. dniowe Kollekcye, gotuiąc się na przywitanie Pana
Mawiała także w Swięta y Niedziele przez Adwent Psał-
terz cały Nayswiętszey Panny, w ktorym wszytkie Psal-
my stosowane są do Nayswięt. Panny.

Na Rok 1689. napisała sobie w Księdze pamięć na Adwent.

1mo W każdą Niedziele Spowiedz y Kommunią w Swię-
ta niektore Spowiedz. Zrania Zaraz 3. Pacierze Klę-
cząc, a dziękuiąc Troycy Przenayswiętszey Zawcielenie
Syna Bozego w Zywocie Nayswięt. Panny na Zbawienie
nasze mawiała. Modlitwa wewnętrzna Psalterz etc.

2. w Poniedziałek tez Pacierze Mszy Swięte słuchać
na Ziemi, y tak przez cały Adwent, dziękuiąc Syno-
wi Boskiemu Ze się w Zywocie Nayswięt. Panny Za-
warł, y naszą podłą Kondycyą prochem Jednym
nie gardził. Tego Dnia umartwienie Języka y In-
ne umartwienia większe.

3. We Wtorek, tez Pacierze Modlitwa wnętrzna.

poranna

poranna przydłuzsza y ubogim Znacznieysza Jałmuz-
na.
4. We Srzode tez Pacierze, nawiedzic Szpital, Jałmuzne-
dac dwa razy Modlitwa wnętrzna wieczorna.
5. We Czwartek tez Modlitwy y Pacierze y Mszy Swiętey
słuchac na Ziemi.
6. W Piątek Modlitwa Wnętrzna dwa razy, milczenie
osobliwe bo y Chrystus milczał w Zywocie Nayś. Panny
post scisły, umartwienie Znacznieysze powierzchowne Jał-
muzna.
7. W Sobote Zaraz Zesnu się obudziwszy klęcząc 9. Pacierzy
mowic pozdrawiaiąc w Zywocie Matki Boskiey P. Jezusa.
Modlitwa iak wczora y inne Akty.
Przez cały Zas Adwent na kozdy dzien odprawowac będzie
wszytkie twoie Modlitwy, umartwienia, sprawy w Dom-
ku Nazarenskim, patrząc na Matke Boską y na Syna
Jey we wnętrznosciach Postaiącego.
Miała takze drugie Adwentowe Nabozenstwo, w tey ze
Księdze napisane, rozłozone, na mysli, słowa, y uczynki,
ktorego Zazywała, ale są X. N. W. mysli.
1mo Uwazyc kto przychodzi na Swiat? oto sam Syn Bozy!
cudowne uraczenie, gdyby Anjoła iakiego iednego z Dwo-
rzan swoich Niebieskich choc Nayniższego choru na pociche
y zbawienie nasze posłał, byłoby dosyc łask iego? byłoby dosyc
dla nas ale niedosyc Boskiey Jego ku nam miłosci.
2do Z kąd poszedł? oto Z Naywyzszego Nieba wyiscie Jego.

przyszedł

przyszedł z Krolewskiey stolicy swoiey, z Łona Oycowskiego z między Frekwencyi Tysiącznego Anjołow.
3. Dokąd przyszedł? oto na tę przeklętą Ziemie, na padoł płaczu do Krainy ogarnioney cieniem Smierci, do więzienia, do szpitala smiertelnych Kalekow.
4. Do kogo przyszedł? do nas wygnancow z Raju wyrzuconych. do Nieprzyiacioł, y Zdraycow swoich, do Niewolnikow Szatanskich.
5. Iako przyszedł? oto będąc Synem Bożym wyniszczył samego siebie biorąc na się postać Służebniczą. Uważ gdyby Monarcha iaki Ziemski na wybawienie od Smierci Niewolnika, Majestat swoy Panski w Stan niewolniczy Zamienił y stał się dla Niewolnika Niewolnikiem, y iakiby to był cud Swiata? Ach większy cud kiedy się Bog tak do nas y dla nas uniża?
6. Poco przyszedł? oto żeby nas wyrwał z mocy ciemnosci, aby szukał zgubioney Owieczki, y wziął Ią na ramiona swoie, y Zaniosł do Dworu chwały swoiey. Przyszedł na Naukę Naszą, aby nam przykładem swoim do Cnoty y do Krzyża drogę pokazał. Przyszedł aby nas sobie za Synow y Dziedzicow przysposobił.
7. Kiedy przyszedł? w sam czas pułnocny kiedy na rod Ludzki w niewiadomosciach gęstych iak w ciemnosciach

błądził

86. błądził, kiedy Swiat wszytek zchorzały leżał.

W Słowie.

Pragnąc przyiscia Panskiego, wołay z Oycami SS: bodayżebyś rozwiązał Niebiosa, a zstąpił przydz Panie a nie mieszkay etc. W Pacierzu na owe słowa przydz Krolestwo twoie, podnies Ręce prosząc Pana, oto przyscie iego, schilaiąc głowe, y poddaiąc się władzy y Krolowaniu Chrystusowemu, w pozdrowieniu, także Anjelski mpa owe słowa y błogosławiony owoc Zywota nachilic głowy.

W Uczynku.

1mo Naczesc Syna Bozego przy wcieleniu swoim, obłoczącego się w podły habit Ciała naszego niebędziesz Zażywac przez ten czas, sukien bogatych y swietnych Zapatruiąc się na Kosciół S. ktoren podten czas koloru bronatnego Zażywa.

2. Na Czesc utaionego przez wcielenie Boga, y utaioney chwały Panskiey nietylko na swoie, ale ani na swoich pochwałe mowic niebędziesz.

3. Na Czesc ubogiego y wyniszczonego dla nas Pan. szpital nawiedzisz.

4. Na Czesc Chrystusa zstępuiącego na Ziemie, Mszy S. słuchac będziesz na Ziemi.

5. Przykładem Kosciola Bozego, ktory teraz wesołych pieśni nie Zażywa bytez w niektore dni martwic się będziesz

w Muzyce

w Muzyce.
6. na Cześć Nayświę: Panny przy wcieleniu Pańskim Zostaiącey Matką Boską częściey przychodzić będziesz na Dzień przed Obraz Iey winszuiąc Macierzyństwa Boskiego skłaniaiąc Głowę y oraz wyznawaiąc że iestes Matką Bożą. y stawszy się nią Zostałaś oraz y Panią, Osobliwą uniżoność czynić z podziękowaniem Za wcielenie Syna Bożego na one Słowa; y Słowo stało się Ciałem. Używaiąc na Każdy dzień słow pomienionych często z przyklękaniem.
Gdy nastąpiła uroczystość Narodzenia Pańskiego było niewymownie y wesoła z przyścia Iego na Swiat y nabożna Dziękuiąc Bogu Za te Łaskę z Żywą Wiarą y Nadzieią swego Zbawienia, Niekładę tu Partykularnych Iey, Aktow nato Swięto, ktorych się Znayduie, wiele w Iey Pismach: iedne tylko wspomnę Supplikę ktorą napisała do Dziecięcia P.a Iezusa Narodzonego w te Słowa.

Supplika.

Do Dziecięcia P.a Iezusa Nowonarodzonego.

Ięczałem do Dzisieyszego Dnia w grzechach y zbrodniach moich Niemiałam dla nich mieysca w Niebie ani w Czyscu bo piekło było Domem moim. Dziś mi Niebo otwarte Dziś Boga nadewszytko kochać będę, bo Bog kochać się poczoł w Stworzeniu swoim kiedy do niego.

Idzie.

Idzie.

O Dniu wesela, dniu radosci moiey! dziś Zbawiciel rodzi się, y przychodzi do mnie, odstąpcie odemnie Swiatowe pociechy, miłe Zdrowie, miła konwersacya, kochane Przyiaźni odstąpcie, Już ten iest w Sercu moim sam Jeden od ktorego się Serce moie nieoddzieli. Rezyduyże moy Panie w tym Sercu z tym nikczemnym niegodnym. O Naymilsze dziecie moie Jezu moia Jedyna Duszy y Serca moiego pociecho całuie swięte Ręce twoie, ktore dla mnie wiązane będą, całuie S. uszy twoie, ktore Bluznierstwy napełnione będą, Całuie S. Nogi twoie, ktore dla mnie przybite będą, całuie Oczy twoie Naywdzięcznieysze, ktore krwawemi łzami y wszytkie Ciało zlane będzie, Całuie Język, ktory dla mnie octem poiony będzie, całuie Serce. O! Serce miłosci ktore Nayłaskawsze grzesznikom przebite będzie, Całuie całego Chrystusa ktory dla mnie na męki okrutne y niewymowione wydan będzie. Teraz naymilsze Dziecie moie upadam do Nozek Twoich wspominaiąc nieprawosci moie dayże mi się przeprosic, ubłagac, utulic, day mi się dziś myslą moią, miłosci ogniem Zagrzewac w Tobie iest uciecha moia w Tobie Delicye Serca w Tobie Jedyna roskosz. Aże dziś całemu Swiatu Zycie wieczne daiesz y daruiesz. Teraz Panie przystępuie bespiecznie teraz.

przekładam

przekładam prozby moie y proszecie niechze więcey nie
będe w Niewoli grzechu. daymi y to Panie aby kiedy Sięty
ubogo Narodził, moia też Duma, Fantazya, Zniszczała.
y zginęła, niech Ja w Tobie samym utopiona, y w cie-
bie przemieniona, a Zadną stroną nieprzełamana,
Tobie samemu Zyie, bo Zyć niechce, tylko Tobie same-
mu Zyć, y tobie, y dla ciebie umierać: Otocie też prosze.
S. y Łaskawa Dziecino, niebądz zemi strasznym na Two-
im Trybunale Sędzią ale pokaż natenczas Łaskawą
Twarz na ktorą przez Zycie moie niezarabiałam. W Jed-
ney Twoiey Dobroci nadzieję mam, bosci mię niedla piekła.
ale dla siebie stworzył. Pamiętayze. S. Dziecie naten-
czas niewdzięczną sługę twoie, o co dziś pokornym Sercem
do Stopek Twoich Supplikuie.

Ciebie do Syna Jednorodzonego o przyczyne prosze, Matko.
y Pani moia, ktoras godna była nosić swego Stworzycie-
la, Ty Pani moia, ktoras nierownym Znami Prawem iak
bez bolesci porodziła, tak ochroniona, iestes od Sądu Syna
Twego uprosmi Łaskawego Sędziego, kiedy Dusza moia mi-
zerna pod Sąd. poiedynkowy Syna Boskiego y Twoiego
podpadnie tymnie natenczas broń y ratuy Panno przed poro-
dzeniem, w porodzeniu, po porodzeniu y Matko. moia.

I Ty Piastunie y godny Jezusa opiekunie Jozefie S. po-
mnij na mnie y tobie Polecam skonanie moie bądz przy-
mnie

przy mnie iako moy ulubiony Patron tobie się oddaie.
y Offiaruie Za Wieczną Sługę.

ROZDZIAL.
15.
Nabozenstwo Postne Krystyny Potockiey.

Taiemnice odkupienia swego, to iest drogą Męke Panską
iako rozpamiętywała y w Zyciu swoim obchodziła Krys-
tyna trudno dostatnie wypisac, y była słuszna Książka
samego Iey Nabozenstwa do Męki Pana, gdyby się wszytko
wspomniało co się po Iey smierci tak w Książkach iako na roz-
nych Kartach Znalazło, dlatego niektore się tylko wspom-
nią zwłaszcza ze Zaraz po Iey smierci takie Nabozenstwa pro-
szącym, oto usilnie, rozdały się, wszytka tey Pani Nadzieia by-
ła w drogim Okupie Krui Chrystusowey niedufaiąc swoim
Zasługom dlatego tez Lubo Zawsze ale osobliwie poscic
kiedy nam Kosciół Boży przed Oczy wystawuie Męke Chry-
stusową dla politowania nad Panem y nasladowania w cier-
pieniu Krystyna wszytka się wzruszała do Nabozenstwa.
A tak miała we Zwyczaiu bardzo rano w poscie wstawac na
Medytacyą ktorą Zwyczaynie o Męce Panskiey od-
prawowała przeczytawszy Punkta z iakiey Książki albo
sama Sobie

albo sama sobie wymysliwszy. Bywaią w Sokalskich Kosciołach, na kozdy Tydzien 3. Passye spiewane z Dyscyplinami 4. Kazaniami Zadney Ona nieopuszczała słuchaiąc pilnie Kazania o Męce Panskiey, aiesli ktory Kaznodzieja Inszą iaką na Kazaniu traktował Materyą niebyła Kontenta bo się nasycić niemogła iak czytaniem tak y słuchaniem o Męce Zbawiciela, gdy się Inni w Kosciołach do Krwi biczowali, ona się wstydziła siebie y nabozną wzdięta Zazdroscią, przyszedszy do Domu ostrą Zaraz Dyscypline odprawowała, chcąc Zas drugim bydz do dobrego powodem ofiarowała Pannom swoim Pokoy na Dyscypliny. W Niebytnosci Małzonka zwłaszcza we Srzody, Piątki, y Sobboty, sama Im czytaiąc co Nabozne go, poki się biczowali, Oczym wyzey. ~

W Roku 1.6.8.7. uczyniła postanowienie na Post wielki mieć w osobliwey pamięci iak, przed Oczyma P.a Jezusa Ukrzyzowanego, w niego się ustawicznie wpatruiąc y napisała sobie. Tak się staray przez ten Post o pamięć Ukrzyzowanego Pan.a iakbys miała Zawsze Krucyfix. w Ręku w nim się będziesz przeglądała iak w Zwierciedle, trzymaiąc go z boiaznią wielką, a z Iawno grzesznikiem bijąc się w Piersi y uznawaiąc Ze niemasz grzesznika większego nademnie oraz Supplikować będziesz niesmie

iąc Oczu

nieśmieiąc Oczu podnieść do Nieba prosząc aby Oczy Twoie ktore wszelkiey prożnosci były pełne w samego ukrzyżowanego wlepione byli. Przednim wyznay grzechy defekta niepomiarkowania naymnieysze, Zło Passye, niepamięć na Boga, niestatek w dobrym, y Inne Twoie Złosci, w Wieczor uczynisz Rachunek Sumnienia wspominaiąc Sobie grzechy y niedoskonałosci, y iakosię odrywała od Nog Pan.a y wiele razy. Strofowacsię będziesz Zato y pokutę naznaczywszy. sobie, Zaraz wypełnisz, poprawe obiecuiąc: Taksię ona usilnie starała o pamięć Ukrzyżowanego Pana, iakoż procz Posłow wielkich na codziennych rachunkach Sumnienia. y Medytacyach kładła przed sobą Figure P.a Je.a Ukrzyżowanego w niegosię Zapatruiąc y przyskonczonych tych funkcyach, Zapłakawszy Oczy w Nogi go Całuiąc dlatego anisię w drogę nigdy niepuściła bez Krucyfixa tego ktory iey po smierci w Ręke dany y z nim pochowana.

Na Rok 1694 Założyła sobie przez Post umartwienia ktore sobie dla pamięci napisała w Zamykaney Księdze.

1. na kozdy Tydzien Dyscyplin. 3.
2. Dwa razy Pasek po Dwie albo 3 godziny.
3. Pięć Ran Pan.a uczcić Szczypaniem.
4. Usta Martwie Zwyczaynie także całować Ziemie.

W Kosciele zwłaszcza w Srzody, Piątki, y w dzien Kommunij Swiętey.

Swiętey

5 Szczesanie Głowy przyostrzeysze nauczczenie Cierniowey Korony.
6. W Piątek rozciągnionemi Rękami mowić skrycie Pacierze.
7. Po Obiedzie do Szostey wieczorney godziny niepić.
8. W Piątek Osobliwa godzina milczenia.
9. Medytacya alternatą godzina y pułtory godziny.
10. Sama się w Panczochi y Trzewiki Obuc Zupełnie bez usługi.
11. Dac w Tydzień przynamniey raz 5. ubogim Jałmużnę z Swey Ręki.
12. W Piątek kozdy powiedzieć iaki przykład sługom o Męce P.a albo Sposob uczczenia.
13 Z Piątku na Sobotę niedospac.
14. Co Tydzień od Jedney wstrzymac się potrawy do ktorey osobliwy będzie Appetyt.
15. Zmartwić się w affekcie niecierpliwosci
16. Pas Włosienny po 3. godziny 3. razy w Tydzien.
17. Czytania Ksiąg te. zrana Tomasz a Kempis X. Młodzianowskiego, Ewangelie o Męce P.a po Obiedzie S. Salezyusz, także na drugi Rok nastepuiący to iest 1695. na Osobney Karcie wyraziła te postanowienia przez Post wielki.
1. Spowiadac się co Niedziela y Kommunikowac.
2. Poscić, uskramiaiąc się co smacznieyszego w ten Zas dzien kiedy się z Masłem iesc będzie (: abyło to pod czas Kwartanny :)

kwartanny) czynic to Inne umartwienie.
3. Medytacya co Dzien przez godzine iesli Zdrowie pozwoli.
4. Na kozdey Passyi bywac.
5. Przykład dac w czym z siebie y pobudką bydz do dobrego.
6. W Łaskawosci się cwiczyc y o nie się starac.
7. Pasek co dzien przez 7 a przynamniey 5 kwadransow a w Piątek przez 5 godzin.
8. Milczec cały dzien w Piątek y iesli co mowic potrzeba krotko mowic.
9. Pokorne Akcye powierzchowne z Xiązki czarney brac.
10. Na kozdy dzien wnętrznych Aktow kompassyi 20.
11. Pod Nogami P.a J. Ukrzyzowanego mieysce sobie obierac.
12. Spowiedz przed Samym P. J. y Akty co Dzien do Niego.
13. Szczypanie siebie co dzien W. Dusze w Czyscu y bolesci Za nich
14. Intencye Partykularne Częste.
15. Mniszkom posłac 3. obiady na kozdy Tydzien przez Post.
16. Modlitwy przyczynic ustney.
17. Passyą czytac we Wtorek Za Dusze a godzinki bolesci Nayś.ey Panny w Sobote.
Miała takze Nabozenstwa postne napisane od pewney osoby Duchowney Znac dla kogo Innego ona iednak tego Nabozenstwa ile stan pozwolił Zazywała y prawie na pamięc umiała wpisawszy Je sobie w Xiązke ate. Są

Nasladowanie Chrys.a

Naśladowanie Chrystusa w męce Jego.

1. Uczyn Dyscypline, ubiczowany P. Jezus.
2. Spij na Gołey Ziemi, a przynamniey na twardym posłaniu P. J. u Kaifasza w więzieniu miał noclegi.
3. Jeżeli kto co przykrego rzecze znieś cierpliwie na P.pa Jezusa wołano ukrzyżuy.
4. Klęcząc Rob co iakby tak Lepiey, P. Je.m klęczał w Ogroycu.
5. Lez Krzyżem P. J. padł na Twarz w Ogroycu.
6. U stołu martw się w tym do czego masz appetyt; P. J. nie nieposilony poszedł na śmierć.
7. Potrawę Jaką albo przez sol, albo przez Pieprz aby smak straciła P.u Je. Żołc podano.
8. Przez Mszą w Kościele na Żadną się stronę nieobeyrzeć, albo w Xiążkę albo spuszczone mieć oczy P.u Jezu.mi oczy Zaplwano.
9. Day to ubogim Że coś sobie albo pięknego albo coś smacznego kupić miała P. Jezus aż do ostatniey Kropli Krwi swoiey nie żałował dla ciebie.
10. Gdy co przykrego choć niewinnie na cię padnie Znieś. P.u Jezusowi niewinnie ponosi śmierć srogą.
11. Wstrzymay się od uciechy y wesołey konwersacyi od rozmowy na czas P.a Je. dusza smutna aż do śmierci.
12. Naznacz sobie milczenie przez iaki czas milczał P. Jezus u Heroda.
13. Day co na Ozdobę Kościoła albo na Okrycie ubogiego. P. Je. Szat swoich niebronił Żołnierzom.

96.

14. Od Stołu Wstan, tak abyś ieszcze łaknoł, tak on od-
ostatniey wstał wieczerzy.
15. Cierp ciężkosci choc od Płech, znosił on srogich Katow.
16. Siedząc niewspieray się niemiał Pan gdziebysię na-
krzyżu skłonił.
17. Stoy aż do uprzykrzenia. Stał Pan przed Herodem.
18. Uczyn posługę pokorną bliźniemu choc rownemu Pan
uczniom nogi umywał.
19. Niepij, oprocz Obiadu, aż do Kolacyi choc wpragnieniu.
pragnoł P. Jezus.
20. Noś na Ciele albo Pasek albo Sznurek węzłowaty albo.
Cylicyum P. Jezusowi do Ran szata przywrzała
21. Rękawiczek nie zażywaj Nagie Jego Ręce na Krzyżu.
22. Niepatrz na nie Oczom miłego, on na straszney Gorze Kalwa-
ryiskiey oczy Zamknowszy Umiera.
23. Umartw się wspaniu, on przez noc Męki swey niespał.
24. Ręce podniesione, wyciągnione potrzymay, iego ręce ukrzyżo-
wane
25. Nic pachnącego nieprzypuszczay, Zniosł on fetor Gory Kalwa.
26. Niesprzeczay się swarliwie choc wprawdzie, milczał na Kalum-
nie P. Jezus.
27. Przycierp Zimna, cierpiał Pan nagi na Krzyżu.
28. Włoż w Trzewiki co ostrego, Kamyki Groch etc. Stał on na Gwozdzie.
29. Manelki albo co podobnego nos na Rękach Pan miał związane
Ręce powrozami.
30. Włosy Czesz nayostrzey, wytargano Włosy Panu.

31. Miey gdzie

31. Miey gdzie blisko Serce Krzyzyk w Szkaplerzu wszyty P: Jez przez całe Zycie miał Mąke.
32. Obchodz az do Zmordowania Kosciołу: Zfatygowany przy Męce Pan Jezus.
33. Rzecz naymilszą bez ktorey obeyscsię mozesz oddal od siebie on się dla ciebie uniżył.
34. Często czyn Akty odpuszczenia Krzywdy, on wołał y prosił Oycze odpusc Im bo niewiedzą co czynią.
36. Jeslicsię w Słowie potknąc albo pobłądzic trafi niewymawiaysię P: Jezus Zagłupiego miany u Heroda.
36. Gdy co Nowego powiadaią albo cobysię rado słuchało, ty odnidz, nic Pan pociesznego przy Męce swoiey niesłyszał.
37. Nawiedz tych u ktorych nierada bywasz, szedł Pan do Piłata y Heroda.
38. Chodz tylko w podłych Szatach, nosił P: Jezus szate Purpurową y białą na posmiech.

Procz tych sposobow namienionych miała, y Inne postne Nabozenstwa, wybrane z roznych Xiązek, iako to Nabozenstwo rozdzielone na 4. Dziesiątki Psalmow. 1. Dziesiątek. odprawowała Za grzechy. 2. Na podziękowanie Za Dobrodzieystwa. 3 na uproszenie Cnot rozmaitych. 4. Na Przygotowanie się do Zmartwychstania Panskiego przez uważanie Cnot Zbawiciela Pana naszego. Tak była pilna y dowcipna Krystyna w odprawowaniu postu wielkiego o nasladowaniu Cierpiącego Pana wszytkie na to Zmysły y Siły obrociwszy zeby.

była podobna

była podobna Ukrzyżowanemu Panu, z tym wszytkim przy takim staraniu dopuszczał na nią Pan, oschłości y ciężkości, pewnie dla większey Jey Zasługi Żeby nietylko Ciało ale y Dusze trapiła Zkąd Roku 1696. te słowa Napisała w Xiędze Zamykaney. Post wielki w wielkich oschłościach upadkach niecierpliwości, Chorobach y Innych ciężkościach strawiony. Czym się Krystyna bardzo konfundowała Zadaiąc sobie przykrą pokutę, a rzebrząc łaski od Boga. Nieustawała iednak w Założonym Nabożeństwie Lubo czuła ciężkość y sprzeciwienie.

Gdy Zas nadchodził Wielki Piątek nietylko do Grobow dodawała Swiatła, ale często Sama ubierała, Zdrowsza będąc zwłaszcza u Swoich W. P. Brygidek. W sam Zas dzień wielki Piątkowy nieodchodziła od Grobu Pańskiego ustawicznie się modląc y milczenia scisłego przestrzegaiąc, albo Nabożne Pieśni na Instrumencie wygrywaiąc. w Ten Dzień Innych Grobow nieobchodziła aż w Sobotę po południu, daiąc cały Czas Nabożeństwu. Z Taką Applikacyą y umartwieniem siebie że w Sobotę nietak Żywey, iak umarłey była podobna. Wymyslała pokuty umartwienia tak powierzchowne, iako y wewnętrzne spisawszy Ich sobie Regestr: Osobliwie Zforcowała się, Zwyciężyć się w czym, naturze y Fantazyi przeciwnym.

Roku 1697. na Dzień wielko Piątkowy napisała te postanowienia: odpuscić Krzywde Słudze N: a zupełnie y niewspomnieć

y niewspomnie nigdy o tym przed Zadnym. Mniszce tey, ktorą pierwszą na Chorze Zostane pocałowac Nogi, Palenie swiecą Ciała Zamysli Nabożenstwo rozrywaiące słabość y bol głowy Zmordowany Ofiarowac, y pokute sobie Zadac etc: Tegoż Roku pomienionego dnia na Osobney Karcie napisała Supplike do P.a Jez.a ukrzyzowanego temi słowy. ~

Supplika.

w Wielki Piątek A.o 1697. rzucona pod Nogi P.a Jezusa.

Jezu moy na Krzyzu rozpięty rzucam dziś pod twoie S. Stopy nędzną Dusze moie. Serce Zas moie nikczemne w Boku twoim S. otwartym rzucam y Zanurzam, y tam iemu mieszkanie od tego Czasu Zakładam. Ale O! moy Panie będziesz smiało to niegodne Serce moie przymknąc się, y Zostac w Sercu twoim otwartym? to Serce ktore niezarabiało na miłosc twoie bocie niekochało, tak iak powinno y iakes godzien Nayukochanszy Duszy moiey Odkupicielu, czegoż Zesty nieuczynił dla Mizernego Stworzenia swego o tos tak wielkiey ceny Okupem wyzwolił mie z niewoli wieczney Zarobiłam Oycze y Panie moy po Tysiąc kroc razy na to, abym Juz Zycie y zbawienie postradała, ale ty Naymiłosierniejszy Panie, Oboie mi daiesz, y Zycie, y Zbawienie. Juz desperowac niemogę kiedy mam dobrą otuche. Zemi dasz swoie Nayswiętszą Opieke, y nieomylną gruntowną pomoc, boc bez niey Zbawienia spodziewac się niemoge. Twoiec to Panie dzieło.

Zbawienie moie

Zbawienie moie, bos niedarmo Zamnie umarł, ale Ze-
bys mie dla siebie Zbawił. A Lubom Ja iest Cel wszytkiey
Złosci, y niewdzięcznosci Zecie ustawicznie Obrażam
Ty Jednak daiesz Łaske Zbawienia, y chcesz byc nademną.
y iestes Celem Dobroci twoiey y miłosierdzia ku mnie.
O Jedyne delicye moie ukrzyzowany Panie bądz ze mi
odtąd Panem y Zbawicielem grzeszney Duszy moiey, ty
iestes Cel moy, ty Meta moia. ufam Ze mi dasz Łaske
ale day mi y wytrwanie, pokaz Skutek Wszechmocnosci
Twoiey, nad nędzną Duszą moią scisnioną w tym Pielgrzy-
stwie, y niebespiecznym Zycia mego Konkursie, A gdzież
przed nawalnoscią Gniewu twego sprawiedliwego uciekne?
wszędzie Zasadzki, niemasz bespieczenstwa w tym Zywo-
cie. Więc tam gdzie Zawieram Serce y Dusze moie, y mieszk-
kac na Wieki, to iest w Sercu Naysłodszym miłosci moiey Pa-
na moiego, tu moie pociechy delicye, tu moie mieszkanie
na Wieki. Tys Sam Jeden, a Zaden Inny ani Zadna
rzecz, niechce aby oddalic miała od moiego Je. Pa. y Oyca mo-
iego, pod ktorego nogami Zyc y umierac pragne. Te nogi
dla mnie skrwawione y rozdarte, niech mi dadzą moc
na sprzeciwienie się moim Passyom, niech odepchne
odemnie wszytkie do dobrego przeszkody, a niech mie
z Magdaleną do siebie przylepią y przytulą. Supliku-
ie moy Panie Ukrzyzowany. day Moc na Poprawe Za-
maż Krwią Twoią y wygładz grzechy moie day szczerze.
Dobre Zycie, Dla twoiey miłosci doday mocy y siły mi-

łosci day

miłosci day cierpieć dla siebie, doday Nabozenstwa y wstawiczney Męki Twoiey pamięci. A gdy tak do Nog twoich przypięta iestem, rzucam też podnie y cały Dom moy chce Panie abycie w nim nikt nie obrazał, chce Panie y postanawiam starać się, o przykład naylepszy z siebie dla miłosci Twoiey, Szlubuiąc y potwierdzam wszytkie szluby moie kiedykolwiek uczynione odemnie. Supplikuie y za tych ktorzy mi do Zbawienia pomagaią, nadgrodzi Ja Boże miłoscią twoią, day Zdrowie dla chwały Twoiey.
Do ciebie zas bolesna Matko, y Pani moja nayprozsza ucie kam się wszakem ia Jest niewolnicą twoią Zapisaną. Supplikuię teraz przyczyn się Pani y Dziedziczko moia Zanędzną niewolnicą twoią, niech Zyie dla miłosci waszey. Jezus y Marya wezcie odemnie te Supplike pokorną ktorą niegodną miłoscią pieczętuie.

Roku 1.698. w tenze dzien wielko Piątkowy przy grobie P.a Jezusa taką Zawiesiła Supplike: Kładę przed tobą Jezu moy nad wszytko stworzenie, nad Zycie moie Nay milszy Boze y Odkupicielu moy Ja Naygrzesznieysze stworzenie Twoie, te Supplike ktorą ty przyimi w Grobie Leżący Panie, dla mnie umęczony, usieczony, uplwany, podeptany, umarły, na Ostatku włocznią przebity. Ty moy Jezu nayłaskawszy tu dla mnie Za moie Excessa Zabity y położony iesteś! ia nież to moie Serce na tak Okrutną

y własną

y własną Rąk moich sprawe patrzyć. Iczemużem
wprzód Tysiąc śmierci nie poniosła, niżeli mnie o dro-
gie moie Kochanie obraziła. Widze wspomniawszy na
Dobrodzieystwa Twoie y cierpliwość tak długą nademną
że niemożebyć niewdzięczniejszy nademnie grzesznik.
Grzesznicy bowiem po wielkich grzechach surową wzieli
na się pokutę, ani się potym do swoich wracali Zbrodni;
Ja zaś ktora wielkiemi Dobrodzieystwy od ciebie obdarzo-
na, tak iestem że ich policzyć trudno, z tym wszytkim
głowna niewdzięcznica coraz się obrażam! czego ze sty
Panie nieczynił y nieczynisz Duszy moiey! wracasz ią
co raz do siebie ustawicznemi łaskami, cieszysz z Despe-
rowaną, y przyimuiesz wracaiącą! O Jak wiele przemi-
neło, Lat, godzin, y momentow, w ktorych odbierałam
nieporachowane łaski Twoie, Swiętych, y mocnych In-
stynktow, staraniasię o Duszy moiey; Ach przeminęły
drogie czasy! nieznaydziesię Boże moy, tyle wdzięcz-
nosci we mnie, abym skutkiem wyraźnym, iedney
przynamniey łasce twoiey korrespondowała mi-
zerna Dusza moia! czemużeś utraciła czas.
tak pożyteczny, tak Zbawienny, ktoryć Już nie
będzie wrocony! Coż przecie uczynię! desperować
niebędę, bowiem o Dobroci Twoiey Panie ale
Ide Winowayca do Sędziego, Ide Stworze
nie do Pana moiego Dobrotliwego, Ide Corka do
Oyca y Odkupiciela mego upadam, przepraszam, Supplikuię.
O nadzieio moia

O nadziejo moia! nadziejo grzesznikow! odpusc, ratuy, nie
day ginąc, niepamiętay na Złosc moie, daymi się ciebie słod-
kosci nakochac y nasycic, niegardz utrapionym stworzeniem
twoim a odpusc Zmiłuy się Panie grzechy moie, bądz zemi od
tąd sam moim kochaniem! z tobą y dla ciebie Zyc, dla ciebie
umierac chce! prosze cie moy drogi Jezu abys przyiął miło
sierne Dusze moie. Oto tu przy grobie twoim, wyrzekam się
wszytkiey Złosci, y nieudzięcznosci moiey ku tobie, oraz ci
obiecuie, ze cie Dobrowolnie z pamięcią Obrazac niebędę, ale
chce cie kochac y kocham nad wszytko stworzenie niechce
woli moiey Jedno twoiey, a iesliby kiedy Zepsowana grze-
chami natura moia Zwyciężyła mie, Ja z rozumem teraz
to psuie, kassuie, y niechce aby to kiedy było. W nadgro-
de Zas krewkosci moiey chce cierpiec wszytko co dopuscisz
na Zdrowiu honorze y odważam się na wszytkie przeciw-
ne słabosci moiey, y ciężkie utrapienia y podeymuię
się Panie. Wnętrzne Zas utrapienia lubo mi są
ciężkie, iako sam wiesz Panie moy, bo ich zwycięz
cą nie iestem, ale z tym wszytkim oswiadczam się
ze Je przyimuie, byłem cie niemi, biedząc się y ra-
dy sobie dac nie mogąc, nie obraziła. Pokusy Sza-
tanskie, y te mnie przemagaią, y o ich prosiłabym
Oddalenie, ale się y tu boie przeczyc Woli Twoiey,
niech się dzieie Wola Twoia Boze moy, moia miłosci
w Twoiey to łasce iest dac mi Zwycięstwo nad
Ciałem y Passyami; Zwycięstwo nad
złą Wolą moią, Zwycięstwo nad Czartem Owroc

mi Panie

Owroc mi Panie Łaskawe y miłosierne Serce Twoie
ktorem grzechami odwrociła od siebie! poyrzyi na nędznicę grze-
szną poyrzy Ie.^m Moy y Zagrzyi to Lodowate Serce! o miłosci
moia! z tym ci się oswiadczam y oddaię się dla ciebie samey nad cie-
bie niechce, dayze mi ten Ostatek Zycia skonczyc z tobą y dla
ciebie, a ieslibym mi bez pamięci umierac przyszło teraz ci się na
zawsze oswiadczam, Iz mi Żal Zem cie kiedy obraziła, niech u-
mieram moy Oycze Łaskawy w pragnieniu, niech Zyie, w pra-
gnieniu cierpienia dla miłosci y z miłosci, y tak ostatniego
Ducha mego niech wypuszczam. Teraz dla teyze miłosci wy-
zuwam się z Zdrowia y Zycia mego y z pociech wszyt-
kich bo Tyś iest sam Cel moy Zycia y pociech moich. Nie-
godnam Nieba! y wiem że go mieć niemoge dla Złosci
moich, acz ufam w Tobie, ale bez ciebie y Nieba niechce
z tobą iest y piekło Niebem. Nasyć że pragnienie mo-
ie, a day miłosci pożary, abym ogniem spalona,
tam moie oddała popioły, gdzie iest Cen-
trum moiey miłosci, Oddaięc Dusze, y Ciało,
wszytkie potencye moie, ktorych Zażywac
niechce, tylko na Chwałe twoie. Umierac chce
z miłosci. Zyc chce dla miłosci. Miłość moia ukrzy-
zowany iest, niech Zyie we mnie Iezus a Ia w nim!
Roku Zas 1699. a Zycia swego ostatniego puł trzeci
Niedzieli przed smiercią Charakterem niewyraznym.

dla słabych Iey Oczu

dla słabych Jey Oczu, ale dwie przeczytanym y to nie zupełnie nadzień wielkopiątkowy, taką napisała Supplikę.

Nayukochanszy Boże ktory z niczego stworzyłes mie uczyniłes Dziedzicem Nieba, odkupiłes mie tak drogo, Zakochałes we mnie tak żes y umarł Zamnie wisząc na krzyżu Icoż ci było Pomnie! po tak Złym y nieudzięcznym Stworzeniu! tym bardziey kiedyś tak Okrutną Szkaradną Smiercią umarł Zamnie a Jak Zeć to nadgrodze, coż uczynie Zato? iestem roboty twoiey dzieło, y Okup, y coż ci dam, na znak udzięcznosci moiey nic niemam, bom się wyzuła z wielu Dobr y łask Twoich dla grzechu. Przecież niemogąc więcey dać oddaiąc ci się wszytka doskonale Zupełnie. Wyrzekam się Zatym woli y rozumu mego y całey Siebie sama y ieslibym kiedy inaczey choc pomyśliła. teraz to niszczę, kąsuię y potępiam, wszytka Zupełnie chce być Twoia. a Zatym oddaię chętnie Zdrowie, oddaię co naymilszego mam. oddaię wszytkie na Swiecie pociechy, Oddaię reszte Zycia. nic niechce ieno ciebie, ieno w Tobie Zyć, ciebie kochać, na całą wiecznosć. Potępiam wszytkie czasy y sprawy moie, ktorem kiedy nie dla ciebie, ale na proznosci obracała. Dni odtąd iuż niemoie ale Twoie Zycia ostatki iuz niemoie ale całe twoie.

Pociecho moia! Zadney inney niechce, odbierz mi Zycie oczy siły, ale swoiey nie odbieray miłosci. Bądz że mi moim Kochaniem, delicye moie Serce Pana moiego, przebite pozwol mi w ranie twoiey Jezu moy spoczywać y tam przebywać na Wieki.

Całuie Je Kocham

całuie ie Kocham. y w nim pragne umierac z miłosci. Day Łaske ostatnie Zawierac Oczy w punkcie Zgonu mego. a w Akcie miłosci Twoiey y cierpienia dla ciebie niebądz. ze mi na ten czas strachem, nadziejo moia, krwi droga Obmyi mie, posil mie, uzbroy mie nawszytkie przeciwnosci.

Ty zas Pani moia Bolesna Matko, uzycz mi Żalu twego nad J. Panem moim. Tys Matką Panią moią nieopuszczay ze mie Jez.us y Marya bądzcie przy skonaniu moim. Am. Jest podobnych Suplik więcey, ale się dla krotkosci opuszczaią.

ROZDZIAL.

16.

Nabozenstwo Krystyny Potockiey Do Nayswiętszey Boga Rodzice.

Po Męce Chrystusowey założyła sobie Krystyna za nie omylny Fundament Zbawienia swego, nadziei w opiece y Protekcyi Nayśw. Matki Boskiey. Łacno tego dociec co za ufnosc w niey miała, kiedy Roku 1694 Dnia 22 Marca w swoich pozytkach nauczynionych na ten czas kollekcyach te słowa napisała. Strach mie obiął Sądow Boskich, prawie bez nadziei Zbawienia Zato ze mi Bog tak wiele Instynktow dawał, uczył, naprawiał y gwałtem przyciskał, a nic mie to nie poprawiło. A lubo starałam się o Poprawe y postępek po staremu niewiele affektow wzieło. To mi tylko na pociechę przyszło w uwage, zem w młodosci Lat moich Zapisała się Krwią Nayśw. Pannie, oddaiąc się Jey w opiekę Zasługe y niewolnicą wieczną y to mnie

wieczną Itomnie Zawsze cieszy choc widze, tak Złą Dusze mo-
ią dla grzechow moich beznadziej Zbawienia moiey Strony atak
nie niewątpie y wątpie niemoge maiąc ufność w odkupieniu krwią
Chrystusową y Zasługach Pani moiey Ita była uwaga ze kie
dym niedawno także na Medytacyi w Adwent obaczyła nie
poprawe moie. wziełam Za Opiekunke. w nałogach grzechow
moich Nayś. Panne y widze dowodnie, ze Bog uczynił na-
demną miłosierdzie, przez przyczyne Matki Boskiey, Zkąd
poznac co Za nadzieie ta Pani miała w Protekcyi Boga Rodzi-
ce, kiedy w Naywiększych przeciwnosciach spomniawszy sobie
na Iey łaski o Zbawieniu niedesperowała.

Miała Zas Woiewodzina, zawsze pieszczoną miłosc z
Dziecinstwa Zawziętą y Nabozenstwo gorące ku Nayswięt.
Pannie, y tez miłosc w Dzieci swoie Zawsze w mowie chcia
ła, ale osobliwie przed samą smiercią, przy Błogosławienstwie
Macierzynskim Zalecaiąc Im gruntowne Nabozen-
stwo y delikatny Affekt, ku Matce Bozey. Sama
zas Krystyna procz tego ze się w dziecinnych latach
Zasługę y Dziedzictwo Nayswiętszey Pannie Zapisała
y toz potym w dalszych leciech slubem osobliwym
potwierdziła. Starała się do niey o gruntow-
ne Nabozenstwo. A naprzod przez Zycie swo-
ie całe wszytkie Wigilie do Swiąt Matki Bos-
kiey ostro posciła Z Osobliwym, iak powierz-
chownym, tak y wnętrznym umartwieniem.

siebie Same

umartwieniem siebie same, Zas Swięta choc drugie Kosciel-
ne, czciła gorącą Kommunią, y ten Zwyczay do smierci
Zachowała, y Zo miała we Zwyczaiu zeby Wigilie y Swięta
Nayswiętszey Panny, obszernie o Iey Dostoienstwie y Tacem-
nicach mowiła y przed sługami przykłady z Xiąg albo
czytała, albo czytane prywatnie przed niemi powiadała
niemogąc się nasycić iak czytaniem, tak powiadaniem
o Dostoienstwie Bogarodzice, odmawiała codzien na
Imie Maryi 5. Psalmow: Zaczynaiących się od Liter
tego Swięt.o Imienia. Odmawiała także codzien Go-
dzinki większe o Matce Bozey y drugie o Niepokala-
nym Iey Poczęciu. Gdy się Zas z Dyspozycyi y do-
puszczenia Boskiego trafiła kiedy na nią Oschłosc
w Nabozenstwie ku Matce Bożey niewymownie
się tym turbowała, a dla tego Łzom ani umartwieniu
ciała nie przepuściła, poki sobie pożądanego Nabozenstwa nie
uprosiła. Co otrzymawszy, smutek, y płacz w Serdecznosci
Iey radosc y Dziękczynienie przemienił. Dla tego kilku Lat
przed smiercią takie do Nayś. Panny podziękowanie napisała.
Dziękuięc o Marya Łaski y Dobroci pełna, y Pani moia że za
twoią pomocą wrocona mi iest Łaska Nabozenstwa do ciebie, kto-
rąm dla grzechow moich była utraciła. O Nadzieio Zbawienia
mego, o naymilsza pociecho, y ucieczko moia w twoiey opiece ufun-
dowana iestem iako Sługa twoia, tobie od Dziecinstwa Za-
pisana. Teraz na Znak wdzięcznosci Za Dobrodzieystwo od
ciebie otrzymane postanawiam ci y slubuie każdą spra-
we cnote miłosc, Modlitwe, Komunią umartwienie y każdą Akcyą
tobie, przez ciebie, na Znak miłosci moiey Matko moia iedyna.

Bogu oddawac: Ozdob.

Bogu oddawac. Ozdob Pani moia y spraw abyte Liche nędzne, niedołężne, niegodne, nayniedoskonalsze Sprawy, ważne stac się mogły przed Oczyma Boga moiego. O Matko naygodnieyszego Syna twego a Pana mego. O Pani moia, ozdob mie a oddayiemu sługę twoie, upros postanowienie, potwierdzenie, własce, oddalenie wszytkich przeszkadzaiących do miłosci Boga mego przeszkod. O Marya morze łaski, pociecho grzesznych ratuy nędzną y Liche sługę twoie, naucz, y sposob do woli day prosze. Ty ktoras swoią pokorą zwabiła Boga, day zwycięstwo y wytrwanie przez pokore, a pamiętay na skonanie moie, przybądz mi na ten czas y pokaż się byc mi Panią y Matką moią.

Po smierci Krystyny Znalazło się wiele Aktow Nabożnych do Nayswiętszey Panny Iey Ręką pisanych, ktore rozni dla Nabozenstwa y pamiątki między się porozbierali. ktore się iednak zostały, te niezawadzi wspomniec, zwłaszcza Iey postanowienia, do roznych Swiąt Bozey Matki a naprzod osobliwy miała y czuła affekt w sobie, do Niepokalanego Poczęcia Nayswiętszey Maryi Panny, ktory dzien procz wymyslnych sposobow upokorzenia się, y powierzchownego umartwienia, czciła dożywotnią spowiedzą, a ze do Kosciola Sokalskiego W. P. P. Brygitek od siebie wymurowanego uprosiła od Oblice Apostolskiey na całą tego Swięta Ottawe odpust, dlatego pilno się starała nietylko o powierzchowną ozdobe Ołtarza Matki Nayswiętszey Boskiey, dodawaiąc Swiec y Lamp dostatkiem ale bardziey o wnętrzne Nabozenstwo, nieopuszczaiąc przez cały Tydzien.

Mszy spiewanych

Mszy Spiewanych y wieczornych. Litanij z Processyą Zwyczayną. Nabożenstwo, Zas przez Całą Oktawe Niepokalanego Poczęcia tak sobie uchwaliła.

1. Spowiedz z Kommunią S. w dzien Oktawe procz Niedzieli
2. Na kozdy dzien uczynic Aktow 35. na wypełnienie dni 276 iako w Zywocie była S. Anny.
3. Mowic co dzien procz Rozanca 35. pozdrowienia Nayś. Panny witaiąc Ią tym Tytułem. Bądz Pozdrowiona N. P. M. Niepo. Pocz.
4. Dziękowac Troycy Przenayś. za Stworzenie Nayś. P. y Łaske daru ze się bez Zmazy grzechowey poczęła.
5. Uczynic co Dzien osobliwe pragnienie Artykułu o Niepokalanym Poczęciu.
6. Umartwienie potwierdzenia co dzien przez całą Oktawe.
7. Ponowienie Slubow z Affektu ku Matce Boskiey.
8. Starac się przez całą Oktawe o wesołosc osobliwą winszuiąc Nayswię. Pannie Niepokala. Poczęcia Imieniem całego swiata, Nieba, Czysca, Imieniem zosobna, tych ktorzy Zyiąc teraz na to Swięto osobliwszym Affektem y sposobem czcić będą y chwalic Niepokalanie Poczęt. Nayś. Panne.
9. Modlic się za Grzesznikow w cielesnym grzechu lezących, y tą pokusą kuszonych prosząc przez Niepokal. Pocz. Nayś. Panny o powstanie z nałogu y Zwyciężenie pokus.
10. Mowic co Dzien do Sług O Niepokal. Poczęciu.
11. Czytac o tey Taiemnicy, wymyslac Nabożenstwa Tytuły Przydała na koncu ten Affekcik.

Przenayś. Pani y Matko moia pragnę y Obiecuie, wszytkim sposobem nasladowac tych S. S. iako to Bernarda, Koski, Aloizego, y Innych ktorzy ciebie Panno y Pani moia osobliwie czcili. y wynosili y Zatwoie Czesc Swiętego Niepokalanego poczęcia umrzec y krew rozlac gotowam y toc Slubuie y Obiecuie.

Na Dzien Ofiarowania
N. P.

Na Dzien Ofiarowania Nays: Panny.

Pozdrawiam cie Nayswię. Matko y Pani moia, dziś w latach pierwszych Niemowlęcych Zostaiąca Winszuiec iako Niepokalanego Poczęcia Twego, tak y rozumu dostatecznego, ktorym cie Iedyna Pani moia obdarzył Bog moy. Winszuiec Zycia twego N. 3 Lat o Niewinna Panno: iakoś miała, Rodzicom y Domownikom dla Cnot przyrodzonych y nadprzyrodzonych. Winszuie y wam SS. Anjołowie, ktorzyście przydani do Iey przysługi. Chwalecie y wysławiam uniżonym upadnieniem Troyce Przenay. Boże moy zes nieustannemi swemi darami, Boże mi te Dziecine udarowała tak na Duszy iako y na Ciele Ofiaruiąc Panie pałaiącą Żądze tey S. Panienki oddania się y Ofiarowania tobie nawieczną Służbe w Kosciele Ierozolimskim, Ofiaruiąc pragnienie, ktorym prosiła Rodzicow owolność y wykonanie co prędzey domu własnego opuszczenia, aby czym rychley milszą y wdzięcznieyszą ofiare dała z siebie. O Iak Za pozwoleniem Rodzicow biegła z Kwapliwoscią! O iako tam była spieszna wyprawa, iakie wyscie z Domu, iakie Żegnanie. Ofiaruiąc Panie y Żądze gorące Rodzicow Ioachima y Anny, Ofiaruiąc wszytkie akty od SS: Rodzicow uczynione, iako od tey Dzieciny wyprawione.

O iaka tam odwaga, gorącosc, gotowosc, szczerosc, miłosc, serdeczna z Wolą Bożą Ziednoczona, Ofiaruiąc Troyco Przenayswiętsza y twoy Affekt ktorymes przyięła ofiarowanie Nayswię. Dzieciny. Tak od niey samey iako od Rodzicow. Przeznaczyłes sobie y obrałes Oczę Niebieski Za Corke Synu Boży Za Matke Ducha S. Za Oblubienice tak się każda Osoba ubogaciła

według woli swoiey.

według woli swoiey.
Winszuię tych łask Pani moia y Matko moia wylewam ci wszytkie affekta, y chce cię z temi chwalić, ktorymes od Nieba wychwalona te moie niegodne, ktore przed tobą wylewam Suppliki.
Obchodziła także Woiewodzina nabożnie bardzo nietylko sam Dzien Nayswię. Panny Zwiastowania, ale y Całą Oktawe pragnąc P.u Bogu dziękować wszelkim sposobem Zawcielenie Syna Bożego naznaczyła sobie na ten dzien takie Nabożenstwo na Dzien Zwiastowania Nayswiętszey Panny.
1. W każdą noc o pułnocy, albo po pierwszym Snie Nayswię. Panne pozdrawiać, y prosić o pomnożenie miłosci iey w sobie y oddalenie wszelakich pokus, tym Aktem, Naydobrotliwszy Jezu Synu Matki miłosci Maryi, proszę cię day mi miłosc ią dla miłosci Iey większą Inną procz ciebie samego miłosc.
2 Zrana przez Archanyoła Gabryela podziękować Za nie poięte wcielenie Chrystusa Pana.
3. Medytacya.
4. Umartwienie powierzchowne.
5. Osobliwsze Modlitwy. 6. Jałmużna na podziękowanie. 7. cały dzien odłączenie od Zabaw pospolitych dla Nabożenstwa 8. Oswiadczyć miłosc Nays: Pannie przez Znaczne siebie samey Zwycięstwo. 9. Zaprosić S.o Gabryela Archanyoła y być pod rządem Iego, przez cały dzien w Zwyczayney Passyi prosząc go o pomoc. 10 Komunia S: na podziękowanie. 11. Bardzo często powtarzać z przyklękaniem. Słowo stało się ciałem 12. mowić co dzien 100. razy. oto Ja służebnica Panska, 13. Sluby odnowić.

Slubow zas miała.

Slubow Zas wiele miała do Nayswięt. Panny. Przytaczam tu
drugie uczynione. Roku 1697. w Dzien Zwiastowania, ktory się
znalazł w Xiędze napisaney na Osobney Karcie Wte słowa.
Potwierdzam Slub moy na nowe czynie go przed Pani moia obowią-
zuiąc się Slubem Tobie, y oddaiąc ci się Za niewolnice Zawsze
wieczną, chcąc abyś nademną Dziedziczną Panią była moią y Zaw-
sze nademną panowała. Na Oswiadczenia Zas Poddanstwa me-
go ku tobie, terazci przy dzisieyszey Uroczystosci wieczney y nie
odmienney Zapisuie y Slubuie Trybut.
1mo Każde Swięto twoie Spowiedzią y Kommunią a do niego Wigi-
lią scisłym postem uczcić.
2. Co Sobota dać Ubogim Iałmużną od Ciebie.
3. Na Znak wiecznego poddanstwa, na każdy dzien Zycia mego
udarować cię czym, iako Panią swoię lub we Wnętrznie lub po-
wierzchownie.
4. W nagrode oschłosci y Nabozenstwa ku tobie, przed każdą
Sprawą większą affektem spomnieć na cię, y przez ciebie Sprawy
Bogu ofiarować.
5 Co Dzien Dziękować Panu Bogu Za Dobrodzieystwo wcie-
lenia w Zywocie Twoim, y tobie Za przyięcie w Zywot P.a Jezusa
6. Miłosc powierzchowną ku Tobie iak w mowie, tak w spra-
wach Zebym oswiadczyła starać się będę.
7. O Zwycięstwo także siebie dla miłosci twoiey starać się będę.
8. Ofiaruie wszytkie dolegliwosci przyimować Z affektem ku
tobie.
9. Ofiaruie tegoż ku tobie affektu poddanie rozumu y woli Zupełnie.

Na Dzien Bolesney Nayswiętszey Panny.

Na Dzien Bolesney Nayswiętszey Panny.

Nayswiętsza y nayżałosnieysza Pani moia 7. mieczow przebite serce maiąca, oto dziś Sługa y Niewolnica twoia pragnie wyrazić na Sercu Twoim, Żale y bolesci Twoie, Należy bowiem koniecznie Słudze, a ieszcze niewolnicy Iść torem Pani swoiey S. Bolesna Pani moia, rozżarz bolesci w Sercu y Duszy moiey Żebym z tobą y dla ciebie bolała Sercem, y dla Jezusa Kochania mego cierpiała. Ofiaruię na to Ciało Serce y Dusze, Żebym wszytka cierpiała, y tak O Marya Bolesci! O Matko ciężkosci! y gorzkosci, na rozrywkę boleiącemu Sercu Twoiemu Oddaię Serce moie, y wszytkie Jego skrytosci, Oddaię miłosc moie, Sprawy, Życie, y Dusze moie, na pożałowanie w bolesciach Twoich. Krolowa bolesci, Krolowa Męczennikow, smuci się, albowiem ktorego porodziła umarł na Krzyżu, Prosze Pani moia Bolesna y Naysmutnieysza Matko Za mnie umarłego Syna żebym się Bolesci Twoiey podobną stała. Amen.

Na Dzien W Niebowzięcia. Nayswięt.mo Panny.

O Nayswięt.a dziś tryumfuiąca Pani moia, iaka to radosc moia widzieć Słudze Panią swoią, tak wyniesioną y uczczoną Cieszę się z tego nad wszytkie pociechy, y roskoszy, oraz w dzien tak wesoły, tryumfu y w Niebowzięcia twego. Supplikuię, wołam do ciebie z więzienia grzechow moich, abyś wywiązała więźnia; Twoiac to Niewolnica Jęczy, w Niewoli grzechow y niedoskonałosci, iak u Nieprzyiaciela twego. Wybaw Ią y wyzwol Jako swoię. Prosze cię Pani moia, y Zatemi ktorzy w Zakamiałosci Serca oto nie proszą ani się staraią abysię poprawili. Prosze Matko Sł.a y zatemi ktorymem powinna, Skrusz Ich serce miłosią twoią ku Bogu albowiem po nieskonczonym Miłosierdziu Boskim po nieprzebranych Zasługach.

po nieprzebranych Zasługach, Okupu Syna Bozego ty iestes Pa-
nią Zbawienia naszego.
Zegnam cie Pani moia y prosze o Błogosławienstwo, pragnecie
dzis chwalic y uczcic nabozenstwem Apostołow, ktorzy byli na ten-
czas obecni. Ofiaruie y Ich affekta y Nabozenstwa, y miłosc Sy-
nowską ku tobie. Odpusc Matko Boga moiego wszytkie nied-
balstwa y nie nabozenstwa ku sobie, a upros mi szczęsliwe
wychodzącego Ducha moiego skonanie, w akcie miłosci Bozey
bądz mi Opiekunką y strażnicą Duszy moiey Zapal wnętrzne
liły, aby goreiąc miłoscią Boską mnie grzeszną paliły, y spali-
ły, y przed Bogiem postawiły. Usmierz też Duszom Czyscowym
y Zagas pozary Czyscowe wyprowadz Ie Pani w Niebo wcho:
dząca przykładem Syna twego, y Pana mego, te osobliwie Du-
sze, ktore Znacznym do ciebie sposobem były niegdy nabozne.
Nietylko Zas Woiewodzina miała wielką y nieomylną nadzie
ie, Zbawienia swego, w przyczynie Nayswię. Panny, ale y w doczes-
nych potrzebach swoich, tąz ufnosc w niey pokładała, iako się
wyzey napisało w Rozdziale, o wychowaniu dzieci. Dlatego gdy
Ią Pan Bog pułtora Lata przed smiercią nawiedził słabym bardzo
wzrokiem, naprzod prawego oka a potym y lewego naywiększey szu-
kała pomocy w opiece Nayswię. Panny do ktorey taką napisała
prozbe y w złote serce Zawieszone na Obraz Sokalskiey Nayś.
Panny włozyła.

Nayswiętsza, naymilsza, naykochansza, Pani moia Krolowa
Nieba y Ziemi Matko y Dziedziczko moia, oto Ia dzis nayne-
dznieysze stworzenie a tobie własną krwią Zapisana.

y oddana

y oddana w Dziecinnych latach potym slubem obowiązana niewolnica twoia, upadam przed tobą uciekaiąc się do ciebie y ponawiaiąc affekta moie, sluby y postanowienia moie. Potrzebuie teraz miłosierney Opieki twoiey abyś na tym mieyscu gdzie tak wiele cudow doznanych, dała pomoc, oczom moim y od slepoty mie obroniła. Ufam że otrzymam oco rzebrze y na otrzymanie slubować ci będę podczas Kommunij S. 5. Punktow ktore wypełnie przy łasce twoiey obiecuie. Ratuy Pani moia nayniegodnieyszą niewolnice twoie, a przepros P.a Jez.a Zaniecierpliwosci w tey Okazyi popełnione, ale osobliwie nie odstępuy mie przy skonaniu moim pokaż mi się Panią y Matką moią.

CL.

Sluby zas te były na otrzymanie pomocy Oczom.
1. Droga do Loretu. 2. Na Pięć slepych co Rok suknie dawać 3. Ten dzień do smierci poscić ostro ktorego Pan Bog pocieszy 4. w Polszcze na Dziękczynienie obiechać Znacznieysze mieysca. 5. Na tym mieyscu Znacznego co dać, albo sprawić, albo Ołtarz Nowy Matce Boskiey wystawić.

Tak Krystyna co miała tylko w sobie dobrego Matce Boskiey przypisała, y co chciała otrzymać, wszytko przez przyczynę tęże Matki Bozey spodziewała się otrzymać, iakoż wiele bardzo łask Bożych y doznała y przyznała Opiece Nayswiętszey Panny. Jako to Zdrowie, starszego Syna Starosty Krasnostawskiego cudownie otrzymane. O czym wyżey w Rozdziele 6. W Głogowie także na piasku Za miastem pod Rzeszowem, czegos osobliwego doznała o czym tylko w Testamencie namieniła y Tysiąc Złotych legowała na odprawienie Mszy Swiętych O Troycy Nayswiętszey na Dziękczynienie.

Za Dobrodzieystwo

za Dobrodzieystwo iakies w naycięższych, takze trudnosciach miała nieomylną y skuteczną pomoc Matki Bożey, y dlatego z doznanych łask wszelką zawsze miała ufność w opiece Matki Boskiey.

ROZDZIAL.

17.

Nabozenstwo Krystyny Potockiey do Swiętych Patronow.

Wykonała Krystyna owę Polską prostą, ale prawdziwą przypowieść przez S. do Boga wiedząc Im kto więcey ma Przyiacioł, y Dobrodziejow na Dworze Niebieskim tym prędzey otrzymać może u Pana Boga co chce. Zaczym takich Przyiacioł coraz sobie więcey przyczyniała. Miała ten zwyczay że tak sama iako y drudzy u Dworu za Iey powodem bierali na każdy Miesiąc iakiego S. Patrona, ktory się Im trefunkiem dostał z sentencyą wyrażoną. Z tych Patronow czyniła sobie Litanie wzywaiąc ich nabożnie y prosząc o pomoc, dzień zas każdego z nich starało się uczcić albo iałmużną albo iakim siebie zwycięstwem. Procz Miesięcznych Patronow obrała sobie niektorych na całe Zycie obserwuiąc Ich Swięta doroczne z osobliwym Nabozenstwem, miedzy ktoremi po Nayswiętszey Pannie pierwszy był Iey Oblubieniec Swięty Iozef. ktorego niewymownie kochała, y obchodziła z wielkim Nabozenstwem nietylko iego doroczne Swięto ale y wszytkie bractwa Taiemnice przygotowawszy się do nich Spowiedzią y Kommunią

Zwielkiego

zwielkiego kutemu Swiętemu affektu chcąc honor iego rozkrzewić
miedzy Ludzmi, w Kosciele Sokalskim od siebie zmurowanym Prze
WP. Brygidek fundowała bractwo, apparatem ozdobiła, y na upro-
wadzenie Zaprosiła S. P. Jm Xiędza Stanisława Swięcickiego
Biskupa Chełmskiego y Innych wielu Zacnych gości tak Duchow-
nych, iako y Swieckich, nie Zaluiąc kosztu dla honoru Oblubienca
Matki Boskiey. Na kapłana do tego Bractwa Summe y słuszną
do niey prowizyą wespoł z Jas. W. Małżonkiem swoim Zapisała
ktorą punktualnie płaciła obmyśliła także intratę wieczną
na gruntach Dziedzicznych Szlacheckich od siebie skupionych
zeby z Czynszow tych gruntow ozdoba była, Na uroczystość S.
Jozefa; tak co należy, do Apparatu, iako y do Swiatła Ołtarza
iego. Zkąd gdy iego uroczystość nastąpiła. Ołtarze Jasniały od
gęstych swiec y Lamp, ściany od bogatego obicia, ale bardziey
Serce Woiewodziny gorzało y drugich do Nabozenstwa Zapala-
ło. Dawała kleynoty na Obraz y sama dysponowała iak ubie-
rać ale się wprzod sama Woiewodzina w rozmaite Zwy-
cięstwa y cnoty zdobiła. y drugich przez wydrukowane
swoim kosztem Nabozenstwa do pomienionego Swiętego
zachęcała. Jakoz miała w tym pociechę bo się rozni z Stoli
cy dość gromadną na wszytkie Swiętego Jozefa Swięta, ziezdza
li y w bractwo wpisowali.

A że Swięta Teressa za Zywota swego, była osobliwym powo-
dem y promocyą Nabozenstwa do S. Jozefa dlatego z wzwyż
pomienioney do Jey Zakonu z powołania Inklinacyi
wielki miała do tey Seraficzney Nayswiętszey Pan-
ny Affekt, Swięto Jey obchodząc z osobliwym
Nabozenstwem

Nabozenstwem y Znacznym nakładem, iakby prawdziwie
iey Zakonnicą albo Corką była. Poz czyniła na Swięta S.
Ignacego Fund. S. Jesu S. Franciszka Xawiera S. Stani-
sława Kostki na ktorych to uroczystosci, przez spowiedzi y ko-
mmuniy wielką czyniła dla Ich honoru apparencyą, z swiat-
ła y inney domowey ozdoby powiadaiąc ze S. Ignacemu dla otrzy-
manego Zycia. S. Kostce iako Patronowi Polskiemu dla protek-
cyi Oyczyzny y dla spokrewienia S. Xaweremu dla
wiele łask od niego otrzymanych wiele powinna była. Przetoż
na kozdy Rok odprawowała Zwyczayny post 10. Piątkow
z kommuniami do S. Franciszka Xawiera, a ieslisię w dzien
Piątkowy trafiło byc w drodze brała z sobą iego Obraz aby przy
nim kommunią y Modlitwy Zwyczayne odprawiła, potym
dla lepszey w Domu wygody tego S. Obraz wielki na kształt Ot-
tarza postawiła u WW. Brygidek w Sokalu za Ich uprosze-
niem; smierc zas skwapliwa niedopuściła, Ołtarza wystawić
dla niego, tak iak zamyslała. Podczas Postu 10. Piątkow rozbie-
rała sobie z Zywota tego S. cudotworcy osobliwe iego cnoty kto-
rymi Zyiąc na Ziemi słynął Znacznie y na kozdy Tydzien
sobie ie do cwiczenia się w nich podawała, co Tydzien inne
cnoty obieraiąc, y o pomoc S. prosząc. Czyniła przez ten czas oso-
bliwie siebie Zwycięstwa niekontentuiąc się powierzchownym
lubo ostrym umartwieniem, Zakładaiąc w tym sobie naylep-
szy post była y drugim do tego Nabozenstwa Znacznym przykładem
y powodem, Czytała iego Zywot z wielką uwagą y nienasyconym
smakiem osobliwie w piątki Niepodobna opisać iak Krystyna tego
S. czciła dla samey Zarliwosci y miłosci przeciwko Duszom krwią
Chrystusową odkupionym maiąc w tym S. iakos Zazdrosc.

mawiała

~~120.~~ mawiała, bowiem zegdyby ią był Pan Bog Mężczyzną stwo-
rzył pewnieby przy iego łasce zwiedziła podziemne kraie gdzie
N. Franciszek pracował, a całuiąc iego slady starałaby się opo-
nożenie wiary S. w tamtych Kraiach

Roku 1697. na post 10. Piątkow do S. Xawiera napisała
intencyą y spowiednikowi na Karcie dla błogosławienstwa
podała w te słowa. Pragne to Nabożenstwo do S. Xawiera odpra-
wić 1. na Oswiadczenie Bogu miłosci moiey przez ręce iego pro-
szęc, zeby Ią prezentował y oddał Bogu, a że moia dziębła ku
Bogu miłosc, pragne y prosic chce, zeby w nadgrode moiey Liche
własną swoią miłosc ku Bogu w nawracaniu Dusz prezentował
y mnie podobną swoiey miłosc uprosił. 2. aby przez przyczyne iego
oddalone były odemnie te grzechy, ktoremi nayczęsciey Pana
Boga obrażam, y dał mi na to łaskę zebym się Passyi moich kto-
remi zawadzaią do postąpienia y znam Ie do siebie, a nie
wykorzeniam, choc się staram, lubo nie tak iak trzeba, ustrzedz
mogła. 3. Aby mi się wrocic mogła dana łaska pragnienia cier-
piec dla Boga 4. abym samą rzeczą codzien ucierpiec mogła passu-
iąc się z swemi namiętnosciami. 5. abym mogła poznac Wolą
Bozą y wypełnic Ią y w dalszym Życiu co Naymilszego Bogu
czynic na Chwałe iego. 6 aby mi Bog dał łaske konczyc, to com
na Cześc Swiętemu Xawieremu umysliła 7. Za nawrocenie
Heretykow, Poganow, grzesznikow, w grzechu smiertelnym
leżących, Za wybawienie Dusz czyscowych. 8. uprosić opie-
ke całego Domu. 9. Za Syna Staroste Robczyckiego aby P.
Bog uczynił wolą swoią z nim y dał łaske w obieraniu
Stanu daiąc mu postanowienie do Zbawienia Iego etc:

Z tegoz Nabożenstwa.

Z tegosz nabożeństwa ku S. Franciszkowi Xawerowi Kościoł w Krasnym stawie na cześć Jego murować zaczęła y zdobić go pierwey niżeli się od ziemi podniosł.
Do S.o także Antoniego Padewskiego, była znacznie nabożna, odprawuiąc często do niego Nowennę. Roku 1698. dnia 20. Augusta zaczęła post Jego, takie sobie założywszy przez 9. Wtorkow postanowienia.
Pierwszy dzień za pomocą Bożą wziąć przed się wykorzeniać, gniew, osobliwie nagłe Impety, w każdey by też małey rzeczy, a ćwiczyć się w milczeniu iak naypilniey
W drugi tydzień starać się koniecznie aby o nikim niemowie nic złego; ćwiczyć się w Miłosierdziu.
W trzeci Tydzień strzedz się chluby swoiey y zaraz ćwiczyć się w pokorze iak naypilniey.
W Czwarty tydzień nikomu niewspomnieć urazy y odrzucać gdy przyidzie na myśl, ćwiczyć się w dobrym oddawaniu skutecznie za niewdzięczność, y nie mieć za złe.
W Piąty tydzień łaskawość pokazować przeciwko sługom y przebaczać Ich defekta, ćwiczyć się w opatrowaniu Ich potrzeb ile ubogich y prostych y pytać się o nich.
W Szosty Tydzień aby żadnego niedać wzgorszenia w mowie ktore się dzieie z nieuwagi, y pilnować się mocno w tym, ćwiczyć się aby nauczać nieumieiętnych, y przykładem być komu do zbawienia, czytać albo powiadać sługom Nabożeństwa etc.
W Siodmy Tydzień Lenistwo ku Bogu wykorzenić: a pilnować modlitwy osobliwie wnętrzney y przysposabiać się affektami gorącemi do Boga.
W Osmy Tydzień wykorzenić y poprawić, iesli co złego w domu przeciw Bogu się dzieie, weyrzeć w konwersacye sług etc: a samey się ćwiczyć w nadgrodę w Aktach miłości ku Bogu.
W Dziewiąty Tydzień uważyć y poprawić że się w niczym prawie niepostępuie, a przy łasce Bożey starać się o znaczny postępek y wykorzenienia występkow.
Do Swiąt także Piotra Alkantary miała nabożeństwo Krystyna y odprawowała gdy czas pozwolił quinquennę;

także

122. także na tego część dla swego y ludzi nabożeństwa, Obraz piękny tego S.o na kształt Ołtarza postawiła u W. Panien Brygitek Sokalskich.

Aże się w dzień S. Anny rodziła y toż drugie imie na sobie nosiła, czciła nabożnie zawsze to S. obchodząc ten dzień z podziękowaniem P. Bogu za lata przeżyte. Napisała sobie dla wykonania postanowienia niektore gdy przychodziło iey życia lat 53.

1mo uczynić aktow 367. wiele dni w Roku a to imieniem swoim y całego stworzenia. 2. Uczynić aktow 225. stosuiąc cząstki względem ożywienia duszy aby były pierwszą Bogu daniną. 3. uczynić aktow 33. na pamiątkę lat P. JEZUSA. Także aktow 63. lat nayświętszey Panny y Umartwienia na toż 4. pilnować godziny Pułnocney 5. znowu aktow 53. za przeżyte tyleż lat.

Oprocz tego co tydzień przez Rok 1. raz w Tydzień akt odważney Konfuzyi mianowicie w Piątek. 2. w ten: że dzień przyczynić sobie modlitw 3. co dzień przy innych S. Patronach, prosić S. Matki Nayświętszey Panny o pomoc skonania w akcie Żalu za grzechy y miłości 4. co Tydzień w sobotę osobliwie uczynić Rachunek z opuszczenia dobrych uczynkow 5. co dzień czynić akt pragnienia nadgrodzić niedbalstwa, y opuszczenia wszystkie okazyi do dobrego, y starać się rzeczą samą nadgradzać.

Przydała na ostatku ten akt do P. Boga

Panie Boże moy! dla miłości twoiey chcę to postanowienie wykonać pragnąc iako nayodważniey czynić sobie Konfuzyą, ktoreiem naywiększey, nie tylko od siebie godna, ale od całego świata, y gdyby można dałabym ci się zupełnie na oświadczenie

iako cię

iako cię Kocham, stworco moy! niepragnąc od ciebie
żadney zapłaty choćbym się y do Piekła dała, co wiem
dobrze żem go godna, y nie dla nieba toż czynię, bo go
zasłużyć nie mogę ani dla żadnego Interessu, ale dla
iedyney twoiey godności y dobroci, dla tey pragnę wykonać
co postanawiam, bo cię Panie Kocham tylko z szczerey
miłości ktorey pragnę co raz więcey, y day mi ią tak
iako pragnę iako iest wola twoia zmiłować się nad
lichą Kreaturą twoią. Nad to Krystyna dla uczci
wości SS. Patronow złożyła sobie rożne Litanie do
nich, y co dzień ie mawiała. Iedna taka iest Ukrzy:
żowaney Miłości moia iedyna potwierdź mię w ła
sce swoiey na wieki Nayświętsza Matko Pani moia
uproś mi miłość Boga nayświętszą. S. Iozefie uproś
mi pomoc przeciw nałogom gniewu y hardości a
przybądź do skonania mego. S. Janie uproś mi czy:
stość serca, ciała, y duszy, a wybaw mię od wszelakich przeciwno:
ści y Pokus ciała S. Ignacy uproś mi pomoc w wszelakich
pokusach y myślach a day mi zwyciężać się w trudnych
okazyach. S. Xawery uproś mi miłość bliźniego, zwycię
stwo siebie a pomoż mi w potrzebach moich. S. Borgi:
aszu uproś mi, abym nieupadała w grzech prezumpcyi.
S. Franc. Assyiski uproś mi cichość y nabożeństwo do J.
S. Teresso uproś mi Boską, ktorąś pałała ognistą mi:
łość, miłość cierpiącą ustawicznie, albo cierpieć albo
umrzeć.

Druga Litania zawieraiąca w sobie prośby a znać w dzień
wszystkich SS. uczyniona iest taka, SS. Apostołowie Pańscy
uproście co raz większą Zarliwość w Wierze S. y pragnienie
skuteczne cierpieć za nie uproście łaskę starania się pilnego
o innych zbawienie y oświecenie, żebym w tym dla miłości
Bożey ustawicznie postępowała, y czyniła co dla Boga. SS.
Ewangelistowie uproście mi pragnienie nigdy nieodmienione

y takie

y takie miłości Bożey postępowanie, iakie mieliście
wy sami y maią ci ktorzy w dzikich narodach opowiadaią
Ewangelią S. Swięci wyznawcy uproście życie pomiarkowane,
strzeżenie się naymnieyszego grzechu pilne postępowanie y
staranie się o cnoty wam podobne. SS. Męczennicy uproście
mi cierpliwość y dar skuteczney łaski ustawicznie cierpieć
y co dzień co osobliwszego y ostatnie tchnienie może dla mi:
łości Chrystusowey w pragnieniu cierpienia życie położyć,
SS. Panny uproście mi czystość y S. myśli czystość duszną y cie:
leśną y uchowaycie mię od pokus cielesnych. SS. Zakonnicy
uproście mi umartwione życie y obmierzenie do końca rzeczy
doczesnych. SS. Pustelnicy uproście mi oddalenie od wszel:
kich dystrakcyi, y niepokoiow, ktore mię odrywaią od Miło
ści Boskiey. SS. Wdowy uproście mi nabożeństwo y oddale
nie się od wszelkich pociech na swiecie, ktore mię odry:
waią od pilnego służenia P. Bogu, y modlitwy gorącey Amen
Dziś was o SSci Pańscy proszę weyzrzycie na mnie w usta
wicznych nawałnościach, niebespieczeństwach Utrapie
niach w niewoli swiata y ciała zostaiącą, weyrzycie pro
szę na iedno liche stworzenie y wielką przed Bogiem grze:
sznicę was proszę ktorzyście iuż do onego szczęścia doszli
y iuż tryumfuiecie, a ia nędzna podobna wam ciałem
ale nierowna cnotą w tey niewoli ięczę w ustawicznym
strachu niewiedząc co ieden moment przynieść może.
O szczęśliwa godzina ktora was uczyniła pewnemi zbawie
nia, ia zas nędzna y niebespieczna proszę wspomagay
cie przyczyniaycie się za mną bo wiem że z siebie nic
nie czynię ani mogę iesli łaską Boga mego y waszą
prozbą niewspomożecie! Niechże przyczyną waszą do
stąpię czego żądam. Ale osobliwie przez was Pci moi
Obrani Patronowie y Patronki moie S. Ignacy Upros mi Mi:
łość Bożą y chwałę Boga co raz większą a większą S. Franc
Xawery

upros mi łaskę skuteczną abym Boga dobrowolnie choć w naymnieyszey okazyi grzechu nieobrażała y do Zbawienia drugim pomagała. S. Teressa upros łaskę skuteczną w obieraniu co raz większego y doskonalszego postępku w Miłości Bożey, chęć ustawiczną gorącą y nieodmienną cierpienia S. Barbaro S. Stanisławie Kostko Aloyzy uproście przyięcie mi Ciała Pańskiego w godzinę śmierci. S. Aniele stróżu moy y S. imienia mego Patronki uproście mi Ostrą pokutę za grzechy. Cały Kochany moy S. Józefie upros mi pieszczoną miłość Nayświętszey Panny Oblubienicy twoiey, a przybądź mi z nią wespoł y z Patronami moiemi w ostatnim życia Terminie Amen.

Jest okrom tych litania nabożna do S. Michała Archanioła złożona od pobożney Woiewodziney częścią z tytułow wybranych z Książek Wielebnego Kaspra Druzbickiego na Jego święto, częścią swego własnego dowcipu y wymysłu. Była też znacznie nabożna do S. Łukasza Ewangelisty. ktoremu przy Surowie pod Krasnostawem dość wielki Kościoł wybudowała, także zwykła na dzień Święta iego pieszą Tu całą wielką milę do tego kościoła powiadaiąc że w Jakiey okazyi doznała na tamtym mieyscu wielkiey łaski Bożey za iego przyczyną.

ROZDZIAŁ 18.

O Modlitwie Ustney Krystyny Potockiey

Między innemi pewnego do Nieba przeznaczenia znakami, za rozsądkiem Oycow SS. iest też naturalna iakaś do modlitwy propensya y w niey z smakiem wewnętrznym

wewnętrznym trwałość ustawiczna, a iako Niebo ztąd powinno człowiekowi naymilsze być, y naypożądansze że widzenie Boga przynosi y Ustawiczne z nim obcowanie, tak y Modlitwa, przytomnego zawsze maiąc Boga, do ktorego się wzdychania y modły odprawuią, czyni człowieka po niekąd błogosławionego kiedy w nim sprawuie często z Bokiem iak przyiacielem Kommunikacyą y w potrzebach poufały a niewątpliwy rekurs: do tego, że modlitwa wielkie y zbawienia pełne przynosi skutki, o: ktorych napisał S. Laurentiusz Justinianus Lig: Vitae C. 2. Iaką wodą gasi się ogień, tak zapędy przeciwnych chęci zwycięża modlitwa. Modlitwa iest duszy posiłek, dobremu Aniołowi pociecha, Czartowi męka, Bogu miła Ofiara, cnot Matka, miłości ponęta, Nieba brama, Aniołow nasladowanie, ktorey ktosię statecznie trzyma zginąć niemoże. Iakoż często z Bogiem Obcowanie przez modlitwę niepodobna żeby człowieka nieuczyniło Boskiego. Starała się pobożna Uwiewodzina, o te Zbawienne Modlitwy skutki, kiedy tak wiele godzin codziennie dawała Modlitwie z podziwieniem wszystkich, przy takim stanie, ktory zwyczaynie bierze czas na inne akcye, Swiata y iego prozności przychylne, a lubo Krystyna z pokory swoiey nieznała się do tey modlenia Ochoty, y często niby zazdrością zdięta dziwowała się drugim że tak wiele we dnie y w nocy czasu trawią na Modlitwie, sobie zaś iakoś gnuśność y lenistwo przypisowała; iednak co należy tak do gorącości Ducha iak do stateczności y trwałości Modlitwy mogła iść w paragon z świętemi Zakonnicami y długo nabożnemi dewotkami: Starała się naprzod pilnie o to żeby iey do Boga Modlitwa była szczerze pokorną dla tego na gołey ziemi zwyczayną ranną Medytacyą y Ustne Modlitwy prawie przez 3. godziny klęcząc odprawiać zwykła chyba słabością przyciśniona niekiedy przysiadła. Tym

Sposobem

Nr 27.

Tym sposobem Mszy S. słuchała z wielką Modestyą, y ciała
skupieniem, stawiaiąc sobie prawdziwie w oczach Boga my-
tomnego. W Święta zaś uroczyste nieomina było 3. y wiecz
godzin swoi razem w Kościele z wielkim uszystkich zbudo-
niem ale y nieszporow nieopuszczała wszędzie polorna
y uniżona żeby prędzey było od Boga uysłuchano. Za to
Joza ze S. Chrzestom ś: g. polorna modlitwe nazwa prestyp
do nieba powszech, iakoby im, iakoby im modlitwe iest po
lurnieysza, tym też prędzey do Nieba zaydzie starała się
oto, żeby też była modlitwe gorąca, dlatego spuściwszy
Oczy uszystkę myśl y affekt zebrała nato, co w Kościele
modląc się czyniła, nie dubitaw Kościele rozmow nita
nie ceremonyy wiedząc że Kościoł dom modlitwy nie dysku-
sow. Co zaś należy do ustney Modlitwy zuyska codzien-
nie maiąc officium wielkie o Bayce Panie y mniey
sze o Niepokalanym poczęciu, także officium o Zmar-
łych. Trzecie officium nabożny dzień o Duchu świętym
o S. Karl. Xawerze o S. Stanisławie Kostce y inne godzin
nych S: wpewne dni maiąca także o Dzien rozaniec
Bad: Pokutne Bad: o Imieniu JHS, Litanie o Wszystkich
SS, o Imieniu JESUS o Bayce Panie, S. Ignacym, Xawerze, Micha-
le, y innych wiele bardzo Autow, osobliwie wybranych z po-
zwolonych Ksiąg y zwyczay W. X. Kaspra Druzbickiego. Duż
Nabożeństwa ustne, iako do S. Joseffa, Antoniego z Padwy,
do S. Piotra Alkantary, S. Barbary, z wrzemi modlitwami
y aktami, z zatożonych czasow maiąca, bywaiąc nayda-
żey z wyrzuceniem siebie, Duż modlitwy o Męce Panskiey
o Bayce. Sakramencie, o Bayce Panie, których są pełne
Książki ręką iey własną pisane, y od niey same zdzo-
ne. Czas na tak wiele modlitw miała, mianowicie całe dwie godzi-
ny po medytacyi ranney. Znowu po Mszy także uroczor
od Czwartey do tego miała zwyczay że po pułnocy albo po

pierszym

po pierszym snie ustawała y dawała całą godzinę ustney
modlitwie zaczynaiącą od dyscypliny żeby się dobrze od snu otrzęsła.
Jesli zaś w niebytnosci Małżonka Panny ktore do swego Pokoiu
brała ieszcze niezasnęły bawiąc się koło iakiey roboty na ten
czas przewlokła swoie nabożeństwo aż po drugim odechnieniu
przykazuiąc Pannom aby się spać kładły żeby po sobie śladu
iakiego niepokazała lubo się tego trudno było Ustrzedz.
I dla tego naybardziey na iedną Pannę Pokoiową utyskała
niby to dla tego że się o długą noc szyciem albo podobną
robotą bawiła a bardziey dla tego iż dla iey czuynosci
nie mogła swego Nabożeństwa zwyczaynego należycie
odprawić, pragnąc żeby o nim nikt niewiedział, skąd
owey Pannie przymawiała że dla niespania iako
trup chodziła cerę straciwszy y inne wymyslała sposo:
by mowienia, aby zamysły y zwyczaie założone na
swoim postawiła. Miała także we zwyczaiu mawiać
akty krutkie abo iako nażywaią strzeliste osobliwie Miło
sci Bozey iako to; Kochamcię Boże moy, Miłością twoią
y Miłością Maryi Tak akty rezygnacyi na Wolą Bozą
dzięk czynienia za Dobrodzieystwa, Żalu za grzechy, y tym
podobne, ktorych więc aktow na Paciorkach liczbę miar:
kuiąc po kilka set na dzień odprawowała. Jakoż znać
było dobrze po niey ten zwyczay osobliwie w Chorobach
iako to ustawnie y przed smiercią bo iak wzięta ktory
akt naprzykład ten gotowe serce moie do ciebie Panie
albo bądź wola twoia ze mną albo tym podobny powtarzała
go nierozerwanie po kilka set razy, szepcąc cicho także y
y przez sen takie akty mawiała. A lubo Wnidzina tak nabo:
żna była, z tym wszystkim, modlitwa iey była bardzo dyskretna
na sługi swe

skrętna na sługi swe respektuiąca dla tego naywięcey czasu modlitwie dawała rano kiedy one spały nie wołaiąc ich do ubierania aż po usmey godzinie na puł zegarzu, w wieczor: także niebawiła się długo bo zwyczaynie nad dziesiąto godzinę nie siedziała odprawiwszy przed tym sługi dla rachunku Sumnienia.

REZDZIAŁ 19.

O modlitwie wnętrzney Krystyny Połockiey.

Tak wprawiona za młodu Krystyna w Modlitwę ustną starała się oto zlaty, żeby miała wnętrzne przez rozmyslania nabożenstwa, wiedząc że takie bywa bardziey pożyteczne, Juz sobie była w młodych ieszcze leciech zasmakowała w Medytacyjach bo będąc u Ciotki swoiey Xiężny Radziwiłowey Kanclerzyny w X. Litt. na uczyła się z dyrekcyi sameyże Xiężney Jeymci; rozmyslac; z książki X. Ludowika de Ponte, ktorych długo y potym zażywała; lecz im daley szła wlata tym więcey trawiła czasu na rozmyslaniu; do stawszy potym W X. Młodzianowskiego. Societatis Jesu miała w nich gust wielki aż do Smierci co dziennie ich używaiąc, chyba wygadzaiąc swemu nabożenstwu według potrzeby sama sobie rozłożyła Punkta, Zwłaszcza na Niektore Swięta. y iest dosyc takich kartek na ktorych spisała sobie materyą do Medytacyi, Starała się oto pilnie żeby na każdy dzień przez całą godzinę ranną rozmyslała; częstą też to bywało że y w wieczor po czwarty z Południa dawała czasu puł godziny tey wnętrzney godzinie, a iesli ią Choroba przycisnęła mianowicie bol głowy w ten czas albo tylko. Zuwagą Punkta Medytacyi przeczytała albo przynaymniey puł

godziny

godziny. odprawiła powiadaiąc że akcyje wszytkie całego Dnia według iey doświadczenia nie mogą się powodzić żadną miarą bez Medytacyi (bo sobie powiadała) człowiek zawczasu przy. rzy przypadaiące okazye do złego y wzbronisie mocnym posta. nowieniem y rezolucyą przeciwko występkom, y doznawała te. go że kiedy się pominęła Medytacya, dobrze też z szedł Cały dzień bez upadku co y drugim zalecała, jakoż w swoich pozytkach napisała roku 1694. że słowa; Medyta. cyi żadną miarą nie opuszczać, bo ztąd iest strata wielka iako się w ten czas upadało kiedy się Medytacye opuszcza. ły albo byłe zbydź odprawiały, Zaczym aby się powodziły. czyniła należyte przygotowanie w wieczor które sobie rano. przed sama Medytacyą przypominała, żeby niebyło po. tym recursu do książki y iakiego ztąd roztargnienia, Bywa. ła tak zatopiona pod czas medytacyi że kto przy. szedł do Gabinetu w iakiey potrzebie, ona nie postrzegała. tak wszelko myśl zebrała y obracała do przedsięwziętey mate. ryi do rozmyślania y może się bezpiecznie mowić że na iey. rozmyślaniu w sercu zawsze gorzał ogień, bo gdy wstała na. wet po modlitwie wstała, twarz iey rospalona była, mając niedobrze ieszcze oschłe oczy, dla tego więc po takiey Modli. twie ustną zwykła zawsze mowić aby tym czasem opłonąć mogła, y po sobie owych serdecznych łzpałow które na twarz. iey wynikały, swoim sługom nie pokazywała, Przez Medy. tacyi co dzienney czyniła rachunek sumnienia wieczorny. długi dosyć przypominaiąc sobie grzechy y defekta popełnione.

Także opuszczone.

Takze Opuszczone do Zasługi Okazye Nad to co dzienny ra-
chunek sumnienia partykularny odprawowała do wykorzenie-
nia albo do wykonania iako szczegulną Cnotę. Załozywszy sobie
na to pewne Okolicznosci czasu mieysca Osob, wiele Zas razy przez
dzien wykroczyła, tyle Pokuty czyniła, Tym sie swiątobliwym
Zwyczaiem nie kontentuiąc Odprawowała po dwa kroć rekol-
lekcye przy naymniey trzy dniowe, acz bywały y osmiu Dnio-
we, dla Odnowienia ducha, z wielkim pozytkiem na taką sie
Bogo myslnosc puszczaiąc mieysce Sobie Obierała w Kla-
sztorze W. P. P. Brygidek Woratorium przy Kosciele, biorąc
sobie iedne Panne do Usługi, ktora w Celi Klasztorney
cały dzien a Pani w swoim Oratorium przebywała. chowa-
ła pod ten czas milczenie scisło nie przypuszczaiąc zadnych
expedycyi, Miewała Zas taki smak w Kollekcyach ze wy-
chodząc z nich mawiała z dami sie zem ie dopiro Zaczeła
gdyzem nic nie uczyniła względem Załozonych Sobie Zabaw.
iako to pisania Testamentu, gotowania na Spowiedz dozy-
wotnią y dla tego az po odprawionych Kollekcyach zwykła
była dzien 1. y 2. dać dla Spowiedzi, pisania testamentu na
inny czas odłozywszy, y to trzeba wspomnić ze ta po-
bozna Pani miewała zbytnią applikacyą bez folgowania
sobie do tych swiątobliwych Zabaw, będąc w nich cale zaba-
wiona, tak dalece ze dla boiazni uszczerbku zdrowia mu-
siał iey Zakazac Spowiednik czynienia Medytacyi tak dłu-
gich y częstych, a Lubo Krystyna tak wielką miała Ochotę
do wnętrzney Modlitwy. y tak gorąco applikacyą. Z tym wszy-
tkim z dopuszczenia Bozego przypadały na nią oschłosci y

Tesknosci

tesknosci pod czas samey modlitwy ktore grzechom y nie godnosci swoiey przypisowała turbuiąc sie oto bardzo, nie ustawała iednak w zaczętey drodzę powiadaiąc. choćbym iak Pies klęczała bez pociechy. niech postaremu klęcze y czynie co mi każe miłość Boża y duszy zbawienie, o takich Oschłosciach napisała, Co to iest że kiedy własnie zamyslam iak w nay lepszą Ozbawieniu często w czym upadne. y iakos mi się nie powodzi przy staraniu moim zwłaszcza na Modlitwie y czynieniu tey rzeczy, ktorą chce zacząć zkąd miewam poturbowanie, a te mie srodze mieszaią. Atoli te same troskliwe turbacye. były pewnym dowodem gorącey ku Bogu miłosci y starania koło duszy swoiey. Trudno zas wypisać co zapożytki miała tak z codziennego rozmyslania, iak z dorocznych Kollekcyi ktore sobie częscią dla Pamięci, uczynionego w nich postanowienia y Oswiecenia mianego. częscią dla większey konfuzyi iesliby sie w czym wykroczyło spisowała, nieodrzeczy będzie położyć tu nie ktore pożytki y Oswiecenia, dla tego niech będzie,

ROZDZIAŁ, Dwudziesty.

O Pożytkach albo postanowieniach y Slubach. Modlitwy wnętrzney. Krystyny Potockiey.

Roku 1691. w Post po uczynionych kollekcyach te uczyniła postanowienia;

1. Milczenie Osobliwe na cały post chowac, przez co martwic. koniecznie Passyą nie mowstwa, a zwłaszcza porywczosci, y dla tego nic nie mowic sługom bez słuszney okazyi ieżeli trzeba mowic

trzeba mowic to czynic y strofowac bez affektu zmysliwszy minę. 133.
2. Pokore brac przed sie ile iednak moze bydz bez oczu Ludzkich.
3. Spowiedz co Piątek y co Swięto zpoprzedzono roczną iałmuzną;
4. Odwagę znaczną zwycięztwa, siebie, przynamniey raz wtydzien koniecznie uczynic;
5. Respekty dworu porzucic z własczra marnie czasu ile w Poscie nietrawiąc, respektuiąc więcey na Boga y czas Swięty a niżeli na Dwor.
6. Moderowac w sobie wszytkie nie ukontentowania Dworskie.
7. Nietylko Owym Nieprzyiaciołom Odpuscic, ale y kochac ich. zwłaszcza co do Honoru przeszkadzali. y tu Odwagę rozumną uczynic ile sie sposoby podadzą;
8. Zmysłow Umartwienia pilnowac.
9. Umartwienie Ciała słuszne y Zdrowiu Nieszkodzące;
10. Modlitwa wnętrzna bez ktorey Zaden dzien niech niezeydzie.

Roku 1693. dnia 28 Maia. Czyniąc Odnowienie ducha między Oktawą Bozego Ciała na Poprawe siebie napisała co wsobie

1. Zapomocą Bozą poprawic, y w kazdey Okazyi ktora nalezy do zwyciężenia siebie y względem swoich w rzeczach przeciwnych, czułam sie tak mocną ze przy Łasce Bozey gotowa. wszytkie przeciwnosci znieść chociaz zruino zdrowia;
2. Lenistwą y Nie umartwienie powierzchowne łamac w sobie potrzeba y czytania Książek duchownych lepiey pilnowac dla tego na ten rok przyczynic Umartwienia Zaradą Spowiednika;
3. Takze czasu rosporządzonego lepiey pilnowac;
4. Kłamstwa, udawania rzeczy, choc Zartem a dopiroz wiakiey obmowney rzeczy

obmowney rzeczy lub okazyi wystrzegac się;
5. Niedotkliwe serce y namiętnosci w nim panuiące były ile co należy do Honoru, ktore Passye ze dotąd nie umorzone y Owszem iak płomien iaki wybuchaią koniecznie trzeba poskromic przeciwnymi akcyami dla tego o pokore ustawicznie starac się będę;
6. Fantazye Melancholiczne ktore znacznie mieszały Sprawy Duszy y wprowadzaią mysli niepotrzebne a bardzo ciężkie porzucic Odrywaiąc sie od nich przez Modlitwę y Muzykę.
7. W cierpliwosci co raz sie cwiczyc y z nich choc niewinnie od M.S od N.S. postanowienie starac sie nie wymawiac choc nie tak iest iak rzeko, dac to Chrystusowi memu w Moc y Opiekę chyba zely mogło bydz pogorszenie albo zamieszanie. to sie na ten czas wymowic:
8. Modlitwy ranney wnętrzney koniecznie nie opuszczac bo sie uznało ze wielką szkodę dusza odnosi, bez niey y całego dnia sprawy gnusnie idą;
9. Starszym w Leciech sługom N.B. P. Starac nie być przeciwną y dogadzac ich fantazyom; Po ktorych postanowieniach przydała te modlitwę:
Sposob mie sobie Panie niech zadna rzecz na swiecie miła bez ciebie, day zwycięztwo siebie y kochanie ciebie, Ty zas Matko y Pani moia upros mi łaskę abym kochała Jezusa mego, Jozefie swięty piastunie Pana Jozusa piastuy dobrotliwy Oycze (ktorego kocham) dusze moie grzeszną Osobliwie przy skonaniu moim; Ty swięty Angiele strozu moy bąd pociechą moią na tym padole

płaczu

płaczu. Po ktorey Modlitwie napisała w te słowa protestacyą dzię
kuiąc mu za Oswiecenie uznawaiąc swoie nikczemność a ze
brząc łaski na Poprawę:

Protestacyja Odnowienia.

Ostworco moy iakozes tak grzeszną cierpiał duszę tak nikczemne
stworzenie y iakiez ci Oddam podziękowanie za te swiatłość
ktorą mie ustawicznie Oswiecasz y niedasz zginąc duszy moiey
daiesz mi czas abym wiedziała nałogi y występki moie, daiesz
łaskę abym ię tępiła y troche cos za łaską twoią poprawy uz
naie co sprawuie wielkie twoie miłosierdzie, ktore gdy by nie
było nie było by tez gorszego stworzenia na demnie, Co wyzna
wam przed tobą Boze moy y sciele sie prochem nikczemno
sci moiey. y więcey niz tak przed tobą. Podnamze takiey two
iey dobroci ze mi ustawicznie daiesz z swoiego instynktu y
zadney sprawy nie mam ktorobys Panie w serce moie nie
wlał wielkim impetem miłosci twoiey w nałogach moich
iako y w bliskim do grzechu przystępie zaraz mie uczysz y wra
casz zdrogi nieprawosci, pod czas moy Boze, kiedy wciekłe
passye moie mnie chcą uwodzic ty bronisz nie dopuszczasz
upaść, a iesli upadam iako mnie znowu szukasz y daiesz po
budkę abym sie znowu do ciebie zbliżyła y wrociła, Otoz
y teraz wracam sie do ciebie Panie moy y przepraszam nie
pomni na nieprawosc moie. day łaskę zwyciężenia siebie Oto
masz serce moie wezmi go miłosci moia na wolą twoie ia od
tąd kochac cie będę moy Panie delicye moie y Protestuie
sie przed tobą Niebem y Ziemią ze mię zadna na swiecie rzecz
od miłosci twoiey nigdy na wieki nie odmieni Amen;
Tegoz Roku 1693. Dnia 4 Decembra na Początku Adwentu
skonczyła:

skonczyła odnowienie duszy przez 3 dniowe Kollekcyje na kto-
rych przydała do dawnieyszych te Postanowienia: 1. Przed kaz.
do Akcyą zwłaszcza extraordynaryno, krotkie do Boga czynic
westchnienie prosząc O Oswiecenie iak sobie w tym postąpic, co.
Zadno miarą nie opuszczac; 2. Poszukac ieszcze w Sobie pil
nie y o tym choc raz w tydzien medytowac iesli sie ieszcze
co nie wdaie co do mnie nie nalezy. rzeczy publicznych chyba
ze gwałtowna potrzeba y miłosc kaze. y to roztrząsnąc iesli czy.
nie to co nalezy do powinnosci Macierzynskiey y Gospodarskiey.
iesli bardziey z affektu nie czyni nizeli z Samey szczyrey.
słusznosci, A dla tego iadąc na Seym iesli będzie w zadną
sie rzecz nie wdawac y milczenie chowac, Strzegąc się kon.
worsacyi Nie potrzebney y mow proznych ile mozna będzie
4. Nic sobie swiętnego nie sprawowac ieno co własnie trzeba.
Kiedy interess swoy w nidzie w mysl a do tey Osoby była
iaka, niechęc, bac sie tu trzeba iakiey subtelney nienawisci
y pamiętac o tym na Rachunkach partykularnych bo się
zwykł affekt Odzywac ktory trzeba łamac a sobie nie
wierzyc.
5 Pamiętac o tym ze gdy sie ty przez myśl od Boga choc na.
krotki czas umkniesz gubisz wszytko. Tak dalece ze y Sama.
z siebie niebędziesz kontenta z doswiadczenia tak wielu razy
Przeto miec zawsze obecnego Boga w Sprawach y intencyach
a tak Akcye będą co raz do skonalsze, Na Ostatku przydała
ten Akt miłosci Boskiey.
Boze y Panie moy Oziębłe serce moie Oziębłe y Sprawy.
moie wołaią do Ciebie w Ogniu miłosci Boskiey Zapal
swiatło na Zmysłach moich w Iey Ogien miłosci do Ser.
ca mego, O Ogniu ktory zawsze goreiesz a nigdy nie zgasniesz
Boze moy, Zapal mie o Duchu Nayswiętszy rospal Zapal.
zpal te lody

zpal te lody oziembłosci moiey, a długoz taka oziębłość serce moie ziembic będzie czemu nie dasz Panie pociechy Sercu, ktore pragnie gorzec miłoscią twoią? Wyrzucam te lody z Serca mego, moia Pociecho Boze moy, y dla tego twoiey miłosci zgorzec spalic, y Popioły z Serca uczynic y tak umirac pragnę Amen;

w Roku 1694. przed S. Iozefem, te postanowienia y Oswiecenia, na Kollekcyach spisane miała;

1. Większy iest teraz Oblig, starac sie iako naypilniey odrzucac wszytkie pociechy, ktore mogą delektowac, y Frasunki y każdą rzecz, ktora moze uczynic zamieszanie, Odrzucac, pamiętaiąc na to, ze Bog ma wolność czynić y więcey dopuszczac na tych ktorych zbawic się mu podoba.
2. Na ubogich potrzebnych miec respekt, Od gęby swoiey uymuiąc, a czynic miłosierne uczynki;
3. Dotrzymac scisle, co się Bogu przez sluby Obiecało, iakoz za łaską Bozą do tych czas w tym się nie wykroczyło.
4. Ustanowic iako zyć y chodzic, iako chowac ludzi, bo ito zawada, gdy sie mysl Obraca do rzeczy, nie czyniąc w staraniu miernosci, iako to w Sukniach, ktore na wierzch czarne albo szare będą, Spodnica iasna, ze tak Stan wyciąga, mody miernie bardzą zachowac, a ni się iey chwytać co tylko prawie do Stanu nalezy, y Starac się umykac od tego, co moze nie potrzebny sumpt wyciągać, maiąc insze postanowienie wykonac;
W milczeniu się cwiczyc w zadno się sprawę publiczną nie wdawaiąc, ani swoiey deklaracyi daiąc choc będą oto prosic;
5. Na uwagi ustawicznie się sforowac dla miłosci Boskiey, y czynic sobie umysł na Konfuzyą z kąd y mysli swoie szczyrze powiadac

szczyrze powiadac pewnych czasow, choc krom spowiedzi nie respektuiąc na wstyd, czy dobrego czy złego, a wszytko bez ogrody; 6. Starac się oto aby zawsze obierac rzecz większą y cięższą a milszą Panu Bogu, dla rozmnożenia Chwały Bożey by też w naytrudnieyszych okazyach, choćby własnego Zdrowia nie żałowac, aby tym nadgrodzić czasy te, w ktore się nic nie odważyło dla Boga, y nic się prawie nie uczyniło, choc było wiele instynktow;

Tegoż roku w Dzień 20, Kwietnia Napisała te słowa w księdze Zamykaney dawszy im tytuł,

Pamięc Osobliwszych Dobrodzieystw: y Łask Boskich y Postanowienia: Na większą Chwałę Boską dla Miłosci Bożey.

1. Miałam uczucie nadzwyczaynego nabożenstwa y pragnienia cierpiec z miłosci ku Bogu, y z tey miłosci dobrowolnie odrzucic Naymilsze pociechy, gdyby Bog chciał. gotowam bydz y bez duchownych pociech gotowam sie znalazła z teyże miłości dostąpic swego y duszy swey interessu także dla bliznich, Osobliwie tych, ktorzy żadney o Bogu wiadomosci nie maią, u ktorych Bog iest w zapomnieniu; &c; Na ten affekt gdym sie odważała, czułam ciężkość w sobie y znaczne przeciwienie, ale z łaski Boskiey ta przeciwnosc złamana, y była szczyra a zupełna Odwaga, przy aktach kochania Boga, ktore większe były niż inszych czasow, Ztąd Odważyłam się mile y spokoynie przyiąc dla miłosci Boga, choćby potkała smierc Naymilszych 2. Choćby choroby własne y naycięższe bole, 3. Odięcie Duchownych Pociech. by też w Oschłosciach całe życie było 4. Choćbym Opuszczona y konfuzyą na karmiona była

6 Gdybym pomoc duszy

5. Gdybym pomoc duszy moiey zbyła przez oddalenie tych;
ktorych mi Bog moy dał dla naprawy moiey;
6 Gdybym miała Pokusy wszytkie cierpic lubo sie ich stracham
7 Z tey miłosci Boskiey gotowam własne zbawienie, dla
pozyskania dusz wdac w niebespieczeństwa bylem Bogu
miłość swoie Oddała, 8. Gotowam sie na wolą Bozą y da-
ię się zupełnie, chocby w Piekle gorzec, dla miłosci Iego
byle duszę nie gineli y ludzie go nie obrazali; 9. Wszelkim
y pomyslnym sposobem, pragnę y starac się będę aby z
kazdey sprawy, więcey a więcey miał Bog chwały swoiey.
26 Chce y obiecuie umartwienia powierchowne y wnętrzne czy-
nic y cierpiec by naycięższe (iesli mi pozwolą) bez zadney
folgi; chocby same męczeńską smierc, ktorą o iakobym ra-
da podieła; a gdy iey miec nie mogę na wszytkie męczen-
skie bolesci, krzywdy nie sławy, posądzania, ofiaruię się
wolno memu Stworcy czynic z prochem co chce y ia pra-
gnę więcey a więcey co raz cierpiec, y kochac Boga
wszelkim sposobem, dla ktorego ustępuie pociech w-
szytkich, zadnych niechcąc do serca przypuszczac Ty
sam Panie bądz iedyno pociecho moią;
Taką odwagę uczyniwszy z wielką reflexyą napisała dzięk
czynienie Panu Bogu. Za wzięte Dobrodzieystwa, wyle
waiąc się przed Obliczem Boskim z affektem naygorę-
szym w te słowa; O Boze wspomniałes na mnie na-
psa zgniłego y nie odrzuciłes brzydkosci moiey wszytka al-
bowiem iestem ukalana, od brudu grzechowego, a tys obfi-
cie wylał krew swoie na obmycie moie, y coz iestem przed
tobą ktora nie ostrzegniona z tego kału y brudu, nieprawo-
sci y ktoz mie uczyni czysto iezeli nie ty ktory masz
moc czynic.

moc czynic coc się podoba nie zapiram tego, co mi czynisz.
bo wiele czynisz, lubo nie wdzięczna bestyia, y niegodna twego
wspomnienia, iestem proch ieden, przed tobą y owszem więcey,
bom y tego niegodna, Szmata iedna zarzucona, y wzgardzona,
y ieszcze więcey, iedno nic; y coz moy Panie czynisz
zemną, kiedy wspominasz o mnie, bronisz uczysz, wspomagasz
naprawiasz SS. twoich oświecen nie żałuiesz, kontentuiesz
serce y miłością wabisz do siebie złe y nikczemne,
Stworzenie, ale coz za nadgrodę weźmiesz od tego kamienia,
serca mego, od twey niewdzięcznice, od twego zbiega,
ktory za lada okazyą uciecze, od ciebie, nie masz serca,
ktoreby się robić ku tobie mogło, iesli go ty sam dobrotliwy
Panie, nie podniesiesz; o Boze gdybys to serce wyprowadził
do konca, aby więcey nie szło za swiatem, ani
z tobą na połowę, złe prędkie, nie mocne, liche zamoią lada
passyą niebespieczne, a zatym tobie niemiłe. Y długoz tey
niewoli moiey będzie, długoz będę to serce dzieliła, długoz
będę niewolnikiem passyi moich coz poczne, nic nie
mogę bez ciebie samego, serce moie nie smiałe, Ty Panie
z dobroci swoiey nieskonczony sam się zmiłuy nademną
day zwycięztwo nad własnymi namiętnosciami, ktorymi
skowana ięczę na tym padole płaczu, nimi przycisniona,
odetchu nie maiąca, Więc Stworco moy uczyń skuteczne
miłosierdzie day wypełnic co pragnę y postanawiam.
a to serce ktoreś miłosci twoiey naznaczył. Sygnetem
okopu drogiego. we krwi twoiey obmyi zaley niech
niebędzie życia iesli niebędzie miłosci;
Roku 1696 napisała sobie te uwagi, procz innych ktore
się niepowtarzaią ze się wyzey znayduią. A. Konwinkowana iestem

wana iestem na rozumie, ze Bog chce pomnie inakszego
Zycia, daleko scisleyszego y ze upadki niecierpliwosci cza
sem na mnie dopuszcza, aby uznawszy podlosc moie
y Zlosc nierutną gorącey go Kochała y więcey dla niego
czyniła, 2. Zarliwosci w sobie nie tamować y starać się
aby sludzy nie grzeszyli, ile młodzi, zlecaiąc często pilnosc
starszemu Pokoiowemu, 3. Gwałt sobie koniecznie uczy
nic wtym, do czego czuię większą cięzkość. y na konfuzyą
powierzay sie nie tylko złego ale y dobrego;
4. Konfuzyą sobie czynic znaczną, koniecznie co Piątek
y w każdą wigilią Swiąt Chrystusowych. y N. Panny.
5. Czart oto niedba abys w niebie była, ale chce przeszko
dzic, zebys wysoko niebyła w niebie, y wielkiey chwały
nie miały, zatym usiłuy. staray się oto, Czartu w
tym Cięzkość uczynić, z Zywota W. X. Druzbickiego.
6. Zeby nadgrodzić uporne wolą y ufanie sobie poddac
zupełnie wolą swoie pod wolą Bożą, w każdey rzeczy by
naytrudnieyszey, nie przeciwiaiąc się. y dosic czyniąc slu
bowi aż do Smierci;
Tego Roku miałam Osobliwy instynkt Odnowienia
Slubu dawno uczynionego, zeby z miłosci ku N. Pannie,
każdą Sprawę by naywiększą Ofiarować przez iey ręce.
Miała y innych wiele slubow, ktore ią wiązały, do
pewnego czasu, iako to wykupienie niewolnikow, Mu
rowanie Kosciołow na część S. Michała Archanioła y
S. Franciszka Xawiera, za Duszę Czyscową. Pewną
co Miesiąc daninę Pieniężną slubem Obiecuiąc;
Uczyniła także slub rokiem przed Smiercią, znac Oso
bliwey Boskiey Prowidencyi, y iego Łaski udzielaiące.
Swiętey Pani ato w wielki czwartek roku 1698. pod czas
czas Mszy S.

czas Mszy S. slubuiąc iż przez Rok, w każdy czwartek, miała w Sobie wzbudzać pragnienie widzenia Pana Boga przez Osobliwę iakieś Nabożenstwa, przydaiąc to zaraz, w pismach swoich, Tegoż roku w krotce potym, to iest; w Dzien w Niebowstąpienia Panskiego, Odnowiłam tenże slub pragnienia widzenia Pana Boga, Oraz pragnienia Smierci, iak nayprędzey, dla iegoż miłosci, także przed każdym grzechem, raczey pragnienie umrzec, Także procz Slubu pragnienie cierpieć ustawiczne, y tracić Zdrowie, y zniszczyć sie, y tak umierać, w Akcie miłosci, y cierpienia, gdy niemoże bydz w Męczenstwie, Ten Akt w każdą Mszą Swięto przy Elewacyi, Odnawiać będę; Gdy zas chciała uczynić slub, Na dobrowolne kłamstwa by w naymnieyszey materyi, gotowała się do niego długo, Zakładaiąc Sobie y Zamierzaiąc pewny czas, aby się w tym do skonale miarkować, przez same postanowienie proste, A gdy się ieden czas, tak zamierzony, dobrze udał, znowu Od niego drugi ieszcze dalszy, Odłożyła sobie, także przez postanowienie, dopiro dobrze się z sobą porachowawszy, y wprawiwszy uczyniła w ten sposob, Roku 1694. w Dzien w Niebowstąpienia Panskiego Na W Chwałe Boga;

Ja Katarzyna Naygrzesznieysza, slubuie tobie Bogu moiemu do Nieba wstępuiącemu, y mnie dziś Niebo Otwieraiącemu przez Łaski twoie skuteczne, że ia pragnąc cie wszytkiemi siłami kochać, y dla tey miłosci Niechcąc cie żadnym by naymnieyszym grzechem Obrazić, Osobliwie sobie, ieden Obieram defekt, do wykorzenienia, a tak slubuie przed tobą Bogiem moim, przy Obecnosci Matki Bozey y całego Nieba.

y całego Nieba, że cię żadnym dobrowolnym kłamstwem nie obraże brzydząc się tym grzechem, y starać się aby we mnie mieysca niemiał, biorę sobie na Pomoc do wykonania tego ślubu N. Pannę, y przez iey Macierzyńsko godność, proszę o pomoc, na dotrzymanie com ci Boże moy dla miłości twoiey obiecała, Tudzież biorę sobie nato za Osobliwego Patrona Ciebie S. Xawery. y Ciebie S. Matko moia Teresso; broncie mnie y wstawiaycie się za mną przed Bogiem moim, y ty S. Aniele strożu moy. strzeż ięzyka mego grzesznego Amen;

Roku 1697 dnia Osmnastego Marca także miała postanowienia, miałam uznanie że y w młodym wieku y starszych leciech pogardzenie było oświecenia, których chwyciwszy się czasem nie statek popsował, przez co czyniłam zagrodę. do dalszych łaski Bożych, w tey medytacyi widziane były przeszłe, y uznane często Extraordynaryne oświecenia, powaby, pociechy, wnętrzne, ale coż potym kiedy się co raz odpadało y mało co zyskało, tamuiąc miłość Boga; przez dystrakcye, y złość nie statku, dla tego obiecałam starać się dosyć czynić instynktom, osobliwie w akcyach zwycięzkich, dla miłości Boskiey. by były naytrudnieysze. y w intencyach partykularnych na zabawy.

Mieć większą uwagę na grzech powszedni. y obawiać się żeby powszechne z właszcza większe iakie są z rozmysłem czynione nie niosły za sobą śmiertelnego, Przetoż osobliwey nato zażyć reflexyi, na ścisleyszych rachunkach sumnienia. y to na spowiedzi wyrazić, w czym za Patrona y Pomocnika, obrałam sobie S. Aloizego. który mi się na pomoc stawił sam pod czas medytacyi

Dla większego duszy postępku. procz partykularnych y co dziennych.

144. y co dziennych wieczornych rachunkach w sumnieniu, trzeba wchodzic w częstszy rachunek z Sobą, y nieopuszczac zwyczaynych czasow, co pul roka y miesiąc czynic powszechny rachunek na medytacyi, żeby obaczyc w czym sie wystąpiło, a tak iak na nowe, trzeba byc pilnieyszą, y na to trzeba miec pilnieyszą, y nato trzeba miec Osobliwe Oko, że prędkie przychodzą melancholie, y fantazye co to lada co zawadzi y zamieszanie przynosi; Nato wszytko scisły examen, y Pokuta Ostrzeysza, sprzeciwiaiąc się skłonnosci, ktore choc sie czasem zuymo zdrowia sprzeciwiało. ale to nic trzeba bardziey, by tez y umierać, ato gniaz do Czartowskie, przy Łasce Bozey y Protekcyi Nayswiętszey Panny. wyrzucic;

Sposob nawykorzenienie impetow, y innych grzechow przyszedł mi ten za osobliwym instynktem, chodzic y zyć pod Protekcyą albo rządem iakiego Swiętego aby bronił od tey Passyi y w potrzebie do niego się uciekać. iako sie z Łaski Bozey, do znała pomoc zazywania tego srodku, zwłaszcza będąc pod rządem N. Panny. y S. Jozefa, ktory Sposob az do Smierci zachowywać;

Nieobciązac serca myslami w rzeczach przeciwnych, ale zdac się zupełnie na wolą Boską, niech czyni co chce. z tymi ktorzy są nayukochansi y strzedz się aby głupie nie wpaść w iakie zdrowia mankamenta;

Jak gdy Synowi dziecie umarło, pozwalaiąc wiele myslom y affektom; Miłosc Boga niech przewyszsza nayukochanszych miłość y upadku broni, co za pomoco Bozą niebędzie, choc by się co podobnego trafiało;

Bogu Osobliwie podziękowac zato ze tego z młodosci nie dał upadku;

22 do

Dał upadaku w grzechy do ktorych bywały okazye przy takiey wol
nosci a Bog z Łaski Swoiey zawsze bronił. przetoż mowie na
dzieł Czynienie codzien przez całe Zycie Te Deum Laudamus
y odwaznego co Czynic raz w rok iak się będzie zdawało ma
mu Spowiednikowi
naywiększe iednak y nayczestsze miała oswiadczenia ta Pani
pułtora Lata przed Smiercią, kiedy znacznie Słabiec na w
zroku poczeła. znaciey to Bog w nadgrode Oczu Słabych,
y dla ich opuszczonego z wielkiem Swoym umartwieniem
xiązek Duchownych czytania dał te Łaske, ze ią na ten czas
bardziey oswiecał y zapalał tak iako O S: Ludgardzie napi
sał Syryusz tho. 3: ze w tenczas niebieskiem czestym widze
niem urazona była kiedy Oczy straciła, y pociechę miała:
ze iey Stepota Cierpliwie zniesiona z czyscia ią wybawiła,
y w niebie Osobliwym widzeniem uraczyła. tak y ta pobo
zna Woiewodzina, przy Słabieiącym w zroku na Lepiey
w Sobie widziała deffekta y okazye do przysługi ia tak
naterminowała Sobie Lubo piorem do przeczytania tru
dnym dwoiąc iedno Litery drugich niedopisuiąc te Słowa
Prosic Pana Boga usilnie 1 O potwierdzenie w łasce
2 Ustawiczne Cierpienie bez wiadomosci Luckiey. 3 instyn
kt Osobliwy Czynic w nadgrode za Ludzi w grzechu Cielesnym
Leżących 4 Oskonczenie intencyi y zdrowie tych ktorzy koło
tego Chodzą 5 O pomnozenie w Sobie y w moych miłosci ku
nayswiętszemu Panie przydawszy na koniec pragnę zyc tak iako
by co moment przychodził Czas skonczenia y Scisłey z wiek
szą rezygnacyą na wolą Boską z ustawicznym y pilniey

szym

staraniem o zbawienie dlatego prosic Spowiednika o radey pomoc
y iako by miec ordynacyą dalszego zywota, kiedym iuz blisza smier
ci y kalectwa prosic o to aby nieuwazał moych namiotnosci a ze
by mie gromił o to czyniąc meditacyą o grzechach miałam zal
wielki płacz osobliwszy niz kiedy w zyciu, było pragnienie
pokuty zal czasu niepokutnego, pragnienie cierpienia chęc oder
wania się od zycia swieckiego przyszła mi tesz w płaczu y taka
mysl abym Spowiednika prosiła o pokute roczną ostro iako z
modlitwy czynie przez iaki czas na intencyą abym mi P. Bog
dał czas słuszney pokuty, przepraszaiąc P. I za moie niedbal
stwa y lekie poważanie srzodkow zbawienia ktorem
przez lata przeszłe marnie opuscila. Była zas ta meditacya
takiego skutku we mnie y pociech na duszy zem się a z oder
wac musiała dla nich y iakiegos niezwyczaynego zalu y pła
czu y teskinieniu w zyciu, ze niemam wolnosci do Boga y dla
Boga czynie, wygadzaiąc zdrowiu, ludziom, mężowi dzie
ciom a nacosz mam zyc daley kiedy niemoge dla respektu
czynie dla Boga a potym y lata zeydo ze niebędę mogła
nie czynie. w tenze czas uznałam w sobie niezbrodzo
ney dobroci y miłosierdzia Boskiego dowody po owych
łaskach y kommuniach y osobliwych reflexiach po ko
lekcyach y ustawicznych instynktach a przecie znowu
się do nałogow wracałam niewdzieczne stworzenie sta
nął mi w oczach na gurski iako pilnie chodził koło duszy
moiey a iam się gorszo stawała stanęło y to w oczach zem
ia na poprawe moią wzieła go była y o niego prosiła dał
mi go P. Bog a iam nieuczyniła poprawy. uczułam tu procz

zalu

zalu wielko Ochote do dziekowania P. Bogu za sposoby zbawienia
naco komunie miesieczne odprawowac, niedzielne iak muzmy
Cudowny Bog ktory mie cierpi y chce koniecznie zbawic widze
to iawnie przetosz iac sie iuz trzeba drogi osobliwego cierpie
nia w wiekszych y mnieyszych okolicznosciach zwłaszcza
w tych ktore sa wiadomey nay przykrzeysze iuz teraz to
kochac co Bog kocha a wszytko inne miec w nienawisci
bo Bog odemnie w nadgrode gnusnosci moiey potrzebuie wie
kszey wdziecznosci aby wszytkie siły moie były mu wdziecz
ne bede za zato ustawicznie sie y usilnie starac o wdziecznosc
a tak w rzeczach małych y wielkich kochac moge Boga a
załowac zem go nie tak kochała iak on godzien za powinna
Roku 1698 w dzien wniebostapienia P. te prozby za P. J. Po
nieba wstempuiacym posłała, iako sobie napisałas pro
siłam abym mogła sercem pragnieniem y rzeczo sana
zyc w wolnosci od rzeczy swiatowych zebym sie niedwo
iła z Bogiem y swiatem 2 y oto prosiłam aby te swiato
we przeszkody nie odeymowały pragnienia mego 3 prosiłam
aby dał mi cierpiec co sie mu podoba z niczego sie niewyma
wiaiac oto tylko prosząc aby mie bronił od zamieszania
sumnienia ktore mie dla boiazni moiey daleko zwykle
czynic od Boga 4 y prosiłam o łaske abym ostatek zycia
skonczyła scisłym z Bogiem y ziednoczeniem 5 Pro
siłam podaiac sie pod Boska wola aby czynił ze mna
swoie upodobanie, a dał mi łaske wytwania 6 za syna
Jozefa miałam osobliwe natchnienie modlic sie y modli
łam

y Slub za niego po kommuny uczyniłam

W nieszpor

Czytaiąc modlitwy napadłam na obraz S. Ignacego y pocało
wawszy go tak mi się w serca wbił affekt, owych Jego
słow czegosz ia pragnąc moge ze Ledwie nieporamne we
mnie poruszyły affekta tak dalece zem ich oddalić mu
siała aby po sobie znaku niepokazywac
na osobliwszey kartce nienapisawszy dnia y roku kofunduiąc
się przed P. Bogiem ze iakie interes doczesny przymieszał
do intencyi niewim w iakim akcie przepraszaiąc P. Boga
napisała protestacyą krutko ale pełną miłosci boskiey
wte słowa. Panie y Boze muy uczyniłam to niedosko
nale niedla samey iedyney miłosci y smaku twego ale
tesz dla interessu tobie wiadomego, Teraz to przy moym
dzisieyszym postanowieniu naprawiam y odnawiam od
daie y prosze abys to przyiął Panie niechce nigdy na po
tym y teraz aby kiedy nie mnieysza rzecz miała się w
mieszac, tylko dla iedyney miłosci kochania mego y
chwały twoiey a przetosz offiaruiec to n. y własną chęc
moią, ze gdyby mozna adała bys mi to szczesie Boze
muy abym się wyniszczyła dla ciebie kochania mego z
sił moych, zdrowia mego substancyi moiey nic sobie
niezostawuiąc ieno tobie daruiąc wszystko dla miłosci
twoiey y tym ktorzy cie kochaią y czesc twoią wy
noszą przymiey ze to muy Panie te wolą moie y czyn
ze mną upodobanie twoie ... z tak gorących aktuw a
ffektuw oswiecenia łatwo poznac iak sobie P. Bog dispo
nował te Panią przed smiercią, kiedy ią coraz do go
ratszey

ku Sobie zapalał miłości wzgardy życia y wszelkiey doczes
ności daiąc sposoby skutecznie z iednoczenia się z sobą
y wpuszczaiąc do serca życzliwe pragnienia śmierci dla obry
dzenia grzechów a prentkiego widzenia P. Boga wszak by przey
rzała dobrze przedtym co ią w krutce czekało

Rozdział

O wysokiem Rozumie Krystyny Polaków dowcip
przyrodzony choć będzie ostry żeby iednak niestempiał
potrzebuie dalszego ćwiczenia Experiencyi y nauki, te lubo
z laty same przychodzą iednak naybardziey się zabieraią
z czytania xiąg uczonych y zobcowania z ludźmy mądre
mi. z kąd Krystina naturalnym impetem z samey mło
dości akomodowała się do oboyga w czytaniu iednak
xiąg tak politicznych iako y duchownych smak miała
osobliwy dla tego wiele czasu trawiła na czytaniu a dowie
dziawszy się o iakiem nowym authorze o drugich za
chwalonym starała się go mieć koniecznie czytaiąc po
ki nieskończyła pomagała iey do tey czytania ochoty
wielka pamięć dla ktorey więc przeczytaney xiąszki ma
teryą umiała dobrze reformować y na rozdziały rozło
żyć a tak gdy się trafił iaki dyskurs w posiedzeniu pamię
tała iaki author y na ktorym mieyscu o tym napisał
y czyniła często d xiąszki appelacyą w rozmowach było
z kiem mowić maiąc tak wiele takiey Experiencyi na
słuchać się było ciekawych pytania y rezolucyi gdzie niepo
waga certowała w dyskursach ani uporem woli ale

dowcipnemi

Dowcipnymi racyami, ktore czasem wielu uczonych ludzi głowy
mordowały w Księgach Duchownych była tak biegła że przed
nieyszym Mistrzyniom nowicyuszek mogła bye porownana
co ziey pism po smierci znalezionych iawnie pokazuie wiel
kiego Krystyny rozumu dowodem był tak pięknym y pomiar
kowany rząd w Domu, pilno dziatek wychowanie ostrożnosc
w akcyach rozporządzenie wszelkie zabaw przeyrzenie dal
szych rzeczy pamięć nieustaiąca na przeszłe expens pomiar
kowanie według dochodow spaniałosc y mezna odwaga y żadną
przeciwnoscią nieustraszona w założonych intencyach, dla cze
go lubo bywały przeszkody w założonych zamysłach idąc ied
nak za rozumem rzecz wprzod zważywszy u siebie wszystkie
szczesliwie uprzątnęła ani się żadney boiaźni y lękiem
mowąm poddała pokazuiąc że to wszystko bye może w exe
kucyi na co się przy pilnym staraniu kto zacznie w pisa
niu listow była prentka, ktore z tak dobrym koncep
tem y formą należyto pisała, iako by kto długo umysli
w wolney kancelaryi ćwiczony a tak y w materiach powa
żnych publicznych częstokroć niebytnoscią pisarza domo
wego nadgradzała, do podziwienia czytaiących, ile gdy
było trzeba spiesznie odsyłać responsa y miało było pisa
rzom podawać swoy rozsądek y pisanie podiey rozum
y censure widząc że sądzić słusznie mogła ktora dobrze się
sama na tym znała z właszcza że iey listy y nay mątrze
ludziom były w stymie y podziwieniu wydawał się iey
takiey rozum wielki z iakiego z przenikania serc ludzkich

co się

co się więc w kim dzieie dla tego raz obaczywszy człowieka
osądziła z samego weyrzenia do czego do czego sposobny
y niezawodziła się w swoim zdaniu lub się iey z przeciwili
a tak gdy nowi na usługę przyieżdżali choćby żadnego z ust sło
wa niesłyszała spoyrzawszy na osobę z samey miny dała
należyty swiey okazdym rozsądek y do iakiey usługi spo
sobny wyraziła a lubo to bywa częstokroć między ludmi
że bardziey idzie rozum za affektem niżeli affekt za rozu
mem zkąd często zdrowy rozum czuią na mieiętności
affekty popędliwości, tak dalece że się to zdobyć dobre co
się chce nie co się sądzi być dobre, dla tego rozum przeła
many od złey woli słabieie y nierozumnym się być po
kazuie u woiewodziney nie taki affekt y miłość ustąpić
musiały słuszności y prawdzie a tak lubo niewypowie
dzianym sposobem kochała tak dom oyczysty iako dom
męża swego iednak gdy się wznieciły niektóre dissidencye
y niechci z drugiemi weszła w to woiewodzina y tak szesli
wie strony pomiarkowała lubo przy trudnościach że nie tylko
zgoda ale y miłość braterska szczera nastąpiła pisał
do niey ieden senator w pewne kłutnie włożony y dla nich
obwiniony prosząc o medyacyą że iednak siebie wymawia
iąc y ochraniaiąc listem swoym mógł podać okazyą
do większych niechęci ona list przeczytawszy obawiaiąc
się żeby komu w ręce niewpadł rzekła diabuł chce mieć

pociechę

zniezgody ale iey miec niebędzie y zaraz bez odwłoki ow list w
ogien wrzuciła y lubo po kilka kroć pytana a konfenta Jego
Wzmianki iednak zadney nieuczyniła dla tego zwykła
mawiac pokoy iest to dar Bozy ktorego się dla Czarta niego
dzi dostał się iey także drugi list pewnego urzednika Ko
ronnego do iey meza pisany a w niebytnosci Jego oddany
ktory zebył stylem ostrym z Cesura a kiey na pisany
y mogł wielkie wrosciec dissydencye za tailła go y owszem
oddała go w ręce temu Senatorowi ktory szczerze y życzli
wie koło zgody oboyga pracował a maiąc tego listu kopią
w szkatule chociasz było wiele okazyi nowych uraz z tym
wszystkiem do smierci nigdy się tego własnemu mężo
wi niezwierzyła, iako by list y zaraze wiecznie zagrzeba
ła tak ta mądra Pani umiała koie rozdraznione affe
kta y utrzymowac w zgodzie zeby się nieroznili. Ale
y w tym wielki rozum pokazała kiedy przed smiercią
czy naturalnym instinktem zważewszy okoliczno
sci czy też z porządzenia Bozego nad przyrodzonym
umysłem przeyrzała y przepowiedziała rzeczy przy
szłe domu swego lubo się drugim niektore zdały
bye niepodobne

Rozdział

Fundacya kosciola S. Michała Archanioła w Sokalu
zaraz z początku za męscia swego często mieszkaiąc w So
kalu Krystina zabrała znaiomosc y przykładną kon
wersacyą z W. Pannami tamecznemi zakonu S. Brygi
dy przypatrowała się zwyczaiom y swietobliwemu ich
życiu wielkiemu ubostwu y dobrowolnemu umartwie
niu a zatym wzięła do nich affekt dobry czyniąc z codzien

nego

z codziennego doświadczenia wielką temu Klasztorowi sty
mę, gdy zaś Pan Bog nawiedził Klasztor ogniem po dwa kroć
znaiąc Klasztoru ubostwo, a z niskąd nie widząc poratowania,
ani sposobu, ponieważ ten Konwent żadney wioski niema, prze
staiąc na samey Jałmużnie y niepewnych prowizyach, uprosi:
ła naprzod u swego J. W. Małżonka żeby na prędce miasto Klaszto:
ru budynek tym czasem iaki obszerny dla wygody Boskich
oblubienic wystawił; co on tym ochotniey uczynił im pewnieysza
miał o świątobliwości sług Bożych Informacyą od swego dożywo:
tniego przyiaciela. Sama zaś Woiewodzina na cześć S. Micha:
ła Archanioła zamyśliła Kościoł temuż zgromadzeniu zmuro:
wać. Do tego dzieła przedsięwziętego miała te przyczyny.
1. dla szczerze iedyney chwały Bożey czci Nayświętszey Panny
S. Michała y S. Jozefa. 2. wzruszona doświadczoną cnotą
niewinnym życiem, y piękną zawsze sławą mieszkaiących
Panien przez tak wiele lat bez klauzury w samych tylko
chatach osobnych 3. promować chcąc pobożną Intencyą
swoiey Babki Xiężney Ostrowskiey ktora Mężowi Swemu
Tomaszowi Zamoyskiemu Kanclerzowi Koronnemu powo:
dem była do wielkiey szczodrobliwości, ku temu mieyscu
ktore pomieniony Kanclerz murem opasał, maiąc wolą
Kościoł murować. 4. Wzruszona ścisłym Ubostwem Pa:
nien. 5. Zebrząc S. Michała Opieki nad Całym Domem
osobliwie mu zalecaiąc Syna starszego: a lubo takich
było niemało ktorzy dobre zamysły chcieli psować,
z tym wszystkim żadney się tylko od Samego Boga
niespodziewaiąc wdzięczności stateczna była w swo:
im przedsięwzięciu, a tak Poleciwszy Panu Bogu
Intencyą prętko się zakrzątnęła nagotowawszy wie
le materyi, częścią w Cegielniach na to wystawionych,

Częścią

częścią skupionych murowanych Szpiklerzow, ktore
wzebrać kazała. Tak z robotą pospieszyła, iż trze-
ciego Roku Kościoł ze wszystkim stanął, ktory zaraz
nietylko sztukaterya ale y ołtarzami y rożnym
Apparatem, Ozdobiła, y posadzką Marmurową usta-
ła, Sprowadziła po tym Jaśnie Wielmożnego Jmci
Xiędza Swięcickiego Biskupa Chełmskiego: na poświęce-
nie tegoż Kościoła, ktore się przy Wielkiey Ludzi go-
dnych Assystencyi, Solennie odprawiło Dnia 19.
Julij, w Roku 1693.

Czuła osobliwy smak nabożeństwa, w tym swoim
Kościele, dla tego często do niego ugęszczała, Sama
groby w Wielki Piątek Obchodziła, według zaś Uroczy-
stości ołtarze ubierała, a nabożeństwo odprawiwszy
częstowała Panny w Refektarzu z swoią wielką pocie-
chą do stołu im służąc y na Porcye Zakonne Po-
trawy w Zamku nagotowane dzieląc. A kiedy
dla gości sama bydź u nich nie mogła, posyłała
często y trzy razy w tydzień Obiady y Jnne Jałmu-
żny, Wigilie zaś swiąt uroczystych na porcyach
grubych Zakonnych y na pokucie zwyczayney
w Refektarzu przestawała, że zaś przybywało Pa-
nien do Klasztoru co raz więcey, także się w wiel-
kim zbudowanym od swego Męża Mieszkaniu
pomieścić nie mogły. Była powodem Mężowi
swemu spominaiąc często ciotkę Jego z Domu Ka-
linowskich, Helenę Bogucką Kasztelanową Sanoc-
ką, ktora pomienionemu Klasztorowi, prócz boga-
tych

bogatych, Dwadziescia Tysięcy złotych na Habity, że by y on Ciotki swoiey szczodrą dobroczynność naśladuiąc, Klasztor dla Klauzury y lepszey wygody Zmurował, co chętnie uczynił z wielkim Zakonnych Panien wczasem y ukontentowaniem, dalszą łaskę oswiadczaiąc temu mieyscu, w czym dowodnie pokazał, że nieumarły Woiewodziney Dobrodzyki ku Swiętobliwym oblubienicom Chrystusowym.

ROZDZIAŁ

Fundacya Kościoła S. Franciszkowi Xaweremu w Krasnym Stawie.

Dobroczynność Krystyny Potockiey niemogła się zmieścić w samym Sokalu, szukała gdzie indziey mieysca, żeby wszędzie przeciw Bogu y Swiętym Jego hoyna była, a tak wymurowawszy Niebieskiemu Archaniołowi S. Michałowi Kościoł na Przedmieściu Sokalskim, zamyśliła Ziemskiemu też Aniołowi S. Franciszkowi Xaweremu Apostołowi Indyskiemu wystawić Bazylikę, mieysce na nią nay pierwey obrała w mieście Sokalu, do ktorey Intencyi skłaniał się nieiedem, bo prócz znaczney pomocy Męża swego, ofiarował się do tey Fundacyi przyczynić. S. P. Jmć P. Łaszcz Podkomorzy Bełski 30. Tysięcy, ktore deklarował do rąk oddać Woiewodziney, byleby Zakon Swięty był do Sokala wprowadzony. Lecz te zamysły odmienione za perswazyą S. P. Jmć X. Stanisława Swięcickiego, ktory chcąc y Katedrę swoią Biskupią y Miasto przy niey ozdobić nową fundacyą, był powodem do tego Krystynie, że tam obróciła Koszty swoie,

gdzie

~~156.~~ Gdzie Pasterzerza zmierzała, Intencya zaczym do Krasne:
go stawu myśl uwiewodziney obróciła. Oglądała się wprzód
na swoie Prowenta, iesli zamysłom wystarczyć mogły, przy
innych zwyczaynych rozchodach, zwłaszcza że Synowie
dorastali, y Corka; że Spowiednik więcey niż Rok Cały był
temu Przeciwny. Lecz wziowszy P. Boga na Pomoc, mowi:
ła: Uymesię w Stroiach chodź stanowi memu należy
tych, uymesię w trzymaniu Ludzi kosztownych, w dro:
gich Galanteryach y innych niepotrzebnych expensach
a nadzieja w Bogu że wystarczę bez krzywdy Dzieci
y Ludzkiey: Tak dobrze się namysliwszy, po odpra
wionym Nate Intencya Nabożeństwie dziesięć
Piątkow z Postem Osobliwym Spowiedzią y Kom:
munią do S. Franc. Xawerego: Zebrząc przez
Jego przyczynę oświecenia, maiąc nieodmienny
umysł y coraz czuiąc w sobie większe pragnie
nie, odważyła się zacząć murować Kościoł y Slub
w ten Sposob Uczyniła, Jako wypisany Jest od niey
na Obszerney Karcie a w Xiędze na Zameczek Zamy
kaney znaleziony. Na W. Chwę Boską y na cześć
S. Franc. Xawerego Slub w dzień Jego uczyniony 3. Wbre.
Roku 1694.
Dziś S. y Cudowny Xawery, ktoremu Bog niezamierzył granic
cudow swoich, y w tobie cudowny iest iako w Swiętym swo:
im przed obecnością Boską y Przenayświętszey Panny
Maryi Matki moiey, y przed tobą samym S. Patronie moy y
y przed S. Aniołem Stroiem moim slubuię P. Bogu me
mu w Troycy

memu w Troycy iedynemu, iż cię osobliwszym sposobem niż
przed tym biorę za Patrona y opiekuna Duszy moiey, biorę za opie
kuna umysłowey Intencyi moiey, y obiecuię wystawić Kościoł.
w Krasnymstawie pod Imieniem twoim dla Oycow moich
Sc: JESU. staraiąc się o pomnożenie chwały twoiey y na
bożeństwa ku tobie y innych prowadzić, do tego będę nad
to w każdy Piątek co osobliwego na twoią część uczynię
co wszystko na podziękowanie za dobrodzieystwa y ła
skiwa na wracaniu dusz ludzkich tobie dane, na upro:
szenie sobie miłości ku Bogu gruntowney, chęci pragnie
nia ustawicznego cierpieć za Boga, y w tych aktach
umierania, wyniszczenia siebie ze wszystkich sił, y tak
Życia dokączenia Amen. Ten ślub potwierdziła drugiego
Roku ieszcze żywszym affektem y na karcie go wypisała,
który na usilną prozbę iedney godney osobie iest ofiarowany.
Tak się Bogu y S. Franc. ślubem obowiązawszy naypier:
wey przystąpiła do otrzymania przywileiu od S. P. Krola
Jana 3. na skupienie Placow, tak dla kollegium iako y
Kościoła, który otrzymawszy, poczęła skupować grunta,
gdzie niemało zażywszy trudności, musiała Upor
niektórych ludzi drogo zapłacić, a potym sama zia
chała na rozmierzenie Placu dla Kościoła. A gdy
iuż mieyscami fundamenta dobrze wywodzić po:
częła, zaprosiła przez List nayprzewielebnieyszego Jmci
Xcia Jana Dłużeskiego Suffragana y Administratora
na ten czas Chełmskiego, na Założenie pierwszego
Kamienia, któremu dzień naznaczyła 31. Julij
w Swięto Fundatora y P. Sc: JEZU S. Ignacego,
Sprowadziła na tę Uroczystość JWJmci P. Wojewodę
Krakowskiego

Krakowskiego Hetmana Potrę Kor. Małżonka swego y
Synow swoich, tudzież innych z okolicy wiele zacnych
gości, sama sława tak pięknego dzieła zwabiła, gdzie
zwyciężywszy niektore trudności od Przewielebney Ka:
pituły onyż skłoniła się nie tylko na konsens Aktu
Solennego, ale y na ochotną Assystencyą do Założenia
Kamienia, tak w dzień pomieniony z nieuymowną
swoią radością po odprawioney Summie y Kazaniu
w Katedrze y po odebraney Kommunii S. Nayprze
wielebnieyszy Jmć X. Sufragan przy Assystencyi Ka:
pituły Chełmskiey na ten czas zgromadzoney zało:
żył solennie według porządku Kościoła Bożego Pier:
wszy Kamień. Zamurowana na fundamencie tabli:
ca srebrna, ktora pobożną tey Pani Intencyą Rok
y dzień Założenia Kościoła, Imie S. Patrona y In:
nych przytomnych znacznieyszych wyrażała. Do
tey Uroczystości z dział uderzono, dziękuiąc Bogu
za to świątobliwe dzieło, w wieczor Jako y w wilią
Ognie Palono y rzucano. Lecz świątobliwa Pani
większym na sercu zapalona ogniem gorzała, a
sa się niżey y głębiey fundamentu Założonego Ko:
ścioła kładąc, Bogu y S. Xaweremu serdecznie
swe zamysły y koszty przyszłe ofiarowała, prosząc
o skuteczną woli swoiey exekucyą y przyięcie tey
Ofiary. Jakoż nadzieię miała iż to Bog od niey przy:
iąć wdzięcznie miał, bo do Sokala powracaiąc mo
wiła, te słowa w drodze: Mam ufność w Bogu
że to przyimie, bo żaden tu grosz niesprawiedliwy
niewnidzie

niewnidzie, żadney też z tego nieboię się pochwały,
gdyż w tym samę Jedyną y szczerą chwałę Boską
y S: Xawerego część upatruie. Myśli zatym poczęła
o aparatach iakoby tey Corce (: tak zaczęty Kościoł nazy:
wała :) piękną dać wyprawę a lubo przed tym dla
wygody Oycow Sc: nie mało Ich Sprawiła, na
ten czas iednak gdy Bog, iey zamysłom począł
błogosławić, ona też przyłożyła Kosztu y starania
żeby razem z Kościołem wszystek należyty y pię:
kny apparat stanął. A tak zawczasu Sprawiła
Monstrancyą Puszki, Kielichy, ampułki, Mszały,
Bogato Oprawne, w srebro okowane, y co kolwiek do
Ochędostwa Ołtarzow należy, Ornatow z rożnych
drogich Materyi y swiey domowey roboty od Złota
y Srybra oddała tak wiele, że może ten zaczęty Ko:
ściół iść w paragon z każdym prawie Polskim Ko:
ściołem, wyiowszy że, które kleynotami są ozdobio
ne, acz Woiewodzina y o takich zamyślała, y dla
tego perły skupowała. a z tego samego dowie Ła
cno iak Kosztu niezałowała, kiedy prócz innych
dosyć bogatych, iedną taką całą Hawtowaną wy
stawiła Kapę, że iey żaden Kościół Sc: w Całey
Prowincyi Polski rowney niema, y niedziw bo
zwykła mowić: do naydroższey Chrystusa Ofia
ry, trzeba żeby nietylko sumieniem ale y po
wierzchu kosztownie Ubrani Kapłani przystępowali.

ROZDZIAŁ 24.

O dobroczynnym

O dobroczynnym affekcie przeciwko Zakonowi Societatis JESU.

Rost zaraz z dzieciństwa z Krystyną dobry affekt przeciwko zakonowi S. JESU. Albowiem będąc u Xiężney Radziwiłowey W. X. Litt. Kanclerzyney swey ciotki wychowania, przyszła do znaiomości, iak Boga, tak y Chrześciańskiey doskonałości przez O. Sc. których Dwuch Xiąże Jmć Albrycht Radziwił Mąż wielkiey nauki y doskonałości przy swoim dworze chował: iednego dla Spowiedzi y Katechyzmow, drugiego dla Kazań uczyniwszy z domu Xiążęcego nie tak Dwur Pański, iako Klasztor iakiś. Acz do tego Zakonu był affekt y z okazyi: wrzodow albo bolączek morowego powietrza w dzień sam S. Ignacego po uczynionym od niego ślubie przepukłych, iako się wyżey napisało. Od którego czasu iako zawzięta nabożeństwo do Oyca y Fundatora tego Zakonu, tak do Jego Synow y naśladowcow, z stymą onychże y wdzięczny affekt, w nadgrodę otrzymaney życia łaski przez przyczynę tego S. starała się wszelkim sposobem y wyiednała naprzod pozwolenie u męża swego, żeby mogła mieć dla zbawienia swego y innych ludzi przy swoim dworze osoby tego Zakonu, a potym y u przełożonych Societatis staraiąc się co raz o postępek w drodze doskonałości chrześciańskiey za ich dyrekcyą. Jako zaś tego była wdzięczna aż do śmierci trudno wypisać, dosyć namienię, iż się P. Bogu y S. Ignacemu wydziękować nie mogła. A dopieroż chwaliła Boga sławiąc S. Ignacego, kiedy iey przysłał List przez X. Generała Societatis w którym ią wespoł z Małżonkiem y zacnym Potomstwem Zasług Całego Zakonu Uczestniczką uczynił. Nieraz

affekt

affekt pobożny, tiy zaczu wyciągnął, rękę list pomieniony do piersi przytulały, usty nieraz całowała ważąc sobie za wielki skarb, Zakonną wdzięczność y przypuszczenie do wszelkich odpustow praii y Zasług Zebieraiąc należną wą chęć dobrze czynienia y podziękowania. Poznáii to z Iey pisma rożnie osobliwie z Iednej medytaiji, który punkta sobie napisała, takie, nadzieniu Ignacego. Punkt Pierwszy.

Com Za Bogu powinna Zato, Że mi dał na Zbawienie moie ludzi tego Zakonu

Punkt drugi.

Jako mi też to wyszło, y Jakom tey łaski Bożej zażywała na Zbawienie wszym mem postąpiła, czego niedostaie.

Punkt Trzeci.

Jakom była do tąd nabożna, ku S. Ignacemu, y co dzień na większą chwałę Bożą y oświadczenie miłości ku temu Swiętemu, wczyim się Zmartwie, wczyim poprawie, co oświadczę. Rozmowa. Prosii o przyczynę, aby nieoddalał dla złości moiey, łaski swej w dalszym rządzeniu duszy moiey przez synow swoich Jeśli wola Boska, żeby mię do mierci przyprawili. Dziękuię Że Ich masz na Zbawienie swoie, a tak przed Kommunią Stą słub powtierdzisz potrzie wigilie w dzień Jego czynnie Kommunie, y starać się wszelkim sposobem o pomnożenie Nabożeństwa, ku temu Stemu, także miłości y uczynności ku Jego Zakonowi partykularnie co piątek y środa Zwyczęstwo w sobie uczynii y przed obrazem Jego ofiarowáii, Uczmowáii się Publice wkażdey okazyji, za Zakon, gdy się który wdom trafi, osobliwą pokazáii ochotę, y według czasu, y osoby, dáii Jałmużnę co co Łaszce czynię, chyba że na przeciw będą rożne rzeczy. Co postanowienia znáii po medytaiji odprawioney, uczynioną, pełniła ochotnie, y szczyrze uważała się Zarliwie wkażdey okazyji, uymuiąc się ostawę Zakonną, gotowa będąc choć by też się złym przyiaźń rozerwáii miała. Gdy się trafiło słyszeć o iakim defekcie partykularny osoby, była na to Zatrożna obawiaiąc się, żeby całemu Zakonowi; Jako rzecz nieuchronni Zwykle czynią nieprzypisano. Z tego affektu Łedwie od Żalu nieopłakała, słysząc o wypuszczeniu Jakiego z Zakonu, Żałując Jego dymisyi, a boiąc się Jego Zguby wiecznej. Jako z drugiey strony, rada widziała, Jak nay-

więcey.

tego Zakonu Ludzi, y osobliwie ięzyka, patrząc na modlących się, przy kratkach w Kościele, na zwyczajnych Kondukcyjach pod wystawienia Nayśw. Sakramentu y tenże affekt odnowiła przez samą śmierć godzinami obeyrzawszyć do Spowiednika mowiąc, o Jakieby to szczęście y błogosławieństwo Boskie było. gdyby teraz kto mnie umieraiącey, Jak nayuięcey moich Kochanych Oyców było. Żeby duszę moią niegodną modlitwami do Boga ratowali. Ten affekt macierzyński przeciwko Zakonowi skutecznie przysługą swoią okazuiąc starała się o Przywiley Krolewski na Kościoł y Kollegium Krasnostawskie, a widząc że Jośćć. Stanisław Sarnicki, Biskup Chełmski, ap[osto]lski Krasnostawskiey Fundator odkładał uproszenie Przywileiu JW. Woiewodzina przyiechawszy z mężem swoim do Zotkwi w Interessach Krolestwa, a zrozumiawszy z konfidentow, sobie y Jezuitom życzliwych Jako niepryiaciele u Śp. Krola Jmci Jana 3. składali się nato, aby tamecznia Fundacyia była zatamowana, powagą swoią Jawnie się tego wkładaiąc, wyiednała u Krola Jmci że Przywiley obszerny y łaskawy Zgromadzenia Zakonnego podpisał ochotnie y sam go iey dodał, y wszystkie skrupuły które mądremu Panu nienawistni czynili, po odebraney Jasne rozbiła pokazuiąc mądrze Jako szkoły Krasnostawskie żadnego praeiudicium Stawnym Akademiom Krakowskiey y Wileńskiey y Zamoyskiey uczynić niemogą, ponieważ poblizkie Chełmskie y Warszkie Zamoyskiey y nowe Wileńskie Krakowskiey, nieprzeszkadzaią, obiecuiąc przy tym zeyść przy emulacyi sąsiadow uczonych lepiey kwitnąć mogły, czym y Pana swoiego ukontentowała, y oycom Jśś. taskę przyiaźń okazała. Wszerz dobrodzieystwo zaś, przeciwko temu Zakonowi była znakomita tak przeciwko osobom przeciwdziałaiącym Jako y przeciwko niektorym Kollegiom tego się obyczaiu winem ysanemi potrawami, miała we zwyczaiu przyiechawszy do miasta gdzie był dom albo Kollegium Śś. obyczaiu oycow Obiadem, albo wieczerzą, ledwie niewidzieli, poki przemieszkiwała. Że mieysce obszerniey ozdobiła, wskupowaniu Domow y gruntow na Kollegium y Kościoł Krasnostawski życząc uważnie patrzyć na prace oycow o missyi, takie w Szkole, albow Podhaycach Zamyślała chcieć Jako nayuięcey Dusz Bogu pozyskać, ale śmierć tę Zamyśly rozerwała, na ostatek Pańskie y dobrowolny affekt Zapie-

Zapieczętowała ostatnim przed śmiercią Testamentem, 6 Dbris. Roku 1698. pisanym, Zapisuiąc nadobrach swoich woznych Turowskich Kollegium Krasnostawskiemu Złp. 3000. Tysiące, prócz summy położony na Instey wsi na dokończenie tego Kościoła, a podokończeniu nakupienie srebra doteyż Kościoła, także kilka Tysięcy, które się w szkatule znalazły na murowanie pomienionego Kościoła, odkazała, nadto stado swoie oborę, bogate suknie na Apparaty, na ostatku y siebie daiąc prosząc y prozac, żeby ciało Pogrzebnie, niegdzie Indziey było pogrzebione tylko wzaczętym Kościele swoim które Jakon za nayuprzeyszy naydroższy skarb odebrał, maiąc za Fundament pewnych y nieomylnych łask, tak pozostałego małżonka Gro Jmci. Woiewody Krakowskiego, iako y wielkich sukcessorów, tak swiątobliwy y kochaney matki. Jakoż w tym omyłenia niemasz, bo dobroczynności swoiey zaraz po pogrzebie swiadczyli, kiedy żarliwości ku chwale Boskiey zmiłości ku matce maiąc część Substancyi, na Dobrach Jey Zapisali, powodząc się od starosty Krasnostawskiego, który sam Jeden na murowanie y dokończenie fundacyi Kollegium Krasnostawskiego na tychże dobrach Zapisał, 6000. Tyś: y wolą niewdzięczną ich zamy Indzkiemi potwierdził. Tak godni dziwuie wstępuiąc wślady swiątobliwey matki gdyż ta czynić dobrze przestała, oni chcąc żeby dobrodziejstwo nieustawało, przez dwoie szczerobliwe łaski, chcą ią wiekowai wszelach Jezuickich y wdzięczności obligu w niebie swoiey fundowai, matka się nateyż wdzięczności zakonnej nie zawodła boże swiadczona na pogrzebie od tak licznej ozwy assystencyi Jakiey żaden dotąd w Polszcze Fund. niemiał, prócz tego, lub za dły żywota po Prowincyi Polskiey były nakazane msze Sk. y rożance, Jednak zaraz po śmierci za pierwszą onicy w Rzymie wiadomością Pawł S. J. ś Generał, po wszystkim świecie za dey duszę każdemu Kapłanowi 3. msze Sk. a nie Kapłanom 3 Koronki odprawić kazał, a nadto poki Kollegium Krasnostawskie stawai będzie co tygodniowe zwyczaynie ofiary Sk. modlitwy z Kollegium wiekowai będą.

ROZDZIAŁ 25.

o chorobie y śmierci Krzystyny Potockiey

~~164.~~ Jako cebo odbijaiącemu o skały albo lasy, wyraża dobrze głos ludzki zustwypuszczony, tak śmierć zła albo dobra reprezentować zwykła przeszłe życie złe albo dobre. Śmierć jest to doświadczony uczeniek, przyszłego żywota zkądsty Augustyn lib: de Doct. Chr. perviderab. niemoże złe umierać ktoż żył dobrze, y zaledwie dobrze umiera, ktoż żył źle, dlatego dobre y szczęśliwe skonanie, jest ostatnią życia dobrego y pobożnego akcyja, albo jako w listach swoich napisał Ś.ty Bernard, jest zwycięstwo ziębie y cnot całego żywota dokonanie. Po tak żałobliwym Krystyny Potockiey życiu spodziewać się też było trzeba, żałobliwey śmierci, y niedziw bo całe złe przeszłe życie przygotowaniem było, dziwnieni, zwłaszcza że sobie nigdy dłuższego życia, za osobliwym od Boga instynktem nieobiecowała, y mawiać zwykła, pewnie comanie czynić czynić mętko bo coś zwieci w krótce nadspodziewanie zgasnie. A dlatego z dawna deszcz obrawszy sobie dzień do śmierci Patronów osobliwi po N.P. S. Józefa. S. Fra Xawiera S. Barbarę P. y męczennicę dopiero byłszy bliższa zgonu domieszą gorąco modlita, polecaiąc Im ostatnią życia godzinę, ta opinia krótkiego życia sprawowała umieiy ponowienie coraz testamentu który co rok własną ręką pisała oprócz innych ktorych sama podarta, znalazły się wszystkie trzy, po Jey śmierci ostatni testament zawsze pisała 6 Febr. R 1690 Nadto spowiedz z takim rozmysłem y przygotowaniem odprawowała jakoby zawsze pokazdey umrzeć miała. Y ten był zwyczaiy umieiy że niespuszczaiąc się na przyszłe Jubileusze, corok wdzięczne Niepok. Poczęcie N.P. dozywotnią spowiedz odprawiała, zuielkim żalem y gorącością Ducha, takowe spowiedzi złe jako y inne ordynaryine zwykła na kartach pisać y zaraz ie darta niechowaiąc dla Informacyi na rok przyszły, ale złey razy dla y zebyście corok iak nanowe zuielkąsilnością gotowała, do spowiedzi dozywotniey, zegdyby takowey spowiedzi żeden Exemplar posiadaiąc chowała skrycie podobno bydź spuszczała się na nagotowaną y wypisaną takroczną spowiedz bez nowego starania y przygotowania, byłaby spowiedz w złey mniey nabożna ze zwyczaiuby tylko nieczgorącości Ducha odprawiwałaby się, lecz y w tym była osobliwa Boska nad Krystyną opatrzność, że ley przed chorobą niedzielami dwoma przy odnowieniu Ducha odprawiła S. daiowe

Kollegyą

Kollekiyę, o ktorych zwierzyła się Spowiednikowi, Iż przez całe Życie ani smaku takiego, ani pożytku takiego, niecedebrała Jako natych 3 dniowych Kollekuiach powiadaiąc, Zechociarby Innego nasobie Ich skutku niedeznała J: adoznata nad zwyczay zniewyimowną pociechą: I dosyć Jey natym było, Iż względem boiaźni slepoty dla słabego bardzo wzroku, takięż była doskonale na wolą Bożę spuszczona Zeta to dotchnięcie Boskie naymniey frasowai niemiało tak gotową woiewodzina Zosta ta choroba, dnia 26. Kwietnia, ktorey przyczyna wszytkim tayna, gotowałasię wtenDzien do Kommunij S: Zokazyi uroczystey pamiątki Bractwa S: Jozefa rozpamiętuiącego tayemnice, Znalezienia dzieciątka P.a Jerusa w Kościele Jerozolimskim, wpierwszą po wielkiey nocy Niedziele, ategoż Roku, wspomieniony Dzien przypadaiącą, wstała bardzo rano Zdrowa, ubrana zwyczayney godziny poszła nadalszą Modlitwę, do Gabinetu, zktorego wrociwszyżię do Pokoiu zbladła, y znacznie zmieniona nayprzodzey nazimno skarżeż się poczęła, a zkościoła powracaiąc ię zemdlała w Karecie y zaraz naczyńko zapadła gorączkę, trwała ta maligowa gorączka dni 10. ale bardziey położoney Woiewodzinie, sercu ku Bogu, nie ciało rozpalała, wszystkie się uczyły niemogli, Iey wielkiey cierpliwości, y ochoty dalszego cierpienia aleteż ustawicznym aktom ktore prawie bez przestanku do Boga czyniła, Mądrzy powiadaią Ze smierć nayleprza Szkoła y Doktor nayMędrszy, bo się przysmierci dopiero, dobrze widzi, ktore było trzeba zazywała czynić, a zle ktorego się było trzeba wystrzegać aletu może mowić że y sama dzieciącodniowa choroba była wszytkiem przytomnym szkołą, bo się było y naymędrszym czego nauczyć; od tey Pani Jako wysokiemi aktami, westchnieniem gorącym serca przerażała słuchaiących, Jakoby ta wszytka w rezygnacyi nawolą Boską, w ofiarowaniu chciwości y boleści swoich zebrięta dalszey łaski cierpienia y ochotę do tego, coraz większą w sobie wzbudzaiąc, cokolwiek Medycyi postanowili względem Iey zdrowia żadney się rzeczy niesprzeciwiała, alubowiem przedtym łykała puszczania krwie, że potrzebie przed kwartaną zrazy bez skutku uderzona była lancetem, natenczas, gdy Jey oznaymiono o decyzyi Doktorow sama się złuszka porwała zpodziwieniem wszytkich, bez rozmyślenia rayi Doktorskich y rękę odważnie wyciągneła swego ammuniąc Cerulika żeby ię nielękał, Była wprawdzie po krwi puszczeniu wszytkich prawie Domowych, dobra przyszłego zdrowia nadzieia, zwłaszcza, ze ię tygodniem przed tym chełpiła zcerestwoni z Letkami, sama

Jednak

166. zarazi od początku choroby zwątpiła o swoim zdrowiu przepowiadaiąc, Iż ta choroba miała Iey być iuż ostatnia co upornie twierdziła, smierci się Iednak bynaymniey niebała, chociaż przedtym, zaledwie się odważała, same czynić medytacye o smierci dla wielkiey boiaźni, Lecz przez te ostatnią chorobę żadney boiaźni niepokazowała, powiadaiąc, Iż raz kiedykolwiek trzeba dług smiertelności zapłacić Owszem obawiaiąc się Iakiey szatanskiey.

tanskiey zdrady pytała się spowiednika, ~~169~~
iesliby wtym niewidział co zdroznego y
sumieniu szkodliwego, ze się nietylko nieboi
smierci z swoim własnym podziwieniem,
ale iey sobie szczerze zyczy, a zrozumiaw:
szy odpowiedzi ze smierc iest terminem
wszystkiey biedy y mizeryi ludzkiey, a po
czątkiem szczęsliwosci ktorey sobie iako
wielkiego dobra godzi zyczyc, bo y SSci
Boscy dla prętszego widzenia Boga
ochotnie smierci wyglądali, y onią z
Symeonem prosili: Lubo się dla swych
doskonałosci bali sądow Boskich, ale
smierci bynaymniey się nielękali, zycząc
wynisc duszy zciała iak zwięzienia iakie:
go przykładem S. Pawła Apos: Wojewo
dzina tez wzbudziwszy w sobie większe
ieszcze smierci pragnienie, zawołała
przybądz

170. przybądz ze mną iak nayprędzey wo
la Boza zebym stworce mego oglądа
ła, pragnę, pragnę, pragnę, umrzec tego
momentu, tym tchnieniem moim, zebym
smiercią moią wolą Boską wypełniła,
zebym zagrzechy iakąkolwiek satysfa
kcyą uczyniła, zebym Bogu y Nayswię:
tszy Pannie Pani y Dobrodzice moiey po
kłon oddała, Lękam ci się sądow Bozych
za grzechy moie, ale sie smierci nieboie
bo Miłosierdzie Boskie y opieka Mat
ki moiey ze mną. Anabiwszy sobie gło
wę takąrezolucyą, zwłaszcza często po:
wtarzaiąc takowe akty; gdy raz nieco
drzymała, przez sen mowiła: nieboię
sie bynaymniey, naco mam desperowac
O zbawieniu niebędę. dobrego ia mam
y kochanego P. J. podz przecz pukusą
zbawi mię iego krew, yzasługi Matuchny
iego y

iego y moiey, obudziwszy sie z tego snu roz ~~177.~~
mownego pokazała po sobie znaczną
wesołosc umysłu, y czuiąc, w garle chry
potę, sama z siebie zartowała mowiąc
dokoło stoiących słyszycie tego skrzypka
skrzypek gra, a duch skacze y duszyczka
wyskoczy, chce on to zemną iako swiado
mą muziki emulowac. W krotce potym
widząc się bydz co raz słabszą. prosiła
y obowiązała swego spowiednika, zeby
postrzekszy niebespieczęstwo zycia, albo
to z Lekarzow wyrozumiawszy zaraz
ią o tym uwiadomił, ubespieczaiąc ze
się tym zatrwozyc niemiała, iako nad
zwyczay y spodziewanie smierci się
nieboiąca, nieczekaiąc iednak tey nowi
ny przygotowała się do spowiedzi do
zywotniey bardzo pilno, lubo prawie
co dzien przez te chorobę spowiadała
się

172. się, y uczyniła ią dnia wtorego Maja
wieczor prosząc iak nayraniey o Mszą
swiętą y komunią. Nazajutrz gdy Ol-
tarz do Mszy ubierano ona tez lubo
przy tak wielkiey słabosci chcąc duszę swo
ię umartwiem przyozdobic, szukała
paska drutowego zeby w nim Mszy
swiętey słuchac y komunikowac mo
gła, ale go nienalazła bo iey był wzięty
przedtym potaiemnie, kiedy kluczyki
od szkatułki y stolika oddawała. Tak
ta pobozna Pani niekontentuiąc się bo
lesciami ckliwoscią, spaleniem gorą
czek, co wdzięcznie zbudowaniem wszy
stkich, z rąk Bozych przyimowała. sama
tez z ochoty swoiey pragnęła przyczy
nic cierpienia, y prosiła o pozwolenie
iakiegokolwiek instrumentu umartwienia
y gotowa abo z swiętym Karolem Boro
meuszem w grubey włosiennicy, albo
z swiętym

z swiętym Dominkiem pancernym wpa 173.
sie zelaznym umierac, Lecz wtey ochocie
y prozbie niewysłuchana, poniewaz sa
ma choroba stała za Nayswięt: umartwie
nie, Przyięła zaskumunią Swięto, y przy
klęknowszy przy łozku na stołeczku z nie
wymownym nabozęnstwem a zbudowa
niem wszystkich na to patrzących zato
piona w affektach y bogomyslnosci nie
ruszaiąc sie z mieysca az dobrze po mszy
swiętey W wigilią smierci gdy wieczor
nadszedł widząc sie cale na siłach zwąt
tloną, w niebytnosci JW. Małzonka swego
y synow ktorzy się na rozne na ten czas
seymiki roziachali, prosiła pokornie ze
by iey sakrament olejus. wprzod był
dany nizliby się synowie ziachali y mo
wiła: prosze zawczasu o ten sakrament
niechze iak bestya bez pamięci y uwagi
nieumieram wolę go przyiąc pokim
przy

~~174.~~ przy dobrey rekollekcyi y nizeli się dzieci
ziadą, bo się boię zeby mnie przyiachaw
szy zalem swoim y płaczem niepotur
bowali, a tym samym przeszkodą do
nabożęstwa niebyli. Dany iey tedy sakra
ment ktory przy nieznosnych bolesciach
ziaką uwagą na wszystkie zmysły zia
kiemi aktami przieła trudno wyrazic.
Uczyniwszy wprzod intencyą, odpowia
dała sama Kapłanowi na wiersze kos:
cielne, ponawiaiąc akt skruchy serdeczny
przykazdym zmysle, y do niego appliku
iąc. Jak przyszło do namaszczenia warg
westchneła wzruszeniem całey siebie wo
łaiąc: ach ięzu naywięcys ty Boga obra
ził: ale przez zdrętwiały ięzyk Konaiące
go JMego odpusc Panie grzechy ięzyka
mego, zal mi serdecznie zem nim kiedy
obraziła ciebie. Mam iednak nadzieię
nieomylną

nieomylną: z. z miłosierdzia twego będę 175.
cię w niebie tym językiem wychwalała,
a teraz w nadgrodę wiele mostwa mego
przyimij Boże iesli widzisz języka mego
iakiekolwiek zasługi, przyimij nadewszy:
stko Nayś: Matki y wszystkich SS. języki,
ktorymi cię na ziemi sławili. Podobne tym
do drugich zmysłow; akty czyniła. W tym
też potrzebie godzin po wzięciu wiadomo
sci o niebespieczeństwie życia; pożegnali się
Imć PP Starostowie Synowie, z ktorych
każdego zosobna witała y błogosławiła,
daiąc zdrowe napomnienia, złotą po
wagę y reflexyą, y pomiarkowanym a
affektem, iakoby iuż złamtego świata
do nich mowiła. Osobliwie im zaleca
ła miłość Boga żeby, go nieobrazili
żeby ludziom krzywdy nie czynili. Coy
w testamencie wyraziła napisawszy te
słowa: Dzieciom moim Błogosławię

stwo

176. stwo Boskie y wszystkim razem zosta
wuię. Proszę y napominam zeby Boga
kochali y nieobrazili go zeby zyli bez krzyw
dy ludzkiey y tey się naybardziey strzegli.
Zalecała takze Nabozęstwo do Nayswię
tszy Panny, Miłosc oyczyzny, obiecuiąc
łaske Bozą y wielką fortunę iesliby iey
swymi interassami niemieszali. Bło
gosławiła takze Corce swoiey iedney z
wielkim affektem, przydaiąc: zyczyłam
ci sobie moia Kochana Corko patrzyc
na twoie postanowienie, ale kiedy wola
Boska zeby cię sierotą zostawic, otocza
mnie mizerną oddaięc godnieyszą Mat
kę, bo Nayswiętszą Pannę, prosząc iey ze
byc Matką była. Upominam cię abys
w swoim postanowieniu nieszła za afek
tem, ale zarozumem, zebys białych
głow niesłuchała, bo te pozytku upa
truią ale Oyca

upatruią, ale Oyca y starszych. Błogosła ~~177.~~
wiła y dziękowała JMci Pani Starosciny
Krasnostawskiey Synowy swoiey za miłosc
doznaną, osobliwie za pracą, trudy, fatygi,
niespania podczas tey samy choroby wy
swiadczone, zycząc wszelkiey z nieba nadgro
dy, zwłaszcza pociechy z iey Syna; a wnu
czka swego szczesnego, ktoremu osobliwie
Błogosławiła. Naostatek Błogosławiła
przytomnym przyiaciołom y sługom swo
im, zegnaiąc wszystkich przez miłosc Bo
zą przepraszaiąc iesli się wczym uprzy
krzyła. Prosiła potym spowiednika, ze
by iey imieniem poszedszy, do Staynie, Wo
zowni, kuchni, wszystkę czeladz przepro
sił. Uczynił się zatym Płacz y lament
nie utulony po pokojach, Synowie Mat
ki kochaney słudzy tak dobrey Pani, przy
iaciele swoiey przyiaciołki załuiąc y
płacząc

N. 78. płacząc. Obeyrzała się na to Wojewodzi
na: lecz Męzkim sercem zgromiwszy y
napomniawszy zeby się z wolą Boską
zgadzali, kazała im z pokoiu ustąpic,
aby iey więcey łkaniem swym nieturbo
wali, poniewaz czas przyszedł Bogu; się
iak sędziemu strasznemu rachowanie
z afektami płaczliwemi rozwodzic, Prosi:
ła potym o wiatyk na drogę wiecznosc
a gdy iey powiadaną ze dwoma dniami
przed tym Komunikowała odpowiedzia
ła: wiem o tym dobrze ale chcę wiatyk
przyiąc na drogę wiecznosci; a bardzo pro
szę niekrzywdzic mię w tym pragnieniu,
a iak była upewniona o godzinie zescia
swego, mowiła spowiednikowi Mozesz
WP. ieszcze mszą swiętą odprawic, y dac
mi komunią, tylko się trzeba zakrątnoc
bo niedalcki koniec, a to li ia bez Wmci
nieumrę

nie umrę. bądź tego Oycze pewien co kilka N 19.
razy powtorzyła. I tak po uczynioney
rekoncyliacyi przyiena wiatyk z nieu
gaszonym pragnieniem. Wydziwic się,
wszyscy niemogli z kąd się affekty tak
wysokie y gorącę brały zwłaszcza ze
choc w wielkiey ciała słabosci żadnego
sobie niedała odpoczynku, naybardziey
iednak znac tam było słowa: WX. Kas
pra druzbickiego w ktorego księgi tak
się była wczytała y przez częste zażywa
nie wprawiła, ze się wszystkim zdało
iakoby ie przed sobą otwarte miała, y
z nich akty czyniła, Uspokoiła się trochę,
cicho modląc do pożądanego y kochane
go Goscia, a gdy się wprętce zakrztusiła
y niby konac poczeła, Spowiednik mnie
mając ze kona, dawał iey w rękę zapaloną
gromnicę. Lecz ona odpowiedziała, ieszcze

~~180.~~ ieszcze nieczas opowiem ia kiedy przyi
dzie, a teraz proszę pokornie, pilnuy mię
y zapalay mię do Boga mego, iuz mi
teraz niedufay ani się spuszczay na
mnie bo mię bolesci smiertelne scisne
ły, trzeba mię do Boga popychac. Na
iey prozbę gdy spowiednik akty czy
nił, powtarzała po nim wyraznie, a
gdy ią upomniał zeby się głosnym po
wtarzaniem nie siliła. ale sercem sa
mym za nim mowiła przestała na
tym, gestami iednak wyrazała iako
serce gorzało, choc ciało, iuz stygnąc
poczęło, bo ręce łona krzyz składaiąc
składaiąc, to do piersi przytulaiąc, to
oczy do Nieba podnosząc, y sama się za
palała, y koło stoiących do Nabozęstwo
zagrzewało. W tym tez JW. Małzonek
z Bełca, z ktorego się przyiazdu ucieszy
ła

ucieszyła y wynisc przeciwko niemu kaza
ła zegneła go obłapiaiąc, y do piersi przy
tulaiąc, dziękowała za miłosc wyswiad
czoną, y za wszystkie łaski, przepraszała
iesli kiedy przez 40 lat pozycia znim przy
krosc mu iaką uczyniła mowiąc: Luboc
nas nikt niegodził bosmy zawsze zgodnie
zyli przecięz mogłam byc kiedy cięszka,
agdy wzaiem afektem y przeprosinami
załosny Małzonek Certował, zalecała
mu wykonanie testamentu swego, spu
szczaiąc się nadelikatne Summienie iego,
Zalecała Corkę, y swoią zaczętą wkras:
nym stawie Fundacyą, a ze ięzyk iuz z
cięszkoscią służył, to tylko przydała
Masz WP. czego załowac zes nierychło
przyiachał, iuz mowic cięszką, a wielebym
rzeczy bardzo potrzebnych powiedzieła,
teraz iuz czas uszedł Bogu się spra
wic trzeba, J zaraz się udała do aktow

182. wkrotce potym (: niebyło zupełnego Kwa:
dransa :) sama pulsu doswiadczaiąc,
rzecze do około stoiących, Juz tez puls
ustępuię, modl cie się gorąco zamnie grze
szną a zatym ákty zywey wiary nadziei,
miłosci Boga, zgadzania się z wolą Bo
zą, &c powtorzywszy, wprętce znowu
probuiąc sama, pulsu w łokciu y zrozu
miawszy ze ustąpił: rzekła: do Spowiedni
Oycze iuz puls ustąpił da WMc: teraz
gromnicę, wzięła zatym zapaloną gro
mnicę a bardziey serce ku Bogu zapali
ła wyznawaiąc zywą wiarę, y wyraza
iąc gorącą miłosc ku Stworcy swemu
z ochotą cierpieniu mowiąc ostatnią siłą
iuz słowa ucinaiąc o Boze, Kocham cię
całą siłą y duszą moią, Pragnę z miłosci
y w miłosci ku tobie umrzec, rozpal ser
ce rozzarz wnętrznosci moię, abym
ku tobie

ostatnim juz tchnieniem miłosc ku tobie N 83.
wyznała y cie wiecznie kochała Pragnę
cierpiec ach cierpiec, y z tą ochotą cier
pieniu a dla ciebie umrzec; Tu stanę
ła y wymowiwszy słodkie y zwyczay
ne ustom swoim Imiona Jezus Ma
rya Jozef mowę zawarła.
Rozgrzeszona ostatecznie konac poczęła
nie dłuzey zas nad 3 pacierze Konała za
dnego po sobie znaku cięszkosci niepo
kazuiąc iako więc drudzy umieraiący
kiedy się wyciągaią wzdychaią y z cięszko
scią usta wykrzywiaią ona przed sa
mym duszy z ciała wysciem usmiecha
iąc się wdzięcznie y iako uwazali przy
tomni z kroc oczy do Nieba podnioszy
milusieyko Bogu Ducha oddała, iakby
zasneła spokoynie y tez po smierci dzi
wnie wdzięczną na twarzy minę zo
stawiła

~~184.~~ zostawiła, także rozeznac trudno było
ktorego momentu skonała. Domysł
był przytomnych że ią Bog uraczył
iakim łaskawym y osobliwszym przy
smierci widzeniem: osobliwie Nayś:
Panny, SS., Jozefa y Xawerego, ktoren
bliską przed skonaniem polecała dusz
swoię iakoc rzecz podobna że ci kto
rych nietylko wnętrznym czciła na
bożęstwem, ale dla ich honoru wiele
łożyła sumptow w morowaniu koscio
łow, y w wystawieniu ołtarzow, w
skupowaniu ognia na uroczystosci,
Musieli iey bydz przy smierci przy
tomnemi y pomocni; Nadewszystko
że w tych własnie aktach miłosci Bo
skiey y pragnienia cierpliwości umarła
o ktore na koncu swego slubu do S
Xawerego rok 1694 uczynionego
prosiła

prowita aby w nich ostatnie tchnienie Bo
gu oddała. Jakoż oddała rano we srzode
o godzinie 3 z południa Roku 1699 dnia 6
maja Ciało iey według rozkazu nie exente
rowane a trumnę bogatą do 4 synow
przy assystencyi wielu gości włożone
To tak droga przed obliczem Boskim
była smierc, y rzadko widział Krystyny
Potockiey, bo też całe życie było do
smierci szczęśliwey przygotowaniem.
A zatym smierc pobożnemu życiu y ży
cia pobożne swiątobliwey smierci były
podobne.

ROZDZIAŁ 24

Skutek smierci Krystyny Potockiey.

Wiele my co dzien smierci widziemy,
napatrzemy się ustawicznych pogrzebow,
żadnego iednak wpoprawie obyczajow
skutku nieodbieramy, iakbysmy sami
nigdy

186. nigdy umierac niemieli, Rzadko nas trup
lubo czesty iako nigdy Izabelli. Cesarzowey
I Borgiasza poprawia, Rzadko nagle
y straszne bez dyspozycyi smierci iako
Dytmara Biskupa prawskiego Woyce
chom do lepszego zywota dopomagaiq;
smier iednak swiątobliwa Krystyny Po
lockiey, wielu ludzi odmienila, y za nay
skuteczniey szego Kaznodzieię, wpopra
wie zycia stała, takze mowili niektorzy,
iz tey Pani nie w pokoiu Sokalskim u
mierac bylo, trzeba ale na zieździe warsza
wskim pod czas Seymu, a gdzie woczach
wszystkich, zeby mieli przykład dobrey
smierci. Jedni bowiem patrzqc na tak
swiątobliwe umieraiącą Panią drudzy
zpowiesci tylko ludzkiey słysząc o tym
pobudzali się do podobnego zywota.

Bylo.

Było wiele takich, którzy się zaraz po ~~127~~
śmierci ślubem obowiązali wystrzegać
pewnych w szczególności grzechów, byli
którzy opuszczone do Najś: Panny nabożeń
stwa, zicy przykładu y zalecenia tokna
nowe wzięli. Byli którzy rzadko się przed
tym spowiadaiąc, odiey śmierci, ugęszcza
iąc do Sakramentow Ss. Jak pokutuyia
ko y ciała P. Były w warszawie Damy kto
re usłyszawszy o zmarłey Wojewodzinie
o iey życiu poczęści uważywszy iego ścisłą
ostrość, przy wielkiey skrytości wprzod za
mych Krotofil spuściwszy głowę, y zapła
kawszy, same się siebie wstydzące o lep:
szym y bezpiecznym życiu myślili. Chwa
lili wszyscy śmierć którą świątobliwe życie
poprzedziło, y dla tego od iey śmierci zyc
dradzy lepiey poczynali, żeby podobnie u
mierali, wzdychaiąc co raz, o! ktoby dał!

~~188.~~ tak szczęsliwie umiera iak ta zacna Wojew:
a tak było wszędzie pełno płaczu żalu y zawsty
dzenia Płakali wszyscy domowi y przyia
ciele, słudzy, y poddani, a co dziwnieysza
że y ci ktorzy iey w życiu swoim niewi
dzieli, słysząc iednak oniy, utrzymac łez
rzewliwych niemogli na samo wspom
nienie, opłakuiąc wielką stratę y wzięty
z oczu tak pienkny wszystkich cnot przy
kład. Dopieroż załowali y płakali ubo
dzy y sieroty matki y Dobrodzieyki swo
iey, niewierne nawet żydostwo, ktore
dla uproszenia zdrowia swoiey Pani od
P. Boga nakazało było trzy dniowy post,
tak twardy że y dzieci 8 letnie, aż po zasciu
słonca niezażywali pokarmu, skoro się
o smierci dowiedziało kupami przebijaiąc
się przez warty z niewypowiedzianym pła
czem, przybiegało załuiąc straty Pani
swoiey. Z Przytomnych zas przy smierci
przyiaciol

przyiacioł y domowych, tylko P. Bogu Kry
styna ducha oddała, niebyło zadnego kto
ryby się nie cisnął do nog całuiąc z oso
bliwą uczciwoscią, Dopierosz iak się załosna
o iey smierci pobliszych Sonsiadow rozeszła
nowina, czynili nieustaiący konkurss, na
uczczenie ciała, dostop się z martey Woje
wodziny tak upornie cisnęli, ze się z trum
ną co prędzey pospieszyc musiano y ciało
w niey zamknąc, tym się niekontentuiąc, u
biegało się co zywo, prosząc o iaką kolwiek
po iey smierci pamiątkę, lub z paciorkow,
ktore w zazywaniu miała, lub z obrazkow,
lub z Xiązeczek, lub z samych karteczek
ktore się iey ręką pisane w ksiąszkach znay
dowały, zazywaiąc tey pamiątki iako reli
kwie, a nietylko całuiąc, ale do oczu y
czoła z nabozęstwem przykładuiąc, w czym
wielce drugich ukrzywdziło bo coby się mo
gło podac do druku dla zbudowania y

190. y nasladowania, innych, oni dla swego prywatnego nabożęstwa iedną prozbą wymodlili, drugie skrycie pozabierali, instrumenta zas umartwienia iako to pasek, drutowy poprzerywany mieyscami, dyscyplinę iedną, cale drutową, drugą, cienszą takie drucianą, stronami drobnymi obwianą, ale potarganą od częstego używania, pas szeroki prawie z samych szczecin włosiennic ostrą węzełkami przerabianą. Rozebrało pozostałe potomstwo, za skarb y naymilszą sukcesyą. A co niegdy swięty Burchart Biskup Wornącyenski, umieraiąc uczynił kiedy w swoim skarbcu legował za drogi depozyt swoiey rodzoney siostrze osobliwą szkatułkę, zamkniętą, w ktorey się po iego smierci nalazła ostra y gruba włosiennica, wytarta od częstego używania, y pas zelazny. To Wżne potomstwo

pokochaney

pokochaney Matce, pobrało za skarb oso ~~191.~~
bliwy czyni ciało swoię niemiłosiernie mar
twiła, Rozgi nawet albo miotełki, 3 ociętę
znalezioną w Gardyropie, z ktorych iedna swie
za a znac przed samą chorobą zazyła y te
poszły wposzanowanie y schowanie. Sło
wem każdy się starał zeby miał iaką po
smierci tak godney Pani pamiątke. Tac
była gorąca prozba przeciw swoiey Fun
datorce wiele P. Bog Brygidek Sok: Ktore
słysząc y czuwaiąc nato kiedy u nich miano
w Kosciele przekładac trumnę dębową bo
gatą materyą powleczoną, wktorey przez
pał roka ciało lezało, wtrumnę srebną u
silną prozbą y naboznym uporem przykrzy
ły się, zeby im iesli nie ręką, na nich zawsze
hoyna y szczodrobliwa, to przynaymniey
palec iaki napamiątkę Macierzynskiego
affektu był oddany, będąc tego rozumienia
ze się ciało zepsowało, Lecz iz się inaczey

192. znalazło łzami się hoynym zalawszy gorące go pragnienia y prozby ustąpic musiały kon tentuiąc się nadzieią obienicy ze czasu swe go iesli nieskazone dotąd, a podległe ska zytelnosci ciało, kiedy się rosypie, miało się wypełnic z pociechą ich pragnienie. To tez przydac się tu godzi ze się wiele po klasztorach znaydowało ludzi mądrych, ktorym się za krystyną zmarłą upor: nie modlic niechciało, ale raczey do niey mniemaiąc ze ona więcey niepotrzebuie pomocy. Acz y w tym była Woj: szczęsli wa ze rozmaici przyiaciele y przyiaciołki z zawziętey ku iey miłosci za iey duszę exe quie na roznych mieyscach odprawili chcąc się zmarłey przysłuzyc, albo iako drudzy mowili chcąc drugie dusze przy niy czystcowe pozywic.

ROZDZIAŁ 27

Akt Pogrzebowy Krys: Potockiey

Jest droga

Jest droga przed obliczem P. smierc SS. Jego, ~~193.~~
ale y w oczach ludzkich prosto tey swiąto
bliwey Pani ciało depozyt Kosztowny się
pokazał, bo procz drugich szat w ktore Pan
skie ciało okryte, na trumnę przywiezio
ny axamit Venecki zdał się niewystar
czek dla honoru tak zacney Wojewodzi
ny Nawet droga srebrna materya ktorą
z początku, poki w domu y Kosciele W:
P. Brygidek ciało złozone było obita
trumna z wielkimi srebrnymi cwicka
mi zbogatą frandzlą y galonem, nie
podobał się kochaiącemu Małzonkowi.
Dlatego chcąc kosztowne ciało drogo po
chowac przechodząc zwyczay oyczysty ka
zał zrobic srebrną trumnę niezałuiąc ko
sztu na kosztowny Dom kochanemu
przyiacielowi. Lecz mnieysza ta ktora
wielom uczyniła podziwienie, wielom
apperencya godnemu ciału wyswiadczo
na

~~194.~~ wyswiadczona duszy pomoc chciał, pozosta
ły małżonek, y wszędzie po roznych miastach
y miasteczkach msze zakupował, napeł
niaiąc ialmuznami Klasztory, Kosciołу
szpitale. A tak zaraz po smierci, zbudo
wawszy w wielkiey stołowey izbie Katafalk,
adamaszkiem Veneckim okryty y gęstym
swiatłem oswieciwszy, wystawiwszy także
Ołtarze z tych obrazow do ktorych Wojew:
niegdy miała nabożęstwo przez 6 niedziel
od poranku do południa, ofiary się S.
przy wigiliach spiewanych od W. O. B.
Sokal:, na każdy dzien z summą graną
odprawowały wieczorem także Litanye
Lauretanskiey Nayp: Panny y inne załosne
Koncerty codziennie odprawione. Dwuch
tez Kapłani gdy ołtarze od Mszy SS. wako
wały albo grane wieczorne nabożęstwo
ustawało, Spiewali alternatą, przy zmar
łym ciele

zmarłym ciele gradual, a ubodzy ktorych nie ~~195~~
zwyczayna się liczba zchodziła z całych
prawie wojewudztw Bełzkiego, Ruskie
go, Wołynskiego po dwa kroc nadzien,
to iest rano po summie y wieczor po li
taniach dosc hoyną odbierali iałmuzną,
y częste obiady, płaczliwe narzekaiąc,
że im dobrodzieyka y matka umarła.
Tenże tryb Nabożęstwa y iałmuzny, trwał
przez całe pułrocze poki ciało z Sokala so
lennie niewywiezioną a gdy z zamku So
kalskiego do Kosciola W P. Brygidek
iako do pierwszey swoiey fundacyi zmar
łą Wojewodzinę prowadzic, mianą, ziacha
ło się na ten czas wiele gosci zacnych
z pobliszego sonsiedztwa przy gromadney
W W. O.O. S. Franciszka minor de abs: as:
ktorzy się na ten czas na swoią prowincy:
alną Kapitułę i preew: Generalnym

~~196.~~ Komisarzem liczno ziechali y dotey usłu
gi processionalnie przybyli gdzie przy
inszey frequencyi duchowięstwa tak
Łacinskiego iako Greckiego Zswiętym
Rzymskim Kosciołom ziednoczonego przy
smutnym Bractw zgromadzeniu, przy
płaczliwych mieyskich Cechow zalach,
po mianym naruszeniu ciała, Kazaniu
od iednego Kapłana Soc: IEZU wyniesio
ną ciało zmarłey Pani z pokoiu wydłu
go bardzo a przewlokłą processyą zgęstym
swiatłem tak wrękach duchowięstwa iako
załobnego dworu na wozie zgotowanym
do pomienionego Kosciola poważnym
Krokiem wieziono Zwielkim Wszyst:
Płaczem cisnących się zaciałem zmarłey
Pani y Dobrodzieyki, nabitym y nieprzer
wanym tłumem, tam na Katafalku złożona
Wojew:, częstych przeieżdzaiących gosci du
chownych

duchownych y swieckich miała takich kto: 197.
rzyść bardziey do niy niz zanię modlili.
Sam z swoiey miłosci y ochotniey wdzięczności
W: Panny mobną swoię nabożeństwa tak ranne
iako y wieczorne z śpiewaniem za nię odpra
wowały, takie nakozdy dzien dwie summy
bywały iedna grana, z muzyką, druga śpie
wana od Panien, tam gromadna straż drogie
go depozytu Ciała Wojew: pilnowała,
zubogich Ktorzy dla modlitwy y iałmużny
ustawiczną przydrwiach Kościelnych odpra
wiali wartę. Sam w soboty iako y dni targo
we gminu wieyskiego, osobliwie życzli
wych poddanych gromada, rzesze stawały
modląc się za Panią. ktorą zyiąc za
matkę miały. A gdy się czas przybliżył
wyprowadzenia ciała do Krasnego sta
wu odnowiła się rana żalu do tąd uwrzy
stkich niezagoiona. A naprzod na dzien na
znaczony

198. naznaczony to iest: 3 dnia Listopada ziecha
ło się bardzo wielu gosci zacnych do Soka
la, tudziesz pospolstwa gmin wielki z po
bliszych wsiow y miast, gdzie po odpra
wioney summie y załosnym Kazaniu z pła
czem nieutalonym domowych y gosci, przy
iacioł y sług zyczliwych, tudziesz wiernych
y wdzięcznych poddanych, ubostwa bar
dziey osierociałego wzdychaniem. Zza
lem zas tym wszystkim rownym W. P. Za
konnic S. Brygidy tracących swoią miłą
Fundatorkę Matkę oraz y siostrę bo ie
Kochała iak matka, zyła z nimi powsa
le iak siostra na ramionach swoich iako
matkę godni synowie, iako przyiaciołkę
przyiaciele, wziąwszy wyniesli z Koscio
ła y na woz długim a szerokim aksamit:
nym całunem pokryty włozyli. A tak
leiąc Łzy bez przestanku, obszerną uczy
nili

uczynili processyą do figury Murowaney ~~199.~~
za rzekę Bug, napełniaiąc powietrze
bardziey płaczem niż spiewaniem gdzie
drugim Kazaniem przyimował w dal
szą drogę wyprowadzał zmarłą Panią
Kaznodzieia Krystynopolski Zakonu S.
Fran: minor de obser: fundatora i No
wey JW Wojewody Krakowskiego; a tak
ostatnie pożegnawszy Sokal Wojew:
miasto siebie żal niepohamowany y w
dzięczną u wszystkich pamięć zostawiła
W drodze assystowała zmarłemu cia
łu y z naywielebnieyszym Jmcią X. Fran:
Zawadzkim Dziekanem Katedryalnym
Chełmskim, a proboszczem sokal:; wielu
innych prarałatow, Kapłanow, y Za
konnikow, tak dalece że po każdym no
clegu przy ciele, a wystawionych pod
namiotami ołtarzow kilka dziesiąt
Mszy SS odprawowało się z wigilia
mi

~~200.~~ zwigiliami spiewanymi, Wszędzie po Pan
sku y prawdziwie po Krolesku Wojewodzi
ną zmarłą prowadząc, przy gęstych swia
tłach z niemałym patrzących na to podziwie
niem, a Kosztem niezałowanym pozostałego
Małżonka ktory przez sługi swoię nietylko
hoynie opatrzył assystuiącym stancyę
dodawaiąc nad potrzebę wszystkiego mu
siano odwiesc od niektorych iego Kosz
townych zamysłow. Z Każdego zas
mieysca noclegu tak przyieżdzaiąc iako y
odieżdzaiąc nad wolą y spodziewanie zochoty
swoiey iakby certuiąc z sobą. Rozne Zakon
nicy mądre przemowy czynili biorąc ob
szerną materyą do pochwały z zycia Nie
boszczkiey, a chcąc się duszy iey przysłużyc
A y duchowięstwo z miasteczek y wsiow,
do ktorych się droga otwierała poczuwa
to w obserwancyi przyięcia tak zacney
Pani, wycho.

Pani, wychodząc na przeciw z processyami, y 201
wyprowadzaiąc przyzałosnym wdzięku, kto
rym Wielm: potomstwo przez całą drogę
zmarłey matce fatygi y uczynnosci szczodro
bliwie nadgradzało. Dopieroz gdy po 4 po
droznych noclegach zblizała ta załobna pro
cessya do Krasnego stawu, wyszła naprzyię
cie zmarłey Wojewodziny z JW. Jmcią X. Miko
łaiem Wyzyckim Pasterzem swoim Nayw:
Kapituła Chełmska z gromadnym Ducho
więstwem; ale y miasto wysypac się nie wąt
piło na przeciw ciała y przyięcie swoiey niegdy
zmarłey Pani, tudziesz wielka liczba gosci
tak duchownego iako swieckiego stanu, oswie
ciwszy noc swiatłami. Iowszem przydostat
ku zapalonych pochodni dzien prawie z no
cy uczyniwszy, prowadzone ciało prętkim
y długim porządkiem przez podworze Zam
kowe z takim ludzi nacisnieniem, ze most

202. gruntownie na rzecze wieprzu zbudowany, pod grubymi dębowymi palami ledwie wytrzymał zwielkim wszystkich cisnących się przy wozie niebespieczęstwem a tak o samey dziewiątey godzinie wieczorney na pułzegarzu, stanąwszy przed Kosciołem Sc: JEZU, zdiętę zwozu ciało tak załosni Synowie iako zgromadzeni OO Sctis na ramionach swoich do Kosciola zaniesli y na Katafalku aksamitnym pokrytym złozyli. Była wtym osobliwa prowidencya Boska ze się woli zmarłey Wojewodziney dosyc stało się pogrzebiey mogł wygodnie odprawic wpomienionym Kosciele, zwłaszcza ze przez puł roka od smierci iey większa daleko Kosciola połowica wstrukturze swoiey tak znacznie podskoczyła, ze mur łokci 17 zwyz przeszedł, lubo smierc iey zastała same tylko muru fundamenta. Wiedzieła to dobrze umieraiąc

Wojew:

umieraiąc wojew: że rowne z ziemią mury przy ~~203.~~
szłego Kościoła a przecie nigdzie indziey tylko
tam pogrzeb złożyc kazała, maiąc nadzieię że
go y po smierci prętko wystawic miała. W czym
ią Bog wysłuchał, bo tak czas pogodny dawał że
się mury podniesc mogły wygodne do tak wiel
kiego aktu, tak przyięty zmarły y pierwszy gosc
do Kościoła, iako do własnego Domu, od siebie
wystawionego, przywitany też kazaniem zało
snym od iednego Kapłana societatis nakto
rym nietylko krewni y Domowi, ale y goscie z
gromadzeni na wspomnienie cnot zmarłey Pa
ni wstrzymac się od łez niemogli widząc w
smiertelnym ciele, wszelkich nięgdy łask Bo
skich mieszkanie przyiacielskich affektow rezy
dencyą, y wrodzony prawie ku wszystkim skłon
nosc utratę. W tym przybył dzien naznaczony ak
towi pogrzebowemu, to iest dziewiątego Listo
pada ktorego o godzinie trzeci, z pułnocy dla

~~204.~~ prętszego odprawowania ofiar &c. Uprzedził bytno
scią swoią wszystkich Nayw: JmcX. Rostkowski
Kusztosz Chełmski od JW. JmCi X: Mikołaja Wyżyc
kiego Biskupa Chełmskiego do tego aktu deputo
wany y wyraznym uczyniony Komisarzem. Ten
imieniem Pasterza Dyecezyi Chełmskiey przy
assystencyi innych Kapłanow według zwyczaiu
y obrządkow Kościoła Bożego, Kościoł benedyko:
wał na chwałę Bogu y S. Fran: Xaweremu.
Lunął rzęsisty deszcz natenczas y boiazn uczy
nił niepogodnego aktu, z tey samey racyi że
pod dachem bez sklepienia, same tylko far
bowane płotna miasto podsiebitki były, ustał
iednak prętko a tak po błogosławieniu kościoła
mszą swiętą pierwszą odprawił, przed wielkim
ołtarzem pomieniony JmcX Kustosz; po kto
rym bez przestanku tak wiele Kapłanow przy
było że nie tylko nowy kościoł, lubo wiele ołta
rzow zbudowanych maiący ale y Katedryal
ny, y o.o.

ny. y OO Augustyanow, y Cerkiew Mieyska zaledwie 205.
wystarczyły apparatem y Ołtarzami, Summę spie
wał pierszego dnia przy assystencyi gromadney
swoich prałatow JMC X. Wyzycki Biskup
Chełmski ołtarz wielki był wszystek wogniu,
miał w sobie obraz umyslnie na ten akt pie
tnascie Łokci wzwysz; 10 wszerz, wymalowany,
na ktorym wyrażeni SSci osobliwie Patronowie
zmarłey Wojewodziny iako to: Nayp: Panna,
S Jozef, S. Stanisław, Kostka, S. Ignacy, S. Antoni,
padewski, S Kazmirz Krolewicz polski, S
Krystyna, S Barbara; na spodzie tego obrazu
z iedney strony S. Xawery, trzymaiący abrys Ko
scioła Krasnostawskiego z drugiey strony S
Michał Archanioł piastuiący w iedney ręce szalą,
w drugiey abrys Kosciola Sokalskiego u Panien
Brygidek, na częsc tego swiętego od zmarłey
Woiewodziny wystawiony, sciany Kosciola
bogatym złotogłowem okryte sam zas

~~206.~~ zas Kościoł do Koła miał rozmaite emblemata stosuiące się do Herbowney Szreniawy, ktore cnoty zmarłey Pani wyrażały, Nad to elogia albo wychwały na książęcych płaszczach, z iedney strony wielkie Woiewodziny urodzenie, z drugiey znaczne cnoty Chrześciańskie reprezętowały. Gdzie się zas kolwiek po scianach Lampy swiec zmieyscic mogły tam dano dostatnie. Sam Katafalk miał wysokich osm gradusow aksamitem Karmazynowym pokrytych na ktorego wierzchu trumna srebrna z portretem woiewodziny między ogniem bardzo gęstym, pod ostatnim gradusem katafalku smiono rozkopciąca rzekę szreniawe z napisem omnes sicut aquæ dilabimur, Koło katafalku były na rozne, Lichtarze na 12 łokci wysokie pełne swiec, Lamp, a między nimi we szrodku tyleż piramidy. Nad trumną wisiała wielka mitra

wszystka

wszystka w ogniu maiąca do koła srebrne ~~207~~
Lampy. Nad mitrą wzbijały się z Herbo
wną Geniuszowie szreniawą ku Niebieskiemu
Synowi tykaiąc się nią samey gurnego Miasta
bramy z napisem. Flumis impetus lelificat ci
vitatem Dei. Na ten akt ziachało się gosci bardzo
wiele y przednieyszych w Krolestwie, tak ducho
wnego iako swieckiego Stanu, oboiey kolliga
cyi. Procz innych senatorow y urzędnikow
Koronnych, było na tym pogrzebie 3 Hetma
now. Rycerskiego takze stanu przybyło ludzi
bardzo wiele z ktorych drudzy o kilka dziesiąt
mil na wyswiadczenie affektu swego przyia
chali. Konwenty prawie całego zwłaszcza W
OO Bernardynowie iako z Sokalu, Lwowa,
Lublina, Krystynopola, Radosznice, przy
tomne toz swiadczyły Zakony. Był iednak
osobliwy Konkurs nadzwyczay tey Prowincyi
OO Soc: IEZU, bo proc innych partykular
nych osob, było 12 Rektorow chcąc pokazac

~~205.~~ wielkiey Fundatorce należytą wdzięczność.
Z kąd dnia z pogrzebu Oycowie Societatis o
toczywszy do koła Katafalk we dwa rzędy osobli
wie swoię odprawili zwigiliami mszą spiewa
ną Trumnę z ciałem ponieśli do grobu Syno:
wie, y Oycowie Soc:, Kondolencyę zwyczay
ne pogrzebowe piękne y uczone tak od Krola
Jmci Xiążęcia, Jmci Kardynała, y Prymasa,
y od niektorych woiewodztw odprawione, Po
ktorych goście do zamku Zakonnicy do Stan
cyi swoiey zaproszeni, częstowani: osobliwie
iednak ubostwa wielkie mnostwo procz iałmu
zny wziętey, w Rynku traktowane zukonton
towaniem, gdyż tak wielka była gotowość
że y po odprawionym pogrzebie wina, miody,
piwa, mięsa, rozdane potrzebnym, lubo się
tak w gotowanych potrawach, iako suro
wych, o brokach dawało wszystkiego po
Pańsku.

Proiekt na Concurrentow do Korony Polskiey

Factia Francuska

Słusznie mogę pociągnąć na Polską Koronę
Chcąc Uczynić Krolestwu bespieczną obronę
Ja rzucę milliony dosc srebra, y złota
Rycerska także we mnie panuie też cnota.
Wiadome dzieło moie Państwa rozszerzone
Ja y Polskie Krolestwo w tey chcę stawić cenie

Gienius Polski

Dosyć iuż namnożono w Polszcze oszukania
Z iedney tylko Francuski białogłowy zdania
A coż gdyby Mężczyzna po Francusku rządził
Nie iedenby podobno stąn w Polszcze pobłądził.

Niemiecka Bawarska

Słusniey ia bo za żonę mam Krola Polskiego
Corkę, pospieszyć mogę do Krolestwa tego.
A ia dam milliony, y honor w tym będzie
Gdy Successor Hiszpanski na Polskim Usiędzie
Thronie, a tak przyłączę iedno do drugiego
Liczne Woysko Bawarskie także do Polskiego

Geniusz Polski

Bez Hiszpanow więc Polskie Krolestwa bywały
Bez Bawarskich posiłkow Turczyna biali.

Milliony te coś wziął w posagu po Żonie
Słuszna ażebyś wrócił ich Polskiey Koronie

Saskie Xiążę.

V mnie chociaż nie taka wiara iak Papieska
Przecię może na Państwo pomoc mnie szalbierska
Powiedzcie mi Polacy czy też Elektora
Krolem Polskim nazywa dziś Kroinika ktora
I tym nie mniey honoru Koronie przybędzie,
Kiedy na waszym Thronie Elektor usiędzie.

Geniusz Polski.

Elektor każdy Polak, bo Krola obiera,
Jakich wsadzić na Państwo ~~ostrożnie~~ rozsądnie przybiera
Kto Kalwin prawowierney niechce przyiąć wiary,
Choćby też swoie życie położył na mary.

Bradeburska.

Ja Xięstwo Brandeburskie, ktore przez czas długi
W ręku mych iest, przyłączę, y daruię długi
Drugie zapłacę Woysku, iako nie płatnemu,
Możecie więcey życzyć mnie, niżli inszemu.
A do tego Luterską iuż porzucę wiarę,
Przyimę waszę. y patka poprzysięgę stare

Geniusz Polski

Byłaby to rzecz mądy w świecie nie słychana

Gdyby

Gdyby kto swego sługę obierał za Pana!
A moy Feudatariusie zachciałoć się czego,
Trzymai co masz, patrz zebyc nie wzięto y tego.

Krolewicz Jakub.

Na potrzeby koronne zbiory Oyca mego
Obrocę, y Koronę zechcę do dawnego
Vigoru przywiesc, w tym mi y Cesarz pomoze
Jesli Polską koronę na swą głowę włozę.
Zasłuzył y to Ociec nasz byscie iednego
Z Synow na mieysce Oyca obrali starszego

Geniusz

Gdzie zbierano, tam słusznie będziemy zbierali
Co kto dał, a nie słusznie będziem odbierali.
Na Oyca tez dosc ~~tego~~ ze nam sam panował
Krol testamentem wam tez tego nie legował

Alexander Krolewicz

Excludowano Piastę, iam nie Piasta ale
Krolewicz, to się to mnie nic nie tyka cale
Ja y Paktow przyczynię, y pieniądze kładę
Dam dobrą do rządzenia Krolewskiego radę.
Ja drugi Alexander mogę byc waleczny
Wszytko mi czym access do Thronu bespieczny

Geniusz Polski

Imieniem Alexander, a nie w samey rzeczy
Zdrowie swe, nie Koronę miey lepiey na pieczy.
Zasby cię Kaduk cisnął z Thronu pod czas rady,
Boim się niebespieczney zdrowia twego wady.

Krolowa.

Ja muszę być naybliższa bom iescze Krolowa
J na to milliony łożydzień gotowa.
Bym Krolową vmarła wdowca mi przybierzcie
Jescze ia rządzić mogę, z przeszłych przykład bierzcie
Wszytkie darmo wakanse, vrzędy, honory
Wszytkie do należytey przyprowadzę pory.

Gieniusz Polski

Zwyczayne iest przysłowie, tylko na raz sztuka
Frant Polaka iuż więcey Francuz nie oszuka
Dosc iuż rządow, y ludzkich postpozycyi wiele
Lepiey v Sakramentek siedzieć przy Kosciele

niecznie rozsiekać, odgrazaiąc naostatek y Xiążętom Ich Mciom, iny quantumby go niemieli wydać, ktorzy assekuracyą dotrzymania do dnia dzisieyszego, Sedarunt furorem populi, z ktorego, iezeli evadet Imc Pan Koniuszy, będzie wielkie szczęście, y szczegulna Łaska Boza! w czym desudat naybardziey Imc X. Biskup Wilenski z Prałatami swymi.

P. S. Imci Pana Koniuszego, Imci Pana Woynę, Starostę Bracławskiego, y Im Pana Kurowicza nazaiutrz summo mane, Szlachta turmatim napadszy, y z gospody powywlekawszy rozsiekała, non obstante Interpositione Imci X. Biskupa Wilenskiego, Xiążąt Ich Mciow y innych ex Principalioribus, ktorzy gdy chcieli bronić, sami ab exitu uszli, kiedy Imci X. Biskupowi konie z karety, z pod sług gwałtem pobrano, karetę porąbano, Xiążętom Ich Mciom napadszy na Stancyą, kędy nocował Imc P. Koniuszy, wszytko zabrano.

Copia Listu Xcia Imci Arcybiskupa Gnieznińskiego, na Seymiki Wielkopolskie.

Zapuszczonego do Woiewodztw Wielkopolskich, nagła mię rozciecz, przepsowana z gruntu droga, przeciwko intencyi y woli moiey nazad cofnęła. Takim bowiem ten zawod uczyniłem był umysłem, abym y Swięta te Adwentu Stationem przy Kathedralnym moim mogł był odprawić Kościele, y nadchodzącemu WMM Panow Ziazdowi naydować się przytomnym, gdyz zdawna pragnę, nie tylko affektem, iako dotąd czynię, ale tez własną bytnością, życzliwych y Synowskich rad, około dobra spolney Matki Naszey, miłey Oyczyzny dopomagać. Od czego ze mnie teraz exclusit ziachania impossibilitas, tym większe w sobie czuię accendi desiderium, a to, co in medium WMM Panow miałem deponere, Listownym donoszę Sposobem, ktory ze Listu excedit modum ubertas materiarum, nie affectatæ prolixitatis sprawuię gratiâ, bo dobrze wiem verbis ut nummis utendum. Seym przyszły sollicitæ WMM Panow, o

Dobru

INSTYTUT OSSOLINSKIEGO

Dobru tey Oyczyzny, curæ, partum nazwać mogę, ex arcanis to widząc Dworu, że go iako naydłużey zatrzymywać chciano, rozumieiąc że przeszłego, Satis publicæ provisum było Securitati, Majestati zaś Super abundanter, gdy y Woyska Auctio, y Pospolitego Ruszenia arbitrium w ręce J.K.Mci dane. Z ktorego ust y mnie, y inszym Ludziom wielkim słyszeć się dostało, iak cięszkie Szkatule J.K.Mci te przeszłe były Seymy, ob largitiones niedyskretnych prætendentow. Naprzod tedy dziękuię WMM Panom, żeście per porrectas Majestatowi J.K.Mci z przeszłych Ziazdow Swoich Supplicationes, Seym wyprosili, ktory zawsze pro Summo et unico malorum Patriæ remedio, Nasi mieli Przodkowie, cum Voto, aby ten, tak wnętrznym, iako y postronnym malis, ktore to publicum afficiunt et premunt, przyniosł medelam; y z tym rozumienia moiego wyrazeniem; że w tym Seymie crisim Oyczyzny bydz kładę; z ktorego albo zdrowie odniesie, albo strzeż Boże, na hak ostatni Wolności y Swobod przyprawiona zostanie, ta, co tylko nieskołatana tot tempestatibus Ratis? Więc ieżeli kiedy, to teraz nam expedit, wszytkiemi dźwignąć ią siłami, do czego niechcę WMM Panow hortari, u ktorych za Łaską Bożą, nie iest nowy, ani adscititius ten zelus, ale avitus et innatus, bo onym te Wojewodztwa, inszym tey Rzpltey Prowincyom szczęśliwie zawsze kredensowały. Bez dłuższych tedy præfacyi, iako dwoiakie tey Rzpltey upatruię mala, tak nam ie dwoiakiemi leczyc trzeba remedyami. Periculis externis, ktore widome Oyczyznie impendent, Vires na iakie się zdobyć możemy, opponendæ. Internis zaś Swobody y Wolności zachodzącym inkonweniencyom, Prawem zabieżec, y to, co z niego wypadło, w swoię wprawić klubę, do czego ten sam a nie inszy czás mamy. Pericula, te iawne są y widome. Pierwsze y nayblizsze, Vkraina Rebellis, Doroszenko potęgą Otomanską y Cara Moskiewskiego potuszeniem, in rebellione confirmatus, ktory nie czekaiąc pory, iuż poczyna osiągnione, odwagą Wodzow y Recerstwa, między Bochem a Dniestrem infestować Fortece, Krymskiemi y Białogrodzkiemi wspar

ty Orda:

ty Ordami. A iako Imc Pan Hetman W. K. Krola Imći obwieszcza, iuz w tych czaśiech Basza Białogrodzki, temuz Rebellizantowi we Trzydziestu Tyśięcy idzie ná pomoc, gdzie y Wołoski Hospodar Emirami Porty iest poruszony, Wielką w tym Boską nad nami Opatrznośc uznáć będziemy powinni, iezeli Præsidia między Nieprzyiaćioły lokowane, temu wytrzymaią Stosowi? maiąc w zanadrzu prawie z samych Mieszkancow Nieprzyiaćioł? iako to iuz Bracławskie doznało præsidium, y antevertit periculum wyciąwszy Mieszkancow, od ktorych toz ich czekało, nisi prævenissent. Nuz dopiero quid non qusuri, gdy wiszącego nad sobą mieć będą Doroszenka z gotową pomocą? tak, ze tylko nie słychać iakiego (: czego Boze uchoway :) Szwanku, tey tam garśći odbiezanych od Starszyzny Ludzi, y prawie na zgubne imię zostawionych. Ztąd na nowe Rzpl. tey przyidzie zdobywáć się śiły? bo choć przy Łasce Bozey tamci ucaleią Ludzie, y Stationem dotrzymaią Suam, tak rationabiliter rozumieć, y wierzáć potrzeba, ze pracami bardzo nadwerezeni zostaną, et imminuti belli injurijs. Toć o nowym Woysku myśleć, y providere temu potrzeba Seymowi: Swieza od Porty, przez Czausza przytomnego hostilitatis denuntiatio, y obiecana w krotce przez umyslnego Fecialem, nowe od tamtey strony minatur discrimen, gdy albo Vkrainy cale odstąpić, albo bella pati tak pysznie detonat Portha. Od Traktatow, albo raczey Conferencyi z Commissarzami Moskiewskiemi, infectis rebus Nasi PP. Commissarze powracaią. Bo Car nie tylko postanowionych Pakt Andruszowskich dotrzymáć niechce, ale ie aperte zrzuca, Kijowa niechcąc oddáć, obiecanych posiłkow umykaiąc, y granic urywaiąc. W ostatku (: co iuz plus quam hostilis iest Actus :) tychze P.P. Commissarzow Naszych aditu Stolice arcet, mosty pozrzucawszy, przeprawy popsowawszy, y cale zywnośći umknąwszy: a prawie się iuz iawna zaczęła hostilitas, bo iako mi Imc P. Hetman Wielki W. X. Litt. wiedzieć daie, kilka kozackich Zadnieprskich Pułkow zemkniono, ktorzy tameczne infestant Pogranicze. Co samo W. X. L. od nas avel-

let

let pośiłki, gdy propriæ muszą consulere Securitati. My zaś iaką na to mą-
my gotowość, ktore nasze są śiły, y iaka do resistencyi możność, y iako Tracta-
tus z tym Nieprzyiaćielem impossibilis? kto nieuznawa; ktory osiadszy
Vkrainę, od swoiey non desinet zawźiętośći, ani śię ograniczyć pozwoli, y
myslec o tym zachoway Boże nie trzeba, aby y ieden miał bydz pozwolony
zagon. I tę nąm raczey przed śię brać należy rezolucyą, by tam y za-
ledz; a drapiezney tey bestyi, Prædonem Orbis nie puszczać do Sąsiedzctwa,
z ktorym lupina zawsze była y jest Societas. Co zaś tam grandi et evidenti
periculo opponere mąmy? maturè discutiendum? czego się też od Krola Imći
P. N. Mćiwego spodziewać możemy, ktory (: mali się rzecz prawda:) Servato omni
Maiestati decoro, naywięcey o Nas, y naszey obronie myslec iest obowiązanym.
Bo iako My Panom Naszym nostram obligavimus fidem, tak oni nąm ex mu-
tuæ obligationis vinculo, winni defensionem. Co zaś z śiebie samych do
teyże możemy conferre obrony, gdy sąm z sobą rozbierąm, y uważąm, Bog
zna, iz totis animi viribus et mentis acie collabesco. Bo pro argumento bio-
rąc, quam ægrè Rzplta tę garść Woyska sustinuit, ktora się teraz ordinarijs
składa periculis, iako wiele Wojewodzctw w płacy mu pozostało? iako się
wiele z Commissyi Radomskiey dawnego pokazało długu, ktora rzekszy
prawdę, potrząsnęła tylko popiołem ogień ten, a nie zagasiła, y na pozor
tam zapłatę pokazała, gdzie Sæculis Woysko nie wyciągnie? Iakoż śię tu
na większe zabierać y odważać śiły, gdy ferendis tam exiguis nie iesteśmy
pares? Zołnierz dissolutissimus, tak wielkie brać nauczywszy się chleby,
ktorym cała, iako jest Polska vix suffecit. gdy numerus Woyska augebitur,
albo mu większy daleko muśi zołd Rzplta pozwolić, albo in direptionem
ostatek tych pustek Dobr krolewskich y naszych mizernych poda. Iuz
bowięm Zołnierz, za nic Zołdu nie ma, cale na chleb służy, a gdy mu śię w
nim przez Woyska przyczynienie stanie uyma, szukać on postaremu, =
choć cum extrema ruina tamże będźie chciał, gdzie śię plus quàm abundè
nasycał. Myśląc tedy o przyczynieniu śił y Ludzi, trzeba oraz prospicere,

co za su=

deff.

Więcey cudow nie czynił Pan, gdy cierpiał w Ciele
Nad dzisieysze co widziem w Grodnie, piszę śmiele.
Boć też więcey zelzenia nie miał u Pilata,
Jak u nas: bo za Zyda, stoim iak za Brata.
W tym iednym Panu Bogu, część się iakaś stała:
Że tam złość za Trzydzieści Srebrnych go przedała,
A w Polszcze w większey cenie, niestety Sz Bog staie!
Sto Tysięcy z okładem Becał zań oddaie!
Lecz iak się Judaszowi ten zysk nieszczęśliwy
Nie nadał; bo swą ręką obieszon złosliwy.
Tak pewna że tych Sędziow Becałowe dary,
Jesli nie na trzy drewna, to pewnie na mary,
I w drogę potępienia wprowadzą; ach stoycie?
Precz złoto! Zyda na stos, á Boga się boycie!

Elogium Przeświętnemu Trybunałowi Koronnemu Lubelskiemu, w Roku 1694. odprawuiącemu się.

Rok miiał Tysiąc Szesc Set, Dziewięć dziesiąt szwarty
Gdy był Polski Trybunał w Oborze zawarty,
I z tąd to Iudicium Ludziom wszytkim zbrzydło
Że w nim miasto Sędziow, zasiadało bydło.
W Oborze Laska była, miała obtow spory
Co żywo się ciśnęło z Bydłem do Obory.
Aże tam ślubu nie masz, więc są z swymi zadki
Vbiegały latować y młode Mężatki.

Było tam

Było tam dwoch Stadnikow y Stary y młody
Więc swoiey zazywały z obiema wygody.
Nie wiem kto z nich poprawiał w takiey mięszaninie
Jezeli Syn po Oycu, czy Ociec po Synie?
Panny, Wdowy, Mężatki, młode były skupne,
Wielce tam popłacały Korrupcye Dupne.
Drzewieckieyby popytać, iak tam dobrze grała,
Słowę cudzą wygrała, co dupy dawała!
Marszałek, Deputaci y Swieccy y Xięża.
Co chcieli, robili z nią, opoiwszy Męża:
Rzekł też Lud, nie Lutherska, swięcona to Pani!
Bywaią Katolicy, także Xięża na ni.
Przy Oborze tuż zaraz rogate bydlątko,
On mięszaniec z Barana y z kozy Jagnięątko.
Jabym go słusznie nazwał zfałszowanym skopem,
Iże w puł iest Szlachcicem, a w puł zatym chłopem.
Jakoż go każdy pozna, zarazem w tey mierze,
Że się iak Szlachcic swiadczy, a iako chłop bierze.
A wydaiąc naturę iego chłopską, snadnie
Korrupcye pijany, nadętością kradnie.
Naprzod się na to uwziął ten gachowny Kura
Żeby Trybunalskiego Krzgdcą został piorn.
Kusił Jakow, Starego kusił Bakałarza,
Dolewaiąc im często Winem kałamarza.
Winem sobie kupował u wszystkich fawory
A naybardziey się o to, modlił u Obory.

Az wszy:

Aż wszystkich chęci ziednał, przez te sztuczne kule
Że został y przy Liorze y przy Protokule.
Ale rzecz przy tym śmieszna trafiła się iemu,
Nie dał był Beczki Wina Panu Wieluńskiemu;
Więc gdy mu w korrupcyi Wino do Gospody
Nieśli, Wieluński wzięć ie kazał dla wygody:
Kazał kpu niemiec za złe, tak musiał wetować
Że zarowno Collegow trzeba korrumpować.
Ci iak się od niego brać darow nauczyli
Zaraz się też naypierwey na nim zaprawili:
Miałbym tu pole mowić; iak wziął darow sita
Leczby na to wołowa skora niestarczyła?
Trzebaby ią wyciągnąć Snadź do tego Kury
Bo on się prawuiących iuż odziera z skury.
Naydziesz tam w korrupcyi dane Specyały,
Szable Perskie, Subtelne nader Pektoraty:
Miednice z nalewkami na których się myie
Jak Pilat; na Fortunie gdy kogo zabiie.
Lichtarze, Roztruchany, bogate Saydaki,
Charty, Cugi poszrsne, przepyszne Rumaki:
Są Puzdra, w których piękne ślifowane Flaszy,
Karety, karawany, Francuskie kolasy;
Futer, Rysi, Soboli, trudno porachować
W tymby z kupcem nayważszym mogł paragonować.
Jest ważny Wolbromskiego Starosty kałamarz,
Zgoła: że z Deputata, został teraz kramarz.

Jakoż

Jakoż komprobacya iest na to gotowa,
Wszak posyłał z danemi Konmi do Lukowa.
Szable, Lubia, Obuchy, powieszał na ścianie
Chcąc przedać, ieśliby się kupiec trafił na nie.
Aze Zydowski Rabin, rzecz iest oczywista,
Bo dał na Lichwę bitych Talerow sztery Sta.
Aze ma z korrupcyi Czterdzieści Tysięcy,
Że zebrał tylko przez ośm w Lublinie Miesięcy.
A przecie wszędzie mowi: zem tak wiele Stracił!
Bym kozdemu, co wziątek wynosi, zapłacił.
Powiem ia, co on za tą utracił Funkcyą.
Stracił Duszę na wieki, y Reputacyą.
Zgadniyże Komu się to, taki koncept roi,
A to temu, co się cie kpie nigdy nie boi?

Mowa Jmci Pana Humieckiego, Stolnika Podolskiego, przy powitaniu Marszałka W. K. w Izbie Poselskiey.

Hac est dies, quam fecit Dominus, Pan ten, ktory nie dopuszcza Providencya swoią Narodowi temu, y całey Rzpltey Succumbere. Dziękuie Izba Poselska za ten oświadczony WMPana Oyczyznie, et æqualitati favor, że będąc supra qualitatem w Senatorskiey prerogatywie, do niey się bardziey konformować raczyłs. Zabiera non vanum swoich Obrad omen, kiedy przy Jasnie Oświeconego Senatu, y Całey Korony Gospodarzu, afflictæ będzie raczyła consulere Patriæ &c. &c.

Mowa Xcia Jmci Kardynała, Radziejowskiego, in

Campo

Campo Electorali miana Ao. 1697. d. 15. Juny.

Czym okropnieysze longioris Interregni tædium, tym wdzięczniey sza Przeswiętnemu Senatowi Nowina, denuncyacya WWMMPw ogłoszona, kiedy to restituto diluculo Orientis Solis prodromo, en nostra Salus, apparuit w tym Gratia Dei Salvatoris Nostri, ktory ieżeli pod Sąm Elekcyi początek ascendens in altum, Serc naszych nie podniosł in Spiritu descendens, charitate accendit. Jako tedy zgodny powszechney Cnemu Rycerstwu winszuięmy, oraz y prudentis Calculi gloriam oczekiwamy, z ochotą Braterskiego powitania, a iako Consilia, Consilijs, tak Vota, Votis WMMPw jungimus, aby opoznione Rady, zawsze placidiori fluant cursu, gressus WMMPanow, aby tak były fortunati; ut quidquid w tak obszernym zostaiąc kole calcaveritis, Rosa fiat &c.

Tegoż Xcia Jmci Kardynała Respons.

Oddala się od smutnych Kupressow Wolność Polska, w weselsze po rocznych cieniach wychodzi pola, ubi palmæ, ubi Lauri crescunt. Przenosi na to tu mieysce Rady Swoie, a przenosi pod ten czas, pod ktory Libertatis Author, ad æternam Patris hæreditatem przenosząc się, to nam w podział zostawił: Pacem meam relinquo vobis. Widomy ten błogosławienstwa Boskiego skutek, et magni ominis dies, w zgodney y godney Cnego Rycerstwa Elekcyi, in delectu Direktora Swego, widomy w Braterskim powitaniu, ktore wdzięcznie przyimuiąc Przeswiętny Senat, felicissimos magnis WMMPanow conatibus w zgodzie y miłości precatur Successus. A iako tak zacnemu Koła Direktorowi hanc gloriam winszuie; os populi meruisse; tak oraz zyczy, aby tak chwalebna na cały swiat Laska, in Laurum virescat, z ktorey fortunæ publicæ, destinato Capiti, nectatur Corona.

Punkta

Punkta podczas Ziazdu Ichmciow Panow Rokoszanow w Warszawie d: 18. 8bris Ao. 1697.

1. Xiąze Imć de Conti proclamatus, alias potwierdzony.
2. Deputatow do Xcia Imci obrali cum denuntiatione et invitatione.
3. Commissarzow do liczenia Pieniędzy, ktore na odebranie dano dispositioni Xcia Imci Prymasa, y Imci Pana Marszałka Rokoszowego.
4. Deputatow ad Pacta Conventa, approbowano tych, ktorzy ante Scissam Rempublicam byli mianowani; inquantumby zaś ktorego nie było, Consiliarij Rokoszowi Supplere maią, non præcludendo zadnemu Szlachcicowi drogi przymowienia się do nich, a præsidere maią, Imć P. Podkomorzy koronny, y Imć P. Marszałek Rokoszowy.
5. Posłow wysłać do Krola Imci Francuskiego, pro Subsidio, y zeby z nim także Pacta pisać, y prosić aby ie poprzysiągł, przykładem za Henryka.
6. Pisanie Pact w Niedziel Cztery præfixum, mieysce zaś præfigere ma Xiąze Imć Prymas, onym.
7. Pospolite Ruszenie w rękach Xcia Imci Prymasa y Imci P. Marszałka Rokoszowego zostawiono, Rothmistrzow zas zeby Woiewodztwa sami, obierali sobie.
8. Do Imci Pana Podkomorzego posłano, zeby Diploma Xciu Imci de Conti wydał, inquantumby zaś wzbraniał się, zeby Imc Pan Marszałek Rokoszowy go wydał.
9. Demollitio Portæ Triumphalis Varsaviæ, to tylko mowa była, ale non conclusum, bo wiązanie hucusque stoi.
10. Przeciwko Panu Brantowi poyść concluserunt, ale nie wszyscy.

Connotacya Woiewodztw, ktore były.

Z Woiewodztwa Wielkopolskiego Chorągwi No. 5.

Z Woiewodz

Z Woiewodztwa Leczyckiego, Chorągwi N°. 3.
Z Woiewodztwa Rawskiego, Chorągiew N°. 1.
Z Woiewodztwa Sieradzkiego, Chorągiew N°. 1.

Inne Woiewodztwa, przez posłanych Posłow, osobliwie Prowincya Małopolska, y W. Xięstwo Lit., na ktorym poparciu Elekcyi in campo Electorali między Okopami, ci Ich MM. PP. Senatorowie byli:

Xiąże Imć Primas Regni.
Imc Xiądz Biskup Lucki.
Imc X. Biskup Kijowski.
Imć Pan Kasztellan Kaliski.
Imc Pan Kasztellan Leczycki.

Gdzie Xiąże Imć Prymas lætitia maiori, ex Campo Electorali abiisse, quàm adesse fassus est, uznawaiąc ze Divina providentia, wszytkie ordynowała rzeczy, albo że Spiritus Sanctus znać ferebatur Super hunc campum, iż zgodnie Vota proclamârunt, choć paucorum Xiążęcia de contego.

Imc Pan Kasztellan Kaliski, Summam Panegyrim Xciu Prymasowi oratione sua explanavit, dziękuiąc: ze constanti affectu, nie tak, iak udawano, zeby miał in aliam partem inclinare, pro Libertate stawał.

Posłowie do Xcia Imci de contego, ex Senatorio Ordine, ci byli: Imć Pan Wda Kijowski, Imc X. Biskup kijowski, Imc P. kasztellan Kaliski, Imć P. Podkanclerzy W. X. Lit. Imc P. Koniuszy Liew, Imc Pan Straznik Litewski.

Na OO. Jezuitow, y OO. Piarow, zbyteczne były akklamacye, ratione pisanych Panegyrikow Xciu Saskiemu, na Wiazd do Warszawy, y ratione Oracyi, ktore podawać mieli Dyscypulom Salutandi gratiâ Coronatum Caput; takze nie mnieysze były acclamacye na Mieszczan Warszawskich, ex quo Bramę Triumfalną stawiać poczęli, race et alia

præpa-

præparamenta ad plausus gotowali, ktore w kole pewny Człowiek prezentował. Po roznych Controwersyach, na tym stetit, aby Rokosz trwał poty, poki nieukoronuią Xiążęcia de Contego; tandem horis pomeridianis, circa horam sextam roziachali się, y z Warszawy w Niedziele powyiezdzali.

Z Gdanska d. 15. 8bris. Ao 1697. Przepędziwszy cursum trzech Niedziel na Okręcie pod Oliwą, z Xciem de Conty, Generał Bartz instat o deklaracyą, radząc mu wysięść iezeli może fidere viribus sinsecus prędkiey potrzeba rezolucyi, do powrotu; metu hyemis, ktora Vltima Nbris, na niektorych mieyscach irruit, et sternit glaciem, a ztąd difficultas do przeyscia nazad. Juz tedy Baron Abbe Polignak dziś ma dać rezolucyą IchMciom Adhærentibus, ktorzy się passim rwać do niego poczynaią, sine nervo Pieniędzy. Imć P. Podkomorzy Malborski, przysłał do Krolowy JeyMci, ze gotow recedere à partibus Xcia de Contego, byle go assekurowała, ze mu to poydzie w amnestyą.

Imć P. Wda Chełminski, iuz ztąd odiachał. Francuzi na Okrętach umieraią, y przeszłego Tygodnia 20. trupow w morze wrzucili, Dziś przyszedł ze Szwecyi Okręt, posłany recognoskować, z iaką intencyą tu przyszedł Xże de Conty, asserendo, ze się protestowali przeciwko Francuzowi, ze Pacta zerwał: także przeciwko Krolowi Dunskiemu; ze go z woiennemi Okrętami przez Zand przepuścił, iesliby quid hostile miał tu tentare, obiecał się Generał ze dwudziestą Okrętami, we dwie Niedzieli, ieśli wiatr posłuzy tu przybyć.

Item d. 18. ejusdē ze Gdanska. Jeszcze sobie Xiąze Imć de Conty, nie dufa pede libero pulsare terram, czekaiąc iedynie na Woysko W. X. Lit. za ktorego przybyciem, do Malborku intendit, rezolwowawszy się, satius occumbere, anizeli sromotnie retrogredi; iuz tedy y Pie-

niądze

nigdze, tak do Korony, iako tez do Litwy rozdaie dla Woyska.

Relatio Potrzeby, cum Domo Sapiechana

d. 18. Nbris 1700.

Kiedy ruszywszy się z pod Lipniszek Woiewodztwa y Powiaty, w Olkiennikach 13. ejusdis stanęły; Supervenit nazaiutrz Jmć X. Biskup Wileński, cum mediatione od Jch Mciow PP. Sapiechow, ktorzy nie czekaiąc skutku tey medyacyi, tegoż dnia ruszyli się z Wilna, maiąc ognistego Ludu w Raytaryi, Dragonij y Piechocie, circiter Tysiąc, Dział duzych ośm, Jazdy Polskiey, Tatarskiey y Woloskiey, Tysiąc kilka set, Szlachty zaś Szesc Chorągwi, Sub titulo Woiewodztwa Wileńskiego, Bractawskiego y Kowinskiego Powiatow, ktorych potior pars, przy Republikantach była, z ktorymi Ludźmi w osobach swoich Jchmć PP. Sapiechowie, Hetman, Podskarbi, Marszałek y Koniuszy d. 17. ejusdis, pod Karczmą Lepunską, na Grodzinskim gościencu, o milę od Olkiennik stanęli. Tegoż samego dnia, Woiewodztwa y Powiaty, w polu pod Olkienikami popisawszy się; gdy w Szyku stały, ex improviso gratum odebrały Nuntium, o zbliżeniu się Jmci Pana Starosty Zmudzkiego, ktory Kommunikiem zostawiwszy w drodze Wozy, z piącią Chorągwiami wyprawionymi Zmudzkiemi, y trzema Woloskiemi, z wielkim ukontentowaniem wszytkich in tempore utili przybył. Interea Jmć X. Biskup Wileński, od Chorągwi, do Chorągwi ieżdżąc, Woiewodztwa y Powiaty witał y gnym serio perswadował media Pacis. Od ktorych odebrawszy Punkta Pretensionum Krzywd Rzpltey, Jm X. Zgierskiego, Suffragana Wileńskiego, Sekretarza W. X. Lit. Jm X. Szaniawskiego, Scholastyka Wileńskiego, tegoż dnia delegował do Jch Mciow PP. Sapiechow, obligując onych per Sacra et Civilia, żeby sine cæde fraterna zgodzić się chcieli, ktorzy Prataci w szyku stoiących Jch Mciow PP. Sapiechow nalazszy, gdy te Punkta publice

donie

donieśli; indifferens Responsum bez nadziei zgody odebrali: A tym
czasem Ludzie Jchmciow PP. Sapiechow, Pachołkow od Pospolitego Ru-
szenia, na czatę wysłanych tegoż dnia, iednych żywcem pobrawszy,
drugich pobiwszy, acriter exacerbarunt Nobilitatem, tak dalece: że
Xiąże Pułkownik y inni Officyalistowie, niemal przymuszeni od
Woiewodztw y Powiatow, S. to. Ptentis, o czwartey godzinie z pułno
cy, ruszywszy się z mieysca, y dobrą milę Lasem przeszedszy, zbliżyli
się ku Jchmciom PP. Sapiechom, stanąwszy w polu długim y szerokim,
ktorzy ex adverso, gdy się o godzinie ośmey pod lasem uszykowali, ogni-
sty Lud in Corpore lokowawszy, y Szpanszereytami zarzuciwszy się, è con
tra Woiewodztwa y Powiaty Szykiem, maiąc in Corpore Piechotę ze cztere-
ma Działkami, odważnie ku nim postępowali, wyprawiwszy Straż pier
wszą przed sobą z kilkanastą Chorągwi Xiążąt Jchmciow Wiśniowieckich
y Zmudzkich, pod Commendą Jmci Pana Pocieia, Strażnika W.X. Lit. oraz na
ochotnika uderzywszy w kotły, ktory z pod Chorągwi Szlacheckich w zna
czney liczbie wypadszy, blisko godzin trzech uciemiężyli się, fortunato eventu,
bo lubo się strzelali dużo wzaiemnie, iednak niewiele z Strony Republi-
kantow zabito, ktorym ochotnikiem chciano od Lasu Jchmciow PP. Sa-
piechow z Woyskiem wywabić, w pole, ale oni trzymaiąc się mordicus
przy tym forteli, gdy z Armat poczęli dokuczać Szlachcie, uderzyła
pierwsza Straż Pospolitego Ruszenia na prawe Skrzydło Jchmciow PP.
Sapiechow, y przełomała za posiłkiem Woiewodztw y Powiatow stoiących
w lewym, skrzydle, ktore goniąc Adversarios, tak się narazili, na arma
tę, że musiały nazad cofnąć się. Interea Jmc P. Starosta Zmudzki, y Jmć
P. Strażnik, z pierwszą Strażą tył od Lasu wziąwszy, poczęli mocno na stępo-
wać, a fronte zaś Infanterya Xiążąt Wiśniowieckich, także prawe skrzydło
Woiewodztw y Powiatow z wielką rezolucyą potykaiąc się, y na ogniśty
Lud nacieraiąc, wstępnym boiem, niemal godzin ze dwie biwszy się, tłumem

ogarnęli

ogarnęli zewsząd przeciwnych, tak dalece; że nie mogąc daley bronić się
Jmć Pan Hetman, Jmć P. Podskarbi, y Jmć P. Marszałek, z domową assystencyą swoią, z Jmć Panem Kotowiczem, Marszałkiem Mozyrskim, Panem
Boryczewskim, uchodzić musieli, ut supponitur ku Wilnowi; A Jmć Pa
Koniuszego, z Jm Panem Woyną Starostą Bractawskim, z P. Jordanem, z P.
Poniatowskim, P. Hamerem y P. Kurowiczem, Rothmistrzem Piechoty Węgier
skiey, z Raytaryą, Dragonią, Działami, Piechotami, y wszytkim Ludem
ogniystym zywcem wzięto. Wozy, Konie, y wszelkie magazony, in praedam
Wołoszy ceserunt. Inter praecipuos z Strony Sapieżynskiey, zabito –
Jm Pana Bokuna, Brata Rodzonego Jm Pana Podskarbiny W. K. y drugich
niemało, Sług, Towarzystwa, Wołoszy y Tatarow, iednych pozabijano, dru
gich poraniono, de numero et titulo, ieszcze non constat. Ex parte Repu
blikantow, circiter 300. na smierć zabito, totidem lethaliter porażono,
znaczniey zaś wszyscy illasi. Co większa y ci, którzy Suspecti byli, de in
clinatione ku PP. Sapiechom mężnie stawali. Która Utarczka od godziny
ośmey zrana, aż do pierwszey z południa incessanter trwała. Potym na
zad do Olkienik Republikanci wrocili się cum Victoria, prowadząc z
sobą tak znacznych Więźniow, kilka Kornetow Raytaryi, Dragonij, Pie
chot y Armat Sztuk ośm, niemal szturmem dobytych.
Pro Cronide, notandum: że Xiąże Jmć Marszałek Nadworny Litewski, z
drugiemi Jch Mciami prowadząc Jm Pana Koniuszego, wstąpili do Jmci
Xdza Biskupa Wileńskiego, stoiącego w Klasztorze OO. Franciszkanow, kto
ry gdy do nich wyszedł, Jmć P. Koniuszy zsiadszy z konia, chciał z Jmcią
conferre, y podobno Immunitate Ecclesiastica asekurować się; ale Szla
chta z dobytemi szablami wzuciwszy się, o włosek go niezabiła, że na
koniu wpadszy, musiał z Xiem Marszałkiem, y z drugiemi Jch Mciami
do Miasteczka iechać do gospody Xięząt Jchmciow; na którą kilka razy
Szlachta turmatim nachodziła, okna y drzwi wyrębuiąc, chciała go ko:

nieżnie

Konie fo. 245.

Ardenti quidquid mundus sub Sole tuetur
Omne meo genitum subjacet Imperio.
Corpore contectus vidui Reparator Olympi,
Debuit ipse meo subdere colla jugo:
Invictum duro nec gnarum cedere lætho
Vici: deq; Deo clara trophæa tuli.
Ergo supra tollam, victrices Sidera Laurus,
Sic Mors, iam non mors, sed Deus alter ego.

+ + +

Quid liceat, dùm cuncta negantur?
Panien nie trzeba w ich Panienstwie tykać,
A do Wdow Mtodych, ani się przymykać!
Mzatek, Mniszek, Panie racz zachować!
Kogoz u diabła, będziemy miłować!

Epitaphium

Wielkiego Zołkiewskiego, kawalera Polskiego, na Marmurze wyryte, ktore extat huc usq; w Wołoszczyznie.

Deo Trino et Vni / Hospes / si Christianus huc accedis, pro Christi fide, vitam non deneges, / si Paganus venis, lapidi huic non invideas / Quisquis es / quàm dulce et decorum est pro Patria mori / ex me disce. / Stanislaus in Zołkiew Zołkiewski, Cancellarius Regni, Supremus Exercituum Dux, Barensis, Camenensis, Javorovienſis Capitaneus. Post perpetuas de rebellibus Cosacis ac Tartaris victorias, actos de subjugata

Moscho

Moschovia triumphos, / post gubernata egregiè, quà bello, — quà pace Pacta / dùm fortiter cùm Turcis ac Tartaris dimicando occubui / Vos meo sanguine conspersi Campi, / debitæ in Deum, Patriam felicitatis fideles, perennis memoriæ estote Testes.

Bankiet niepospolity.

Były wilcze pasztety, y kiełbasy Liśie
Parę żab Spikowanych, na głębokiey Miśie.
Zwierciadło do rosołu, z chrząnem barskie mydło,
A do ostrego pieprzu; wyrwanty y Szydło.
Obuch kwasno z Sieradzka, Skowka z fordymentem
Stary Pułak z oliwą, Buzdygan z cymentem.
Dzwona z kół potłuczonych, y dyszel skrobany
Grzbiet z sadnistego Szkapy, pieprzem posypany.
Trupia głowa z imbierem y gnaty kobele
Grzywa, ogon, kopyta, w owsianym popiele.
W Barszczu z czosnkiem Latawiec, y ogony smocze,
Na krzyz plecione z węzow Gorgony Warkocze:
Salamandra pieczona, czarno krokoćica,
Smolno Sęki, y z wapnem smazona zywica.
Z Pieska zwiędłe piskorze, w Litewskiey boćfinie,
I ćiasto iedno przed psy, a drugie przed świnie.
Motylice z pluskwami w gorczycy wierćiane
I swierczki z Stonogami, na post przesalane:
Szołdry z udow komorzych, y wątrobki musze,

A sier=

A śierszenie w korzennej zaprawione Jusze.

Nietoperze duszone, y Sowie Frykasy,
Krecie Sadło spuszczone pięknie dla okrasy.
Wroble Jayca pieczone, chrząszcze do podlewy
Pieprzem, czosnkiem, cybulą, krasone cholewy.
Siekanina z Szczeniecia, Kocie do Sałaty,
Z krypciow Goralskich Stare, przypiekane łaty.
Psi bigos z kaparami, na zimno robiony.
Skok zaiączy z cybulą w oleiu smazony.
Kuropatwa pod wiechcie, wroni nos z powidłem
Sroczy ogon z bocianim, przypiekany skrzydłem.
Broda Zydowska w Misie, kaszą popluskana,
Przy niey Punkta Niemiecką, iaycami wytkana.
Wąsy z smarkocinami, Tabaką posute,
A dla smaku w gnoiuwce, cztery razy myte.
Kożi bob do rosołow, wędzone brodawki,
Babski kołton z gnidami, dano do zabawki:
Z młodych zab galareta, glisty na Sardele.
Na pułmisku zaprawne, Stare żądło pszczele.
Wilcze zęby na wety, Jastrzębie pazury,
I gołębiego mleka, Tureckie farfury.
Swinie masło, Ser z wieprza, zołwiowe kraianki,
Z Starego dębu zskory, przypiekane grzanki.
Z młodych olszyn iagody, z ciernia cierpkie śliwy,
Z Starych swierkow Daktyle, wszytko diabeł dziwy.

Casus

Casus Cyrulicki, ktory się w kuracyi trafił.

Niepośledni Cyrulik, ieden w swoiey Sztuce,
Swego cwiczenia Vczniа, chował w tey nauce.
Bo iako on sam Praktyk był w tym z każdey Strony;
Tak y ten we wszystkim był od niego cwiczony.
Trafiło się raz: ize ze Wsi nie zdaleka
Po Magistra od chorego przysłano człowieka:
Było rano; więc posel prosił, co poń iedzie,
Siaday Waszec, będziemy w Domu na obiedzie.
Ale ten iak nie wiele swiadomy podrozy
Nie śmie w drogę: iezli wprzod brzucha nienałozy.
Więc mowi Zonie, Pani: dayćie mi sniadanie
Zgotowac; a owemu Posłancowi Panie:
Proszę, bądźćie cierpliwy, az Lekarstwa zrobię;
Ktore więm będą dobre chorego Osobie.
Maistrowa, ze sniadanie wskok Sporządzić chciała,
Oplukawszy wieprzową kiszkę, piec kazała.
Kucharka wziąwszy kiszkę, y poszła do kuchnie,
Naprzod by się paliło, na ogien podmuchnie.
Wody na misę wziąwszy, kiszkę opłukuie,
A ścisnąwszy garść, to ią wepchnie, to wyimuie.
Z pierwszych palcow zrobiwszy oko, kucharczysko
Kiszkę ślizgaiąc tam, sam, sprawuie igrzyszko.
Naostatek wspomniała, iak iey miło bywa,
Kiedy iey w inszym mieyscu chechle kiszka zywa.
A rozkumosiwszy się, na tym rzecznym oku,
Podniozszy nogi; z kiszką pospiesza do kroku.

Więc się tam lepiey ową kiszką delektuie,
Niż kiedyby ią iadła, gdy ią nią miłuie.
I gdy się iuż naciesży, chciwie iak się dało
Prysnie kiszka, ze w rzęku tylko łęs zostało.
A tam wszytka uwięzła, gdy iey dobyć chciała,
Chcąc wyiąć, iak nayprędzey, daley ią wepchnęła!
Dziewkę zasmuciło, nie mniey tak dalece:
Że nieskończyła dzieła swoiey kontentece.
Snadz to było w Krakowie, mięsnych iatek blisko,
Kupuie kiszkę, nieśie, co wskok na ognisko.
A piecze iak nayprędzey, upiekszy przynosi,
Stawia na Stol, Maistrowa Męża swego prosi
Na śniadanie; ten ziadszy, iedzie gdzie proszony,
Aby się dobrze działo w Domu, prosząc Żony.
A tam do Pacyenta iak skoro zawita,
Paroxysm zrozumiawszy; o zdrowie się pyta.
Spodziewa się też dobrey za pracą zapłaty,
Bawi przy nim przez trzy dni, niespięszając do haty.
Kucharka zaś nieboga, przez rożne sposoby
Radaby z kroku pozbyc tey kiszki wątroby.
Nie śmie się tego zwierzyc dla wstydu nikomu
Nie maiąc pousałey kompanki w tym Domu.
Tylko się zwiia, kręci, przysłoniwszy oczu,
Tam ią mocno rozpiera niechce puszczać moczu.
Słabość na Dziewkę bije, y gorączka piecze,
Pani widząc, ze chora; idz się ukłać, rzecze.
Patrząiąc ze gorączka w niey się rozmnożyła,

Poźle

Pośle owego Vczenia, aby krew puściła:
Ten przyidzie, pyta: Zośka, coz ci się to dzieie!
Puść krew! widzęś w gorączce, aza ci zwolnieie!
W pulśie alteracya, z iakiż to przyczyny!
Wiedziałby był, gdyby był sięgnął do chudziny.
Bo tak iey była spuchła, gdyż ią rozpierało
Schając że to tam przez gwałt, gdzie nie należało.
Więc na nię naszczpuie, powiedz co cię boli,
Trzeba zabiec, nie daiąc gorączce powoli!
Bo iako gorę wezmie, a poda malignie,
Smierć za nią będzie pewna, że się tylko mignie.
Teraz łatwoć poradzic, bo Cyrulik w Doma,
Dziewka chce iuż powiedzieć, tylko że się sroma
Wyiawić; co zrobiła; ten że po niey widzi,
Że coś smiesznego, kiedy powiedzieć się wstydzi.
Nuz w prozbę: moia Zosiu! powiedzże, wszakże tu,
Wiesz że przed przez Cyrulikiem, nie taią sekretu!
Ja też ciebie nie wydam, zachoway mnię Panie!
Wiesz też, aze mam z tobą dobre zachowanie!
A Dziewka: y ia cię tez kocham z szczerey duszę
Żeś obiecał nie wydać; toć powiedzieć muszę.
Ongi, gdy Pan odiezdzał, Maistrowa mi dała
Kiszkę piec na śniadanie, bym się pośpieszała
Przykazuiąc; a ia tez iak nayprędzey chcący,
Kiszki zaś gdzie położyc przed psem niemaiący;
Wzięłam ią między udy stoiąc w rog ogniska,
Składam ogień, a dmuchąm pod te mokre drwiska.

W tym

W tym pies na kogoś szczeknął, iam się przytuliła
Do ogniska zląkszy się; kiszka się wemknęła
Gdzie iey nie należało? a gdym dobyć chciała,
Nie chciała wyiść, tylkom iey kawałek urwała.
Za inszą kiszkę w iatce dałam Czeski, bo tu
Pewniebym okrutnego nieuszła kłopotu.
Jeszcze mnię urągali Rzezniczkowie zdraycy,
Czy niechciałabyś kiszki, co to wespoł z iaycy?
Juzem tedy pedziała, więc ćię proszę o to:
Niechcieyże mnię osławiać Stásiu moie złoto!
A gdy mnie poratuiesz w tey moiey przygodźie
Będźiesz miał, iak sąm myślisz sobie o nagrodźie:
I kiedy iuż tę kiszkę wyimiesz co mię biedźi,
Wolnoć będźie twą włożyc, gdzie wątrobna śiedzi.
Vśmiechnie się on Vczen, y rad tez po trosze,
Będźie darmo? na cobym straćił ze dwa grosze.
Wziął Instrument włozył iey, a gdy rozluzuie
Bramę; lubo z boleścią, ále wnet wyimuie.
A w tym zdrowsza Kucharka, z onego Fleitucha
Jak tylko ona kiszka wyleciała z brzucha,
Vwinął w papier Vczen, praktykę z wątroby
Chcąc Maistrowi pokazać; nie mieniąc osoby:
Aze mu Pacyenta takiego wierzono
Trudno miał ziawic Imię, gdyz go zaklinano.
Rano szedł gdzies ná Miasto, Pani do kośćioła,
Kucharka w Rynek, a Dom prawie pusty zgoła

Został

Został; tylko Dziewczyna, ktora od posługi
Była Pani Maistrowy, a pies przy niey drugi.
W tym Pan przyiezdza głodny, nieiadł iakze wczora,
Szuka ieść, aleć widzi zamknięta komora.
Poyzry na okno, alić wałek uwiniony
W papier, mniema by plaster od Vczniá zrobiony,
Wziąwszy rozwiia, aże kiedy przyidzie na nie,
Widzi, kiszka, y mowi: zdarzył Bog sniadánie!
Każe Dziewczynie przygrzey, bo widzę pieczona,
Przygrzała; a on iedząc, mowi: trochę Słona.
Dobrże tak! wszakże iemu była obiecana,
Niechybiła, on ią ziadł, choć czwartego rána.
Poszedł potym ná Miasto, bo miał chorych wiele
Na swoiey kuracyi, a Pani w Kościele
Skończywszy Nabożeństwo; do Domu przychodzi,
Każe obiad gotować dobry, iak się godzi.
Pan się też z onym Vczniem zeszedł kędyś w Mieście,
Powiada mu iak służył tu pewney Niewieście.
Jaki miał Casus y iak, począł w tey Praktyce;
Nie tu w Mieście, ale tam, aż ná Retoryce.
Ják dla wstydu do Miásta przywieść iey niechciano,
Jeszcze z okolicznością mnie tam zawołano.
Smieszny Casus, iáko mi powiadali Sami:
Że tam Dziewka tancuiąc w Karczmie z Parobkami,
Jak strudzona przyszedszy do Dom twardo spała
Że iey łeto, y co zrobił, wcále nie wiedziała!

Lezała

Lezała wznak na piecu, a przy kraju prawie
Kolana postawiwszy; Dzieci zaś po ławie
Biegaiąc; kiedy się iey Suknie odchyliły,
Jakiesik pod koszulą oko obaczyły.
Jeśli sobie zartować, coz to iest na świecie?
Ma dwa ok Zoska w głowie, a u dupy trzecie!
Ale iey go zatkaymy, chociaż pakułami
Kiedy śpi, niech tym okiem nie patrzy za nami.
Drugi rzekł: wezmyi kiszkę, a tam iey wepchniemy
By na nas nie skarżyła, ze swywoluięmy.
I to iey wyrządziwszy; ze snu się porwała,
Prawica, czuie ze iey do pęka dostała:
Chciałać ią nazad wywlec, lecz słabe lelitko
Vrwało się kawałek, tam zostało wszytko.
Nieszczęsny kazus miałem, y nie bez tęsknice;
Jzem musiał zaglądać, do tey pługawice.
Rzekł Maister: ale ia się cieszę z tego wcale
Że Pacyenta mogę wierzyć poufale.
I chocbyś iak naywięcey tam zarobił sobie,
Jżeś dobrze postąpił, daruię to tobie.
W tym przychodzą do Domu, gdzie iuż stół nakryli,
Zasiedli do obiadu, skoro go skończyli:
Pokaż mi rzecze Maister: mity Stanisławie
Kędy masz ten dokument, coś to miał w swey sprawie?
Tu na oknie w papierze leżał Dobrodzieju!
Westchnie Maister! iam go ziadł, psubracie złodzieju!

Aczy

A czy niemogłześ lepiey chować swoiey Sztuki?
Poczekay, przepłacisz mi to, od takiey nauki.

Apostrophe Kaznodzieyska do Ludzi.

Mowił raz Kaznodzieia na swoim Kazaniu;
Że Wam Ludziom nic po tym usilnym staraniu!
Ot Ptaszkowie Niebiescy, ni sieią, ni orzą!
A wzdy się dobrze maią, za pomocą Bozą.
Chłop to słysząc, powiedział: więc też diabła maią;
Gdyby nie nasze brogi, z ktorych wymykaią.

List wolny od Rzemiesła.

Wszytkim wobec komu się iedno wiedzieć godzi,
I do kogo to moie pisanie przychodzi:
Ktoregokolwiek Stanu, wiadomo Wam czynię
Tym pisaniem; żem wygnał tę parszywą Swinię.
Kędy będąc, nigdzie się dobrze nie zachował,
U mnie za kilka Niedziel, naczynie popsował.
Przyszedł do mnię iako Lotr, w Zupanie odartym,
Oyca nie miał iako żyw, iest własnym bękartem.
Kędy służył, kijem mu dawano za myto,
Matkę iego trzy razy u prętierza bito.
Wychowanie takie miał, iako się urodził,
Wszytko w Browarze legał, albo Dziady wodził.
Vkradszy kęs Rzemiesła, wędruie po świątu,
Nie godzien, tylko wiśieć, albo w ręce katu!

Koniec d. k. 154.

Obłudny

pocznij na drugiej stronie

Rybki iakie. v. Sledzie smazone.
Jarzyna. iaka.

we Wtorek. Zur.
Buchty Tatarczane.
Rybki iakie.
Kapusta.

we Srodę. Piwo grzane v Zur.
Paluszki, albo płatki z olejem.
Rybki.
Jarzyna.

we Czwartek. Zur.
Rybki.
Groch odłużany.
Jarzyna.

w Piątek. Piwo grzane, albo polewka.
Grzybki kwasno.
Kasza Tatarczana.
Kapusta.

w Sobotę. Piwo grzane, albo Zur.
Kloseczki z makiem.
Jarzyna.

Buchty Tatarczane.
Jarzyna.

na Wieczor Zur?
Kasza Jaglana.
Stokwisz.
Jarzyna.

na Wieczor. Sledzie z octem
zaprawne, y Rydze.

na Wieczor Zur. albo polewka Grochowa.
Sledzie smazone.
Kasza Tatarczana.
Jarzyna.

na Wieczor Sledzie.
Kapusta surowa z octem zaprawna.

na Wieczor Sledzie
Kapusta, octem zaprawna.

Obłudny, chytry, głupi, zgniły y leniwy,
Złość każdemu wyrządzić! zdrayca niecnotliwy!
Oberze się iak świnia ustawnie, aż bluie,
Kiedy pocznie co robić, każdą rzecz zepsuie.
Dla tegom mu naczynia, nie dał więcey psować,
Bo ukradnie gdzie może, Szkoda go y chować!
Więc każdemu nie radzę, puszczać go do Domu,
Bo rzadko gdzie niecnoty, niewyrządzi komu!
Boday żaden cnotliwy, nie miewał z nim Sprawy,
Gdyż ná wszytkim niecnota, niegodzien y strawy.

Sprawa w Osieku

Osobliwa w Osieku Stała się Nowina, Zginął Kiernoz Burmistrzowi, a Woytowi Swinia.
Pozwali się do Sądu, Staną Obie Strony, Kłopotu było nie mało koło Marchy ony;
Woyt Samotrzec poprzysiągł y z swoią Osobą, Zeznał; że Kiernoz winien, bo ią pchał przed sobą
A gdy się tak sprzeczaią mocno Strony Obie, Padł Dekret, Swinia winna: niosła go na Sobie.

Nowy artykuł prawa

Gdyby kto Psa przy Domu,
Powinień zań Trzy Lat szczekać,
Gdyż y o tym w Cechu radzą:
A kiedy Chłopa zabiie,
Między Cnotliwemi chodzi,
Przetoż dla biedney Sobaki,
Kto zabiie cudzą Sukę,
Zabił; iakokolwiek komu,
Albo też z gardłem uciekać.
Rzemiosła robić nie dadzą.
Iak drugi cnotliwie żyie,
Nic mu to w oczy nie szkodzi.
Muśi bydz Artykuł taki:
Niechay ią całuie w kukę.

Dyspozycya Porcyi sub tempus Quadragesimæ in Ao 1722. w Krak.

w Niedziele ná Obiad. Żur.
Groch odłużany.
Karpik, albo Szczupaczek.
Rzepa, albo Kapusta.
w Poniedziałek Żur zabijany
Makaronik z ciastá.

na Wieczor. Żur z grzybkami.
Stokwisz.
Kasza,
Prazuchy z Oleiem.
na Wieczor Żur.
Sledzie Surowe z Cybulą.

Rybki

vide 1o eod. recto

deff. nie pis.

XII.

Wstyd go było się wiiawić Przed Klorydą z tą słabością 155.
Wolałby był zmiąć strawić, Albo się udawić Kością.
Lecz na koniec on az sama Gdy iey przystąpił rozsądek,
Postrzegła skonfundowana Ten w Lisandrze nieporządek.

XIII.

I wyrwawszy mu się zrzyku Rzekła: pokaż z zalęknienia
Będziesz mego zły człowieku Tryumfował bez baczenia.
Nie rozumiey żebym ci to Tak prędko zapomnieć miała,
Drugi raz znaydziesz zamkniętą Izbę, kiedy będę spała.

XIV.

Pomiechranych zatym stroiow Poprawiwszy u zwierciadła
Poszła do inszych pokoiow, A Klamka za nią zapadła.
Lisander też drugą stroną Jako szermierz z przegranego
Poiedynku, z zawstydzoną Twarzą, szedł do Domu swego.

XV.

Tamże w gniewie nierozsądnym Furyą wszystkę obraca,
Na swego comu tak Kingbrnym Był w miłości postugacza.
I wziąwszy brzytwę chce na nim Wstydu swego pomsty szukać,
Ale go wprzod przed karaniem Chciał tak złaiać y wyfukać.

XVI.

Zaśtko ciała nieuczciwa Inietysko swym imięniem
Lecz samą rzeczą wstydliwa A także to z pomysleniem
I wolą naszą się zgadzasz, Takąż to w tobie nayduiem
Życzliwość, także nadgradzasz To, że cię tak pielęgnuiem.

XVII.

Gdy częstokroć nic po tobie Wieszże cię sam bies budzi

A obu

A obumierasz iák w grobie Gdy z tobą Pan chce do ludźi:
Poydz pod brzytwę bo do czego Nie wiem się ten Sługa godzi,
Ktory nie po Pana swego Lecz po swoiey woli chodźi.

XVIII.

Iuz żelazo ręka mśćiwa Kładła na szyię grzesnika
Lecz go w tym pamięć y żywa Piękność Klorydy przenika,
I nabawia tą uwagą Ze swe ciało lubo winne
Zarażić tak srogą plagą Iest to poyść ze dzdzu pod rynnę.

XIX.

Był tedy kontent tą razą Dać mu ostre napomnienie
Trąćiwszy go trochę płazą A on mu też polepszenie
Przyrzekł; y ze w posłuszenstwie Swym go więcey nie zawiedzie
Iże Kloryda o męstwie Iego, upewnioną będźie.

XX.

Serca swego zatym ranę Lisander chcąc prędko zgoić
I Klorydy zturbowane Myśli także uspokoić,
Nizeli noc dźien spędziła Pioro w drzącą ręke bierze
I ten do niey List posyła Odnawiaiąc z nią przymierze.

XXI.

Bogini na ktorą poyzrzec Nie widzę w sobie godnośći
Przed ktorą ze wstydu umrzeć Trzebaby według słusznośći:
Iuz mnię teraz nie surowość Lecz twa dobroć konfunduie
Na ktorą ma niegotowość, Dekret mi w sercu feruie.

XXII.

Zaday karę poddąm się iey Iako ieno zechcesz sama,
Tylko mi nie trać nadzieie Ze mozesz bydz przeiednana:
I niech ći powięm bez winy Ze twey Łaski podarunek
Częśćią tez z twoiey przyczyny Odebrał mi zły trefunek.

XXIII.

Iak Zołnierza gdy zbyt długo Na podsłuchu dniowey zorzy
Czeka stoiąc nizli drugą Straż zawiodą; Sen więc zmorzy;
Tak y we mnie przytrzymana Chęć ktora się rzadko kładła,
Nakoniec sfatygowana W samey potrzebie z nog spadła.

XXIV.

Albo iak więc wycwiczony Krasomowca pamięć zartką
Nagle straci zalękniony Przed iakim wielkim Monarchą.
Takem y ia niewięm iáko W tym co ma szczęsliwość czyni
Popisał się ladaiáko, O ma śliczna Monarchini!

XXV.

Z sercem iáko rospalonym Węglem chodząc bez przestanku
Ktozby w miłość obnazonym, Spodział się był kiedy szwanku!
Mogłoz to bydz w mysli moiey Zeby tak szczerego ognia,
Iuz u forty Laski twoiey Zgasnąc mi miała pochodnia.

XXVI.

Bo samo na ćię wspomnienie I na twoie przyięmnośći
Wzrusza we mnie przyrodzenie I wznieca ognie miłosci.
I teraz gdyć to pisanie Pokorę mą ma wystawić
Poczuwąm się w takim stanie Ze nie masz co we mnie ganic.

XXVII.

Dla tego będąc kochania Wiadoma we mnie wiernego
Bardziey mnię ulitowania Godnym sądz, niz gniewu twego,
I nie zostawuy w niesławie Lecz choc na zart ieszcze uśniy
A ieslić się niepoprawię, To mi zaraz szyię utniy.

Replika na to:

A moy miły Braćie, o coz mnię ty prosisz,
I Sąmeś iest Wiśielec, y Wiśielca nośisz.

Gad.

Gadka.

Jedna Matka trzem Corkom, gadkę tę zadała,
Coby rosło nayprędzey, y zgadać kazała.
Pierwsza rzecze: iz konop, druga tego przała,
Twierdząc iz Wierzba, czegom raz doznała.
Ostatnia rzecze: Siostry! Same to uyzrzyćie
I ná mey śię powieśći, więm, nie omylićie.
Onegday mi Xiądz Pleban, dał coś w rękę wnocy
Slepe, słabe, maluskie, nic nie miało mocy:
Tylkom kęs potrzymała, wnęt śię w gorę wzniosło
Twarde się uczyniło, y długie urosło.
Pochwaliła naymłodszey Corki zdanie Matka,
Ze się naylepiey od niey, wyiawiła gadka.

Gadka druga.

Dwoyga Ludźi do iedney potrzeba zabawy,
Z ktorych ieden na dole, pilnuie swey Sprawy.
A ten przecie na spodzie, bardźiey cierpieć muśi
Bo go zwierzchni robotnik niepomału duśi.
Spodni nogi rozkłada, a zwierzchni ie śćiska
A zadkiem ná przemiany y ow, y ten ćiska.
Zwierzchni mocno popycha, az śię z dziury kurzy,
Lecz dziura tym przestrzensza, nim w nię pcha naydłuzy.

Nagrobek Kuśia z lamentem.

Kuś umarł: kpi w śieroctwie, a coz będą czynić,
I ktoregoż o tę śmierć będą Boga winić?
Parki nielutośćiwe okrutne Boginie!
Czy nie wiecie, ze z Kuśiem oraz swiat zaginie.

Mogli

Mogliście go zwyczaiem Starego Zakonu
Obrzezać, ciemnego mu nieprzywodząc skonu:
Mogliście światu taką nieśmućic żałobą
Nieśmiertelną, choć ciężką złozyć go chorobą:
Lub mendeweszki nasłać, lubo strzywić żitą
Lub Francuską chorobą, napoły ognitą.
Ale zeście sięz ostrą nan rzucili Kosą
Jednez mary Nasz Narod, y Kusia wyniosą.
Pryapie Lampsacenski, czyś spał, czyś piiany?
Nie uważał, iakie świat, przez to poniosł rany?
Żeś swoiemu Kumowi niedodał pomocy
Iniewyrwałeś Oyca wszytkich, z ciemney nocy.
Płacze Pani, Sturbista, y Kucharka Kusia,
Płacze Marynka, Dosia, Reginka, Jagusia:
Płacze Panna Hiszpanka, co sobie żiep goli,
I Francuska, co Kusia, bardziey niż chleb woli.
Płacze Włoszka u ktorey miewał dwie piwnice,
I Angielka, co do niey, nietrzeba zwodnice.
Płacze gruba Wołoszka, Polka, y co taie
Z lubości Niemka, gdy iey dotchnie męskie iaie.
Płacze Żydowka, co go bez kapturka znała,
I Ruszka, co go sobie czarami iednała.
I iebliwa Litewka, roztarchana bieży,
Rzce łamiąc, wołaiąc! tut Korol Kuś leży:
Biąc zaś w łono wrzeszczy, iakby nas powarzył,
Ktoz mi tu, ktoż w tych pustkach, będzie gospodarzył.
Płacze nakoniec zaszła starością Babusia
Pomniąc że odmłodniała, skosztowawszy kusia.

Ale

Ale nad wszytkich płacze, y łzami się dusi
Zona iego, ze Wdową do śmierci bydz musi.
Izmarłemu, miłości pokazuie tyle,
Zeby go rada w własney pogrzebła mogile.
Płacze y iey Sąsiada, zawzigtey wygody
Przypomniawszy że spolnie, z nim mieuała gody.
Więc y ći, co się z Kuśiem radzi zabawiali
I pobożną po piąći odsta lichuz brali;
Sami się tylko ćieszą, ktorych on za Bogi
Lesne stroił; do głowey przyprawuiąc rogi.
Boday się mowią złodźiey, ten z grobu nie dobył
Co y w cudzey komorze, na żywność się zdobył.
Ale niech się świat śmieie, choć osierocony
Słyszy; żeś między gwiazdy, został policzony.
Nie mogł znieść krzyku Sowiść, y myśląc iakoby
Vmnieyszyć Kraiom Ziemskim gwałtowney żałoby:
Zaniosł cię na firmament, z kąd na świat szeroki
Miłosne y iebliwe wydaieść wyroki.
Zostałeś tam osadzon za dyszel Boota
Bos tego dobrze swiadom, iak wiezdźać we wrota.
A z tąd cie posadzono wysoka przy Smoku
Zebyś się nie piął Pannie Niebieskiey do kroku:
Inaczey ieślibyście siedli bliśko siebie
Wnetby była y Kurwa, y bękarći w niebie.
A tak iuż będzie Polus tym wszytkim łaskawy,
Co po brzuchu bespiecznie, odprawuią ptawy.
A za Nagrobek wierszyk odnieśiesz maluśki
Zebata Psicha twardey dokonała Kuśki.

Epita

Epithalamium na Akt Weselny, Imci Pana Podczaszego Koronnego, z Jey Mcią Panną Krakowską D. S. Iuny w Warszawie, Roku 1704. —

Poiął rowny rownego, wziął Bękart Bękartkę,
Skurwy Syn Towiański, ta Kurwę ma Matkę.

Epithalamium Herbownemu od Łosia, Sub Stemmate Gołobok, Authore Potocki, folio 316. —

Minęły Mięsopusty, nastał Post, kto śledzie?
Jeśli nie ma inszych ryb? iada na obiedzie;
I Stokwisz niewzgardzony, ale nasza Łosia
Szedszy za mąż: zawsze ma świeżego Łososia.
Bo się ten Herbem, który Gołobokiem, zowią
Pieczętuie po Oycu, Łososia połową.
Spytacby Pani Matki, iezeli to zdrowo?
Nie warzywszy; nie pieczy? reść Rybę surowo.
Kto ma strawny żołądek, cokolwiek się zdarzy.
Nie rybę; sztukę mięsa, naytwardszą uwarzy.
Słodki Łosoś? ale coż! prędko się uprzykrzy,
Młodey Pani, dopieroż: ieśli w niey wyiskrzy.
Trudno: żeby go strawił? żołądek przymusić?
Tędy, którędy weń wszedł, narybek wykrztusić.

Na Imię Pana Podkomorzego Koronnego z Domu Bielinskiey.

Wielkie Subiectum w dziewosłąb posłano
Gdy do Berlina, Expa, za Ziep mieć chciano.
Siła nam sprawił niezgodnego czasu
Nie dziw tak bywa, przy Expie dosc hałasu

Podko

Podkomorstwoć śię iak dostało więmy
Dla czego zwać cię, ut supra wolęmy.

*

NB. Wywodźił obszernemi Kaznodźieia słowy,
Że zamężney pożądać, iest grzech białogłowy:
I chcący ten występek rzetelnie wyrażić,
Powiedział: żeby wolał dźieśięc Dźiewek złażić.

Nagrobek Posłowi Francuskiemu.

Vmarł Poseł Francuski, umarł a poczciwie,
Serce do Domu posłał, co iest w wielkim dziwie.
Polszcze naszey; to całe dostało śię ćiało,
A zaś ubogiey Litwie, ono śię dostało.

Proiekt na Krola Iana III.

Zamkniy, zamkniy farynę, Krolu Ianie Trzeći,
Zdarłeś Nas z srebra, z złota, chcąc zbogacić dźieći.
Ludźi wadzisz, szachruiesz iak Kupiec z Towary,
Honorami, nikomu niedotrzymasz wiary.
Iednakowoć bydz kupcem, nie Krolem, kupczyną
Krolowy, kupczyć Nami, a przed tym chudziną.
Nie z berłem, ani szablą, malować Was bedą
Pozne wieki; gdy Krolow, za kupcow nabędą.

Elogium Ichmćiom XX. Deputatom Krakow w Piotrkowie.

Dwoch Zakow na Trybunał z Krakowa wysłano,
Iednęmu z nich w Piotrkowie pięśćią w gębę dano:
Żeby to sławniey było, ia obszerniey rzekę
Dmuchnął mocno Olszowski xiędza szczukę w szczekę.

Xiądz

Xiądz Szczuka poszedł za łeb, iako dobry golec
A Zakowski za stołem, zrobił z gęby Stolec.
Ciesz się z takich Krakowski Biskupie Prałatow
Gdy tak pięknie częstuią twoich Deputatow:
Pytlowano ich, aż się kurzyły otręby,
Temu gęba puściła, a drugiemu zęby.
Wszak Biskupi Herb głowa reszt Wieprza obięta,
Toć z tamtąd Deputaci, muszą bydź prosięta.
O przedtym bywali Panięta.

Przydatek. W Szczucey głowie złożyła Natura kunsztownie
Oprocz policzka wszytkie Chrystusa katownię:
Więc aby była w Xiędzu Szczuce cała męka,
Przydała mu policzek, Olszowskiego ręka.

Respons na Piotrkowskie z Warszawy Gazety.

Żacy zbytkuią radzi, a Szczuki też maią,
Że Naturę, że rade zwyczaynie pływaią.
Więc prostak wielki, kto się oboygu dziwuie,
Jeszcze większy, co za to Biskupa winuie:
I Herbu Jego na swe używa Koncepta,
Własnie takim potrzebna Lisowa recepta.
W Hirkanskiey puszczy podrwił z dzikami pod dębem
Adonis, gdy śmiertelnym porażony zębem.
Szczuka że dobry golec iest tego humoru
Że cie y w Trybunale znaydzie y u Dworu.
A ty bzduro Poeto, miey zęby ná pieczy
Bo to błazen piiane kto wspomina rzeczy.

Przydatek. Sacra mięszać profanis, głupiego to Żaka
I trzebaby grubym kiiem, takiego prostaka.
Szczuka ma zdrową głowę, ale śię ty męki
Spodzieway, y katowskiey z tym Paskwilem ręki.

Excerptum obscœnum.

Prosili niegdy Iowisza Boginie
Aby męzczyznom, dał konskie naczynie:
Zyi ciesz tak, iako Amazonki zyły,
Co tylko raz w Rok, iako y kobyły.
℞. Trudnąś nąm zadał Iowiszu Quæstyą
Ia śiedm razy wnoc, ieszcze wołąm y ą!

Coś ná Kogoś.

Kto kocha bez korzyśći, y nie ma nadźieie,
Nagrody swych amorow; z tego się świat śmieie.
Złeten w swoich zapędach, y zdradliwie gośći;
Kto wie, ze nie dopędźi pozytku miłośći.
Kto śię wspina na Niebo, pewnie niedostanie,
Łatwieysza rzecz poglądać, nizeli wniść na nie.
Kto Zwierza w wodzie szuka, a ryb zaś po kniei,
Smiechu godzien, czas trawiąc płocho bez nadźiei:
Iam iest z tego Regestru, gdy kocham bez miary,
Lecz y ty, bez podobney nie iesteś przywary.
Kochamy śię choć więmy niezbyte przeszkody,
Ze nie mogą Malzenskie nas skrępować Gody.
Inszym kształtem wetować, zdami śię niegodźi,
Vkradkiem zyć miłośćią, podobno zaszkodzi:

Do tego

Do tego, nie masz iak wnisć, w te ścisłe intrygi
Skutek naszey miłości, muśi bydź na migi.
Wenera z Kupidynem, daley niechay radzą
Niech myślą o sposobie, albo nas niech zwadzą.
Tym czasem choć zdaleka rozmowa oczami
Nasza będzie, pieszczoty samemi gestami:
Lub kochać się wzaiemnie, są to Boskie dary
Tu miłość oczywista, nieuszłaby kary.
Sekretnie kochać, niewiem w ktorey uczą szkole?
Bo Miłość iako szydło, z woru się wykole:
Taić się niepodobna; iawnie kochać trudno,
Ach z tymi skrupułami, y zyć daley nudno!

Evangelium ludicrum et obscœnum.

Quidam Monachus varij coloris, frequentabat domum cuiusdam mercatoris, Ductus amore illius vxoris. Quadam nocte venit, et cœpit pulsare, Ancilla exiens, cœpit eum interrogare: Quis, quid, causa cujus rei? Ille autem respondit: ego sum Seruus Dei. ancilla aperi mihi, miserere mei. Et confestim aperta est porta ei. Monachus veniens, Dominam osculatur, Illa autem de muneribus sciscitatur; Sed mox respondit ei: Argentum et aurum non est mihi, Quod habeo, hoc tibi do, et dedit illi.
Media autem nocte, factus est clamor magnus, ecce venit Sponsus, et invenit ibi hominem, in albis sedentem, dicens: Amice quomodo huc intrasti? non habens vestem nuptialem. Ille autem respondit: Domine dilexi decorem Domus Tuæ, et locum habitationis. Iratus ergo Dominus, ligatis pedibus et manibus, misit eum in tenebras infernorvs

res: recordatus autem Servi illius nequam, eduxit illum de lacu miseriæ, et de luto fæcis, et abscissô, illi reddidit, dicens: Amice non facio tibi injuriam, tolle quod tuum est, vade in pace, et amplius noli peccare. Ille autem exiens foras, flevit amare, et exclamavit voce magna dicens: justum deduxit Dominus per vias rectas, et ostendit illi Regnum Cælorum.

Citatio Jocosa.

Nos Publici Potatores, Scyphorum Sectatores, Pocillatorum Filij, nec non peccatores voluntarij, Mulierum Seductores, Vetularum Condemnatores, Puellarum Conservatores, Tibi NN. mandamus, ut ad locum Nostræ Residentiæ, à positione præsentis Citationis, unius momenti personaliter peremptorieq; compareas. Ad Instantiam optione bibentis Bacchi, assistenteq; Venere, Servienteq; Orpheo, et adstante magno Catone, sub pœna fornicationis Trium Vetularum, et ambabus manibus teneri magnum Scyphum, usq; ad Decimum Rictum et Vigesimum vomitum. Cum si aliter feceris, Indignationem Pulchrarum Virginum habebis, et perpetuâ infamiæ sobrietatis condemnaberis. Datum in Domo Publica Potatorum, omnibus dormientibus. Nobis autem Vigilantibus, media nocte.

Citatio Secunda Jocosa.

Bibulus Comes in Sklep et Piwnica Wypijalski, Beczkoviensis, Antaloviensis, Garncowiensis, Sklenicoviensis, Kieliszkoviensis &c Capitaneus. Tibi Nobili NN. Majori Natu, cum Germano profratre tuo, de persona Bonisq; tuis gnaliter oibus, mandamus ut coram Nobis Judicioq; Nostro Potatorio. Ad Instantiam Gnosi NN. Wszedzimacki, Instigatoris Orphei et Bacchi, ejusq; Delatorum Gnosorum Nalewayko, Mączywar, Trzesikufel, Sieczypiwko, sub abscissione duorum pendentium, et Tertij Adstantis compareatis, cum paratis buccis et gutturibus, ad expi-

anda

...anda et exsiccanda om... à Vitra ... ...yphos, more brzuchatori Palatinorum, ne gutta supersit, a data seu positione psentis Citationis, rectè in spatio unius horæ, seu tum dùm et quando ochota incipiet, Sis pariturus, Terminum attentaturus, et potentissimè ...ibiturus. Dat.

Gadki Rozmaite

Poki staie Skory
Wznośi się do gory,
Tak się bardzo śili
Że go słychać w miłi. } Kogut.

Blask sliczny biie
Od Samey szyie
Pierśi dotyka
Pod pas się zmyka. } Łancuch

Pierwey nie skosztuie
Aż dziurę przekluie. } Orzech.

Jako połeć leży
każdy po nim bieży
I Panny tak śmiałe
Łażą nań choć małe. } Most.

V Panny Jadwigi
Między włosmi figi,
Żaden ich niezrzuci
Aż Gosciami rzuci } Jabłko.

Nasza Panna Elzbieta
Plugawa kobieta
Skoro ráno wstała
Paleć w dźiurę tkała. } Pierscien.

I to mi zgaść trzeba
Kto dopieka chleba. } Grzanka.

Panna wznak leży
A przecie bieży:
W nocy prędzey skoczy
Gdy dupę rozmoczy. } Szkuta.

\+ + +

Na Wielkąnoc takowy Zwyczay Xieża maią,
Zarazem y z kiełbasą Jayca poświęcaią;
Gdy tedy odprawuie Xiądz Benedykcyą
Tam omyłką stało się zgoła nie wiem czyią:
Iże między Jaycami nie było kiełbasy,
Zaczęła sama Pani okrutne hałasy.
Panny poczną się kręcić, kiełbasy szukaią
Drugie, iż ią psi ziedli, prawdę powiadaią.

Rzecze

Rzecze Pani, pr[illegible]ey, domyslcie się tego
Zebyście mi dostały kawałka iakiego:
Niech ten zwyczay nie ginie, bez kiełbasy Iayca,
Tyle waząiak w skorze ułomana Szwayca.
Na nieszczęscie, trafił się odarty Pachołek,
Ukazał przez złe gacie swey kuśki kawałek,
Panna przypadszy z nozem, uczyniła głupie,
Bo mu kuśkę urznęła tuz przy samey dupie.
Potym bieży do Pani: cienkąc psi porwali,
Aleśmy za to grubszey WMPani dostali:
Prawda iże pułłokcia było tam tey Stary,
Tey zaś puł torey piędzi, ale dobrey miary.

1. Parę Iabłek Ewinych, zdobycz Raju swoię,
Panny noszą w Zanadrzu, dzis na załość moię:
Ktorych kiedy się dotchnę, pomsty Adamowy
Wąż na tych miast zarazem Swey podnosi głowy.

2. Tot tibi felices de pectore mitto Salutes,
Quot Romæ fixos numerabat Vulva Pryapos.

3. Ton { Nie wiedziała, co działała w Wierzbicy,
Oberwała, co do włoska na Picy.
O Duszo wszelka nabozna, dayże gęby ieśli mozna.

4 Barbara pande pedes, dabitur tibi Dactylus ingens.
Dum video Stantem, ante me Sine veste Puellam,
Tunc meus in caligis, tollit ad astra caput.

5 Vale infelix mulier, habeto me potiùs Martyrem, quàm Maritum. Malchus Monachus Lib. 3. de mulier:

6. NB zrazu umykała, bo mały Kiep miała.

Historia

Smiertelna Deskrypcya.

Breła ziemie moy Zamek, a Pokoy Tarcica,
I łokiec Ziemie moy Sklep, y moia Piwnica.
Poduszka twardy kamien, ubior, gnoy y Szmata,
Robak Sługa, to wszytko korzyść tego Swiata!
Z płaczemem ná Swiát wyszedł, z płaczem schodzę z niego,
Nieprzyniosłem nic z Sobą, niebiorę nic z niego.
Szwank, kłopoty, choroby, y zimie y Lecie,
Wszytka zdobycz ludzkiego zywota ná Swiecie.

Relacya o Zwierząt ach niektorych.

Kiedy slepi młocili widłami groch w Gaju,
Zaiąc zagryzł kobełę, siedzący ná Iaju.
Poszła Liszka do Boru, ułowiła Sledzia,
Szydło w worze skoczyło, zabiło Niedzwiedzia.
Siękiera się rozigrała, morze przepłynęła,
Magierka z lisim piorem, tamze utonęła:
Koza Wilka porwała do Tanca w powrozie,
A kobeła wiachała do Gumna na Wozie.
Siedział Szczur na Browarze, rzepę przedaiący,
A Niedzwiedz ná Kotlinie boty łataiący:
Motyka się okoćiła za piecem ná grzędzie,
Vrodźiła łysę prosię, Pleban z niego będzie.

Descriptio Hominis formosi. ex Argen.

Jezli (: ile z podobienstw, mysl doćieka płocha :)
Anioł się w nim nieczłowiek w ludzkim ćiele kocha,
Coz, nad nię pięknieyszego Słonce widziec może
Komuz do Vrodzenia tak zacnego Boze;

Wszytkie

Wszytkieś Cnoty, co ich iest w iedno wlepił Ciało
Czy ci się do Korony Samę Stworzyc zdało
Dałeś rozum, y gładkość, nad kanar nad miody
Słowa, powazną Skromność do piękney vrody,
Wszytkoś dał, co y duszę, co y ciało słodzi
Zgoła wierzę, ze się Iey umieráć niegodzi.

Item in illud: Mortuo Leone, etiam mures insultant.

Łatwo Lwu nie zywęmu włosy skubać z brody,
Na człowieka, ktory iuz Siedmdziesiąt lat zyie
Gąsior zły, powrozkiem go łada kto zabiie.

Kopia Listu JmPana Leszczynskiego Podskarbiego Koron do Xcia Jmci Prymasa.

Wielkiegom dostąpił honoru, gdy Krol Jmć nie tak przeciwko Szwedom, iako przeciwko mnię prywatnemu, contra folium, quod vento rapitur, extendit potentiam suam. Podaię się Sub potenti manu Domini, non victus, sed ut oppressus, z mizerną chlubą, zem dignus Cæsaris irâ. Infra intentionem bydz powinno, co inter privatos Cives dzieie się. Pisałem lacessitus, com ex Iuramento Senator mowić powinien, niech mnię nie draznią, bo na honor cały wiek służąc, fortunę y zycie levipendendo, chocbym inultus moriar, to przynamniey pokażę, ze iako poczćiwy Senator. Czekam avidissime cum osculo venerationis et Submissionis ku Panu Historiam Vitæ meæ, w ktorey nic erubescendum nie mam, tylko to: ze tych czasow zyię. JmcPan Wda Malborski, iezeli mi odpisze ad proposita, cała Polska iudicabit argumenta, iezeli zaś ad Personam meam, co po kaszubsku, przebaczy mi Jmć, ze iakiego ná Respons Jmći Exelfrosta, iako ná pograniczu Sląska mieszkaiący zaćiągnę. Piszę in confidentia W. X. Mći Dobrodziejowi, niech ad

rem

rem moriąc, a nie tykaią honoru, bo go desperatissimè vindica
bo. niech prezentuią Listy, a nie mendacia, bo ia Spiritu Veritatis
ktory vehemens iest, wzbudzony będę, nic præ oculis niè maiąc, tylko
ut in Libertate et pro Libertate moriar. Oprocz Dobrodzieystw W.X.
Mci Dobrodzieia Mego, recurro, iako Senator ad Primatialem purpu
ram, ktora ex Legibus Nostris patrocinari publicè powinna, Civibus op-
pressis et benè Sentientibus. Staraz iestem W.X. Mci.

Juvenis Ornatissime.

Sta firmiter et noli deficere in quotidiano certamine, et à tribus
bestijs maximè cave.

1mo. Mane contra Accediam.
2do. Meridie. certa contra Gulam.
3tio. Vesperi. contra Lasciviam.

Quia:

Canis vult diu dormire
Lupus vult multum vorare
Asinus, vult multum lascivire.

Applicanq Tibi hæc remedia.

Canem, excita Virgâ,
Lupum, percute baculô
Asinum flagella Spinis acutis.

Visne scire, quid hoc sit?

Virga, est timor mortis,
Baculus, est ardor Inferni.
Spinæ, Sunt: Passio Christi.

His tribus Armis, vincuntur Vitia Carnis.

Pamiętay człowie że, żeś proch, y
w proch się obrocisz.
Pokoy twoy Ziemia, Dom, Sklep y Piwnica,
Ozdoba Mary, a Łozko Tarcica!
Robak Towarzysz, z siedmi łokci szatá,
Taka wysługa, mizernego Swiata.
O czásie drogi, Kto cię darmo traci,
Wiecznemi czasy, tego nie zapłáci!
S. Philippus Nerius.

Winszowanie na Nowy Rok.

Złotych se lat winszuiemy, A otowiane zyiemy;
Za naywspanialsze honory, Despektow mierzemy wory.
Mierzączki, trudy, niewczasy, Supzykrzone hałasy,
Weką się pasmem za nami; Jako Studzy zá Panami.
Coz tedy czynic będziemy, Przecież se głow nieurwiemy,
Chrystus Pan przy Nowym Roku We krwi swey stanął potoku:
Przy bolesnym obrzezaniu, I tez dziecinnych wylaniu;
Wodz nasz nauczył nas tego, Musiem z nim cierpieć co złego:
Wyc na te wszelkie kłopoty, Zazyiemy miłey ochoty;
Czy w Cudzym, czy w swoim Domu, Życzmy przecie zdrowia komu,
Choć cięszko nieuważaymy, Chociaż nie masz niewzdychaymy
Długow pozapominaymy, Obelgi za nic miewaymy,
Choć szkoda, námniey niedbaymy, Na zadnych się niegniewaymy.
Miluchno Ngm ten Rok znidzie, Dusza tym czasem wynidzie.

Parabola Iocsa.

Chłop przyszedł z posiedzenia od swoiego Kmotra
I w bieczce kapuścianey zastał Xiędza Piotra.
A cóż mi tu robicie Xieże kommendarzu!
Bardzieybym wolał patrzyc na Was przy ołtarzu.
Przyniosszy rozg osiekł go zdiąwszy marynały,
Bodz waszec Xieże Piotrze, w swym kapłaństwie stały.
Porachować się było, z swoiemi członkami
Niedaiąc ich poswięcać, orać rolą z nami.
Teraz, gdyś iuż kapłonem, nie gon za kokoszy,
Bo cię od nich leda kur, ztłucze y odpłoszy.
A iak cię tu zastanę zraz ieszcze nieboże,
Ani pleszt, ani Xięstwo, nic tu nie pomoże.
Jezeli cię Xiądz Biskup nie dobrze poświęcił,
Ja cię lepiey poświęcę, aż się będziesz kręcił.
Jezli cię kapłaniono Xięgą słowem Bozym,
Okapłonię ia ciebie mysatem, lub nozem.

Zywot Swiątobliwey Damy, ktora

Za mąż niechodzic Bogu poślubiła
Bo do Małzenstwa ochoty nie miała.
Ale Swiętą bydz Panną umyślita,
I w nabożenstwie zyc postanowiła:
Zywoty Swięte wszytkie przeczytawszy,
Nieden sobie z tak wielu obrawszy;
Zaczęła Zywot Swiętey Magdaleny
Wiedząc iako iest w niebie wielkiey ceny.

ave

We wszy[illegible]ich Pun[illegible]tac[illegible] potráfić go chćiała
Iz młodośći go zaraz zaczynała.
Iakoz dosyc się w tym dobrze Sprawiła
Zego zarazem, punkt, w punkt potrafiła.
Lecz iak terminy ostre nastąpieły,
Iakosi się iey rzeczy nie kliieły.
Niemogąc nigdzie dostać włosiennice
Musiała uzyc koszul z iedwabnice.
Dla umartwienia tę tu sztukę ćiała
Ktorą pod Szyią często odkrywała
Na samey tylko poscieli łabećiey
Sypiała; nigdy nie kładąc nic więcey:
Bywało tego umartwienia siła
Na gołym ciele koszulę nosiła,
Dyscypliny tez rzęmienney niemiała
Podwiązką z Taffty grzbiet swoy biczowała.
Modliła się gwałt całuiąc Obrazy
Nie iadła na dźien, tylko cztery razy;
Na axamitnym wezgłowku klekała
Z Skruchą się w piersi pomarańczą biła.
Na tak gorące iey Swiątobliwośći
Sieła więc do niey ziezdzało się gośći:
Ktorych przykładnym zywotem wabiła,
Do takiego ich mile zachęciła.
Zgoła tych Cudow wyliczycby siła
Ktore ona w swym zyciu porobiła.
Po Smierći iednak nie słyszałem grania,
Ni Anielskiego na Tryumf spiewania

A właśnie

...nu, z... ...ta była,
...ynym Aniołom Tryumf przeszkodziła,
...ona też tak, z pokory wołała,
Ze z tego swiata, prywatnie zeyść chciała.

Gadka pewna.

Zadaycie mi Panowie Ktorzy tacy byli,
Przey Bosey kochankowie, co tak poginęli:
Jednego Ludźie ziedli, a zaś psi drugiego,
Anieli zaś zaniesli do Nieba Trzeciego.

R. S. Jozef, Woł, y Osieł, przy Narodzeniu Pan.

...e. Apud Ptak iest to Spory będzie z niego Misa,
Opak go przeczytawszy, Cebratka bez kęsa,
Kto ma chęc do zwierzyny, a iest człowiek młody,
Kup go Sobie będziesz miał ná kazdy dźien gody.

1719. Primis Curren Aprilis, Krol Szwedzki miał się pokazać Predykantowi Swemu, z tą Relacyą:

O me miserum!
Olim Dominum Gotthorum, nunc Incolam Infernorum.
Aspice,
Quàm pro summa quondam præda,
Vror gehennali tæda.
Ego cruentus Leo, volens pugnare, vix non cum Deo,

Pactum

Pactum feci cum Inf[illegible]no [illegible]tur
Fateorq́ tibi vere
Omnem Charam, pinguem Sectam, ad gehennam
Esse et hoc credibile
Quod
Vobis licent nunc omnia Dogmata Lutheri credere omn[illegible]
Commensari, æpulari, omnia voluptuosa facere,
Hocq́ infallibile:
Quod et te dæmon rapiet, et omnia.

Vota et Auguria in Convocatione Gnáli Varsaviensi de futuro Regnante. Aº D. 1696.

Per Vivum Deum, nolo Condæum!
Neq́ Bavarum, post Regem Avarum.
Neq́ Bobum, Nostrum Iacobum:
Principem de Baden, niepozwala zaden;
Sed vivat Palatinus Rheni!
Jeśli się z Eleonorą ozeni.
Teraz Xiąże Saski,
Vivat z Bozey Łaski!

Triumphus Mortis de Deo.

Illa ego quæ plantis Regum Diademata calco,
Mors vocor! est clarum Nomen in Orbe meum!

~~[illegible]~~

Arden[illegible]

konio K. 149.

O Baranowskim

W Starożytnych ten zwyczay miewano
Sobola za stoł zawsze zasadzano
Rysia przed stołem mieyscem szanowano
A Baranowi za piec wskazano
Teraz opacznie bo Baran przodkuie
Rys mu y Sobol z lisem adoruie
Mawiano przed tym baran niemądz wody
A Baranowski mąci w Polszcze zgody
Radzę ostrożnie byś wełny niestracił
Żebyś Rzeźnikom sobą niezapłacił
Bo cię na kuchnią Pana Nowotnego
Wziąć da Bog maią w Maiu obranego

Respons

To prawda że wiek stary ladaiak Barana
Estymował bo prostą paszą miewał z siana
Lecz teraz gdy się laurem Marsowym wytuczył
Inszey mody nowego wieku w lot nauczył
Za drzwi wygnał sobola, by wiedział y z Rysiem
Że ten Baran odziany za wełnę kirysiem
Szyszak ma miasto rogow Lamparta za runo
Czemusz niemasz drzeć przed nim w papinkach fortuno

Bo gdy wyndzie w zelazney Skorze na twe smugi
Zginie glans y w sobolu od blasku kolczugi.
I zywioł wodny zmąci by krwawe odmęty
Nie daty do Oyczyzny w pragnieniu ponety
Bowiem będzie Phryxus co po barwe złotą
Wpław do kolchow Hellespontowym przebrnie z ochotą
Kielęka się postrzyżyn na wełnę stalową
Bo z niey chyba Bellona sprawi się z osnową
Nie poydzie y na kuchnią lecz stanie v Thronu
Rowno ze Lwy przysięgły Monarchy do zgonu
A choćby tesz na drugą zabrało się Paschę
Aby był za Victymę niedba o tę łaskę.

Tekeli

Te Deum Laudamus.

Te Reum damnamus, Te Dæmoniacum detestamur
Te detrimentum Patriæ ipsa etiam Hungaria Terra exec
Tibi omnes Austri, Tibi Imperij Universi Potestates
Tibi Germani et Poloni terribili voce acclamant.

Maledictus Emericus Tekeli

Plena est Terra famâ Malitiæ et infidelitatis Tuæ
Te furiosus Diabolorum desiderat Chorus
Te Damnatorum horribilis expectat numerus
Te Christianorum vitu perat Exercitus
Te Per Orbem Terrarum tota confitetur Germania
Proditorem sacræ Cæsareæ Maiestatis

Execrandum Diaboli Te praebuisti Filium
Dignus qui in Patibulo emittat Spiritum
Tu Rex Hungariae esse voluisti
Tu Patris Machometis obediens es Filius
Tu ad liberandam sub praetextum Patriam non horruisti
Turcas et Tartaros accessere in auxilium
Tu adducto hostili Exercitu proditione aperuisti infidelibus
Claustra Germanorum Imperij
Tu victus Dextera sedes in gloriosus infinibus Patriae nec
Amplius credens esse venturus
Te quaesiuerunt rebelles famuli tui ut subuenias illis
Quos copioso sanguine replevisti
Aeternum nunc cum planctu implorant Numen
Saluum non fecisti populum Tuum rebellem Tekeli
Sed maledixisti Haereditati Tuae, nec reges eos, nec
extolles illos nisi in Patibulum.

Copia Listu do Jmci P. Pisarza Ziemskiego Droickiego

Tak opanował vanus ambitus serce Pana Oleckiego Ziemianina Ziemic WmmPstwa Droicki że per conculcata iura Majestatis per spreta officia ministrorum Regni quorum semper sacrum erat nomen in hac republica piąć się smiał do Chorąstwa Droickiego quasi per resignationem iemu od stryia pozmyslał konsensy priuata sigilla przekupił in audito kiedy było o Buławę exemplo nie dosc miał natym ale własnie spelnieło się w nym peccator cum in profundum venerit contemnit iura gentium lasit, czego y Turci y naywieksi nieczynią Poganie List przeiął przez swego słuszkę com ia do WmmPiako do kochanego quondam Kollegi mego w Trybunale pisał et ad oirum consilij do Człowieka Ziemie Droicki pewnie ad Principem powagi y rady. et dla Boga quid tutum erit kiedy listi pieczetarskie w ktorych salus Oyczyzny quandoq vertitur przeymowac bendą iuz ci to powolnosci kiedy inter dicta literalia commertia affektow y korrespondencyi miedzi Przyiaciołami ierli non resipiscet Pan Olecki a sua temeritate

agam znym ubiq de jure tanquam cum violatore p
blicae Securitatis ale y WMMP unizenie prosze
abys chciał urgere na nim oddanie listu tego boc t
tu exscribentis et ad quem scriptum est injuria
y moia y WMM Pana krzywda, mam ia omni
remedia y krola Jmci mocną a stateczną pr
tekcyą przy Panu Ossolinskim Bratunku moim
prosze chciey mu WMMP dla dawney naszey ko
fidencyi assistere mocno et pro sua magna w Zi
mi tam tey authoritate utrzymac niechwiedz
ci nie do ukowie młodzi iako to starszych szano
wac et emeritis Poselstwami y Deputacyami
zniemalemi kosztami Cuibus listow nie przeym
wac zwlaszcza od Pieczętarzow Chcielibyci Mło
koskowie zaraz wbic się w honori a Cnota staro
polska prace koszty WMMP dotąd suo non sum
praemiata decore alec rozumiem ze predko kr
slem fessum Annis Pan Bog ozdobi et eris unus
nobis a ia podawnemu służyc bende Jako ten kt
ry Jestem.

Instructio à Senatoribus, Dignitariis & Equestri Ordine Culmensis, Mariæburgensis & Pomeraniæ Palatinatuum Starogardiæ pro die 23. Mensis Octobris Ao 1703. congregatis ad S. R. Mttem Sueciæ Illrem & Magnifico Dno Joanni Chrisostomo Czápski Castellano Elbingensi, nec non Magnificis Valeriano Kruszynski Ensifero Terrarum Prussiæ ex Palatinatu Culmensi, Andreæ Koczewski Vexillifero Mariæburgensi ex Paltu Mariæburgensi, Adamo Potulicki ex Palatinatu Pomeraniæ de medio Nostri Deputatis.

Ubi primùm Castra S. R. Matis Sueciæ Illris Magci & Gnosi Dni Deputati attigerint & audientiam ex gratiosissimo eiusdem respectu impetrare potuerint exponent circa profundissimam S. R. M. Sue veneratonem Palatinatus præsentes exiteris ad Universum Regnum Poloniæ & M. D. L. emanatis, ac sibi quoq; in Congressu præsenti insinuatis percepisse S.mæ R.æ Mttem Sueciæ, in ipso belli æstu, etiam meditamentis Pacis non abhorrere, quinimo eius Patris Reipublicæ conatus, quæ in stabiliendis libertatibus & immunitatibus Suis restituendaq; Reipublicæ tranquillitate desudat, Regio Judicio probari. Cùm verò Universis Statibus & Ordinibus Regni nihil salubrius, conducibilius sue sit quàm pacatam videre Rempublicam. Ea propter Palatinatus quoq; hosce eandem induisse mentem & cum Palatinatibus Maioris Poloniæ manus & animos sociasse, solemniq; Sacramento se in hoc obstrinxisse

deferent S. R. Mti Sueciæ iidem Illres Magnifici & Gnosi Deputati cum debita Submissione remonstrabunt, Palatinatus Psentes graui Contribuionum & Comeatuum pro toto Exercitu Suetico mole, à tempore Obsidionis Thorunen pressos, & sub Onere eodem fatiscentes, supplicabuntq; humillimè quatenus S. R. M. ab vlteriori onere leuare eosdem clementissimè dignetur. Pro integritate quoq; Ciuitatis Thorunen & Ecclearum in ibidem consistentium immunitate ac nonnullorum grauissimis afflictionibus Clementiam S. R. M. expetere haud intermittent. De reliquo perennem prosperitatis cursum cum felici diuturnoq; Regimine S. R. Mtis Sueciæ Illres, Magci, Gnosi Deputati Palatinatuum horum nomine cum profundissima Submissione apprecabuntur. Datum Starogardiæ in Confœderaone Palatinatuum Pfatorum Die & Ao vt supra.

Copia Literarum Gnalis Sztenbock ad Capitulum varmiense.

Perillres ac Reumi Dni Caplres
Amici Obseruandmi.

Non sine Summa indignaois animaduersione S. R. M. D. M. C. somnolentam & maximè culpabilem Perillrium Reuerentiarum Vrarum in exolutione impositæ Contributionis adhibitam curam ad animum reuocauit, adeo vt maximas ea propter subire temeritatis suæ pœnas promeruissent. Quandoquidem verò altissimè memorata S. R. M. D. M. C. condignam refractarij contumaciæ ausus pœnam pro innata sua clementia Regia contra Perillres Reuerentias Vras extendere adhuc dum noluerit sed insuperfluum mihi in mandatis dederit, quatenus

easdem in superfluum semel pro semper admonerem ut ꝑter iam exolutos florenos residuum intra Spatium trium dierum, vel hic Marieburgi, aut ubi locorum constitutus fuero sine ulla mora per Deputatos suos non solum penderent sed & Tariffam Contribuõnũ secum adferrent. Igitur Perillrẽs Reuerentias Vrãs Ultimarie ꝑmonitas habere volo, ne dementia & gratia S. R. M. temere abutendo, iter suum vnà cum desideratis pecuniis & ꝑmrãta Tariffa diutius differre ꝑsumant, secus infallibilem durissimæ execuõis pœnam subeant. Quod ad notitiam deducens sum & maneo

Perillrũm Reuentiarũ Vrãrũ

Amicus

M. Comes de Sztenbock.

z Elbiąga d. 1. 9bris 1703.

Osm tysięcy Szwedow z wszytką Artyleryą z pod Torunia wodą płyną, dla ktorych wszędzie we wszytkich Miasteczkach nad Wisłą Prowianty są gotowe, pod Tczewem maią Obozem stanąc, powiadaią że część kawaleryey recta ku Malborku idzie y Generał Sztenbok będzie wkrotce we Gdansku. Nasza bieda znowu się zaczyna, bo Generał Arnheim Naszym Deputatom wczora dwa Rescripta krolewskie z Berlina pokazał, ktoremi declarat non obstantibus quibusuis in contrarium remonstrationibus że Przedmieścia tuteczne ad Territorium należą, y dla tego vrgetur sollicite, żebysmy Sami nie tylko in Territorio ale y na Przedmieściach dla Zołnierzy Repartitią vczynili. W tychże Rescriptach pokazuie Krol Jmć

Pruski resentiment wielki y pokażuie zupełney San
fakcyey, że Wałow Naszych na Warty — Brandeburs
ogniadano. Dano nam przytym ad intende dosyc wy
raznie że krol Pruski Nas żadną miarą à Contribu
rione Suecica zaszczycać nie mysli z rey przyczyn
że te Contribucye ante occupationem Territorii nak
zane. In Summa wszytkie rzeczy y okoliczności
zmierzaią, żebysmy albo Protectionem Brandeburg
gicam przyięli, albo też temu y owemu Subiciamur
Taubowscy ludzie zrąd Literis Regiis auocantur.

Copia Listu Jmci Pana Starosty Rawskiego 171.
do JmPa Granaka.

Pan Podwoiewodzy z Listu znac huius Officij
co pisze że chyba per caput Jmci. komie by mo
ie były u Nowym mieście albo y ia sam. Nie
iestem tak levis, żebym czasu niedoczekiwał.
do tego że nie chcę alterius per caput Jmci
gradiri semita, czyli semine Jmci, obawiaiąc
się contagioso Gallico morbo mowę moię infi-
cere. bo kiedym iuż Młodzianem nie peregry
nował, żonaty przy stroiu nie chcę bydź na
zdrowiu Francuzem. maiąc y owo w reflexyi
Quoties cum stercore certo, sive vinco sive
vincor, semper tamen maculor. &c:

Copia Listu Jmci Pana Zapolskiego Pod
woiewodzego Łęczyckiego na pomienioney List
JmciPa Starosty.

Wielmożny JMci Panie Starosto Rawski
y Bracie

W pisaney WMMci Pana kartce do JPana
Granaka, że nieuważne exorbituie pioro, y
na ubogi moy sexvit honor, za milczyc nie mo
gę, y poki iescze scintillam aequalitatis z dami

się manuteniere, pari stylo odpisać się godzi W
mmu Panu. Piszesz WMMć Pan złą mowę
moię censuruiąc, a to widzę Manus Domini
tetigit Nos. WMMć Pan na głowę Faluiesz, a
ia na Nos, Niech że Swiat Sądzi, ktory z nas
większy niedołęga. Day Boże abyś WMM Pan
w tey Oyczyznie y całey Rzeczypospolitey nie
był Muta Statua, y pokazał się dobrze mowią
cym in publico Człowiekiem, żeby się nie na W
mmć Panu wykonało, co napisano non loqu
bar quasi Mutus, nec habens in ore redargutio
nes. Piszesz WMM Pan żeś Młodzianem
będąc nie peregrynował, nie trzeba na to go
żetow, bo cały Swiat wie, żeś się WMM Pan
w Polszcze urodził, w Domu wychował, y w D
mu ożenił, daley też nad to nic. Zemię za
WMM Pan Stercori rownasz, iuż też tu W
mmć Pan w szaloney głowy konceptu zaciągn
y w takiey głowy, ktora, kiedy bym swoiey n
miał, a ta podle drogi leżała, to bym iey nie
podniozł, y wolał bym bez niey chodzić, z m
im Nosem, aniżeli z tak szaloną, y nie ro
zumną głową, bo by tak źle pisać do niep
wnego y nierownego sobie Szlachcica, ktory

tak się zawsze y na każdem mieyscu WMM
Panu stawię iako mi podciwość y urodzenie
moie każe. Ale parcendum levitati WMM Pa
na; Jednak podam in Publicum tak ten WM
M Pana proiekt, iako y moy nyn respons,
niech że świat sądzi, ieżeli się godziło W
MM Panu Sądowemu Starościć in tan
tam impingere levitatem. A teraz zosta
wam

takim WMM Pana, iako y
WMM Pan mnie Bratem,

Alexander Zapolski m.p.

Laus Deo
Augustus
A. Augustus
A. S.
S. Augu

Augusti wtory &c.

Oznaymuiemy tym listem naszym komu o tym wiedzieć należy. Iż wziąwszy Informacyą przez Panów Rady nasze przy Boku naszym zostaiące o Dekrecie Sławetnego Urzędu Radzieckiego miasta naszego Sambora Sabbatho intra octavas Festi Corporis Christi Roku ninieyszego, między Sławetnym Andrzeiem Kornoczkiem Powodem z iedney a Sławetnym Michałem Nowomieyskim Ławnikiem tegosz miasta przy obecności Urzędu Viceadministratora Chorągwi naszey Samb. ferowanym, ktorym controwersya o wystawienie Studni przeciwko Prawu y zwyczaiowi wznowiona ~~et aequo et iusto~~ iest uspokoiona, albowiem każdemu na gruncie swoim licitos et honestos wolno szukać pożytkow a do pierwszey Studnią dla wygody swoiey y strzeż Boże dla ognia często w mieście Sambrze grassuiącego) ex aequo et iusto iest uspokoiona. Przeto zabiegaiąc aby się Poddani nasi przez prawne Processa nieminowali Dekret wyżey pomieniony mocą y Powagą naszą approbuiemy wieczne Stronom zakładaiąc milczenie sub poenis Sądowi naszemu arbitrarijs na co dla lepszey wiary &c. Datum etc.

Laudum Confederatiey Wdztw Wielkopolskich.

My Senatorowie Dygnitarze Urzędnicy y Rycerstwo Poznanskie y kalisz Wdztw zconfederowani w obozie pod Uniowem zostaiący do koła Rycerskiego zgromadzeni. Poniewasz Jm Pana Commissarza od Krola Jmci Szwedz przez Reskrypt Ichmciom PP. Posłom naszym dany deklarowanego natym doczekalismy sie mieyscu a znim o Pokoiu pożądanym, niebędąc z Xiążęciem Jmcią Kardynałem Prymasem kor. y WXL. złączeni bez ktorego to negotium tractati niemoże, nad to y inne Wdztwa ktore wrowną do traktatu znami tey Oyczyzny weszły Confederacyą ani przez się sami ani offiarowanych Ichmciow PP. Commissarzow swoich znami się nie złączyli traktować niemożemy a czas Sejm zimowy dłużey nam Consistencyi w Polu niepozwala dlatego alit ten Confederacyi naszey limituiemy obowiązuiąc się iednak Staropolską podciwością Szlachecką, że na mieysce o ktorym nas Jmć P. Marszałek za wiadomością od Xcia Jmci Kardynała odebraną przez Uniwersały swoie uwiadomi stawić się z Rynsztunkiem naszym Szlacheckim powinni będziemy dla czego omnem Authoritatem Ichmciom PP. Rothmistrzom podniesienia Chorągwi ieżeli tego będzie potrzeba ninieyszą Uchwałą zachowuiemy y Bratersko sobie przyrzekamy, że dosyć czyniąc obowiązkowi swemu namieyscu traktatowi naznaczonym przy Jmci P. Marszałku naszym y Ichm PP. Senatorach y Consiliarzach naszych wszyscy zarowno praeuio Juramento accedentium do Confederacyi szukać będziemy wszelkich do pożądanego Pokoiu sposobow. Aże ten traktat

bez Naiasn. krola Jmci P. N. Miłł. ani zaczynać ani kończyć się
nie może tedy Vprosilismy z pośrodka Siebie do J. Kmci P. Nmo za
Posłow Ichmciow PP. Raphała Tomickiego y Stefana Wałhno
wskiego ktorym to Ichmciom PP. Posłom Jmc P. Marszałek
za odebraną o mieyscu y o czasie traktatu od Xcia Jmci kardy
nała wiadomością Instrukcyą napisze nieprzepominaiąc
oraz tego aby J. Kmć Poselstwa tak do Cara Jmci Moskiewskie
go y insze ex Senatus Consilio przeciwko Prawu naznaczone
do zniesienia się z całą Rzptą na Seymie zatrzymał. Vpra
szamy zatym Jmci P. Marszałka naszego aby do Ichmciow
PP. Posłow na tę Legacyą naznaczonych napisać raczył prosząc
Imieniem całey Confoederacyi naszey żeby interdum od
Legacyi tych Supersedowali w czym & ministros Status
requiret Jmc P. Marszałek Wdztwa ktore tak przez Po
selstwa iako y Listy oswiadczyły się że w podobną znam
weszły Confoederacyą. Vpraszamy Jmci P. Marszałka
naszego aby przy oddaniu Braterskich Powolności
naszych znosił się z Ichmmi. Jakosmy zaś in antecess
J. W. Wdzie Wileńs. Hetmanowi W. X. L. y całemu Domowi
Ichmciow PP. Sapiechow tudziesz y Rycerstwa W. X. L.
pod władzą Jmci Pana Wdy Wileńs. zostaiącym wszelką
przyrzekli do pożądanego Ichmciow Vspokoienia applikacyą
tak y teraz z tym się oswiadczamy o czym w respons
Ichmciow od nas danym Vpewni Jmc Pan Marszałek
Zabiegaiąc przy tym wszelkim na Domy nasze niebez
spieczenstwom ktoreby per turbatores Securatis

interna ale przez iakie Swywolne znaleść się mogły kupy
Vpraszamy Ichmciow PP. Pułkownikow naszych ktorzy
Chorągwie nadworne maią żeby in Casu ingruentis Periculi
alicuius Ludziom Swym takowe kupy Swywolne za ordy-
nansem Jmci P. Marszałka znosić kazali. Jezeliby zas
cisz ludzie do zniesienia ich Impares byli tedy my Sami
Za wydaniem Vniwersałow Jmci P. Marszałka wsiadać
na koń będziemy y siebie ieden drugiego nieodstępuiąc bro-
nie. Aktokolwiekby takowe kupy in actu czyieykolwiek
oppressyi z Ichmciow zkonfederowanych zniosł tego eum
cere będziemy powinni ktorą Vchwałę naszę Jmc Pan
Marszałek Ręką własną podpisawszy &c Dan
W Obozie pod Vniowem d 14 9bris 1703 Anno.

Responsio S. R. Mtis Sueciæ ad illa quæ nnē Confœderaōis in Maiori Polonia Magci viri Vladislaus Comes à Czarnkow Czarnkouscius ac Ludouicus a Gorzew Gorzeuscius proposuerunt. Datum in Castris ad Thorunium d. 17. 8bris 1703.

S.a R.a Mtis Sueciæ cognitis perpensisq; iis quæ Fidei suæ commissa habuerant Magci Nuntij tanto maiori laude tractandum censet institutum Confœderatæ Nobilitatis, quantò iam persuasior est illud, non alium Scopulum sibi pfixum habere, quàm vt periclitanti Libertati, conuulsisq; Iuribus hoc pacto subueniat, atq; ad Stabilem et Securam pacem (quantum in se fuerit) cooperetur. Cùm igitur idem quoq; intendat S. R. M. Sueciæ non tantùm exoptat: vt in proposito tam vtili ac pclaro firmiter persistant Confœderati, verùm etiam eorum Partes libens amplectitur, operam omnem eo collocatura: vt expetitum quantocius finem obtineant, atq; ideo magis (quod in omnes partes animum Conuertentibus, non temerè aliud occurret remedium (quo honesta pax reduci, hæcq; Regna grauissimis turbis ac incommodis quibus iam diu conflictantur) exolui possint. Cùm pterea Commissarij efflagitantur, cum quibus Negotium hoc tractan̄ queat quamuis S. R. M. poptaret ante eorum aduentum, ita res comparatas, inq; eum reductas locum: vt cum certo emolumento hæc Negotiatio institueretur. Quoniam tn̄ illi accelerando huic fini, necessarij iudicantur. S. R.a Mtis quoq; vt ostendat in se nullam esse moram Iam statim Commissarios vnum alterumue mittere decreuit, iis mandatis instructos, quæ pstentium rerum Indoles, quàm maximè requirere videatur. Confidit vicissim ingenuam Nobilitatem hac promptitudinè suâ perspectum non segnius acturam, sed iis (quæ conclusa fue-

vint) Sua frequentia vim ac robur addituram: Cum alioquin irrito Successu, nullam Sibi culpam imputari S. R. M. velit Quod si Cuiqm molestum hoc videatur illum cogitare oportet, leuius esse breuem laborem incommodumq; subire, vt perpetua, et Secura vtatur tranquillitate, quàm exigua incertaq; vti quieti quàm longae turbae et ineluctabile discrimen libertatum omnium ac fortunarum exceperant. Quare à Confoederata Nobilitate aegrum expectare, vt ad futura Omnium intendat, hacq; occasione ad Constabiliendam Reipubcae Salutem Strenuè vtatur certissimâ spe, quidquid vnquam destinatis Confoederatorum Subleuandis aptum censebitur à Sa R. Mte non praetermissum iri.

Ad Mandatum S. R. Mtis.

Carolus Piper.

176.

Nos Carolus &c. Universis et Singulis quorum ullo modo interest in primis Vero Ordinibus Inclyti Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae cunctaeq in illis Nobilitati praesentibus hisce literis Nostris notum testatumq facimus. Nos cum iniustis Regis Poloniae armis lacessiti Poloniam, cum exercitu intravimus, nequaquam in Animum induxisse ut huic Regno eiusq incolis ullum adferemus damnum, Verum et labentem Polonam libertatem, quam bello hoc circa Consensum Reipu: nobis illato concussam eq fundamentis suis motam vidimus erigeremus antiquas leges, et quarum Conservatione Vigorem nostrorum cum Repu: pactorum dependere liquet pristino restitueremus Usui ac nitori. Persistimus adhuc in eodem proposito neq e finibus Regni huius antea discedere constituimus quam sedatis hisce motibus Salutem libertatemq Reipu: extra discrimen positam Nostramq Simul incolumitatem in tuto collocatam videamus. Hanc Nostram intentionem ab initio ingressus Nostri candide Significavimus ingenti fiducia illam tanto promptius assensum reperturam, quanto iustiorem ac Reipu: magis Salutarem aequissimus quisq eam dudicaret. Verum praeter opinionem experti sumus, non tantum non debitis studijs hanc propensionem Nostram esse acceptam Verum etiam eam Reipu: partem quae Lublini nuper congregata fuerat, cum finem propositi Nostri intueri. Vetera foedera renovare consiliaq prospiciendi tam Suae tam Nostrae Securitati capere deberet, Specie defensionis inductam et illusam non minus infesta quaevis contra Nos decrevisse atq promulgasse, quam his ipsius legibus ultimum Sancisse Initium, Quo pacto omnis quidem ratio pacandae Reipu: abrupta videri poterit. Et quanquam Nos Cor Rempu: quae per nupera Comitia iniustissimo bello illigari se passa est, iure nostro uti possemus cumq grandi illius pernicie ac damno eidem representare ea mala, quae inimicis perversisq Consilijs Suae promoverat. Attamen cum Nobis satis constat non paucos Cives qui hoc contagio illaesi quoq Patria libertate longe melius animati nihil ardentioribus Votis expetunt, quam Patriae tranquillitatem, iuriumq Suorum integritatem ac restitutionem ad haec tuenda certam Contraxisse Societatem inq eum finem

manus inuicem coniunxisse. Nos quoq; sicut non dubitamus quin ijdem hisce malis iusta remedia
sint allaturi eamq; adinuenturi viam qua utriq; Regno tranquillitas securitasq; iusta acquiretur
ita istorum instituto libenter acquiescere uolumus propositionesq; quas exhibuerint si paci redintegrandae
inueniantur idoneae amplecti. Quapropter ijsdem ciuibus iam congregatis aut in eum finem posthac
congregandis amicitiam nostram conseruamus integram et illibatam eorumq; bonis ac personis omni
modam promittimus securitatem, paratis illis opem, et tutellam nostram quouis modo praestare
quae vero in transuersum abreptis intellexerimus non p̄sen̄ Reipu: periculis commoueri, eumq; ca
teris ad vindicandam libertatem non conuenire eos omnes pro hostibus nostris reputabimus. Iusq;
illud quod natura et ratio belli dictitat cum eisdem eorumq; fortunae ubiq; et omni rigore exercebi
mus. Haec vero p̄mouere uoluimus ut quidquid incommodi ipsis eorumq; bonis contigerit non nobis
amica omnia efferentur. Sed sibimet ipsis beneuolentiam tantam aspernant acceptum referant.
In quorum omnium fidem hasce literas manu nostra subscriptas sigillo quoq; nostro
manui tt̄ iussimus. Dabantur in castris ad Thorunium. Die 26 7bris
Anno 1703tio

Carolus
R.L.S.

Concordantiam cum suo Originali
testor

Punkta Capitulationis przy oddaniu Zamku Tykocinskie postanowione. 177.

Ponieważ Krolowi Jmci Pu naszemu Miłościwemu za potrzebną rzecz w teraźnieyszych Koryunkturach zdało się Zamek Tykociński assekurować, y należytym Garnizonem osadzić, ażeby tym większe bespieczeństwo tuteyszey Prowincyey było, y Woysko defensive (gdzie tego trzeba będzie) przeciwko nieprzyiacielowi agere mogło, zaczym Jm Pn Generał Major Wenedyer z Woyskiem Krolewskim oddania tego Zamku od Jm Pa Commendanta Daniela Kamela Majora Je Kr Mci potrzebował, który nie sprzeciwiaiąc się woli Krola Jmci, pod niżey mianowanemi Kondycyami dnia trzeciego Marca pomieniony Zamek poddał. 1mo Żeby wolno było Garnizonowi całemu tak Officyerom, iako y Żołnierzom z bronią, y wszystkiemi rzeczami należącemi, Wozami, y Końmi do Woyska Koronnego, albo do Woyska W. X. Litt. lub tesz do Woyska Krolewskie przystać. 2do Rzechorzgiew Węgierska Cała Rothmistrzowa Jm Pana Giedroycia z Litt. Woyska uszła, y przy drugich Chorągwiach Deserterowie zostaią, tedy amnistia Generalis akordowana pod takiemi Kondycyami, żeby Deserterowie od Woyska Saskiego do służby Krola Jmci powrocili. Chorągwie zaś Węgierskie, iak iuż mowiono, lub do Koronnego Woyska, lub do Woyska Je Kr Mci aby się ściągały. 3tio Artylerya ammunicyą, y Prowianty do Zamku należące, iako y iedno Działko Srebrne Jm Pn Generał pod Inwentarzem Ręką swoią podpisanym odbiera, żeby w postanowionym

w postanowionym Pokoiu da Bog Dziedzicowi, Jm Pu
Wdzie Podlaskiemu mogły bydź oddane. 4to Ruchom
sci rozne, iakiekolwiek w Zamku znayduią się, ktore
particularibus należeć będą, wolno będzie za dowod
/że mi własnie należą/ każdemu odebrać. 5to Commen
dant Krola Jmci do Zamku należeć ma, Iurisdykcyą
zaś, tak w Mieście, iako w Oekonomiach przy Oek
nomie tuteiszym Dobr zostawać ma. Sexto Aże
raz dla Nieprzyiaciela ten Garnizon pomieniony
do Woyska Koronnego przebierać się nie może, obm
sła Jm Pu Generał Lokacyą iemu do czasu. 7mo
Jm Pu Commendant powinien będzie 6. Marty ra
no o godzinie osmey z Ludźmi swemi z Zamku
wychodzić, a Ludziom Krolewskim ze wszystkim
ustąpić, wszak iuż Bramy, y Wały Jm Pu Gene
rałowi dnia wczorayszego oddane są. Co dla le
pszey Wiary, y mocnieyszego stwierdzenia ta Ka
pitulacya w ieden sens, iednakowemi słowami
tak iednemu, iako y drugiemu Napisana, ktora
iedna do Jm P. Generała, druga do Jm P. Commen
danta inuicem sobie oddana. Datt: w Tykocinie
d. 4 Marty 1703.

Z Malborka d. 17. Marty 1703.

Rada wczoray in termino praefixo zaczęła się sub
praesentia Je° Krmci, y Ichmciow XX. Warmin,
Chełmin, Biskupow, Kaliskiego, Dłockiego, Ra
wskiego, Chełmin, Czerniechowskie, Malborskiego
Woiewodow, Kasztellana Chełmińskiego, Marszał
ka Wielkiego, Podkanclerzego, Podskarbiego, Ma
szałka

Marszałka Nadwornego Koronnych. Xiąże Imć Kanclerz Puncta proposuit, które in eodem folio annectuntur te gdy maturam potrzebowały resolutionem, do dzisia Soluta sessio. Ichmmć PP. Deputaci pauci comparent, ale sperant, są iuż Wdztwa Mazowieckie, Sieradzkiego, z Wielkieypolski, y WoXa Litt. w Wilnie Confoederacya stanęła circa Mttem y no Deputatów obrano, którzy maią facultatem bellum, sive pacem concludendi: Starostwo Łomżyńskie cessit Im Pu Podkanclerzemu Koronnemu, Wyszogrodzkie Im P. Wdzie Rawskiemu, Im P. Strażnika Koron. morsa vacans disponit na Im P. Starostę Stężyckiego, a Starostwo Trębowolskie na którego z Ichmciów PPw Połockich, o Im X. Biskupie Wilińskim fama: iż Tatis cessit, Piechoty Moskiewskiey 3m a Tysiąc Dragoniey od Dnia ruszyło się ku Kurlandyey przeciwko Szwedom.

Punkta do Rady Propozycyey JeoKrMci d. 16 Martij w Malborku przypadaiącey

1mo Kiedy do pożądanego od wszytkich Pokoiu dotychczas niemasz apparencyey, co zaspozob do obmyslenia należytey obrony Dostoieństwa JeoKrMci, y Rzptey

2do Nieżyczayny cum praejudicio Iurium Mttis & eversione Status Congres Seymowym Trybem do Warszawy zwołany, iako naypierwszy odgłos należyty u Majestatu JeoKrMci, y przy Tomney Rady znalazł resentyment, tak quibus

remedijs

remedyis, daley obuiandum onemu, sub
Trutina praesentis Consilij JeoKrMci podaie,
3tio Adhaerentes, et Fautores partium Sueticarum
że dotąd contumaciter w swoim Przedsięwzięciu
persistunt, donosi JeoKrMci teraźnieyszey Ra-
dzie.
4to Maiąc reflexye JeoKrMci P. N. M. instanti-
as udziału niektórych potrzebuiących Seymu
dwuniedzielnego, exquirit sensum w tey Ma-
teryi praesentis Consilij.
5to Woysko Koronne chwalebnie circa tuitionem
Mttis et Libertatis stawaiące, czym animare
do dalszey ochoty, osobliwie Wielmożnych He-
tmanow, iakim sposobem accommodować, ta-
kże supplement na potrzebę Artyleryi ob-
myślić instantissime zaleca teraźnieyszey
Radzie.

Z Warszawy d. 20 Martij 1703.

Ztąd to przydać znayduie się: że Krol Szwedz-
ki indies tu, et momenta sperat w Mińsku
ztąd mil siedm na tamtey stronie Wi-
sły, woyska iego iuż tam znayduią się.
Szteynbok z Rusi złupiwszy splendory, te-
raz się pokazał w Podlasiu, wydał także
groźny Uniwersał do Szlachty, aby z Dy-
mu

Jest to Mieysce teraźnieysze W. K. Mości P. Stanami R. P. rady, o ktorym bespiecznie mowić się może, hoc posita Fortuna loco, Bo tu wolnego Narodu bespieczeństwo, Szczęśliwego W. K. M. panowania, nieśmiertelna ad posteros Sława, a naypierwey Mam mowić Wiara, in Arenam przychodzą plus iam quam Vita Salusq.

Zabierasz tu przed się W. K. Mci Godne Pańskiego Animuszu Zamysły, aby nad wszystkich Narodow Sławę, aby Wielkiego nieśmiertelnością Imienia y powierzonego od Boga Krolewstwa, wyniosł się Godnością. Gentes Ut Ius habeamus in Omnes, Abyś Narodu tego wozdobach, swoich Imie na cały Swiata okrąg ogłosił, Unde venit Tytan et Nox Sydera condit.

Niechsię zuchwale Sztuką swą niewynosi u Swiata August, wielki Monarcha Rzymski, ktory tam za Czasow panowania swego R. P. Rzymską, wozdobił w marmury Zastawszy Lepianką, Domum latentiam reliquit, Marmoream, bo ta iuż w Naruszoney Znacznie Stanow tamtey R. P. Godności: do Konczona Fabryka, niepierwey aż natenczas cum ferocissimi p Aties aut proscriptione caecidissent.

Chwalebnieysze WKMości Zawody, o ktore się mężnie
z Fortuną pasuiesz, potomne czasy majore Fama
Sądzić, y winosić będą. Gdy te RP polską, tak iako
pod Szczęśliwą przyszła Panowanie nienaruszoną
w oyczystych ustawach, Sławie, y Godności, Legibus
Vim opibusque, Florentem ~~opibusq~~ następuiącey
w ręce oddasz pamięci.

Znałeż mieysce WWMć do tak wspomniałeych WKMości
Zamysłow z Stateczną wiernością, y z tą z ktorą na
polach Sędomirskich domow własnych odżałowawszy
y fortun w buntach Kozackich na dyskretyą szczęścia
porzawonych przy dostoieństwie, WKMości (absit jactan-
tia vero) naypierwsze Stanęło ktorey potym przeciwko
zbuntowaney z Samusiem Ukrainie bez żadnego wyt-
chnienia resolutnie zażyło z tą mowie y na tą mniey-
sze in summa pericula w charakterze naszym prze-
chodzi ochotą Serpens Sitis ardor Arena dultia Vir-
tutis.

Sława y z tą ktoros WKM z poprzysyżoney Naypie-
wey w tym Woiewodztwie przy dostoieństwie Swoym
Confederatiey, ktorą wstawiony pod Forum widział
y odebrał wyprawnę przy wierze przy Wolności, przy
Magestacie pańskim na naycięższe Rewolucie mę-
żnym Sercem Gotowością, Et Si ruant toto Conatu pericu-
la Mundo.

A Przytym do Magestatu WKMości pokorną podaie Supplikie.

W Zdrygasie Ten Wolny Narod ostrzeżonemu Prawa Domow y Fortun Swoich Natury przyzwyczaiony bespieczeństwu zamierzoney w kray Swoy Auxiliarnym woysk wkm lokatiey damna movent Populos. omnes quos Iura tuentur.

Jescze dotąd niezatarte Szlaki Tropow pod Brzeżany ciągnących ktore abusus disciplinae militaris Wytorował przed oczy Przychodzi Venturi Timor Ipse Mali.

Gdybysie Godziło Nay Jasnieyszy Panie Dawnych Przodkow naszych Stawie Smiertelnie z siebie otrząsnowszy Popioły, Żywą nato Spoyrzyć Zrzenicą musiałaby ciężkim Swiat cały napełnić Głosem, Eheu quam Sevis Libertas Vritur Annis.

Nieurażam tym Magestatu WKrolewskiey Mości Pana miłosciwego co mowie Wszak nato Zdobrotliwey Łaski y baczenia powagą panską WKM naznaczona lubo Niedoszła Comissia.

Oto tedy WW ktorego więcey Stateczney Wierności powtarzać niechce bo prawdzie Ozdoby przydawać niebędę do Magestatu WKrolew Mości nizko Supplikuię

Niechmusie Godzi pod Szczęśliwym Panowaniem
WKM. od przechodowy Konsistenty Pomienionych
Woysk. Spokoynego Zażyć wczasu Niech tego p
Wielkim Imieniem WKM. w Annales Polskiego
Narodu wpotomne napiszą Czasy Non erat Is p
pulus quem pax tranquilla juvabat.

Zachęcasz WKM oświadczeniem tey Łaski tak
Zasłużonego iakom wyraził u siebie Woiewodztwa
Serca, do większey ku sobie wierności wdaiąc
Utwierdzisz y Utrzymasz. Quam Turbine Nullo Ex
cutiet ~~quidem~~. Fortuna quem

Copia Literarum Credentialium â S.ta R.a M.te Regia.

Eminentissimis Rndssmis Illmis Rndis, Illustribus magnificis ac Egregiis. Dno Cardinali Radzieiowsky, archiepiscopo Primati, Dnis Senatoribus et Ordinibus Regni Poloniæ vicinis et amicis Nostris Dilectis.

Nos Carolus Dei Gratiâ, Sveciorum Gothorum Vandalorum q Rex, Magnus Princeps Finlandiæ Dux Scaniæ Estoniæ q Livoniæ Careliæ, Bremæ Verdæ, Stetini Pomeraniæ Cassubiæ et Vandaliæ, Princeps Rugiæ Dnus Angliæ et Ysmariæ nec non Comes Palatinatus Rheni Bavariæ Juliæ et Montium Dux.

Eminentissimo Rndssmis Illmis Rndis Illustribus magnificis ac Egregiis Dno Cardinali Archiepiscopo et Primati. Vt et Dnis Senatorib, et Ordinibus Regni Poloniæ vicinis et amicis Nris Dilectis Salutem. Eminentissima Rndssmi Illmi Rendi Illustres Magnifici ac Egregii. Cum nihil adeo cordi habemus, quâ ut sedatis illis motibus quibus Polonia aliquamdiu obnoxia fuit Salus Libertasq inclitæ Reipblicæ in tuto collocetur. Verum amicitia fœdus, quod Regno cum illa intercedit, amotis omnium discordiarum causis in vigore suo maneat, conservetur. Deinde postquam comperimus conventum Varsaviæ propediem instituendum ut de remedijs huic fini idoneis consulteter. Nos quoq rei tam præclaræ operam

et officia Nostra impendendum esse arbitrari: misimus
illuc Generalem Copiarum Equestrium Ducem locum t
nentem et Satellitum Nostrorum praefectum Illustrem
bis Sincere Fidelem: Dnum Arvidum Baronem Hornium
qui vna cum Residente Nro Vaxlagero, iam antea Ablegatis
tijs mandatis instructus, aeque temporis et negotij indoles requ
rere videbatur nulli dubitantes, quin sicut virtute su
cuius non vna vice documenta cepimus, magnus se Nob
reddiderat earum, ita quoq propter causam adventus
sui inclytis Regni Ordinibus fuerit gratus et acceptus:
Amice igitur et benevole, ab illis requirimus ut faciles
illis aures praebere, fidemq integram adhibere velint eu
in omnibus quae nostro Nomine expositurus est, tum in
praecipue, quibus inclytos Regni Ordines de sincera N
in ipsos eorumq Rempublicam benevolentia certiores redde
conabitur. De caetero Eminentissimos Rndmos, Illmos
Rndos illustres, Mgfcos ac Gnosos Dnum Cardinale
Archiepiscopum et Primatem ut et Dnos Senatore
et Ordines Regni Poloniae, Divini Numinis tutela
commendamus. Dabunt Heleberga d. 21 Janu
1704° Anno. Eminentissimae Excellentiae et Dnae
Vrarum benevolus Amicus. Carolus Piper

Literae Credentiales Baronis Arvido Hornio

II

~~256~~ 182.

Copia Listu pewnego De Data d. 9 Febr. 1704 a
z Brzeska.

Nietak za Ordynansem, iako ustna Jas: Wielmo Jm Pana Woiewody Ruskiego, a Rothmistrza Naszego WMM Pana zaszła Nas requizycya ktory niewiedząc o Chorągwi swoiey, mimo Brzeska iadąc do Krola Jmci popasał w Wawrzenczycach, casu fortuito będąc Jm Pan Buczynski u Jmci, aperuit mentem suam, pytaiąc się o WMM Panu tandem in absentia WMM Pana, iniunxit to pisać do WMM Pana, abys WMM Pan absentes Jchmsci do Chorągwi convocare raczył, gdyż y Ordynansu predkiego ruszenia się z Chorągwią spodziewać się trzeba poniewasz y insze Chorągwie ruszyły się: My tedy w szczupłosci Company y Pocztow będąc, racz w tym WMM Pan obviare iako nayprędzey; bo się Nam trudno będzie utrzymać chyba umykać. Chorągiew Krolewicza Augusta Szwedzi rosproszyli, Company Szesciu Pachołkow dwoch y Koni No. 40. wzięli dziś stała w Wawrzenczycach: Krol Jmci dnia wczorayszego nagle dosyć ruszył się y nocował w Niepołomicach za ktorym y Jm Pan Rothmistrz properał. Szwedzi cale w Olkuszu mil 5 od Krakowa: Częstochową procz Klasztoru funditus spalili tak tedy wszystkie Chorągwie przebieraią się za Wisłę dokąd się ściągaią poniewasz Ordynansu niemamy y nie wiemy. Do consumatae prudentiae WMM Pana podawszy: Znam się bydź WMM Pana

Copia Copia Copia
Literar

Copia Listu tegosz Xaa Imci Kardynała per Responsu do Imci Pana Bronisza Starosty Pyzdzskiego Marszałka Confederacij Wielkopolskiey z Warszawy Die 1ma Augusti 1703 pisanego

Rzecz prawdziwa ze dotych niebespieczeństw, ktore do zguby Oyczyzne premunt accedit y to, nieszczęscie, ze nawet do ratunku iey Spokoyne niemogą byc rady, a co wieksza w tych przezacnych Woiewodztwach na ktorych przykładną tot Saeculis iedność Wszytkie inne Woiewodztwa zapatrowały się, teraz nidificavit sobie gniazdo Sciszya y aemulacya utraq alris devovenda. Domyslałem się Ja zaraz iz miało nastąpic zerwanie Seymiku WMMM PP poniewasz tamten, na ktorym posłowie byli obrani studijs malevolorum invalidowany; a zatym iako na seymie Posłom negata activitas, tak mysleli obijcientes myslec zeby y do Relaciey na Seymiku nieprzysło. Barzo iednak dobrze sobie postąpiły te przezacne Woiewodztwa, ze się chwyciły sposobu Confoederacij ktory ad inducendam animorum harmoniam nayskutecznieyszy ad tollendas Divisiones et partialitates, bo sam zrywaniu niepodlega naypotezniey szy Dopieroż ze Essencya tey Confoederacij iest przy wierze S. Katolickiey przy Dostoieństwie J.K.Mci, przy Prawach Oyczystych. Swobodach, nie wiem komu by się niemiało podobac to Dzieło ile kiedy iest pod dyrekcyą WMM Pana, ktorego delikatne Summeme, zarliwa zawsze pro Republica et libertate sensus, ac ipsis maior prudentia fatis, kazą dobrze tuszyc, iz nie wziąłbys był super Lacertos tego ciężaru, gdybys nie przeirzał ze go nie mozesz złozyc tylko cum gloria funkcyey swoiey et solatio Reipublicae

Jakbys miał zatym gradiri nie trzeba radzic W
MM Panu. Inspirabit mu radę Spiritus Unionis, po-
niewaz in fundamento et Voto iey stanęła ta Confoe-
deratia, ani iey Qualebunt Partes aduersae, ktorych
iest moliri et demoliri. Będziesz albowiem miał
reflexyą y na Honor swoy y na Honor Wdztw aby
nie był umnieyszony per abitura incassum tanta studia
ale iako one in solam Rzptey salutem wzniecone bydz
rozumiem tak intra votum perseuerantiae zyczę, y Ja
sam unum uelle et unum nolle zachowac z WMM PPy.
ktorzy nie możecie inaczey chciec, tylko dobrze Oyczy-
znie. Co in candore wyraziwszy sam do dalszych ich
requisityi iestem addictissimus pisząc się na dowod
P.S. Nieracz WMM Pan uciekac od Honoru, ktory
sam ultro WMM Pana szuka, Libertas iest rzecz
słodka. Kto zas ią albo utrzymuie albo restituit, fauus
melis more ipsius. Jest rzecz wprawdzie cięszka,
ale coram Deo et Hominibus meritoria, Jestem tego
wszystkiego probauit, y lubo uapulo pro bono opere, no
desero iednak dulcedinem meam. Fructus enim boni
operis perseuerantia est.

Copia Literarum ab Excellntssmo Dno Directore Provinciæ Malthensis 9 9bris 1694 ad Celsissimum D. Comitem à Dittrichen datarum.

Notifico Dno Fratri, quod ante duos dies nimirum 7ma 9bris Civitatem hanc Nrã Maltensem omnibus inhabitatoribus atq militibus Nostris ignorantibus, duo grandævi viri intraverint, qui postquam visi interrogati unde essent, aut unde venerint, responderunt se Prophetas esse à Deo missos, Spiritum Eliæ habentes, atq de futuris pœnamq Dei imminere toti mundo se prædicare et revelare debere asserunt. Vestitus illorum est valde mirabilis et color vestimentorum nunquam in terris visus. Prædicant populo huius Civitatis Evangelia, pœnam, atq dicunt quod multum super Civitatem propter multiplicia et gravissima scelera hominum iratus sit, nimirum quod Otio vacant et pejores sint quam Sodoma et Gomorrha. Cibus et potus istorum hominum nullus alius nisi panis et aqua fontis. Nudipedes incedunt et aperto capite, tam in hyeme quam in æstate. circumdati pilis camelorum, aliisq austeris pellibus. In nulla domo quiescunt, tantum in publicis plateis, sub cælo maximam noctis partem consumunt, circumeuntes plateas, flentes clamantes et orantes elevatis manibus.

Quos Magistratus Civitatis sic agentes per
certos viros suos Juratos observari fecit, q
hæc omnia juramento approbarunt. Suprem
Magister Civitatis, cum Seniori Statu Equestri
quia hoc ipsis inusitatum visum est, hoc ide
credere renuerunt, unde ad majorem certi
tudinem rei habendam, hoc duos grandæv
viros, ab invicem sequestrarunt et ita per
duos Patres Societatis quemlibet particula
tim examinare fecerunt: qui in suis Ser
monibus æqualem et constantes reperti sunt
asserentes, quod missi sint ut quemlibet
ad pænitentiam faciendam disponant, quia
veniet tempus in quo supra Italiam et to
tam Germaniam justa Dei Ultione Cometa vi
debitur instar Scoparum, et qui homines
illum intuebuntur, Morte morientur. Hunc
Sermonem millies et millies repetunt. Post
exactum igitur examen Patrum Societatis o
mnia dicta et facta horum duorum Senum
approbata et rata habita sunt. Quare con
clusum, quatenus per Mare Romam mitterentur
uti de facto illuc missi sunt. Credunt in Deum
Patrem, in Deum Filium, Deum Spum S.
Prædicant multa mirabilia quæ ante finem
Mundi contingent. Etiam affirmant quod
Ultima dies Judicij sit in proximo, citius

aderit, quam hnēs sperabunt. Tempus trium 7. 7. 7. 21mi numeri, bene observandum est. quia tunc Filius hominis non procul erit. Antichristus in 1mo Numero septem Numeri 21mi nascetur. Multæ dies et tempora annorum abbreviabuntz et ꝓpter peccata populi non implebuntz. Item asserunt quod Luna per medium totaliter rumpetur et frangetur. Item dicunt quod tria Lilia in summo erunt flore et vigore, quæ toti mundo odorem suum communicabunt. Nihilominꝰ per Novem radicum suarum corruptionem eius pulchernima dificient et languebunt folia. Aquila nigra ita deplumabitur, ut vix volare poterit: nihilominus brevi reassumpturam plumas, ita ut juniore Aquila, ad solem usq; se se attollet et cum admiratione totius Mundi quasi ad cælum ascendet.

Magno Draconi Mundi frameam eadem Aquila è faucibus eripiet, et illum in sanguine suo submerget.

Magnum et sublime caput Maris per subiectionem Magni Regni et evictionem ejus atq; arcium et fortalitiorum, illius Lunæ splendorem obnubilabit. Ex qua multa millia

animarum e tenebris ad Fidem veram convertentur et ab aliquot centenis annis abiectum Regnum per Iuvenem et novum regentem cum admiratione mundi veræ Ecclesiæ sociabitur, redactis per ignem et aquam Subditis ad fidem.

Anno 1710 Mutus et bella in toto mundo exorientur

Anno 1720 Ubiq' locorum pestes, fames et terræ motus regnabunt.

Anno 1730 Asia et Africa igne absumentur totumq' incinerabitur Regnum.

Anno 1740 et 50 Omnes in terra pacifice et feliciter in Una fide et sub uno Pastore tanquam ultimo Pontifice Romano Petro nomine vivent et regnabunt.

Anno 1760 Antichristus regnabit cum Tyrannide terribili, Ecclesiam invadet, strages faciet et clades omnia Templa destruet, soloq' æquabit. Suosq' post modicum tempus Deus duos Prophetas Enoch et Eliam populo suo modico et pauco in Consolationem et auxilium mittet. quatenus usq' ad finem Mundi, perversos (maxime Iudæos) ad rectam fidem convertant et cum Antichristo certent.

Postea mundum totum ignis consumet et omnes Secundum merita sua judicabuntur.

Hæc de verbo ad verbum ex Germanico in Latinum transtuli et Secundum præmissum Perillustris et Magfcæ Dominaoni Vræ, cum apprecatione omnis boni transmitto.

Specificatia wszytkich dział y Falknechtow zabranych w Thoruniu d. 14. May. 1703.

Na basztach, wieżach y szancach

Na bramie mostowey wzięto dział.	N. 5.
Na bramie Staro Thorunskiey.	8.
Na bascie kocim ogonie.	3.
Na bramie Chełminskiey.	10.
Na bascie kociey głowie.	4.
Na bramie prawych wrot.	2.
Na bascie kalecie.	3.
Na bascie Bazarskiey.	3.
Na bramie S. Katarzyny.	4.
Na bascie Miennickiey.	2.
Na Zamczysku.	4.
Na szancu Panienskim.	6.
Na szancu kozłowym.	5.
Na szancu Nowym.	8.
Na basztynie Chełminskiey.	3.
Na basztynie S. Wawrzynca.	6.
Na basztynie S. Katarzyny.	9.
Na bastinie S. Jakuba.	6.
Na kawalerze S. Jakuba.	6.
Na szancu Niedwiedzien.	7.
Na szancu Miennickim.	2.
Na Bulwerku.	6.
Na contra skarpie pod Niewiedziem.	3.
Roznych zas dział ziarnych na roznych mieyscach.	28.
Modzierzow metallowych.	9.
Falknechtow Organkow na roznych pocztach.	64.
Dabel, hakow, y innych roznych sztuk.	111.

broni mieyskiey ręczney. 13008.
Morgensternow kossow pikow do szturmu wzięto 2683. Saskiey ręczney strzelby wzięto 11899. Do bram dwoch y basztow co ie wyrzucili minami wzieli prochu beczek 36. Sassow zas 4085. ze dwie Generałami. 1561. cetnarow prochu Saskiego. 61. skrzyn granatow y bombow. 219. kap ołowiu. 280. skrzyn kul ołownych.

Contribucya okupu Miasta Thorunia Szwedow Zł 3600

Za Lenungi Saskie przez 30. dni à florenos 1201. summa 36

Generałowi Sztabowi za 26. dni — — — — — — 65

Item za 4. dni — — — — — — — 403

Kryx Kommissarzowi Szwedzk. za 24. dni — — — — 495

Za Palisady Saskie circumcirca Miasta y rozrucenie wałowi — — — 900

Za wełny kamieni 1085. ktorey zażywali do szturmu. 108

Za zsypanie zboża Szlacheckie — — — — 719

Za Magazyn Saski — — — — — — 57

Kontribucya od Wsi Mieyskich — — — — 240

Za Przysiecką Ponew — — — — — 140

Podarunek Generałowi Szteinbokowi — — — — 500

Podarunek Graff. Piperowi — — — — — 400

Podarunek Graff. Sperlingowi — — — — 108

Podarunek Generałowi Adlersteinowi — — — 240

Kasserowskiemu Kucharzowi — — — — — 180

Za bali deski Szwedzkie — — — — — 720

Za słody Przysieckie — — — — — — 257

Za wykupienie kluczow od Miasta — — — — 300

Adiutantowi Szwedzkiemu — — — — — 30

Względem erroru calculi Wsi — — — — 1800

Inne zas rozne podarunki et expensa dotąd 4222

Summa monety Pruskiey
facit Zł. 484014

List od tuteczney Confaderatiey do Wdztw Jasnie Wielmozni nasi wielce Mci Panowie y Bracia.

Konfaderacya nasza iuz Generalna nie w za dnych skrytych machinacyach iako ią mogą malevoli pod cien złosliwey interpretaciey depingere, ale ad Salutem Universi, na ratunek iuz prawie morientis libertatis, za iednostayną Wdztw y Ziem tu przyto mnych zgodą sub auspicys Xcia Jmci Kardynała Primasa Korony Polskiey y Wo. Xa. Litt. uczynio na przy wierze S. Katholickiey, przy Dostoienstwie JKMci Augusta II. idzie głosna na cały swiat samey tylko powszechney potrzeba wszytkich zgody aby do dzieło, do ktorego iest przywiązana nieomylna tranquillitatis publicae nadzieia nie poszła bron Boze in cassum aut casum, dla divisiey animorum, gdy by w iedney Oyczyznie porodzeni Synowie w teraznieyszych naybardziey circumstancyach niemogli byc iedne go z sobą rozumienia, ale unusquisq. nrum diceret Ego Pauli, ego autem Apollinis aut Cephae. Tac ta

Sassya y niecointelligentia nasza causavit że kilkolet
nieszczęśliwości dać odporu niemożemy. Respca Consu
bg plena, Consilys vacua aut infelix, bo choćby byli te y
naylepsze, intencye nayswiętsze, kiedy iedności niemas
kędy voto non vivitur uno, tam koniecznie musi być
error, confusio et Turris Babel. Zkonfederowaliśm
się more przyzwoitey temu wolnemu Narodowi wier
ności circa Mttem, niezapomnieliśmy iednak et liber
tatem przez tę clausulę salvo Vinculo Pactorum Conv
torum ex vi Juramenti Regy emanante. Nad ktor
ieśliby kto chciał skrupulizować esset aut peregrinus a
in Israel, niewiedząc w czym Praw naszych przez t
czas tak srodze z kluby wypadłych potrzeba poprawi
albo w tych oppressyach zostawać sine sensu esset quaed
servilis voluptas, dopieroż kiedy ta Confederatia na
sza nietylko ab intra ale też ab extra uspokoić moż
niewiemy komuby się nieupodobała, chyba ktorym v
turbine messis. Ziechał teraz Jmć Pan Generał H
od Koła Jmci Szwedzkiego do Traktatu Commissar
naznaczony, iuż tu a ꝺ 9. psew przytomny, czeka n
zgodną całą Rzptą, bez ktorey nulla tractandi secu
tas, zapatruie się super unionem animorum y z ia

ochotą amplectimur podaiącą się do uspokoienia się Oy-
czyzny okazyą. Zebysmy tedy straconey marnie niezało-
wali et serò defleamus quod non serie egimus. Prosiemy
naszych WMMPanow y Bracia naszych iako Synow
tey Oyczyzny salutem oney operari spolnie z nami obli-
gowanych, abyscie przez miłosci iey przez Staropolską
circa Iura et libertates zarliwosc per compassyą na
ostatek zatapiaiącego się prae magnitudine miseriarum
w łzach swoich ubogiego Ludu, raczyli do iednostayney
z nami brac się obrady, a w Bogu nadzieia, ze Akt
ten będzie actus solatij et aeternae gloriae tego Narodu,
gdy ad invidiam innych in medio malorum suorum ae-
stu wyratuie się vinculis mutuae confidentiae do pier-
wszego swego szczęscia, tanto gratius quanto inexspecta-
tius. O to iuz donosi nam y Wdztwo Sandomirskie in-
clinacyą swoię ad hoc Salutis publicae opus, limitowawszy
na to tylko Seymik Swoy ad d. 27. Psew aby się znieśli
z WMMPany y wespoł z niemi wzieli przed się tę drogę,
na ktoreymy z całą iuz prowincyą naszą, bo iedne Wdztwa
iuz tu comparent, drugie appropinquant, z konfoedero-
wani stoiemy y z taką rezolucyą, ze do ostatney reszty
fortun, zdrowia y zycia poty nierozwiązemy się poki Rzpta

ab intra et extra gruntownie nie będzie uspokoiona.
Posłaliśmy także Jchmć PP. Posłow do Jchmć PP. Hetma-
now, zapraszaiąc Jchmć ut addant robur et Authori-
tatem Confœderatiey Generalney, do czego magna spes
affulget. Czekaiąc tedy expansis manibus et pronis animis
Fraternos amplexus WMMPanow y tey pożądaney Oyczy-
znie harmoniey. piszemy się szczerze ad umbras.

W Warszawie d. 8. Febr.
Ao. 1704.

Copia listu Xcia Jmci Kardynała zagrzewaiącego do Confœderatiey Wdztwo Krakowskie de 29. Febr. 1704.

Kiedy rzecz przychodzi ad nucleum, non est in cortice laborandum. Stanęła tu iuż Generalna Confœderacya z resolucyą radicaliter sanandi vulnera Rzptey, samey tylko potrzeba powszechney Civium zgody y dawno tey pożądaney in Repca animorum harmoniey. Ja per Viscera Christi, amore Oyczyzny proszę y obliguię WMMPanow, abyscie chcieli omni cunctatione sublatâ brac się do spolney tu Rady y ratunku Oyczyzny, ktory w samey tylko zawisł Confœderatiey Generalney. Inaczey chybabysmy chcieli Woynę y zamieszania bez końca, a bron Boże ostatney zguby. Niezawodzmy się iuż daley, bo securis ad radicem posita kto każe miec nadzieię w posiłkach Moskiewskich, Kozackich, Saskich, zwodzi, nim te in Statu będą my zginiemy. Protestor przed Bogiem że czynię co mogę, adimpleo Ministerium meum, moneo, hortor, increpo, a na koniec ręce opuszczę, salvet quisqi semetipsum. Ja żadnego prywatnego Interessu w tym niemam, nec me mea sed publica movent. Juz iestem iedną nogą

w grobie, o nic niestoię, tylko o szczęśliwość powszechną,
y sam żebym mogł ieszcze quietę umrzeć, ingemino tedy
powtornie zelum meum in zelo WMMPanow y oraz
Braterskiey ich rekommenduię się łasce. etc.

Dum Author Carminis visitaret Carlotburgum, et inter vanitates Orbe quæsitas toto eam reperisset vanitatem maximam, inter omnium fere Principum Europæorum Imagines, Solam defuncta Serenissima Reginarum Carolina desiderari Imaginem.

Inter tot formas, totus quas orbis adorat,
Unica Regina forma petita deest.
Cunctas Europa formas depingere quævis
Ars Zeuxii valet, hanc pingere nemo potest.
Dum vultus Carlotta Tuos voluisset Apelles
Pingere, Formosas audijt ista queri.
Carlottam pergis, si pingere, nostra colore
Forma caret cuncto, libidus unus adest.
Audijt hæc pictor, tabulæ dextramq; removit
Est bene, nam solus vos decet iste color.
Inter tot pulchras, pingi cur sola negavit?
Cunctis nam pictis pulchrior illa fuit.
Quæsitus, formam nullam, cur grata Catoni,
Roma dedit? retulit, mundus ut ista petat.
Magne Cato dixisti, nullus, tamen orbe requirit
Formas Magne tuam, his minor ergo Cato.
Prussiaci Regina Soli, non ista fatetur,
Et tamen a toto quæritur orbe Dea.
Quam vel magnos superas Regina Catones
Illos fama tacet, te petet illa Diu.
Magnus Alexander Solos optavit Apelles,
Tu nullum, major quam Carolina mihi es.

6. Scire cupis Fridrice meam cur nullus Apelles,
Depingit formam? Tu mea forma manes.

7. Immensos Fridrice Tuos renovare dolores
Nolo, ergo tectis sit procul umbra mei.

8. Non opus est, Carolina, mea ut depingar in aula,
Me Fridrica Tuo pectore quando geris.

9. Nil umbris dignum gessisti tempore toto,
Ad mores ergo nil facit umbra Tuos

10. Quam pulchro Princeps radiasti corpore semper,
Finis patet, umbra illud dum negat ulla sequi.

11. Inter tot Formas, si tu quoq; picta maneres,
Illa omnes picta, Tu mihi vera fores.

12. Inter tot Divas pingi dum Solar causas,
Et Venus, et Juno, docta Minerva mihi es.

13. Nunc tandem disco facies, quam forma venusta
Omnibus ex formis par tibi nulla nicat.
Quas spectare datur, pulchras Ars fecit Apellis,
Forma tibi soli corpore vera nitet.

14. Orbis quidquid habet totus, complectitur una
Carlotburga Domus; mundus in ædem anet.
Cuncta licet teneat, totus, quod possidet Orbis,
Affirmabo tamen, nil habet illa Domus.
Ædibus Augustis, Formam Carolina negasti,
Principe tecta carent, nil tenet ergo Domus.
Hæc demum Regina fuit, cujus pectore vasto,
Mundi totius Machina fixa stetit.

Hanc, mea mens, oculusq́ meus, duḿ quærit in aula,
Nec reperire queunt, ædibus orbis abest.

15.° Quæ pingi cupitis, pingat vos clarus Apelles,
Vos quo detergat Spongia turget aquis.
Quæ pingi renuit, vivet per Secula Princeps,
Vos Philo tenui, hæc pectore picta manet.

16.° Est bene quod cunctos renuis Carolina colores,
In te nil picti, candida cuncta micant.

17.° Tot tabulas inter, pinxisset te quoq́ Zeuxes,
Illæ oculos raperet, corda sed vmbra Tui.

18.° Noń opus est formas toto conquirere mundo,
Pingite Carlottam, possidet omne decus.

19.° Vera Venus, geminis movit vera prælia Divis,
Ast ego si pingar, bella ciebo Dijs.

20.° Diva duplex, Veneri, formæ concessit honores,
Tu si picta fores, Numina cuncta Tibi.

21.° Quælibet istarum in tabula nisi pulchra videtur,
Tu si picta fores, noń mihi pulchra fores.

22.° Te Carolina potens, cunctorum vota requirunt,
Cunctas inter enim, Tu nisi pulchra nimis.

23.° Te quis Pandora majorem dicere nolit?
Pingere te pulchram Numina nulla quæunt.

24.° Verior est Carolina[3] mihi[2], Pandora[1] Borussa[4]
Ipsis Numinibus, quod dare posset erat.

25.° Pingere te voluit, quoties æternus Apelles,
Deciduus cælo, desine dixit amor.

Docte Senex, Carolina Tuis si vivit in umbris,
Me Matremq̃ meam funera bina facis.

26.° Perge Senex, Divo Carlottam animare colore.
Me nam matre mea pulchrior ista venit.

27.° Perge Senex iterum vivo formare colore
Augustam, illa Orbi, Numen amoris erit.

28.° Pingere te renuit, Divos qui pinxit apelles.
Nam falsa effigies, Tu Dea sola fores.

29.° Nulla manet Pictura Tui, cur maxima Princeps?
Nam vivam cuncti semper habere Student.

30.° De Te pingenda, certarunt sidera, terra
Tu renuis, pacem sidera terra tenent.

31.° In te formanda cunctus sudavit apelles,
Sed dum desudant, mors venit ante diem.

32.° Hæc demum Divas formæ superavit honore,
Humana pingi noluit ergo manu.

33.° Omnis Te voluit, valuit sed pingere nemo.
Pingere Nam nemo cum ratione potest.

34.° Inter tot portenta, quibus Domus ista refulget
Crede mihi lector, res nova nulla magis.
Quam quod Formarum Princeps, aulis habitavit in istis,
Et formam pingi noluit illa suam.
Deformes etiam fingi, pirigiq̃ laborant,
Hæc quo pulchra magis, picta minus.

35.° Quam vitiosa nimis scripsisti carmina Vates!
Mensuram excedunt, deficiuntq̃ metra.

Excessum Forma, nam carmina Nostra Sequuntur,
Defectum Forma versus at alter habet.
Excessit Formam Septri Regina Bonusti,
Forma deest alijs, idmea metra sonant.
Carmina plura darem, morens Sed maxima Princeps,
Annorum hoc Numero, mortua, musa Sile.

Orbis quid quid habet totus, complectitur una
Lucemburgo Domus, Mundus in aede manet
Cuncta licet teneat, totus quod continet Orbis,
Affirmabo tamen, nil habet illa Domus.
Aedibus Augustis, formam Carolina negasti,
Principe tecta carent, nil tenet ergo Domus.
Haec demum Regina fuit, cuius pectore vasto
Mundi totius Machina, fixa stetit.
Hanc, mea mens, oculusq meus, dum quaerit in aula
Nec repetere queunt, aedibus orbis abest.

Quos nuper gratulati sumus Serenissimo Parentis tuo regales assumpti in Prussia Regni, titulos, eosdem tibi quoque gratulamur Nodie. Tibi inquam quem propter naturam, et fortunam, virtutes etiam Regiae Regem magnum coronabunt. Tu vero naturae, successor primus, Ordine successionis Rex secundus publice Gratulantes tibi Sed Reipublicae Polonae voto. Principe secundissimus eris. tibi pectore in uno omnia nascentis Regalia Dona Coronae, Virtutumque choros ecclesiis cura recondet, Dum enim natam Solis videmus Purpuram tuam non aliter augurari possumus, quam ex aurora Solem nempe nascitur os mundo Serenissimo ex te Reges, sicut in coelo ex pulcherrima aurora purpura Sol nascitur coronatus

Solis et mundo dignam Parit illa Coronam,
Sicut nascenti ex aurora Soli quem sui
pulchre coronant radij symbolis tu
inscriptis quidam. ergo accipiat Patrem
exemplum tribuatq nepoti filius
et Septis ne desit fascibus honores, de
currat trabeata domus, tradatq securis,
mutua posteritas servatoq ordine fati, Bri
de burga suas numerer per sceptra Coronas
Sacerdotes Regia mundi pignora, Septiferos
fundant palatia natos. tu Regno digno
ex te concede nepotes, Augustumq expum
genus, sicut piq futuros imperij promitto
decus

Illme Eminenme ac Reverendme Dne Cardinalis Archiepiscope et Primas Amice nobis sincere dilecte.

Non diffiteri possumus Nos animo valde sollicito fuisse, cum repentino hostium incursu in discrimen incidisse Emum Vm primum comperissemus. Nunc vero eo majorem inde capimus lætitiam, cum eam audiamus evitato feliciter periculo non modo in salvum evasisse verumetiam illam animi fortitudinem constantiamq quam tot argumentis antea monstraverat, pro communi causa inconcussam tenere. Equidem documentum hinc capere posse Nos certissimum existimamus, non ex temporum mutatione pependisse Emum Vm sed consilia iniuisse certa atq talia, quæ minima fortunæ aura non statim evertantur, magisq patriæ suæ quam propriæ utilitatis rationem habuisse cum illa primum suscepisset. Non dubium igitur est quin eam laudem quam antea sibi comparasset auctiorem iam Ea Va reddiderit, hæc quoq iniquitas virtutes ejus magis illustraverit, postquam tam insigni fuissent probatæ experimento. Et recte iudicat Ea Va non ita hostem absentia nostra prævaluisse, ut propterea rem fœderatam valde afflictam esse arbitretur. Si quidquam sit acceptum incommodi non tantum ee censetur ut majori commodo non propediem sanari posse id speremus. Omnino enim confidimus non diutinam illi fore hanc lætationem.

Sed Divini Numinis auxilio res priori loco facile resti
tutum iri. Rebus hic iam ex animi sententia compositis
magnis itineribus propius ad hostem contendimus pleni
bona spe, atq certi id suscipere atq agere, quod ex usu
communis rei fore iudicaverimus. Interea Em. Vm. in
pristino erga nos animo permansuram confidimus, suo
consilio foederatis rebus adfuturam. Quam nunc divinae
gratiae commendatam, quam optime valere iubemus
Dabantur in Castris ad Lamoscium. Die VI Octob
MDCCIV

Em.ae Vrae

benevolus amicus

Carolus

Piper

Responsio ad ea quae nnē Concilij Tykocinensis Gnq Dnq Florianus Limontius attulerat Data in Castris ad Zamoscium die VI Octob: MDCCIV

I. Quemadmodum Sa Ra Mttas Sueciae ea consilia quae in Conventu Tykocinen capta sunt ex animis fortibus, Patriaeq suae optime cupientibq esse profecta iudicat, ita eadem calculo suo approbare non dedignata est, datis ad Ssmum Regem Stanislaum literis, quibq ut Varsaviam reverti, ibiq sedem suam constituere quaerat, illi quam maxime suadet.

II. Literas pariter publicare voluit, quibus Refractarijs cumq hoste rem facientibus per Podlachiam Tributa quam severissime imperentur. Eos vero qui obsequio erga Regem Stanislaum, utq data semel fide perstiterint, quam indulgentissime haberi iubebit, cum Illmus Podlachiae Palatinus nomina illorum ediderit. Quem sicut Sa Ra Mttas confidit alios non nominaturum, quam quos hoc beneficio dignos esse noverit, ita ut intelligat, quanti ejus Sa Ra Mttas intercessionem faciat, hoc gratiae illius apponere non recusabit cum ad ea loca suos Commissarios miserit.

III Cum Illmum Palatinum ob eximias illius virtutes semper dilexerat, eum ob editum nuper fidei specimen adeo commendatum sibi habet, ut illius domum ac

fortunas

tueri atq amplificare non desitura sit. Arcem quoq
Tykocinensem periculo, si quid ueterius ingruat, liberam
non morabitur, neq quidquam intermittet, quod ad ej
securitatem deinceps facere intellexerit.

10 Curæ sibi fore S.a R.a M.tas promittit, ut qui arcis
Tykocinensis oppugnandæ hosti consilia dedis-
sent, debitas perfidiæ suæ pœnas luant, unà cum
reliquis alicunq locorum inueniantur, qui parti
hostium adhæserint.

De Cætero cum rem fœderatam non prudenter
nus reparare studeat, quam fortiter hactenus
sustinuit Cœtus nobilium Tykocinensis, non modo
suppetias acceleratas a S.a R.a M.tte sibi polli-
ceri poterit, uerumetiam in reliquis negotijs ben
uolentiam singularem ac fauorem. Dat ut supra

ad Mandatum S.a R.æ M.tis Sueciæ

C. Piper

Senator & Secret Status

Ad Officium et acta praesentia Castren. Capitanealia Craco-
viensia personaliter veniens Generosus Andreas Pininski Nomi-
ne Illustris et Magnifici Francisci in Brzezie et Włodzisław Lanc
Koronski Succamerarij Palatinatus Cracovien. Wieliciensis, Bochnen.
Stopnicen. Capitanei, Conventus Particularis Prossovien. Marsalci
infrascriptum Laudum per Illres Magcos ac Gnosos Proceres, Digni-
tarios, totamq Nobilitatem Palatinatus eiusdem Cracovien. Prossovicys
Sancitum manu eiusdem Illris et Magci Conventus eiusdem Mare-
schalci Subscriptum et Sigillo communitum Offo Xsenti Castren.
Capneali Cracovien. ad acticandum obtulit. Quod Laudum Offum
Xsens ab ipso Suscepit, et in acta sua inscribere Ministerialiq Gnali
Regni Provido Ludovico Stefanski publicare mandavit. Cuius
Laudi tenor sequitur eiusmodi.

Mij Rady Dignitarze Urzednicy y wszytko Rycerstwo Wdztwa
Krakowskiego ktorzysmy sie za uniwersałem Jasnie Wielmo Imm
Pana Franciszka z Dembian Dembinskiego Kasztelana Sandecko
Starosty Wolbromskiego iako pod ten czas in hoc afflicto statu Reipcae
Pierwszego przytomnego w Wdztwie Naszym Senatora na Seymik
na dzien dzisieyszy Nam przez Jemsa amore Boni publici złozony
ziechali: Z konfederowawszy sie przy wierze S. Katholickiey, Prawach
y Wolnosciach Naszych pod ten czas tak dalece z kluby wzruszonych
y è fundamentis wywroconych, ze fractas fere tabulas eorum col-
ligendas widziemy, y eo nomine teyze Confederatyey Naszey Seor
sivum Instrumentum, Spisawszy y Rekami Naszymi podpisawszy,
ratione aliorum Punctorum, tę teraznieyszą, przez Nas zgodnie po-
stanowioną, czyniemy Uchwałę. A naprzod do Naiasnieyszego
Krola Imsci Szwedzkiego, Posłow Ichmsciow Panow, Włady-

sława z Zakliczyna Jordana Podczaszego Krakowskiego
y Stefana z Wielogłow Wielogłowskiego Cześnika Rawskiego
Porucznika Powiatow, Sandeckiego y Chowskiego, wyprawuie
my declaruiąc, że ad eam Unionem bez ktorey nie może Salvari
Respca Nostra y ktorą tenże Krol Imsc proponebat przystąpić
Woiewodztwo Nasze. Prosic przy tym będą Ichmsc PP Posłowie
Krola Imsci Szwedzkiego aby Woyskami Swymi dał zaszczyt Oy
czyznie Naszey ab adversa Parte także abysmy de plano od wszel
kich aggrawacyi y Contrybucyi Woyska J. K. Mści byli wolni iako
Wolny Narod ktoremu milsza iest ostatnie Stracić fortuny Domosq
deserere Suas niżeli in Servitute Vivere: Do czego iż facilem znay
dą J. K. Mść ktory pro Protectore wolnosci Naszych audit, nie
niewątpiemy.

Tymże Ichm PP Posłom zlecamy Legationem do Naiasnieyszego
Electa Imsci Winszuiąc Electowi Imsci Electyey a Partibus Respca
y declaruiąc propensyey Wolstwa Naszego erga personam Ele
cta Imsci na poparciu Electyey przyszłym, quam primum tota
convocabitur Respca testificationem. Ciż Ichm PP Posłowie ex
ponent Electowi Imsci Wolstwa Naszego necessitatem OEkono
miey Zupp Solnych Wielickich y Bochenskich aby debitus cursus
prowadzenia tey OEkonomiey iako Skarbowi J. K. Mści tak y
całey Rzeptey potrzebny wielce, nieustawał et Solita cura prom
veatz. przez Wielm Ichmsciow PP Podkomorzego Krakowskiego
y Bachmistrzow tamecznych ex progativa Vrzedow Ichm
promovebunt Ichmm PP Posłowie. Wzgledem ktorych obudu
Legatyi osobne Instructye będą wydane Ichmm PP Posłom
Wyprawuiemy także do Jasnie Oswieconego Xcia Imsci Pry

masa

Prymasa Jchm PP Adama z Przybysławic Gracżewskiego Woyskiego, y Jacka z Michalczowey Michalczowskiego Podkwo: iewodzego krakowskich upraszaiąc Xcia Jmsa o iako nayprę: tsze Uniwersały ad Convocandam totam Rempcam na poparcie Electyey na Mieysce ktore się będzie naysposobnieysze zdało, na ktorym poparciu aby mogł bydź tractat z Krolem Jmm sorą Szwedzkim y Całą Rzeptą zawartij Sollicitudinem tego temuż Xciu Jmci Prymasowi Jchm PP Posłowie zalecą.

Więc y do J. Wielł Jchmm PP Hetmanow Koronnych aby Jchmmsc tuitionem Jurium et Libertatum Całey Rptey wzieli przed się, y ad unionem Wdztwa Naszego quantocius accedant zapraszamy Jch mciow przez Posłow Naszych to iest Jchm PP Franciszka Ko: narskiego Porucznika Pancerney Chorągwie J.W. Jm Pana Gna ła Wielkopolsko y Jana Morskiego Towarzysza Pancerney Chorągwie J.W. Jm Pana Oboznego koronnego według osobney także Instructyey w obudwu pomienionych Poselstwach da: nych Jchm PP Posłom.

Do Wdztwa także Sendomirskiego zapraszaiąc ut idem Sentiat z Nami za Posłow na przyszły w Opatowie przypadaiący Sey: mik, Jchm PP Pawła Matszewskiego Cześnika Bracławskiego y Krzysztofa z Dembian Dembinskiego prosilismy, ktorym Jch mosciom także Instructya będzie dana.

Upraszamy przy tym Wielł Jmsa Pana Marszałka Koła Naszego o: expostulacyą z J. Wielł Jm Panem Wdą Kiiowskim (praemissa od Wdztwa Naszego pro zelo conservandae Libertatis tuitionisq Ju: rium Jey, podziękowania Jmsa testificatione) prosząc Jmsa aby uczynił alleviationem Wdztwa Naszemu zruinowanemu przez wyprowadzenie Woysk swoich.

Takowąż zlecamy Jmści uczynić expostulatyą, cum eaq testi-
catione Nostra z Wielm Jmm Panem Starostą Spiskim.
Upraszamy także Jmm Pana Marszałka Naszego, aby expostulował z W
Jmcią Panem Gnałem Sztromborgiem aby żadne Executye y aggra-
wacye niebyły w Dobrach wszytkich Wdztwa Naszego; a że Si
Jchmść Concives Wdztwa Naszego maią Dobra Swoie w Wdztwie S
domirskim a są in Psenti Nro Congressu tedy upraszamy Jm
na Marszałka aby y tych Jchmościow respectowi y ochronie pod
bney zalecił tegoż Jmmści Pana Gnała. Więc y captivi aby by
eliberowani ktorzy detinentur w Pilcy, iako to Jchm PP Pstr
konscy Małżonkowie, Jm P Raciborowski Jm P Mąkolski
Jm P Pukaczowski także aby Jm Panu Mikołaiowi Podzinsk
mu Burgrabiemu Krakowskiemu liber był accessus do Dobr
swoich, y w niczym Jmść aby niebył aggrawowany, iako nie
winnie udany.
Relatyą Poselstwa in antecessum od Wdztwa Naszego do Wdztwa
Sendomirskiego przez Jchm PP Sczesnego Stradomskiego Sto
nika Kiiowskiego, y Jm Pana Samuela Zelinskiego Kapita
na Woysk Rzptey expedyowanego do przyszłego odkładamy Sey
miku, także y postanowienie wyprawy żołnierskiey z Dymow y
Panow, albo Poborowey Taryffy do przyszłego Seymiku zacho
wuiemy sobie dla ktorego postanowienia, facilitatyey zlecamy
przy Jm Panu Marszałku Koła Naszego, Jchm PP Andrzeiow
Zydowskiemu Chorążemu y Podstarościemu y Franciszkowi Fre
zerowi Pisarzowi Grodzkim Krakowskim także Jmm Panu
Balcerowi Bełchackiemu Staroście Lipnickiemu aby Jchm
w Taryffach tak Dymowey iako y Poborowey przeyzrawszy i

Sze

Sufficientem o tey wyprawie na przyszły Seymik przywieźli
Nam informacyą. Piechotę Panową Wdztwa Naszego pod ordy:
nans Jm Pana Marszałka Koła Naszego oddaiemy. więc iż nie:
tylko dla Relacyey Poselstw Pomienionych od Jchmm Panow
Posłow odebrania, ale y dla inszych occurrentyi potrzebna iest
mieć zachowany termin Ziazdu y Seymikowania dla czego:
teraznieyszy Seymik Limituiemy do dnia dwudziestego wto
rego Miesiąca Czerwca blisko następuiącego. ktore to Nasze
Zgodne postanowienie y Uchwałę podpisać y do Grodow podać,
zlecamy Jmci Panu Marszałkowi Koła Naszego Działo się w
Proszowicach dnia 25. Miesiąca Maia Roku Pańskiego Tysią
cznego Siedmsetnego Piątego. Franciszek na Brzeziu y
Włodzisławiu Lanckoronski Podkomorzy Krakowski Wie:
licki, Bochenski Stopnicki Starosta, Marszałek Koła Rycer:
skiego Woiewodztwa Krakowskiego Locus Sigilli.
Qui quidem Mlis Generalis Regni Providus Ludovicus
Stefanski è loco publicationis rediens, munusq deputationis
Suae fideliter reddens Coram Eodem Officio et actis Pson personaliter Stans publice recognovit. Quia ipse Laudi Suprascripti contenta in locis consvetis videlicet Cracoviae Casimiriae
et Clepardiae in Psentia plurimorum hominum ad Sonum
tubae Congregatorum die hodierna in actu contenta altâ Sono
rosâ et intelligibili voce publicavit, proclamavit et ad No:
titiam omnium ut Juris et moris est Sufficienter hac
Sua proclamatione deduxit.
Actum in Castro Cracoviensi feria quarta post Dni:

cum Clausi proxima Anno Dñi Millesimo
pringentesimo Quinto.

~~304~~

200.

La Conclusion de la petite
Diette.

Dwiema Fabiuszom
Smigielskiemu y Łęckiemu
Z ktorych pierwszy szablą, drugi radą
Wolność wiarę Sa utrzymuią.
Poeta Zabimoski applauduie

Oda Pierwsza.

A czy żyiecie? czyście wymarli
Polscy Rycerze, abyście wsparli
Upadaiącą koronę waszą,
Niż was opaszą,
Powymierali, czy podrętwieli
Wszyscy od strachu, jak by niemieli
Przy ciele serca, wyszła y dusza
Więc się nierusza.
Nasz Polak z szablą, jedynak żyie
Z mężnych Polakow, ten Szwedow bije
Rycerz Smigielski; godny Starosta,
A kto mu sprosta!
Niemasz w Polakach duszy ni serca,
Ten nie żołnierzem, ow zas obżerca,
W jednym Smigielskim, serca ostały,
Choc chłopek mały,
Niemasz ni woyska, ni też słusznego
Znaydziesz żołnierza teraz każdego,
Postrasz Polaka, jak babę pierzem,
On sam żołnierzem.

Na coż Hetmani? na co buławy?
Iusz blisko snopek, nie tylko trawy,
A nic nierobią, ot Smigielskiemu
Przyznac jednemu.
Bydz mu Hetmanem godniey przystoi,
Za całe woysko Polskie sam stoi,
Sam pokazuje, co Polak może,
Wspomosz go Boże!
Czym dawno kiedys w przodkach Polacy
Byli, niejako dzisieysi zacy
W jednym Smigielskim sam to Szwed widzi,
A z drugich szydzi,
Vivat wypiią za zdrowie Jego,
Choc nieprzyiaciel zna odważnego,
I on jedyny Szwedowi strachem,
Choc y pod dachem
W nim się Czarnecki sławny odzywa,
W nim Kawalerow cnota prawdziwa,
Ktorzy odważnie bili Karola,
Nieschodząc z pola,
On jest Weyherow żywym obrazem,
Bitnych Grodzickich obudwu razem,
Jednym ze sercem tchnie, dokazuiąc,
Szwedow woiuiąc,
Wniydzie Polaiy z wieczną sromotą,
Zmięsz kroniki wasze hołotą
Jeno Smigielski, że Szwedow bije,
Chyba tym znaiie

On pod Koscianem po kilka razy,
Za y Poznaniem bez swoich skazy,
Jak koni Szwedom tak nabrał ludzi,
I spiących budzi:
Na wielu mieyscach pobił, rosproszył,
A mądrze wszędzie, gdysz niepustoszył,
Ogłosił wici nad spodziewanie
Szesc ze mu Panie!

Oda Druga.

Nie na Krolewskie, ani Prymasa
Uniwersały, z Domow, czy lasa
Lecz Szwedzkie raczy, wszędzie stanęli,
Bo się maneli
Szlachta zelaznych wolna lękali,
I widząc jawnie, że wolnosc wali
Potęga Szwedzka, przecięsz słuchaią,
I Pana znaią
Jusz nie Polskiego, ale Szwedzkiego
Krola, z Polakow nie masz żadnego,
Ktory by smiele stanął mu w kroku
Gdysz zaraz z boku
Abo pieniędzmi go z korumpuią,
Abo tesz groźbą snadz przeformuią,
I tak juz stare Polskiey wolnosci
Chcą zagrzesc kosci.
Przeciesz się znalazł z Wielkopolanow
Łącki odważny, w poyszrzodku stanow
Tym zgromadzonych kowinkuiący,
Wolnosc broniący,

Zjazd ten czy wolny, czy przymuszony?
Proszę powiedzcie z czyiście strony?
Jeśli musiemy czynić, co każą,
Toć wolność rażą,
Jeśli zaś wolno mowić wolnemu,
Co wolność każe, więc zdaniu memu
Niemieycie za złe, że niepozwalam,
I lubo zwalam
Wszystko złe na się, jednak odchodzę
Jak wolny szlachcic, ni się rozwodzę,
U nas nie czyni Krola Augusta.
Ja czczę Augusta,
Niechże Bog płaci za tę odwagę,
Gdyś wolność zwiarą na jednę wagę,
Wziął, przezco wsławę poydziesz w kron
Jeszmieszał szy

Regestr. 4

Pułkow Szwedzkich w tey Akcyey będących według Relacyey Maura Leuena.

Kawalerya

Pułkownika Rozena
Berkhuzena
Enszelta

Dragonia

Generał maiora Szlipembacha
Pułkownika Wenerstella
Szreytelfelta.

Dragonskie Szkwadrony
Obersztelejtnanta Branta
Szcheskeu.
Celens.

Infanterya

Generała Leuenhopta
Gnał maiora Sztakelberka
Pułkownika Herota
Wrangla
Grafa de la Gardya
Banira
Fitynkolfa
Itala.

Bataliony.

Obersztelejtnanta
Wadenfelta
Leona
Sakinia.

W tobie Boże nadzieia ~~304~~.
J: M: J: 204.

JW: Za niezliczone w Domowym zamieszaniu
y w niepohamowaney malewolencyi zawzięcie
około Dobra Pospolitego JW. WW. y Dob. Starania
choć bym miał centum ora centumq voce
nigdy innego wynaleść nie mogł bym podzięk-
wania. Niebyłyszby Septemtrionalne
zawieruchy wszystko nadęte hardością na
Fatalne Działa Polskiemu czasu niemi
zdobyły się barze y w niesfornym domowego
w piersi zakręcie inter syllas tempestatis
sonoras: między wichrami lekkomyślnie
harpiącemi ore nieatura accipiemus
aquis gdyby Bałtyckie w nieustaią-
cych fatygach JW. WW. Pana Wodza naszego
Serce letniego y lecące zgruntu nigdy nie potrafią

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Barame. zbieraią płynące naufra-
gus tabulas, tak że gdy tey powodzi gdzie an-
chora ca' nostra non tenet allaratem pod pier-
wszy doskonały manuduktu zawierzytem Obro-
ne całym zawisłym nie może Pałowienie
Za powodem tychże kmiłanie Tudor, których dni
zawsze y nocy Tudor arena, a konkentowa-
les naostatek exonerando Coni: praynienia Civium. Expec-
ta tedem popula Tedeo malorum zniewolone-
go. kiedy nad zwycięską Fortune swoie
przekładaiąc wrodzoną łaskawość, a potym
miłość ginącey Oyczyzny pokazałeś wszel-
ką y szczerą do zewnętrzney kombinacyi
łatwość y całą w Boga bliźnie umiesz wy-
mosłe nieprzyiaciel zawziętości. tak nie od-
nacie niem zbawienne go Oyczyznie pokaz

RVDIMENTA LINGVÆ ITALICÆ.

1mo.

De Literis.

Vtitur Lingva Italica Literis Latinis, exceptis, K. X. Y: quæ aut non inveniuntur, aut si inveniuntur in Nominibus proprijs aliarum linguarum; Exem. grãa: Xenofonte.

Pronunciantur omnes, more latino exceptis sequentibus.

1.° Ce, Ci, quæ pronunciantur acsi essent Germanicè conscriptæ; tsche, tschi; e. g. Cesare; quasi Tsesare.

2.° Ch, tanquam K; E. Gr. Che chi, quasi Ke, Ki.

3.° Ge gi, tanquam dsche, dschi. e. g. Angelo, quasi andghelo.

4.° Gli, in Syllabis purè Italicis, tanquam lji: Ex. Gr. Egli, quasi Elij.

5.° Gn, quasi nj, Ex. Gr. Legno, quasi Lenjo.

6.° H, in principio Vocis, vel Syllabæ non legit.

7.° Sce, Sci tanquam Sche, Schi, Ex. Gr. Scena, quasi Schena.

8.° V, tanquam W, Ex. Gr. Vino, tanquam Wino.

De Articulo Italico.

Duplex est Articulus Italicus. Definitq et Indefinitus. Definitus est duplex. Masculinus, et Fæmininus. Masculinus duplicem habet vocem, il, et lo.

H.

Il præponitur Masculinis, Articulum Definitum Requirentibus, quæ incipiunt â Consonante Ex. Gr. Il libro.
Lo præponitur Masculinis Articulum Definitum requirentibus, quæ incipiunt â litera S, cum altera Consonante Conjuncta. Ex. Gr. lo Stomaco. Præponitur etiam Masculinis, incipientibus â Vocali, cum ejusione vocalis articuli, apponendo loco ipsius Apostrophum. Ex. Gr. l' Angelo.

Declinatio Articuli Il.

Singularis.		Pluralis.	
Nominativo.	Il.	Nominativo.	I.
Genitivo.	Del.	Genitivo.	Dei.
Datiuo.	al.	Datiuo.	cti.
Accusatiuo.	Il.	Accusatiui.	I.
Ablativo.	dal.	Ablatiuo.	dai.

Declinatio Articuli Lo.

Singularis.		Pluralis.	
Nominativo	Lo.	Nominativo.	Li vel gli.
Genitivo.	Dello.	Genitiuo.	Delli, vel degli.
Datiuo.	allo.	Datiuo.	alli, vel agli.
Accusativo.	lo.	Accusat.	Li vel gli.
Ablativo.	dallo.	Ablativo.	dalli vel dagli.

De Articulo Fœminino.

Hic Articulus vnicam vocem tantum habet. Lit.
Præponitur omnibus Fœmininis Nominibus, Arti-

culum

culum Definitum regirentibus. Ex. Gr. la penna.

Notandum, tamen, quodsi Nomen Femininum incipiat à Vocali, Articulus sua Vocalis elisionem patiatur in Singulari tantum. Exem. Gr. L'anima. in Plurali. Le anime.

Declinatio Articuli La.

Singularis		Plurales	
Nominativo.	la.	Nominat.	le.
Genitivo	della	Genitivo.	delle.
Dativo.	alla.	Dativo.	alle.
Accusativo.	la.	Accusat.	le.
Ablativo.	dalla.	Ablativo.	dalle.

De Articulo Indefinito.

Defectivus hic est Articulus cum tantum habeat tres voces per Casus. Scilicet di pro Genitivo, a pro Dativo, da pro Ablativo. Præponitur omnibus Nominibus articulum Indefinitum regirentibus. Et valet pro utroque Genere et Numero.

De Usu Articuli Definiti.

Utitur Lingua Italica articulo Definito.

1° Ante omnia cognomina.

2° Ante Infinitivos, Participia et Gerundia vicem Substantivi in phrasi gerentia. Ex. Gr. Studere est optimum. Lo Studiare è ottimo.

3° Ante Pronomina Possessiva: Mio, tuo, Suo, Nostro, Vostro.

4° Ante Relativum, quale sine interrogatione,

Ex.

Ex: Gr. Petrus qui. etc. Pietro il quale?

5.° Ante appellativa definitè sumpta, clarius quoties lingua Germanica ante eadem articulum Indefinitum imponit. der die, dass. Ex. Gr. Emi librum. Ich habe dass buch gekäufft. ho comparato il libro.

6.° Ante Nomina hominum, qualitatem exprimentia, quoties alicui determinato subjecto applicantur. Ex. Gr. Rex Sveciæ. Il Re di Schvecia.

De usu Articuli Indefiniti.

Utitur Lingua Italica Articulo Indefinito.

1.° Ante Nomina propria Angelorum Deorum, hominum &c.

2.° Ante Nomina Personalia. Io, tu, lui, noi, voi, loro.

3.° Ante Pronomina Demonstrativa. questo, quello, hic, ille.

4.° Ante Relativum qui, quæ quod, cum interrogatione. Ex. Gr. Cuiq est hic liber. di chi, e questo libro.

5.° Ante Appellativa indefinitè sumpta; clarius Quoties ante eadem, lingua Germanica, nullum imponit articulum. Ex. Gr. Emo libros. Ich käuffe ~~die~~ bicher. Compro libri.

6.° Ante Nomina hominum, qualitatem exprimentia: quoties nemini determinate applicantur; Ex. Gr. Non est vita Principis honesti. Non è vita di Principe honesto.

Annotationes ad Supradictas Regulas

1.° Diximus de usu Articuli Definiti in Numero 3tio;

prono:

pronomen Possessivum articulum desiderare Definitum.
Notandum tamen, quod si Possessivum praecedat Nomen Tituli, assumas necessario articulum Indefinitum, in Singulari tantum. Ex. Gr. Sum Servus Vestrae Excellentiae. Son Servo di Vostra Excellenza.
2.° Si Possessivum praecedit Substantivum aliquod, affinitatem, cognationem, consanguinitatem, exprimens, elegantissimè assumat articulum Indefinitum; in Singulari tantum. Ex. Gr. Voluntas mei Patris: La volunta di vel de mio Patri.
3.° Diximus in Numero 4to. 1mi Capitis, relativum quale, sine interrogatione articulum assumere Definitum. Notandum tamen quod aliquando authores etiamsi interrogatione careat, Indefinitum applicant.

De Nomine Italico.

Triplex est Nomen Italicum Regulare, Mixtum, et Irregulare. Dicitur Regulare toties, ex pura ablativi latini voce vocem desumit. Ex. Gr. il libro, la penna. Dicitur Mixtum quoties ex ablativi, latini, voce, vocem desumit sed cum aliqua mutatione, elisione vel adjunctione unius vel plurium literarum, vel Syllabarum. Ex. Gr. la mano, il dito, il piede: Manus, digitus, pes. Dicitur Irregulare quoties vocabulum proprium habet à latino vocabulo absolutè remotum: Ex. Gr. Il banco, Scannum. la stuta,

hypo

hypocaustum. Il biachierio. poculum?

De Genere Italico?

Duplex est Genus Italicum; Masculinum et Fœmininum. Neutrum verò Latinum; sit vel Masculinum, vel Fœmininum.

De Cognitione Generis?

Omnia Nomina Italica Regularia et mixta, si erint in lingua latina, Masculina vel Fœminina retinent Italice Genus latinum. Ex. Gr. Il libro, la mano, la nuisa. il poeta. &c.

Omnia Nomina irregularia et Neutra latina, sive Regularia, sive mixta, sive irregularia sint si desinunt Italicè in o et e, sint Masculina si in a sint Fœminina. Ex. Gr. il tempo. tempo il banco. Scamnum. la Scarpa. calceq. la spada. gladius

De Declinatione Nominis Italici.

Nomen Italicum revera indeclinabile est, cum vocem recti Nominativi retineat, per alios casus obliquos. Declinatur tamen per Articulum et mutatur de Singulari ad Pluralem, sequentem in modum.

Omnia Nomina, quæ desinunt in o et in e, cujuscunq sint Generis, in plurali desinunt in i. Ex. Gr. Il libro. la mano: in Plurali: li libri. le mani. l. honore. gli honori. la religione. le religioni.

Omnia Nomina Masculina, quæ in singulari

desi:

desinunt in a in plurali desinunt etiam in e. Feminina in e. Ex. Gr. il poeta, la musa. ispecti. le muse.

Quædam Nomina, quæ in lingua latina desinunt in tas, uti veritas, in tas uti honestas, in tus uti virtus, formant vocem Italicam, ex Nominativo latino rejectâ literâ s, et assumpto accentu supra ultimam vocalem: Ex. Gr. la verità, l'honestà, la virtù.

Hæc Nomina, et omnia alia, accentu in ultima vocali munita, non mutantur de singulari ad pluralem, mutantur tantum in Articulus Ex. Gr. le virtù. q. Possunt nihilominus, supra dicta Nomina formare vocem Italicam, et ablativo latino, mutata I. in D. Ex. Gr. la virtude. et tunc mutantur de Singulari ad pluralem, de quo supra. Ex. Gr. le virtudi: hoc, verò Poëticè potiùs gravi Oratione habetur.

Quædam Nomina, quæ ab authoribus vocantur Heteroclita, quamvis sint Generis Masculini et desinant in Singulari in o, in plurali desinunt elegantissimè in i et fiunt Generis Feminini: possunt tamen desinere in i et retinent Genus Singulare. Ex. Gr. il braccio, il dito il muro, in plurali il. braccii et le braccia, I. diti, et le dita, I. muri, et le mura q. Videhæc Nomina in ordinem collecta, in Gramm. Veneroni. fol. 42:

de.

De Adiectivis.

Adjectiva Italica exprimuntur, more latino, vltimam mutando vocalem iuxta Substantivi Genus. Ex. Gr. Petrus bonus. Catharina bona. Pietro buono; Catharina buona.

Adiectiva Italica, quæ in lingva, Italica desinit in Is Italicè Regularia et mixta formant vocem Italicam, ex Neutro latino, quæ vox pro utroq; genere valet; Ex. Gr. Humilis, humile, docile, fragile &c.

Adiectiva exprimentia materiam, ex qua, exprimunt Italicè per vocem Nominis positivi, ipsius materiæ præposita Particula Di. Ex. Gr. hæc mensa est lignea. a vesta tabula è di legno.

Adiectiva exprimentia Patriam, si Substantivum erit inanimatum, exprimuntur per vocem Nominis positivi, ipsius Patriæ, præposita particula Di. Ex. Gr. Hoc est vinum Gallicum: a Vesto dè Vino di Francia. Quoties verò Substantivum erit inanimatum, Adiectivum exprimens Patriam et ut supra et more latino, exprimi potest. Exem. Gr. Petrus est Italq. Pietro di Italia. v Pietro è Italiano. et elegantius.

Observatio.

Quomodo Nomina cum Articulo se gerant.

Diximus supra Articulum Italicum, sive Definitum, sive indefinitum, omnibus præponi Nominibus, vnde sequitur, nullum Nomen Italicum, sine Articulo

effem.

effeni. Notandum tamen, quòd si duo vel plura Nomina simul in Phrasi conveniant ita unum ad alterum directè pertineat (puta adiectiva et substantiva) nomen in primo loco positum articulum assumit, juxta suam Naturam, Nomina vero subsequentia sub articulo Nominis in primo loco positi cedere coguntur. Ex. Gr. Petrus bonus et bonus Petrus. Pietro buono et il buono Pietro. Excipiuntur ab hac Regula Vox. Tutto vel tutta. totus. a um, cum sit adjectivum.

Hæc vox articulum desiderat Indefinitum, et expostulat quod substantivum subsequens alium assumat articulum juxta suam nativam casus semper accusativi, neq; pronomine subsequente latina phrasis casus respiciendus est. Cum per articulum indefinitum ante vocem tutto positum exprimi tantum debeat. Exemp. Grad. est vox totius civitatis, et est vox totius huiq; civitatis. È voce di tutta la città. et È voce di tutta questa città. Vox tutto, cum significet omnia, utroq; pro libitu utitur articulo. Ex. Gr. Deus omnia videt: il Dio vedo tutto. vel il tutto.

Eandem habent observationem, voces ambi et entrambi latinè. Ambo. Nam pro le articulum desiderant indefinitum, pro nomine verò subsequente, alium exoptant articulum, casq; semper accusat.

sativi: Exem. Gr. est opus Ambarum Manuum.
E opera di ambe le mani.

De Differentia Casq Nnis latini et Italici.

Sequitz lingva Italica ordinario casum latinum: excipitz tn.

1mo. Ablativus absolutus, cum participio conjunctus, sive non, qui per Nominativum exprimitur. Ex. Gr. Deambulante me per plateam cecidit murq. Chaminando to, per la strada, chade vna casa.

2do. Ablativus non agens, qui per genitivum exprimitur. Ex. Gr. Vtor hac veste. illi servo di questa vest.

3tio. Accusativus Animatus, alio praecedente Accusativo, inanimato, in phrasi post verbum, qui per Dativum exprimitur. Ex. Gr. Doceo linguam Italicam meos auditores: Insegno la lingva Italiana ai miei auditori.

4to. Dativus inanimatus nullo alio praecedente casu, patiente post verbum qui per accusativum exprimitur. Ex. Gr. Studeo lectioni. Studio la lettion.

5to. Dativus Animatus, nullo alio praecedente casu, patiente post verbum, qui per accusativum exprimi potest. Ex. Gr. Inservio meo Domino. Servo il, vel al mio Signore.

6to. Praepositionum Casus, qui per accusativum exprimitur, uti clarius de Praepositionibus infra dicemus.

7mo. Localium Casus; qui per accusativum exprimitur: uti clarius de localibus dicemus.

De.

De Prepositionibus.

Utitur lingua Italica Prepositionibus, quoties occurrunt in phrasi latina imo aliquando frequentius, uti suo loco videbimus.

Omnes Prepositiones Italica regunt accusativum, et quamvis aliqua inveniantur, quæ Genitivum et Dativum admittant, tamen accusativum non respuunt.

De Mutatione præcipuarum Prepositionum à lingua Latina ad Italicam.

Prepositiones, a, ab, ex, de, mutantur in da ultima duæ aliquando in de; et cum articulo Indefinito, semper in di.

Regula Generalis.

Si Prepositio da, præcedit nomen, articulum desiderans indefinitum, assumptâ accentu supra ultimam vocalem, remanet sola. Ex. Gr. à Petro. da Pietro.

Si vero Prepositio da præcedit nomen, articulum desiderans Definitum Il, perditur vocalis articuli et l. remanet, jungiturq; cum dicta Prepositione. Ex. Gr. âmeo amico. dal mio amico.

Si vero dicta Prepositio præcedat nomen, articulum desiderans Definitum lo vel la, duplicatâ articuli l. jungitur cum Articulo. Ex. Gr. à studio, à femina, dallo studio, dalla femina. &c.

Prep.

Præpositio in, remanet, ut in latinis, quoties præcedit nomen, articulum desiderans Indefinitum. Ex. Gr. in hoc mundo: in questo mondo.

Mutatur in ne, quoties nomen Subsequens articulum desiderat Definitum, et jungitur cum articulo, ut supra: Ex. Gr. in mundo, nel mundo, in studio, nello studio, in domo nella casa.

Præpositio ad mutatur in a, et iungitur cum Articulo, si adest ut supra. Ex. Gr. eo ad Petrum, ad hortum, ad domum: vado à Pietro, al giardino vel all'horto, alla casa.

Potest tamen Præpositio ad latinorum vocem conservare, quoties nomen Subsequens articulum desiderat indefinitum, et incipit à vocali: Ex. Gr. eo ad Antonium. vado ad Antonio.

Præpositio cum, mutatur in con. et non iungitur cum articulo, si adest. Ex. Gr. cum hoc amico, cum studio, cum libro, cum femina: con questo amico, con lo studio, con il libro, con la femina.

Potest etiam Præpositio Cum, Sequente Articulo Definito, mutari in co, et iungi cum articulo ut supra. Ex. Gr. collo studio, col libro, colla femina.

Præpositiones, per, propter, pro, mutantur in per, quæ non iunguntur cum Articulo, si

adest

adest; Ex. Gr. Propter Deum, per amicum, pro Patria: per Dio, p.l'amico, per la Patria.

Nota 1.° Prepositionem con preponi necessario ablatiuis instrumentalibus quamuis in phrasi latina, eiusdem nulla mentio fuit. Ex. Gr. Percutiam te baculo: ti bastonerò con il bastone.

2.° Prepositiones articulo conjunctas, mutari de singulari ad pluralem, articulorum more: Ex. Gr. ex dal, nel, col, al, &. fit, dai, nei, coi, ai. &. &.

3.° Alia Prepositiones latina quas, hic brevitatis gratiâ omittimus, ab Italis habentur, adverbiorum more: et sunt illa, quas diximus: Genitivum, Dativum, et Accusativum admittere: Ex. Gr. verso, versus. doppo, post. vicino, prope. &. &.

De Conjugationibus.

Quatuor sunt Conjugationes Italicæ.

1.ma desinit in voce infinitivi in are. Ex. Gr. parlare, loqui. 2.da desinit in ere penultimâ longâ. Ex. Gr. vedere, videre. 3.tia in ere penultimâ brevi. Ex. Gr. leggere, legere. 4.ta desinit in ire. Ex. Gr. Sentire, audire.

De Formatione Temporum Primæ Conjugationis. Et quidem.

De

De Præsenti Indicativi.

Reiecta syllaba re Vocis infinitivi, tertia remanet Persona, præsentis Indicativi Singularis. Ex. Gr. ex voce parlare, fit parla, loquitur. Ex hac tertia Persona aliæ effinguntur Personæ sequentem in modum, mutata vltima a in o fit ima; in i, fit 2da Singularis, in Plurali tertia Singularis additur mo pro ima; te pro secunda, no pro tertia: Ex. Gr. Parlo, parli, parla, parlamo, parlate parlano.

De Imperfecto.

Formatur ex tertia Indicativi Singularis, addita vo pro prima, vi pro secunda, va pro tertia: in Plurali vamo, pro prima, vate pro secunda, vano pro tertia. Ex. Gr. Parlávo, parlávi, parlava; parlavámo, parlavate, parlávano.

De Perfecto Simplici.

Formatur ex tertia Indicativi, Singularis addita i. pro prima, sti pro secunda mutatâ vltimâ in o, pro tertia. In plurali mmo pro prima, ste pro secunda, rono pro tertia. Ex. Gr. parlái, parlásti, parló. parlámmo, parláste, parlárono. Patet duplicitèr exprimi Perfectum Indicativi latinum per Italis, per Simplex scilicet,

ex

et per Compositum. De Simplici locuti sumus; de Composito verò hic tempore, unâ cum alijs Compositis dicemus.

Plusquam Perfectus est etiam Compositum.

De Futuro.

Formatur ex tertia Indicativi mutatâ (elegantiæ gratiâ) ultimâ a in e et addita ro pro prima, rai pro Secunda, ra pro tertia. et in Plurali, remo pro prima, rete pro secunda, ranno pro tertia. Ex Gr. parlero, parlerai, parlera, parleremo, parlerete, parleranno.

De Præsente Imperativi.

Tertia Indicativi est Secunda Imperativi et Secunda Indicativi est tertia Imperativi. Prima et Secunda, ut in Indicativo, Tertia verò et tertia Imperativi Singularis addita no. Ex. Gr. parla tu, parli lui, parlamo noi, parlate voi, parlino loro.

De Præsente Optativi et Conjunctivi.

Secunda Indicativi valet pro toto huius præsentis Singulari, cui additur in plurali amo pro prima, ate pro Secunda. no, pro tertia. Exempli Gratia: Parli, parli, parli. In Plurali: Parliamo, parliate, parlino.

De

De Imperfecto Primo.

Formatur ex tertia Indicativi addita *ssi*, pro prima et Secunda, *sse* pro tertia. In Plurali. *ssimo*, pro prima, *ste* pro Secunda. *ssero* pro tertia. Ex. Gr. Parlassi, parlassi, parlasse. in Plurali. parlassimo parlaste, parlassero.

De Imperfecto Secundo.

Formatur ex tertia Indicativi singularis (elegantiæ gratiâ) ultimâ *a* in *e* et addita *rei*, vel *ria*, pro prima, *resti* pro Secunda, *ria* vel *rebbe*, pro tertia. In Plurali *remmo* vel *riamo*, pro prima, *reste* pro Secunda, *rebbono* vel *rebbero*, vel *riano* pro tertia. Ex. Gr. parlerei, vel parlería, parleresti, parlerebbe. vel parlería. In Plurali. Parleremmo vel parleriamo, parlereste, parlerebbono, vel parlerebbero, vel parleriamo.

Perfectum Conjunctivi utrumq; Plusquam Perfectum et Futurum sunt Composita, de quibus suo loco dicemus.

De 2da et 3tia Conjugatione.

De Presente Indicativi.

Reiecta Syllaba *re* vocis Infinitivi, remanet Tertia Persona Singularis, ut in 1ma Conjugatione, ex. gr.

Ex. Gr. ex vedere et leggere, fit vede, et legge: ex qua tertia Persona, alia effinguntur Personæ, ut in prima Conjugatione, excepta tertia Pluralis Indicativi Præsentis Singularis sed ex prima addita no. Ex Gr. vado, vedi vede, vedemo, vedete, vedeno.

De Imperfecto.

Formatur ut in prima Conjugatione. Ex Gr. Vedevo, vedevi, vedeva. Vedevamo, vedevate, vedevano.

De Præterito Simplici.

Formatur ut in Prima Conjugatione, excepta tertia Singularis, quæ formatur ex ipsa tertia Præsentis Indicativi Singularis addito accentu: Ex. Gr. vedei, vedeste, vede; vedemmo, vedeste, vederono.

Has Conjugationes nimium in præteriti simplicis formatione variare, quapropter ad tabulam Gamerinos brevitatis gratia remitto, dicam tamen aliam formationem, quæ Regularis habetur.

Formatur igitur Édo, harum Conjugationum Præteritum Simplex, ex tertia Indicativi; addita tti pro prima, sti pro secunda, tte pro tertia; in Plurali; ttimo pro prima, ste pro secunda; ttero pro tertia. Ex. Gr. Vedetti, vedesti, vedette; vedettimo, vedeste, vedettero. Venni enim verò, Vedo, et Cado, elegantissimè Sequentem in modum Simplex

plex preteritum formant; viddi, vedesti, vidde; viddimo, vedeste, viddero.

De Futuro.

Formatur ut in Prima Conjugatione; Ex. Gr. Vedero, vederai, vedera, vederemo, vederete, vederanno.

De Presente Imperativi.

Secunda Indicativi est huius presentis secunda mutatur i in a, pro tertia in plurali ut in prima Conjugatione. Ex. Gr. vedi tu; veda lui; vediamo noi; vedete voi; vedino, vel vedano loro.

De Presente Optativi, et Conjunctivi.

Secunda Indicativi est huius presentis secunda mutatur i in a. fit prima, et tertia, in plurali ut in prima Conjugatione. Ex. Gr. Veda, vedi, veda. Vediamo, vediate, vedino, vel vedano.

De Imperfecto Secundo.

2.ª Formatur ut in prima Conjugatione. Ex. Gr. Vederei, vel vedenà, vederesti, vederebbe vel vederia, vederemmo, vel vederiano, vedereste, vederebbono, vel vederebbero, vel vederiamo.

De Imperfecto Primo.

1.ª Formatur ut in prima Conjugatione. Ex. Gr. Vedessi, vedessi, vedesse, vedessimo, vedesse, vedessero.

De Quarta Conjugatione.

hac.

Hæc Conjugatio, omnino, ac si Secunda et tertia.

Notandum tamen quod Formationis vasis non sit tertia Indicativi præsentis Singularis sed Secundæ ejusdem; remanet ex voce infinitivi reiectâ Syllabâ re. Ex. gr. ex Sentire, audire: remanet Senti, audi.

Præsens Indicativi.

Sento, Senti, Sente, Sentimo, Sentite, Sentono.

Imperfectum.

Sentivo, Sentivi, Sentiva. Sentivamo, Sentivate, Sentivano. Perfectum Simplex.

Senti, Sentisti, Sentì. Sentimmo, Sentiste, Sentirono.

Futurum.

Sentirò, Sentirai, Sentirà, Sentiremo, Sentirete, Sentiranno.

Præsens Imperativi.

Senti tu, Senta lui, Sentimo noi, Sentite voi, Sentano loro.

Præsens Optativi et Conjunctivi.

Senta, Senti, Senta. Sentiamo, Sentiate, Sentino.

Imperfectum Primum.

Sentissi, Sentissi, Sentisse. Sentissimo, Sentiste Sentissero.

Imperfectum Secundum.

Sentirei, Sentiresti, Sentirebbe. Sentiremmo, Sentireste, Sentirebbono.

Nota patet in formatione Conjugationum.

m

Imperfectum Conjunctivi duplici modo Italicè efferri: per Primum scilicet, et Secundum, cùm in Lingua Latina, unico tantùm efferatur modo, vidè videndum Nobis erit, quando primo vel Secundo utendum, pro cujus rei cognitione, sequentem observabimus Regulam.

Regula Generalis Prima.

Si Imperfectum Conjunctivi erit in phrasi duplicatâ: debet necessariò conditio aliqua adesse. Ex. Gr. non ita loquerer, si vos non amarem; tunc ponitur Imperfectum Primum immediatè post Conjunctionem: Secundum verò alium occupabit locum; Ex. Gr. Non parlerei così, se non vi amassi:

Si verò Imperfectum Conjunctivi, non erit in phrasi Latina duplicatum, precedente particulâ che. ponitur primum. Ex. Gr. Præcepit ut loquerer. comando che parlassi: alias ponitur ordinariò Secundum. Ex. Gr. dicerem meam Sententiam: direi la mia Sentenza.

Regula Generalis Secunda.

Omnes prima et Secunda Persona Pluralis, cujuscunq; temporis, penultimam producunt exceptâ primâ Personâ Pluralis Præteriti simplicis, quæ desinit in imo, et utriusq; Imperfecti Conjunctivi, quæ desinit in imo et in iamo. Omnes tertiæ personæ, pluralis, cujuscunq; temporis, penultimam corri-

corripiunt exceptâ Tertiâ Personâ Pluralis Futuri, quæ Penultimam producit.

De Formatione Temporum Compositorum.

Diximus hucusq; Simplicium Temporum Formationem, nunc verò Compositorum formationem aggredimur, sed primum Sciendum Nobis est, quæ sint Compositorum tempora.

Sunt igitur Composita omnia Passivorum tempora, omnia Perfecta, (quamvis Perfectum Indicativi, sit etiam Simplex,) Plusquamperfecta, cuiuscunq; modi, et Futurum Conjunctivi.

De Passivis.

Passiva exprimuntur Italicè, per verbum auxiliare essere, (esse) per quod tempora et Personæ exprimuntur, et Supinum Verbi Recurrentis.

Exem. Gra. Amor. Sono amato.

De Perfectis et Plusqm Perfectis.

Perfecta Composita exprimuntur, per Præsens Unius auxiliaris, et Supinum verbi. Plusquam Perfectum per Imperfectum, auxiliaris et Supinum verbi: Notandum tamen, quòd tam præsens quam Imperfectum, sit sumendum iuxta modum Phrasis Latinæ. Ex. Gr. Amavi Amaveram, amavenim, amavissem, amavisse. ho amato,

Sav.

havero amato, habbia amato, haveßi, vel have-
rei amato, haver amato.

De Futuro Conjunctivi.

Exprimitur per Futurum Auxiliaris Indicati-
vi; et Supinum Verbi. Ex. Gr. Amavero, havero amato.

De Verbis Auxiliaribus.

Duo sunt Verba auxiliaria Essere et havere. latiné
esse, et habere. Quod Paradigma, videbitis in Tabula Gramm.

De Usu Verborum auxiliarium.

Vtitur lingva Italica verbis auxiliaribus; non
solum, ut tempora ipsorum exprimat, Sed etiam, ut o-
mnium temporum Compositorum, Personas effingat.
Vtuntur auxiliari havere, omnia verba activa,
neutra, deponentia activè sumpta, et quædam
Reciprocorum pars. Vtuntur auxiliari essere
omnia verba Passiva, Neutra Passiva, Deponentia
passivè sumpta, et reliqua Reciprocorum pars.

De Supino Italico.

Vtitur Lingva Italica, Supino tantum, pro
Compositorum Formatione.
Verba prima Conjugationis formant Supinum
Italicum, vel ex Supino latino, mutato um in o.
Ex. Gr. ex Amatum fit amato, vel ex Tertia Per-
sona Indicati Præsentis, Singularis, addita to.
Exempli Gratia: ex parla, et Studia, fit parla-
to, et Studiato.

Verba

Verba Secunda et tertiæ formant Supinum Italicum vel ex Supino latino mutato um in o aliqua alia intercedente mutatione. Ex. Gr. ex lectum, fit letto, vel ex voce infinitivi mutato ere in uto. Ex. Gr. ex vedere, et vendere, fit veduto, venduto.

Verba Quarta Conjugationis, formant Supinum Italicum, ex Secunda Indicativi addita to. Ex. Gr. ex Senti fit Sentito, quamvis aliquando, Supinum formet, ex Secunda Indicativi præsentis mutato i. in uto. Ex. Gr. Sentuto, sed prima formatio Secundæ, et elegantior est, et usitatior.

Nota. Supinum Italicum præcedente auxiliari essere, adiectivorum more ultimam mutare vocalem, iuxta Genus, et Nominis Numerum. Exem. Gr. Sono, Stato, vel Sona, Stata, Semo stati, vel Semo state, præcedente verò auxiliari havere, indeclinabile esse. Exem. Gra ho avuto, hò amato, havemo avuto, havemo amato. &c.

De Infinitivo.

Vtitur lingua Italica Infinitivi voce quoties occurrit in phrasi latina. Ex. Gr. volumus Scribere. volemo Scrivere. Resolvitur aliquando more latino per vocem che, et tempus Conjunctivi. Ex. Gr. Credo quod me ames. credo che mi ami: ate, Sed noi Semper accuratè Sequitur Lingua

Ital.

Italica tempus Coniunctiui cum loco ipsius tem: pus Indicatiui substituet. Exem. Gra̅a. Credo, che mi amate, et elegantius.

Nota 1.° Vocem Infinitiui usurpari ab Ita: lis necessariò loco Secundæ Personæ Singularis præsentis Imperatiui, quoties negatio adest. Ex. Gr. Ne intres in hypocaustu.m non entrar nella stufa.

2.° Vocem Infinitiui assumet aliquando ante se, vel Particulam Di. vel a, vel. ad, uti usus, de: monstrabit. Ex. Gr. credo amare &c: credo di amarij.

De Gerundijs.[2]

Vtitur Lingua Italica, Gerundium voce quo: ties occurrit, in phrasi latina, sed ea sequente.m in modum resolvit.

Gerundium in Di, resolvitur per Articulum Di. et vocem Infinitiui; Exem. Gra̅a. Tempus est Scribendi. è tempo di scrivere.

Gerundium in Do. resolvitur per Præpositio: nem aliquando articulum Definitum, et vocem Infinitiui; Ex. Gr. cantando tenitur tempus: Con il cantare, si consuma il tempo.

Potest nihilominus Gerundium in Do more la: tino effere et tunc formatur ex tertia Indicati: vi, præsentis Singularis, addita ndo. Ex. Gr. cantando.

Gerundium in Dum resolvitur per Parti:

cul.

culam a vel ad et vocem Infinitivi: Ex. Gr. Sum dispositus ad amandum, ad Scribendum. Son disposto ad amare, a Scrivere.

Resolvitur etiam per Particulam Per Genundium in Dum et vocem Infinitivi; Ex. Grat. Hui sum ad informandum. Son, qui per informarvi.

Nota 1°. Hoc Genundium (quod Causale dicitur) exprimi à Latinis elegantius resolutum per ut et tempus Coniunctivi. Ex. Gr. Huc veni ut informarem Italicè, vel elegantiùs semper erit, ipsum exprimere per particulam per et vocem Infinitivi; Ex. Gr. qui (quà) son venuto per essere informato.

2°. Eodem modo resolvi Genundium in Di cum voce gratiâ, vel causâ conjunctum; Ex. Gr. sum in hoc Gymnasiò Studendi gratiâ. Sono in questo Gymnasio per Studiare.

De Participijs.

Vtitur lingua Italica Participijs, quoties occurrunt in phrasi Latina, qua Legentem in modum exprimit.

De Participio Presente.

Hoc Participium consideratur Italicè vel tanquam nomen, vel tanquam verbum. Quoties

cons.

consideratur, tanqvam verbum, formatur ex tertia Indicativi Præsentis Singularis additâ ndo. Ex. Gr. amando, parlando. Qvoties verò consideratur tanqvam nomen, formatur, vel ex ablativo latino, vel ex tertia Persona præsentis Indicativi Singularis, addita nte. E. Gr. l'amante, il cavalcante. Resolvitur aliqvandò hoc Participium per vocem colui, præposito articulo Indefinito, casum Participij exprimente, particulam che et tertiam Personam Indicativi præsentis Singularis. Exem. Gr. Hoc est præmium benè Scribentis. Qvesto è il præmio di colui, che ben Scrive.

Nota 1.° Si Participium erit Numeri Pluralis, loco colui, ponitur coloro, et loco tertiæ Personæ Singularis Indicativi, tertia ponitur Pluralis. Ex. Gr. Hoc est præmium benè Scribentium. Qvesto è il premio, di coloro, che ben Scrivono; acsi esset utraq; latina phrasis: hoc est præmium illius, qui bene scribit, et illorum, qui bene Scribunt.

2.° Si Participium erit Imperfecti, loco tertiæ Personæ Indicativi Præsentis ponitur Imperfecti. Ex. Gr. Erat præmium benè Scribentium. Era il premio, di colui, chi ben Scrivera?

3.°

3.° Potest etiam resolui per solam vocem chi præposito articulo indefinito ut supra, et tertiam Personam verbi ut supra. Ex. Gr. Questo è il premio di chi ben scrive.

4.° Si in Phrasi aderit, cum Participio Substantivum omissa voce colui, ejusq; articulo supra dicta, vtendum resolutione. Ex. Gr. Hoc est præmium manus benè scribentis. Questo è il premio della mano, che ben scrive. ausi esset Phrasis Latina: Hoc est præmium manus, quæ scribit benè.

De Participio Præterito.

Formatur Italicè eodem modo, quo et supina. vide de supinis.

De Participio in Rus.

Resolvitur uti Gerundium in Dum causale, præposito auxiliari essere, juxta tempus latinum: E.G. Credo, quod sit venturus. credo che sia pervenire.

De Participio in Dus.

Hoc participium consideratur vel tanquam Nomen, vel tanquam verbum. quoties consideratur tanquam Nomen, adjectivorum more exprimitur. Ex. Gr. Reverendus Dominus. Il reverendo signore. Quoties verò consideratur tanquam verbum resolvitur per Particulam Da, et vocem Infinitivi præposito auxiliari essere, juxta tempus latinum.

E.G.

Ex. Gr. hoc non est faciendum. questo non é da fare; vel loco vocis Infinitivi activi Infinitivo ponere passivum. Ex. Gr. questo non è da essersatto, vel da farsi; vel potest resolvi mutando auxiliari essere in verbum dovere juxta tempus ipsius auxiliaris essere. Ex. Gr. questo non deve essersfatto, acsi esset latina phrasis: Hoc non debet fieri.

Nota 1mo. Quod proposito verbo dovere necessario Infinitivi Passivi vox sit apponenda.

2do. Quod Supradicta resolutio, sit necessariò facienda si Participium in Dus alterius sit persona vel numeri. Ex Gr. Tues amandus. Voi devote esser amato.

De Verbis Reciprocis.

Verba Reciproca sunt ea, quorum passio in Personam redundat agentis. Clarig. Sunt ea in quorum Infinitivi voce invenies particulam si postpositam et verbo affixam; Ex. Gr. gloriarsi, gloriari, godersi, frui; servirsi, uti.

Si reciprocorum Conjugationem cognoscere vis rejice Particulam si, et addas literam e. habebis. Ex Gr. Gloriare godere servire.

Hæc verba præter Nomen aut pronomen, à quo regiuntur quasdam requirunt Particulas quas personales vocamus, et sicut Mi pro prima, ti pro secunda

si

si pro tertia in Singulari. In Plurali vero ci pro prima, vi pro secunda, si pro tertia. Ex. Grà. Io mi glorio, tuti glorij, lui si gloria. Noi ci gloriamo, voi vi gloriate, loro si gloriano.

Nota 3mo. Supradictas Particulas locum obtinere in constructione immediatè semper ante verbum in omnibus Personis atq; temporibg. Exceptis Imperativis, (sed non semper) Infinitivo, et participio et Gerundio, quæ præpositas et simul conjunctas supradictas requirunt Particulas. Ex Gr. Goditi tu, Godasi lui, godemo ci noi, Godete vi voi, Godano si loro.

2do. Quoties Particula sit verbo postponenda si in ultima Syllaba verbi adeat liquida vna l duplex rejectio non pro libitu sed necessario sit facienda, uti patet in Exemplis supra allatis; vide clarius hanc Regulam sub Titulo de Elisione et Rejectione.

De Verbis Impersonalibus vocem habentibus Passivam.

Exprimuntur Italicè per vocem activam præpositâ particulâ si. Ex. Gr. Dicitur, creditur. si dica si crede.

Nota 3mo. Supra dictam Particulam passionem significantem, posse semper Verbo

postponi, in quocunq tempore et tunc verbo affigi-
tur. Ex. Gr. Dicesi, credesi. NB.
Hic vide annotationes suo loco de Præpositionibus.

De Localibus.

Nomina, quæ locum exprimunt, quasdam requi-
runt Præpositiones quas in phrasi latina, vel ele-
gantiæ gratiâ, vel ipsius linguæ genio respuunt.
Status in loco requirit Præpositionem in. Ex.
Graã. moror, Sedini; dimoro in Stetino.
Motus de loco requirit Præpositionem Da et a-
liquando di. Ex. Gr. Discedo Sedino, mi parta de
Stettino.
Transitus per locum, requirit Præpositionem
per. Ex Gr. transeo Wismariam; passi per Wismaria.
Motus ad locum requirit præpositionem a vel
ad. E. Gr. peto Lubecam, Hamberga.m vado a Lubeca ad
Hamburgo.

De Comparativis et Superlativis.

Comparativa Italica exprimuntur per vocem No-
minis Positivi præposita vocula piu. Exem. Gr.
Petrus est doctior Francisco. Pietro è piu dotto
di Francisco. Potest etiam hæc phrasis sequente.m
in modum exprimi. Pietro è piu dotto che Fran-
cisco. acsi esset phrasis latina. Petrus est ma-
gis doctus, qui Franciscus.

aliqua

Aliqua sunt adjectiva quæ formant comparativum Italicum ex ablativo latino, vel regulariter vel mistè. Ex. Gr. Minore, minor maggiore, major. Superlativa Italica formantur ex ablativo latino, vel ex voce similiter efficta. Ex. Gr. Petrus est doctissimo et ditissimo. Pietro è dottissimo, é richissimo.

NB. Si Superlativus Comparationem exprimit in phrasi, effertur Italicè per vocem Comparativi Italici præposito articulo Definito. Ex. Gr. Petrus est doctissimus omnium. Pietro il prodotto, di tutti.

De Liquidis.

Liquida l, m, n, r, cum sint in ultima syllaba vocis constituta, possunt ultimam vocalem quam regunt vel elidere, vel ejicere, quamvis liquida m, lubentissimè à jure suo se abstinet. Ex. Gr. Amor pro amore: amar, pro amare.

De Elisione et Rejectione.

Elisio fit in ultima syllaba vocis ultimam rejiciendo vocalem sequente vocali à vocali incipiente, apponendo loco ipsius Apostrophum. Ex. gr. L'amor è grande - pro lo amore è grande.

Rejectio, fit etiam in ultima syllaba vocis ultimam rejiciendo vocalem, sequente voce, à consonante incipiente et præcedente vocalem rejiciendam vnâ vel duplici liquida: Ex. Gratia Gl'amor grande.

Elisio

Elisio fit sequente Vocali; Rejectio vero Consonâ. Elisio ad omnes pertinet Consonantes; Rejectio tantum ad liquidas. Elisio requirit Apostrophum loco vocalis elisæ; Rejectio verò neutiquam.

Nota 1mo. Neq; elisionem neq; etiam Rejectionem fieri necessario sed pro lubito, quamvis Rejectione quasi semper vtantur authores.

2do. Neq; elisionem neq; Rejectionem fieri, si inter vnam et aliam vocem intercedat comma, vel punctum, quamvis permittatur aliquandò Poëtis.

3tio. Neq; Elisionem, neq; Rejectionem fieri, si vltima vocis vocalis erit accentu munita.

4to. Si in vltima syllaba vocis duplex aderit liquida et erit rejectio facienda, non solum vocalis, sed vna etiam ex liquidis reijcitur. Ex. Grâ. quel cane, pro quello cane.

5to. Non valere supradictam Regulam pro adjectivis Generis fæminini, quæ Elisionem non Rejectionem patiuntur. Ex. Gr. Quella casa nunquam quel casa, et è contra, quell anima.

6to. Quoties Particula aliqua erit verbo postponenda, in cuius vltima syllaba aderit vna vel duplex liquida, rejectio non pro lubitu, sed necessario est facienda. Ex. Grâ. Godant si, et godersi; nunquam Godanosi, et Goderesi.

7mo

1mo.c Voces Santo, grande, frate, seguente Substantivo à vocali incipiente patiuntur sua vocalis elisionem, ut supra. Ex. Gr. Sant'andrea grand'honore, frat'Antonio. Seguente verò Substantivo, à Consonante incipiente, totam vltimam rejiciunt Syllabam. Ex. Gra. Sant Paulo, grand caso, frat Pietro.

2vo. Vocem Santa Elisionem non Rejectionem admittere. Ex. Gr. Santa Cathanina, non Sant Cathanina: et é contra: Sant'Anna.

3tio. Neq elisionem neq rejectionem fieri, exinde dubium aliquod, vel confusio Generis exoriat.

4to. Articulum Definitum Masculinum il. elegantiâ gratiâ elisionem admittere sua vltima vocalis, in plurali assumpto loco ipsius apostropho, seo tantum in Genitivo, Dativo et accusativo, unde ex dei, ai, et dai, fit de', á, dá.

De Numero Italico.

Duplex est Numerus Italicus, Cardinalis et Ordinalis. Cardinalis est uno, a, due, oi, é, tre, quattro, unique, Lei, Setti, vel Sette, otto, novi, e, dieci e venti, vel vinti: vent'uno, a, venti due e, etc. trenta, trenta uno &. quaranta, cinquanta, Sessanta, Settanta, ottanta, novanta, cento,

cento

cento et vno. &c. ducento, trecento. &c. mille, duo mila, tre mila &c. cento mila, ducento mila &c. &c. vn milione, duo milioni, tre milioni. &c. &c. &c.
Vtitur supradictus Numerus Articulo Indefinito; Ex. Gr. habeo tres Taleros. hò tre scudi.

Notandū 1mo. Quodsi Numerus Cardinalis aliquid definitè demonstret, articulum assumat Definitum. Ex. Gr. Expendi tres Taleros, quos mihi dedisti. ho speso i tre scudi, che mi chavete dato.

2do. Numerum Ordinalem vnum vel vná Articulum assumere Definitum, quoties praecedit vocem altro vel altra proveniens à Pronomine latino; vterq; vtraq; utrumq; Ex. Gr. Est doctor utriusq; Legis. è dottore, dell'vna e l'altera legge.

De Numero Ordinali.

Ordinalis est, vel mixtus, vel Regularis. E.G. Primo, secundo, terzo, &c. &c. Vtitur articulo Definito. Ex. Gr. il primo. etc. &c.

Nota 1mo. Numerum ordinalem exprimentem horas diei, dies mensium, et annos seculi, efferri Italicè per Numerum Cardinalem, praeposito articulo Definito. Ex. Gr. quae hora est? R. tertia: che hora è sono; le tre.

2do. Quoties Numerus ordinalis exprimens,

horas

horas diei, dies mensium, erit in phrasi latina casus ablativi absoluti, exprimitur Italicè per Dativum. Ex. Gr. Post prandium vos expectabo, hora secunda. Dippo pranzo vi aspettero all.

Literarum clausula exprimit Numerum ordinalem sequentem in modum. a di terzo d'agosto, vel di agosto, cum esset phrasis latina ad Diem tertiam augusti. Potest etiam omitti vox di et scribi a tre agosto.

Nota. Vocem uno vel una praponi Nonnibus, quoties à Germanis praponitur ein. Ex. Gr. Ich habe ein sehr schön buch. ho un elegantissimo libro.

De Pronominibus.

Pronomina Italica vel sunt, Personalia vel Possessiva, vel Demonstrativa, vel Relativa. Dicuntur Pronomina, quia loco Nnis ponunt.

De Pronominibus Personalibus Io et Tu.

Singularis.		Plurales.	
Nominat.	Io	Nomin.	Noi
Genitivo	di me	Genit.	di noi
Dativo.	a me vel mi.	Dativ.	a noi vel oi.
Accusat.	me vel mi.	Accus.	noi, vel oi:
Ablativo.	da me.	Ablat.	da noi.

Eng.

Singularis.		Pluralis.	
Nominat.	Tu	Nomin.	voi.
Genit.	di te.	Genit.	di voi.
Dativo.	a te vel ti.	Dativ.	a voi vel vi.
Accusat.	te vel ti.	Accusat.	voi vel vi.
Ablativo.	da te.	Ablativo.	da voi.

De Pronomine Personali lui et Lei. (ille; illa)

Singularis.		Pluralis.	
Nominat.	lui	Nomin.	loro,
Genit.	di lui.	Genit.	di loro.
Dativo.	a lui, vel gli, vel li.	Dativ.	a loro gli, o li.
Accusat.	lui vel lo.	Accus.	a loro, o li.
Ablativo.	da lui.	Ablat.	da loro.

Declinatio Lei ita declinatur ut supra.

De Pronominibus Possessivis.

mio, a. tuo, a. nostro, a. Vostro, a.

Singularis.		Pluralis.	
Nomin.	il mio. la mia. &.	Nom.	i miei. le mie. &.
Nom.	il tuo. la tua. &.	Nom.	i tuoi. le tue. &.

Nostro et Vostro regulariter declinantur.

De Pronominibus Demonstrativis.

Questo, a. quello, a. costui, costei.

Singularis.		Pluralis.	
Nominativo.	Questo	Nomi.	Quelli vel quei ali- quando gli.
Genitivo.	di questo &.	Gen.	Di quelli.

Accus.

Acauſ. 2velli, vel li. Ablat. Da qvelli:

Singularis.

Nomin. 2vella. &. Declinat ita vt ſupra.

Nota in Accuſativo; adeſſe particulam la.

Singularis.		Pluralis.	
Nominat.	2vello	Nom.	2velli: vt ſupra.
Genitivo.	di qvello.		
Dativo.	a qvello.	Nota. in accuſativo	
Acauſat.	2vello, vel lo.	adeſſe Particulam le.	
Ablativo.	da qvello.		

Ex hoc Pronomine procedit aliud Pronomen Perſonale Demonſtrativum: Colui et Cole.

Declinantur autem eodem modo, quo lui et lei; et eadem habent Particulas in Accuſativo.

Singularis.		Pluralis.	
Nominat.	Coteſto. &c. &.	Nom.	Coſtoro &c. &.
Nominat.	Cotaſta. &c. &.	Nom.	Coſtore v coleſte. &.

Vtrumq; ſine Particulis in accuſativo. Vtrumq; Perſonale Demonſtrativum.

Nota Coſtui, coſtui, nunqvam vſurpari præſente ſubſtantivo: Ex. Gr. Nunqvam dicitur Coſtui Pietro, Sed queſto Pietro, cum vtrumq; ſignificet lui.

De Pronomine Relativo

2vi, 2va, 2uod.

Exprimitur Amò per vocem qvale, cum arti,

culo

culo Definito. Si caret interrogatione vti diximus de vsu Articuli Definiti. Potest nihilominus etiam si interrogatione careat in Nominativo et accusativo, sine Articulo eferri. Sed raro.

Exprimitur 2do. per vocem che sine vllo articulo, quæ vox valet pro vtroq; Genere et Numero et vsurpatur pro Nominativo et Accusativo.

Exprimitur 3tio. per vocem chi cum articulo Indefinito, etiamsi interrogatione careat. Sed quoties vox vox qui vel quæ ponitur in Phrasi latina, loco illæ qui. Ex Gr. Qui credit, salvus erit: chi crede, sarà salvo.

Exprimitur 4to. etiam per vocem chi quoties Relativum Latinum, erit interrogatione conjungtum cum articulo indefinito vti diximus de vsu Articuli indefiniti. Ex Gr. cui debes? a chi devote.

Exprimitur 5to. per vocem lui, cum articulo Indefinito, Sed tantum in obliquis Singularis.

Nota 1mo. Vox Cui cum sit casus Genitivi in Phrasi latina elegantissimè interponitur inter articulum Nominis subsequentis, et ipsum Nomen. Ex. Gr: Cuius liber non est elegans: il di cui libro, non è elegantissimo.

Nota 2do. Posse etiam sine vllo articulo interponi. Ex. Gr. il cui libro. &c. l.

Nota 3tio. Idem habere jus Pronomen lui,

lui et lei et in plurali loro gramvis lui et lei nunqvam sine articulo interponantur. Loro verò, et cum, et sine. Ex. Gr. Ipsius Parens est ingorosus: il di lui vel lei padre, é ingoroso. Nunqvam il lui Padre. Eorum Patrimonium non est amplum: il di loro Patrimonio vel il loro Patrimonio, non é ampio.

De Particulis Relativis.

Vtitur Lingva Italica quibusdam Particulis qvæ Relativæ dicuntur.

Dividuntur in Particulas Personales, personales et reales, locales et Partialem.

Particulæ Personales sunt: mi, ti, si, ci, vi, li; Dicuntur Personales quia Relationem Personæ repræsentant in Phrasi et adhibentur ab Italis loco Pronominis Personalis in Dativo et accusativo tantum, vti in Pronominum Paradigmate clarius videri potest. Ex. Gr. Petrus mihi dixit: Pietro mi disse.

Particulæ Personales et Reales sunt: Il, lo, la; et in plurali li, le. Dicuntur Personales et Reales, quia aliqvando Personæ rei in Phrasi relationem exprimunt.

Adhibentur ab Italis loco Pronominis Demonstrativi ille et hic pro accusativo tantum. Ex. Gr. Petrus illum vidit. Petrus hoc dixit. Pietro lo vidde,

Pietro lo dipse.

Particulæ Locales sunt. ci, vi, ne; Dicunt locales, quia loci relationem exprimunt, et quidem prima duæ, relationem loci in quo, vel â quo; tertia vero relationem loci ex quo, denunciat.

Adhibentur ab Italis loco adverbiorum latinorum, locum exprimentium.

Particula Partialis est Ne. Dicitur Partialis. quia partem Numeri, cujus mentio in Phrasi habetur exprimit. Ex. Gr. Vidi duos libros, et unum emi: Ho veduto duo libri é non hò comprato uno.

Adest quædam alia Particula Personalis gli aliquando li et le. quæ adhibetur ab Italis loco Pronominis Personalis Demonstrativi ipse; pro Dativo tantum, et valet suprà dicta particula gli; pro utroq. Genere et Numero. Ex. Gr. Petrus ipsi vel ipsis dixit: Pietro gli dipse.

Nota 1mo. Particulam Partialem ne adhiberi ab Italis quoties à Germanis adhibet Particula davon.

Nota 2do. Suprà dictas Particulas locum obtinere in constructione quem obtinent Reciprocorum Particulæ: [: Vide de Particulis Reciprocis. :]

Nota 3tio. Posse suprà dictas Particulas semper verbo postponi, eiq. affigi, quoties ultima Verbi vocalis erit accentu munita, sed duplicata Particulæ consonante: Ex. Gr. Hoc faciam; Farollo. pro. lo farò.

N.4to

Nota 4to.² Si Particula erit verbo postponenda, et requisita adeunt rejectionis necessariò, non pro lubitu erit facienda rejectio, uti patet in Reciprocorum Exemplis.

Nota 5to.² Si in Phrasi duplex occurret Particula Personalis, scilicet et realis personalis quæ debet præcedere, mutat suam vocalem i in e. et jungitur cum subsequente Particula. Ex. Gr. Petro mihi hoc dixit. Pietro me lo disse.

Nota 6to.² Excipi ab hac Regula particulam Personalem gli, quæ, quoties altera adeunt particula in phrasi, non mutat i in e. sed assumit post i literam e; et jungitur cum altera, ut diximus. Ex. Gr. Petrus ipsi hoc dixit. Pietro glielo disse.

Nota 7mo.² Quoties Particula erit postponenda, eiq; affingenda, si erit duplex, vel conjuncta, eo modo postponit, et conjungitur. Ex. Gr. Noluit mihi hoc dicere. Non à voluto dirme-lo.

Nota 8vo.² Uti linguam Italicam Superadditis Particulis, aliquandò etiam si nulla earum mentio fiat in phrasi, uti usu videbimus.

De Locutione Italica.²

Utitur Lingua Italica, triplici locutionis Genere.

1mo.² More latino, scilicet in secunda Persona singulari. Exem: Græca: Tu es meus amicus: Tu sei mio amico.²

adhib.

Adhibetur hocce Locutionis Genus, vel inter æquales, ubi intercedit maxima confidentia, sine reverentia vel cum Famulis nullius momenti &c. &c.

2do. Fit etiam more latino Nostris temporibus recepto Scilicet in tertia Persona Singularis, præponendo verbo Titulum Personæ, vel. Vossignoria, vel lei, vel lui. Ex. Gr. Dominatio vestra mi ama. Vossignoria mi ama.

Adhibetur hocce Locutionis Genus inter æquales, cum nimis honestè at civiliter, inter se tractare desiderent.

Adhibetur etiam cum Personis magni momenti, Scilicet. Principibus, s. Præpositô Titulô convenienti.

3tio. Fit more Gallico vel Germanico in Secunda Scilicet Persona Pluralis. Ex. Gr. Tu es meus amicus. Voi siete mio amico.

Notandum, in hoc tertio Locutionis genere quod non solum mutetur Pronomen de singulari ad Pluralem sed etiam et verbum: Adjectiva verò si adsunt, singulariter exprimuntur, uti clarè videtur in allato exemplo.

Adhibetur hoc tertium Locutionis Genus (a) inter æquales et in quocunq familiari discursu.

4to. Cum Famulis, aut Servis alicuius momenti (v.) Potest etiam cum Principibus adhiberi.

Nota.

Nota? Hocce locutionis Genere, nulla affi-
ci injuria Personam, quam alloquimur, cum pos-
sit adhiberi cum Principibus, et alijs Personis
magni momenti: vti diximus: elapsis tamen
discursûs primordijs, qua debent erga tales Per-
sonas illustres, in tertia Persona Singularis
adhiberi, et postea in prolixitate discursûs pe-
detentim, ad Secundam Pluralis descendere.

+

Kopia Listu JMPana Starosty Nurskiego pisanego do JmP.a Podstolego Bracławskiego z Podlasza d. 20 Julij A.o 1704.

Jestem obligatissimus WMM Panu za oznaymienie nowey Elekcyi juxta suos modos & circumstantias, w Polszcze ani czytaney à seculis ani słychaney! A ieżeli sama Konfederacya tak wielą poufnych Przysiąg zkrę: powana in ipso Actu Elekcyi scissione poniosła. Dopie: rosz w całey Rzpltey ex diversitate sensuum iak wiele scissur y sekcyi spodziewać się. A potym ipsum sectorem gladium z rozlaniem krwie, y inszych ad ultimum exitium konsequencyi, ktorych quod si nondum oculus, jam timor ipse videt. Słychać tu iednak vz Nowy Elekt serio chodzi, aby ujął principaliora Konfederacyi Capita, y miał za sobą nietylko svetica potentiam, ale tesz & Civi: lem consonantiam. Wczym że umyslny moy dowodney nie przywiozł Informacyi, tedy o doskonalszą z łaski WMM Pana upraszam. U nas tu poka: zały się były Woyska Koronne y Saskie y Litewskie, a to Dywizyą Ich Mciow PP. Lubomirskich od War: szawy przeymujące, ale że ta za Bug rzesko umknęła się, tedy pomienione Woyska y z świeżemi Kozakami ku Wiśniczom naprzod a potym ku Łęczney obrociły się. Co tak

tak ex Nra magis timorem, qm novellorum facunda Re:
gione krotko doniosszy, nieodmiennemu WMMPana
affektowi z powolnemi usługami memi oddawam się
y zostawam.

Kopia Listu JW. JmP.a Podskarb. W.K. do JW.
JmP.a Wdy Bełskiego Hetmana W.K.

Na pierwszy ogłos złożonych w ręku WMMPana
in columitatis Patriae Insignium, moie onemusz jun:
gendo applausus winszuię Duci Clavam, Clavae Ducem,
stroskaney zaś Oyczyznie tutamen. Vznaię iż
przezorność Panska na to oko miała, że fortes crean:
tur fortibus, kiedy tutelam Regni Legis WMMPanu com
misit, gdzie nec virtus votis, nec virtuti fortuna defuit
— cum virtute potestas: zkąd lokuie mię vivax calamita:
tum recordatio in eo nadziei situ, że miseros meliora se:
quentur. Masz WMMP. Ministram Aquilam, ktorey Lew
niestraszny, hoć implumem volueris non pavet ista feram.
Masz Herculis clavam, ktora iak wiele razy w Domu Je:
gosz (: w ktorym nascuntur Duces, crescunt & Clavae:) zosta:
iąc do rąk przyzwyczajona, Oyczyzny mała avertere zwy:
kła. Znam y to że more Anticessorow swoich nasycisz
WMMP. expectationem Gentis dzielności robore.
A iakom zawsze poufałości odbierał dowody, tak y teraz
otosz

otosz samo upraszaiąc z Osoby moiey wszelką retaliati:
onem spondeo. Zostaiąc &c.

Od Tegosz do JmPana Hetmana Polnego.

Zbytnie nieznosna w Oyczyznie vicissitudo, jusz prawie
trepidantis Patriæ stawiać poczęła sceny, kiedy omni:
um scelerum maturitas, swoie na nasze czasy wypielęgo:
wała virg, gdy wielu ex Concivibg obliquè penetruiąc
rzeczy decipiunt recti specie, y iako Bożyszcze temeri:
tatem pro virtute colunt, nieuważaiąc na to że jusz w
niektorych Prowincyach sama tylko ventis agitat fa:
villa, w drugich jusz Cycadæ na pustych nucą niwach.
Teraz dopiero u mnie decrescit meror, augent solatia,
gdy odbieram wiadomość że WMM Pan sociâ Manu
z JW. JmPanem Wdą Bełskim MMP. nutantem
Oyczyzny Statum utrzymywać będziesz kiedy J. K. Mć
P. N Mtwy pensando merita & virtutes onegosz w ręku
WMM Pana & in teneritudine Jegosz erga Patrem
& Patriam złożył salutem publicam, Polną oddawszy Buła:
wę. Winszuię tedy skutku tego WMM Panu co dawno
desiderio fovi, y cnota z dzielnością merebat; to sobie
ominando, że się ukontentuią oppressorum vota, odetchnie
przeładowana malis Oyczyzna, obtemperabit Fortuna
ktora fortes metuere zwykła. Życzę szczęścia perfectionem,
summa

summa godności culmina, ciesząc się z tego żem był Para:
rius viæ ad hæc fastigia, kiedym na ten czas ignotum
WMMPana, Principi na Pułkownikowstwo zale:
cił & inter tot Concurrentes otrzymał, a potym y do Re:
ferendaryi w Toruniu non cogitanti neq Concurrenti
dopomogł, spodziewając się że in hac Dignitate positus
pari ze mną certabis affectu. A ia iestem &c.

+ + +

Rozkazy WMMPa y Da in puncto wykonałem Listy
do JmPa Podkanclerzego MMP zaraz nazajutrz
po pożegnaniu się z WMMPm przez umyslnego
odesłałem, y doszły były pod samym Nowogrodkiem rąk
iego, oczym mi tu sam uczynił relacyą, y jusz miał
ad contenta tychże Listow dać WMMPu rezolucyą.
Mnie instancya WMMPa y Da redintegravit zu:
pełnie w Łasce JmPa Podkanclerzego MMPa y visi:
biliter wracać się zemną zaczyna konfidencyi, w ktorey
abym codziennie mogł profitować całym sercem starać się
będę, y Waszce Dobrodziey możesz za mną bespieczną
uczynić Garancyą que je suis incapable a jamais,
de faire la moindre lache action contre luy en moins
qu'on ne me voudroit point condamner la dessus,
par

par de seuls impostures, comme on a fair dans ces circumstences quelles ne sont pas inconnus a. V. E.

+ + +

Stronę Warszawskiey Expedycyi P. Wolters nam pokazał Listy, ktore się wszytkie zgadzaią, że Im P. Paykul przez Wisłę się przeprawił: przeciwko ktore: mu naprzod wyprawił Gnał Nierot Clausbondego w 300 koni, rozumieiąc że się wszytkie Woysko nie przeprawiło: Ale tak od Naszych był przyięty, że trzech tylko Draganow z tey partyi uszło, y samże Clausbonde tam zginął. Tandem Generał Nierot przy: był z Woyskiem Szwedzkim y poszykowawszy swoich dał Battalią, gdzie skrzydło prawe trafiło tak nie: szczęśliwie na Nasze lewe że zaraz coacti były Nie: przyiaciele terga vertere. Prawe nasze skrzydło nie miało tam felicem successum, gdysz Polacy tam będący umknęli, iednakże Sasi to rekompensowali, gdysz Szwedow z pola spędzili. Ale znowu się rekolligowali y drugi raz z Sasami się podkali, lecz znowu repulsi.

Trzecim

Trzecim razem znowu nam Nieprzyiaciele zrobili, lecz znowu także coacti byli nie tylko do Warszawy się umknąć, ale tesz z rewizyi widzieli że z pułtrzecia tysiąca tylko się 800 wrociło. Gnał Paykul bardzo się za Nieprzyiacielem zapusciwszy, odernięty od Woyska wzięty. Wołosza zrabowała Warszawę, tymczasem że się Woyska Co oznaymiwszy &c.

Jest relacya dwuarkuszowa na Poczcie ktora tos conformat, iako tesz wiele partykularnych Listow.

Copia Listu Ich Mciow PP. Wdy Ruskiego Chorąże° Koroń y Obozne° Kor. do JmPana Wdy Bełsku Hetmana W.K. z Targowicy d. 6. Julij A°.

Jasnie W. Mci Panie Woiewodo Bełski Nasz W. Mci Panie y Kochany Bracie.

Nie trzeba WMM Panu explikować, że jusz tak oczywiście explikowała ręka Boska victrici indignatione suâ, komu Koronę naznaczyła, że my Chrzescianie ktorzy inszego fatum nieznamy tylko tę ktorą effatą est Deus wierzecieśmy powinni że to iest resistere Spiritui Sancto, nie iść sub suave imperium Krola Jm Stanislawa Pana Nasze° Mtwego ktorego cudowne y wielkie z woli Boskiey

Boskiey utrzymuią wiktorye. A przeto że nas tu te reflexye zgromadziły primam curam mieliśmy honoru y fortuny tak obszerney WMM Pana zastaliśmy gotowe, y ledwo niewypadłe pioruny na Dobra WMM Pana: y lubo paratum cor Krola Imci mogłoby się zmiękczyć ale indignatio Krola Im Szwedzkiego & vietorijs aueta manq utrzymać żadną miarą niemoże tylko Personali WMM Pa accessione. Jako tedy Bracia wszyscy do WMM Pa należący iako tenerrime Osobę honor y fortunę iego kochaiący, a nakoniec iako Polacy dobrzy y prawdziwi conjuramus WMM Pana ne gaudia Nra moreris, y przystępował realiter: przysięgaiąc WMM Pu że tempus non erit amplius y że do iedneo responsu WMM Pana albo wszytkę Fortunę w popiele, albo wszelkie miłości y Łaski Panskiey obaczysz WMM P. dowody. Non vanas minas, ale to na co z bliska patrzamy przychodzi ultimario WMM Panu donieść: a y to samo convincat WMM Pa że nieodmiennie być chcemy

WMci Naszeo WM Pana
Szczerze kochaiący Bracia y Sługy.

Illustris & Mfice Dñe Burgrabie.

Quod petis mi Dñe per seruũ tuũ vel Dñi Tui, quod boues remittere velim; & quamvis vos hoc non meruistis: nam qualis Rex, talis Grex, nihilominus tibi hanc gratiam facere volui. Si vero non pro uno quoq pari illorum statim 40 Imperiales exolvas. Juro me totam Vrãm Civitatem propediem in cinerẽ redacturum. Quod etiã eapropter meruistis, quod Sicariũ & homicidã quendã misistis ex Civitate vestra qui emptum debebat Militẽ unum pro pecuniis suis obvium trucidare atq occidere: Stabo promissis et sum

Olchowiec d 5 Martij 1703. M Comes de Stenbock

Copia Vniwersału Moskiewskie ktory przyszedł do Krzepic d 10. Martij 1707. lecz nie wszytka, tylko pro Informatione wypisuie się według specifikacyi y prawdziwey Taryfy z Dymu powinni wydać y kompostować do Magazenu Krakowsk a 25 Februa ad 11. Martij a 1707. a naprzod.

Mąki żytney z dymu miary krakow pultora korca.
Pszenney mąki z Dymow dwoch kor. 1. teyże miary.

Grochu

Grochu korzec ieden ze trzech dymow.
Wol ieden z 10. dymow. Kaszy korzec 1. ze 2. dymow.
Owsa kor. 2. z Dymu, a za trzeci korzec zyta lub jęczmienia.
Słodu z dymow 4. pułtora korca. Baran ieden z d. 4.
Słoniny połec z D. 6. Masła font. 6. z D. 4.
Siana z Dymu woz 1. czterokonny albo dwa za ieden
Drzewa fora 1: o 4. koniach z D. Oleju garniec z 2. D.
Ryb co można z Dymu. Kapusty beczka 1. z D. 4.
lubo inszey iarzyny. Soli garniec z Dymu.
Beczka piwa z Dymow 6. Gorzałki garniec z D. 3.
Kura iedna z Dymu y kapłon ieden. Ges 1. z D. 2.
Sieczki z Dymu korcy 3. Słomy kłosiastey pęk a pro:
stey snop z dymu. Na ostatku tam dokłada.
Ludzi na fortyfikacyą Zamku Krakowsk. posyłać
z Dymow No. 10. Człowiek 1. z takami, ale kiedy nie
ma tak to z wozem parą koni: drugi z łopatą kowa:
ną y siekierą na tydzień sub executione Milit. instanti:
W Krakowie 25. Februarij 1707.

(L.S.)

Generał Major Pułkownik
Regimentu Dragonii Wilhelm von Behme.
Dispartyment Prowiantow na Woyska 65
w Koronie przez Kommissarzow Rzpltey uczyniony
Rachu:

Rachując na 65m Woyska na każdego codzien po 2. Funty. czyni fontow - - - N.o 3900000.
Z Garca wypiecze chleba 4. Fonty więc trzeba garcy mąki N.o 975000. Reducendo garce na korce facit korcy 32500. Na to Dymow N.o 37560.
Więc z dymu na Miesiąc przyidzie garcy 26.
Magazeny mają bye trzy.
Pierwszy w Brześciu Litt.o do niego zwozić mają.
Woiewodztwo Brzeskie Litt.o z Dymow 3000
Słonim - - - - - N.o 1407
Wołkowisk - - - - N.o 975
Nowogrodek - - - - N.o 3255
Wołhynskie Woiewodztwo - N.o 1400
Ziemia Chełmska - - - N.o 1100.
Woiewodztwo Bełskie - - N.o 250.
Woiewodztwo Podlaskie - - N.o 1220
Summa - N.o 12877
Drugi Magazen w Minsku pod Warszawą.
Ziemia Radomska z Dymow N.o 2000.
Ziem. Łukowska - - N.o 200
Ziem. Czerska - - N.o 768
Ziem. Warszawska - - N.o 600
Ziem. Wiska - - N.o 75
Ziem. Wyszogrodzka - N.o 100.
Ziem.

Ziem Jakroczymska — —	N°	436.
Ziem Lomzynska — —	N°	250
Ziem Rozanska — —	N°	157
Ziem Lwowska — —	N°	125
Ziem Werska — —	N°	260.
Ziem Rawska — —	N°	432.
Ziem Sochaczewska —	N°	357
Ziem Gostynska — —	N°	128.
Woiewodztwo Plockie — —	N°	663.
Summa	N°	6588.

Trzeci Magazen w Sendomierzu.

Do niego zwozic maja Woiewodztwo Krakowskie z Dymow — N° 6600

Ziemia Zatorska — —	N°	115
Woiewodztwo Sendomirskie —	N°	3300.
Ziemia Lwowska — —	N°	2237
Ziem Przemyslska — —	N°	2800
Ziem Sanocka — —	N°	943
Ziem Halicka — —	N°	900
Woiewodztwo Lubelskie —	N°	1100.
Summa Dymow	N°	18095.

Na

Na Czwarty Magazen naznaczono ale go Mos:
kwa mieć ieszcze niechce.

Woiewodztwo Poznanskie z Dym		No	3002.
Woiewodztwa	Kaliskie	No	2671
	Sieradzkie	No	1500
	Łęczyckie	No	825
	Brzeskie Kuiaw	No	374
	Innowłocławskie	No	245
	Pruskie	No	1500
Ziemia Wieluńska		No	520
Ziemia Dobrzynska		No	162
Summa Dymow		No	10799

Inne Woiewodztwa Litewskie powinny zwozić do Połocka dla tego Woyska ktore się tam znay:duie 30m Ludzi. Grodzinski iednak Powiat y Pinski totaliter uwolnione.

Copia Listu Im Pa Hetmana W.K. do Gnła nad Sasami Komędę maiącego, ktory Imć volanti Sigillo przysłał na Seymik przeszły do Opatowa.

Leopoli d. 24. Maiy 1707

Monsieur

Quod Reipłcae injuria, mihi quoq debeat esse curae, ipsa

Mini

Ministerij mei probat & adstringit ratio: adeoq cum crebras atq graves a Nobilitate diversorum Palitanatuum et maxime a Sandomirien. quotidie ad me confluunt expostulaoes, et quodammodo contra indebitas ac intolerabiles ab Exercitu Saxonico pecuniarias exactiones, mei muneris esse duco ut Excelleam V.m per praesentes conveniam. Anteactorum poterat esse aliquis praetextus, & dissimulandi color, tum ex respectu Regnantis, tum ex spe futuri alicujus in Publicum obsequij. Jam vero hoc rerum statu sublatis ijs omnibus per insperatam & injuriosam Abdicationem non potest esse amplius conniventiae locus: Nec adeo jam probatae patientiae Nrae confidat Excel. V.a ut aliquid quoq non concedat desperationi injuriatae Nobilitatis; certum am est Exercitum Polonicum, tum quod ex Concivibus ejusdem Patriae constat, tum ex nexu aut juramenti sui praestitum assistentiam communi causae. Subijcio id reflexioni Excel.ae V.ae et obtestor sistat tandem has iniquissimas depactationes, & ad modestiam componat licentiam praedicti Exercitus sub Regimine suo existentis nec praesumat amplius Tributariam facere Liberam Gentem Nram, alias crimen erit Excel.ae V.ae et nos fecisse nocentes, atq ad haec extrema non cogatur Respl.ca descendere, ex gradu Ministerij mei praemoneo cum testificaoe qd sim & esse velim Excel.ae V.ae Senius ad Obseqa paratus. Comes Sieniawski P.B. E.R.D.

+

Mowa Im Pana Woiewody Mazowieckie.

Czy możesz być większa Oyczyznie własney ofiara nad te: dum seipsum quisq immolat? Czy może być doskonalsze prac y fatyg studium, kiedy do pospolitego naznaczony spoczynku operosce oddany quieti? A możesz tego iasnieyszy być w kim dowod iako w Osobie Twoiey J. W. M. P. Wdo Belski Hetm. W. Kor. Marszałku Izby tey: kiedy ledwo co deposita maxtiali galea, zaraz usługi Publiczney zasiadłes Curulem od wa y woiennych Akcyi w mądre rady Obozu w tę izbę Woyska w nas wszystkich ad vota tua militantium Chwalebną uczyniwszy odmianę, zafrymarczyłeś a nie złożyłes prace idąc gloriosissime per diversa studia do iednostay: nego tey Oyczyzny ratunku. Poprzedza tedy swiadczo: ne Publico Beneficia te ktore Ci w potomnych wie: kach Annales gotują wdzięczność teneritudine affectus Izba Nasza, za podiete dziękując prace, y razem ci się z Sercami swemi immolat appenso hoc tnqm tabella voto. Dum multorum in Te conversi sunt oculi, nul: lius sit in te invidia.

Rependit suum decq Izba Nasza y WMM Panu Mci Panie Hetmanie Polny Kor. Et dum Tibi gla nectit lau: reas: Izba Nasza sciele gratitudinem.

1.mo Restitutio Pignoris Reipublicae cum Dono summae
300.m sine ulla in futurum tam ad Rempl.m quam ad Ci-
vitatem & Territorium Elbingense praetensione.
2do Oddanie Rzpltey Drahimu albotesz Diploma
Exemptionis Ejus.
3.io Foedus defensivum per Diversionem armorum in
Ditiones Sveticas albolitesz 8m Woyska Rzpltey
gratuito vel pecunijs, eâ tamen Conditione aby za te
suppecye ktorych Rzpltey vigore Pactorum Bydgostien
& Velavien niedawal, dal ad praesens 3000 Woyska
z Nalezytą Artylleryą propriis sumptibus per duos
annos. 4.to Ratione Telonij Pilavien
5to. Ratione trajectus per vistulam & Stramgieldt.
6to. Districtus Lemburgen & Bitovien.

Ad Civitatem Elbingensem & Thorunen
Augustus secundus Rex. &c.

Nobiles & Spectabiles fideliter Nobis dilecti. Etsi satis
perspectam invenerimus in primâ Nra felici ad Regnum
hoc Nrum Poloniae inauguratione Fidelitatum Vestrarum
verae subjectionis expressionem magis tamen Nos confir-
mavit de integra fide & obedientia Rdus in Xto Pater
Epus

Epus Premislien Supmus Reg. Cancel. pro recipiendo ho:
magio ad Civitatem Fidelitatum Vrarum a Nobis missus
Legatus, qui omnia singularia officia in Persona Ejus No:
bis exhibita luculenter expressit. Grato animo acci:
pimus istam fidelitatum Vrarum veram & integram er:
ga Nos submissionem; & ut semel per Pmemoratum
Legatum Nrum firmam Protectionem in Omnibus fideli:
tatibus Vris promisimus sic libenter annuemus & his
punctis, in quibus gravatam hanc Civitatem non sine in:
genti dolore sentimus. Qd ad ulteriorem conferentiam
cum Consiliariis Nris inferendo Fidelitatibus Vris
a D. O. M. incolumitatem precamur. Dabantur
Varsaviae. Ao 1

Mowa Im Pana Miecznika Koron.

Niechże się teraz śili naturâ sui oppositus prostym y
niewinnym Akcyom livor: Niech krytykuie iak nay:
surowiey Obrazy nasze: niech cenzuruie gressus y dys:
pozycye. Nieuczerni pewnie candorem Akcyi Naszych
y owszem im tym większego doda lustru, kiedy ie za:
wisnym explorando okiem, nieznaydzie tylko Pra:
wo sanctè obserwowane bez wykrętnych interpreta:
cyi, generositatem puram bez particularney; statek in
vinculo

vinculo bez złosliwego y zapamiętałego uporu, radę ostrożną sine præcipitantia: Grandia livor non minuit dum dente terit, juvat umbra colores & maledicta prosunt. Zaczym nienależy tylko y daley tą drogą ad scopum Tranqvillitatis publicæ progredi perseverare w żarliwości przy Wolnościach y Prawach Oyczystych, charitatem Fraternam między sobą y konfidencyą otwartą sine recessu bez psujących suspicyi zachować, statek y wierność nienaruszoną wziętey raz rezolucyi strzymać: Ponieważ eundem in re Politica locum poscit fidelitas quem fides in re Christiana: Co wszytko, iakom iest persvasus, że glorioso ardore æstuantia generosissima Pectora WMMPanow proprio motu Sancte, sine stimulo alieno wypełnią. Kroćę nieudolny Styl; idę in profundam wszytkich WMMPanow venerationem. Winszuię prudentissimum exitum Consilii. Żegnam. Ochotę, statek y wierność iednostayną do dalszych Usług publicznych & ad executionem fidelem Rozkazow WMMPP. ofiaruię.

Honory a Stanislao deklarowane.

Kasztellania Krakowska Xciu Januszowi Wisniowieckiemu. Wodztwo Krakowskie iak teraznieyszy umrze

umrze Woiewodzie Ruskiemu. Ruskie Strażnikowi. Strażnikowstwo Potockim. Buława Wielka Sienia: wskiemu. Mała Wodzie Kiiowskiemu. Podkomorstwo Staroscie Spiskiemu. Podkanclerstwo Poninskiemu. Podskarbstwo Czarnkowskiemu. Wodztwo Poznanskie Broniszowi. Generalstwo Mieielskiemu. Wodztwo Kaliskie Opalińskiemu. Kasztellania Poznanska Przyiemskiemu. Kaliska Radomskiemu. Chorąstwo Poznanskie Skaławskiemu. Biskupstwo Krakow. Potockiemu Chełmińskie Wierzbowskiemu.

Co Litwie.

Sapieha przy Wodztwie y Tytule W. Buławy conservatz. Xże Wisniowiecki przy Małey y Rządzie Woyska. Drugi Sapieha przy Podskarbstwie a Trzeci przy łasce. Innym także nadgrodzono, Oginskiego odstąpiono.

Krol Szwedzki darował Elektowi Tysiąc Z Bogatą Liberyą ktorzy maią Chorągiew taką: Na spodzie Herb Augusta: dwie szpady połamane, a na wierzchu Zubrza głowa do korony podniesiona z tą Inskrypcyą. Contrivisti gladios intimi corū tuorum & exaltasti caput. Tosz y na Talerach bito.

Constitucya

Constitutio Anni 1621 de Expeditione bellica

Articulus 9nus.

Vrzędnicy Dworzanie y Sludzy wszyscy Dworscy ktorzy przy Nas poydą Osobami swemi, jusz nie powinni iść przy Wodztwach abo Powiatach; y dosyć uczynią Prawu o tey Expedycyi Attestacyą mając od Marszałka. Jednak Vrzędnicy Ziemscy ktorzyby byli przy Dworze Naszym, a nienależeli do Porządku prowadzenia Powiatow, powinni przy Wodztwach y Powiatach swoich iść: osobliwie Chorążowie.

Articulus 15.

Bracia niedzielni, gdy iednego z między siebie sposobnego ad arma in Persona wyprawią. Drudzy temu podlegać niemają, oprocz żeby Osobne mieli mieszkania y Dwory będąc adulti, pro hac vice powinni jachać.

P.P. &c

Jak tedy vigore tey konstytucyi probowałem iż W. JeyM Dobrodzieyka imieniem drugich Ich Mciow expedivit WMMPa na tę Woynę; gdzie ieszcze drudzy Ich Mcie, co się tu włoczą aggrawując Szlachtę, niebyli w Okazyi iako WMMPan. Et satisfactum Legi publicae.

Copia Manifestacyi sub Actis in Castro Regio Drohicien Fer. 2da in Vig. Festi Assumptionis in Coelum

Gloria

+

Gloriosissimae Virg.s Mariae A.o 1702. uczynioney

Gnosus Martinus Casimirus Kruszynski Plenipotens & Aulicus Mfici Francisci Maximiliani Comitis de Tęczyn Ossolinski Vexilliferi Terrae Drohicien. Nnc Ejusdem Mfici Ossolinski Principalis sui manifestatus est ideo.

Quia Pnominatus Mficus Vexillifer T. Drohicien. satisfaciendo Laudo Publico T. Drohicien. de Expeditione Bellica sancito eosdem Equites Militares ex Bonis Rudka Wilczochy, Bartniki, Lubieszcza, Spieszyn, Czarna utraq Siemiony & Targowisko pro servitio Bellico conductos, quos circa se hucusq detinet & conservat, prout & antea fuerat, paratus est & ad Psens sub vexillum Terrae ejusdem Drohicien. (quamprimum ad Fluvium Vistulam tractus Cracovien. vel ad Castra Gnli Rni compariuent) statuere. Proinde praecavendo Indemnitati tam Mficae Matris Ipsius & Mficorum Fratrum Sui Principalis de non renitentia sui, imo de diligentia Expeditionis Bellicae iterum iterumq manifestatur.

Jme zas P. Stolnik Podlaski z Dobr Korycin wyprawil 2. konie z P. Oleszewski y wozcu vetualibus do Obozu.

Informacya względem Starostwa Nurskiego y trzech Jurydyk.

Presciendum naprzod że Starostwo Nurskie rarissimo w Polszcze exemplo sądzi trzy Jurydyki iako to w Kamieńcu Mazo

Mazowieckim w Ostrowi y Nurze.

Kamieniecką Oekonomią oddała Rzplta na Fundacyą Ich Mciów Panien Zakonnych Visitationis Warszawskich: a przecież Ong Jurisdiois przy Staroście zostało się.

Ostrowska Oekonomia lubo więcey nieuczyni nad Złot. 2000: przecież y ta per avulsionem zostawała tantisper in Possessione Jm P.a Starosty Rożańskie.o: a iednakowoż ong Jurisdiois y Sądow Star.a Nurski odprawować musi. Trzecia Jurydyka odprawuie się w samym Nurze Miasteczku wielce pustym; gdzie tylko kilkanaście chałup mizernych, Folwarku żadnego ani Poddanych niemasz: ale dziedziczni Chłopi Starościnscy muszą y drew do pieca narąbać.

Stanęła tedy.

1.mo Constitutio Anni 1647.mi Gdzie Starostwo Nurskie trzema Jurydykami uciążone deklarowano ex primis Vacantib.o Supplementować & inhaerendo tey konstytucyi za s. p. Krola Jm Jana na każdym Seymie przy Wakansach stawały Deklaracye, ktore są y do Grodu Warszawskie.o p Oblatam podane.

2do. Stanęła y zaterazniey sze Krolu Jm na Seymie A.o 1699. Constitutio: Gdzie iusz nietylko ex Vacantib.o ale tesz wyraznie ex Avulsis Jurydykę tę Ukontentować Krol Jmć obligował się: dołożywszy expresse

Salvis

Salvis tantum modernis Possessorib: A to dla tego aby te avulsa za konsensami y Nowemi Przywilejami po dal: szych Rękach niechodziły.

3io Stanęła znowu y na przeszłym Seymie Lubel: skim Constitutio, gdzie dawne y swieże Prawa reassumu: jąc zlecono seriam attendentiam JWW. Ich MM PP. Pieczętarzom aby avulsa od Starostwa Nursk. nikt nieu: praszał. A chociaż by kto y uprosił: tedy nietylko Starosta, ale nawet y Cała Ziemia musiała by się przy Prawie opponere, y niepochybnie to Privile: gium byłoby w Trybunale reponibile. Owszem za Inwazyą podobnoby skarano. A Starostę, inhaerendo Prawu, ad petenda gratia S. R. Mtes pewnieby ode: słano. Wszakże iest praejudicatum z JmP. Petryko: wskim, ktorego w Trybunale ad instantiam Judicij Terre: stris Jurydyki Nurskiey odsądzono. Zwłaszcza że tesz y nie miał w Ziemi należytey według Except Mazowieckich Pos: sessyi. Owo zgoła na to Starostwo Ostrowskie obstante Lege niemoże wychodzić Nikomu Privilegium simplicis lar: gitionis: ale tylko do Jurydyki Nurskiey Incorporationis.

Sciendum że w tym Starostwie niemasz ani Folwar ku, ani Chłopa rolnego: ale tylko Miasteczko w Borach in arido loco lokowane. Jednakże według Prawa grzech y wstyd swego odstąpić: żebym niebył reus Posteritati.

Komput

Komput Woyska Krola Jmci Szwedzk. A° 1708.

Infanteria

Jnt. Possen maiuczi N° 3000.
G. Piper — — N° 1200.
G. Bosc — — 1500
G. Fokt — — 1200.
G. Lowman — — 1200.
G. Maderfelot — 1200.
G. Frytosz — 1200
G. Horn — — 1200
G. Buchwaldt. — 1200.
G. Sperling — — 1200.
G. Lank — — 1200
G. Daldorff — — 1200.
G. Szymach — 1200
G. Tygrod — 1200
G. Stromberg — 1200
G. Klerk. — 1200.

Faut N° 21300

Kawalerya

Jnt. Kreyt N° 1600
G. Horn — 1200.
G. Krassau N° 1200
G. Humerguelm 1200

Faut N° 7600.

Dragonia

G. Hamelman N° 1200.
G. Cornarstad — 1200.
G. Mayerfeldt — 1200.
G. Buchwaldt — 1200
G. Stymbock — 1200
G. Tauba — — 1200
G. Krassau — 1200.
G. Dykier — — 1200.
G. Miller — 1200
G. Marszal — 1200.
G. Fierc — — 3000.
G. Zulich — — 1200
G. Gildensztern — 1200.
G. Adlersztein — 1200
Lomorskues Leknt 2400

Faut N° 21000.

Totalis Summ. N° 49900,

+

Extractus Punctorum á Confœderatis Hungaris pro Pacificatione Posoniũ transmissorũ.

1º. Quarrantia.
2. Transilvania.
3. Sublatio Posonien̄ & Sopronien̄ ultimarũ dietarũ.
4. Eductio Militis extranei.
5. Redintegratio Palatinalis & aliorum Regni Officiorum.
6. Erectio Supremi Generalis & independentis.
7. Officiũ Thesaurariatûs, locus Cameræ & Fiscus Regius.
8. Corona in Muran conservanda, & ejus appertinentiæ.
9. Abolendũ Jus Neoaquisticum.
10. Cancellariatûs & ne aliæ instantiæ se immisceant rebus Hungaricis.
11 Officia Nationalistis conferenda.
12. Negotium Religionis.
13. Jesuitarũ exitus a Regno.
14. Satisfactio illegaliter damnificatorũ & restitutio rerum confiscatarum.
15. Processus & judicia reformanda.
16. Abalienatio Bonorum in præjudicium Regni.
17. Moneta Cuprea.
18. Pax sine Palatino & Regno non incatur.
19. Amnistia
20. Particularis satisfactio Principi & Benzenio danda.
21. Nobilitaria Privilegia & confinia.
22. Libertates & Leges confirmandæ & servandæ.
23. Ratificatio & executio Paciscendorum.

Puncta.

+

Puncta do J. O. Trybunału Kor. Skarbow.

1.mo Woysko do likwidacyi Ćwierći połowych tak dawnych y iako teraznieyszych przystąpić deklaruie. Supplikuie tylko J. O. Trybunałowi aby mogło traktować w ćwierciach dachowych starych, ustępuie 10 koni od sta, iako ten fawor miało Cudzoziemskie Woysko, żeby nie przysięgli na ćwierći dachowe.

2.do Nowe ćwierći tak połowe, iako y dachowe liquidować będzie Woysko, poniewasz wszędy były komplety.

3.tio Vprasza pokornie Woysko, aby J. O. Trybunał obmyślił sposob paterne inclinandi Woiewodztw, aby płacili, iak zasługi tak Traktament, poniewasz na żadną Assygnacyą niewzieliśmy z Łuckiey Komissyi z Lwowskiey teraznieyszey.

4.to Za deklarowany y naznaczony wczorayszego dnia Traktament, pokornie Woysko dziękuie, supplikuiąc aby in paratis, choć immediate mogło być ukontentowane.

5.to Summy przekazane do Skarbu w Assygnacyach Hibernowych, iakim sposobem maią być windykowane?

6.to Pokorną wnosi Woysko instancyą za JmP.mo Ciemierzynskim Towarzyszem W. JmP.a Podkomorzego Krakowskiego, aby J. O. Trybunał supplementował na wykupno Matki kilka lat w niewoli siedzącey.

Copia

Copia Protestationis in Constitutionib. facta.

Cum solemni contrà non relegationem Militum Saxonico:
rum, imò illorum Exercitûs, Polonæ Militiæ incorporati:
onem Officierorum Externorum intrusionem, Guardiæ Aulicæ
Supernumerationem, Fortalitiorum finitimorum Polongæ,
Luck, Mariæburgi Præsidijs deoccupationem, nec non ab:
solutam sinè Comitijs discessuum extra limites Regni
usurpationem Protestatione.

Georgius Albrachtus etc.

Ituja całuię Noszki Dobrodzieja
Mego życząc ut quantocyus adorem
quam mente revolvo. Wieczny
Sługa W. Paszk.

JM Panu Szpilowskiemu MM Panu nisko kłaniam a
proszę, żeby mi, Bog da, redux do Polski przywiozł Dyxa
młodego z Paryża, bo mi starego otruto y zdechł na Rusi.

Die Quá Martij Anno eodem 1706.

Sąd głowny Trybunału Kor. Skarbowe Radomskiego,
Łucki, zasłużone Rycerstwo, y z Samey słuszności, y z Sey:
mu blisko przeszłego: lubo zupełną w zasługach swo:
ich powinno mieć satisfakcyą, iednak iż według teyże
Uchwały Seymowey żadne Woiewodztwo y Ziemia ob cala:
mitatem publicam do likwidacyi Podatków Uchwalo:
nych

nych przez Vrodzonych Exaktorow na ninieyszą nie:
stawili się kommissyą, y żadna likwidacya Podatkow
postanowionych, na ten czas być nie może. Przecież aby
Woysko Starego y Nowego Zaciągu, iakiekolwiek na
przyszłą kampanią mogło mieć subsidium Izba Kom:
missarska trzy cwierci ad rationem zasług Nomine
publico wypłacić pozwala: to iest iedną Starego Zaciągu
a d. 1a Nouemb. Anni 1699.ni iusz likwidowaną.
Druga cwierć Nowego zaciągu teraz a 1a Maij w Ro:
ku teraznieyszym zaczynająca się ad rationem Nowych
zasług, ktora na komplet według komputu Seymu Lubel:
skiego kalkulowana y likwidowana na blisko przyszłey
drugiey kadentis komissyi być powinna, y te Obie cwierci
primis & proximis diebus Maij idąc w pole wypłacać
maią Wodztwa y Ziemie. Trzecią zas Cwierć Starych
zasług iusz likwidowaną a 1ma Augusti ad Vltimam
Octobris Anni 1698. Podhajecką nazwaną na nay
bliższey kadencyi komissyi tesz Wodztwa y Ziemie Woy:
sku wypłacać powinne: Na co Sąd kommissarski Assy:
gnacye do Wodztw y Ziem podług dawnych repartycyi
według deklaracyi o podpisie Assygnacyi wydać
na deklaruie.

Connotatio

Connotatio Czwierci przez Traktat Radomski Woysku odciętych.

Anni 1696ti
Augustowa
Novembrowa
Anni 1697mi
Februaryuszowa

} Te trzy Czwierci Związkowe.

Anni Ejusdem
Majowa
Augustowa
Novembrowa
Anni 1698mi
Februaryuszowa
Mojowa
Excepto Augustowey ktora wypłacona, to iest Pod: (hajecka)
Novembrowa.
Anni 1699mi
Februaryuszowa
Majowa
Augustowa.

Connotatio Czwierci z Millionow Krola Jmci Augusta zapłaconych.

Anni

Anni 1695^ti

Augustowa

Novembrowa.

Anni 1696.

Febniaryuszowa

Majowa

Seym A' 1683. na komput 36.

Seym A' 1685 na komput. 30.

Konfederacya Gnlna po niedoszłey konwokacyi Warszawskiey A°. 1696. d. 29. Augusti:

Scriptum ad Archivum Cordium Inclytae Nobilitatis d. 15. Maij A°. 1697.

Denunciatio Regis Coronati d. 15. ~~Novemb~~ 7bris A° 1697.

Konstitucye Seymu Walne° Pacificaois d. 16. Julij 1699.

Konstitucye Seymu Walnego Lubelskiego d. 19 Junij zaczetego: a skonczonego d. 11. Julij 1703.

+

Encomium Serm̄i Regis Poloniæ Augusti

Serm̄ꝰ Rex Poloniarū Augustꝰ audacissimꝰ; inter horrendas non veritꝰ fugam tenebras. Vigilantissimꝰ: quem Polonæ Veneres non permittunt dormire. Prudentissimꝰ, vesperi sem: per gentaculū providit. Bellicosissimꝰ; cruenta inter plateas cum canibꝰ commisit prælia. Pugnacissimꝰ, gladiū demi eva: ginatū gestit: cadavera etiā in furca aspexit. Gloriosissimꝰ quem omnes ex acie Klissovien̄ fugisse scient posteri, loquentꝫ Historiæ. Tandem ultimꝰ ex omnibꝰ Heroibꝰ non heros qui docuit Orbem posse fugere.

Christianꝰ Szpikermanꝰ.

Augustus Rex Poloniarum
Per Anagramma.
Saul mox Regno privatus.
Saul & Augustus
Dignitate pares
pares casu.
Hic Rex Poloniarum
Israelitarum ille fuit
Saulus sortilegio
Augustus sacrilegio clarus
Ille sine Deo
Hic sine Religione

Sine

Sine Fide ambo
Octavo Regni anno
Regno pulsi
Successoribus Electis
Davide, Stanislao
Viris secundum Cor Dei.
Finem expectat Augustus
Utinam Saulo meliorem!

Na stratę Jm Pana Andrzeia Wroblowskie° Rekompensa od Woyska na konsysteneyi w Starym Sączu na ten czas zostającego; ktorey straty iako okazyą tak y rekompensą pomienione Woysko.

Mości Panie Andrzeiu Wroblewski stracony,
Z portek, z gaći do jajec zdarty oskubiony.
Skrzydła Wroblu kochany twoie rozszarpali,
Twe mizerne jaiczęta swiatu pokazali.
Więc Woysko w Starym Sączu gdzie wroblu straćiłes,
Daieć na upominek aby iayca skryłes.
Bo małe, posiniałe, krotkie coś niewiele
Nie wesołe choć wroble y przy duzym ciele
Daieć Woysko monetę, mieszek bycze jaie,
Bo twoie iako widzę na nic się niezdaie.

Na Biskupa Przemyslskiego Nominata Krakowskiego

Radbyś pono zrozumiał czemu Przemyslskiemu,
Krakowską Krol dał mitrę niedziwuy się temu.
Ma racyą bo wielką po sobie Xiądz Bokon
Wszak wiesz dobrze co może u Krola tego Con
Jesli niewiesz, spytay się. Sprachmistrza iakiego
Przełożyć wnet Biskupstwa sens Bokonowego
Więc gdy iusz o Krakowski Wakans kto się spyta,
Niech sobie lub po Polsku, lub Francusku czyta.
Że Xiądz a Xiąże Bokon tak z Nazwiska tego
Dowie się o Xiążeciu y przyczynie iego
Za kiep Biskupstwo kupić, Simonia nowa
Zadziwi się temu Rzym y z Rzymem Krolowa.

Zebyś miał okazyą Chorążenku pić za moie zdrowie
posyłam ci Lasante alamode.
Vino vinello: sei tu da costi sei tu da monti; sei tu da costi t'accosti, t'accosti, t'accosti, sei tu da monti, monti, monti, monti. Vino vinello perche tu in a imbrogliato il Cervello, tu non parli, taci va in prigione.

Descriptio

Descriptio moderni Status in Polonia.

Poloni Nobiles,
Eheu quam mobiles,
Nunc fœdꝰ pangunt,
Cras illud frangunt.
Aliquod Reges
Amant ex leges.
Saxonem spernunt.
Ach proh! non cernunt.
Sortis jacturam,
Sibi venturam
Multi vagantur,
Depopulantur
Vrbes & rura
Frangentes jura.
Sic fit eqvile
Lechi cubile,
Mentes dolosæ
Majestuosæ.
Sveticas partes,
Gradivi artes,
Dum colunt stricte
Procedunt ficte.
Ah Stanislaus,
Non fiet laus:
Tam Satraparum
Quam Incolarum
Siclus ~~inane~~ immane
Votum inane.
Regem viventer
Satis dementer
Regno privare
Detronizare
Dum Millrones
Dabant Saxones.
Omnes sumebant,
Regi favebant.
Nunc svecũ colunt
Et qvæ non volunt
Libenter dare
Scit spoliare
Svecus Polonos
Tanquã Colonos.
Certe hic Statꝰ
Disordinatus:
Ruens invadẽ sentiet cladẽ
Ergo Poloni, Equites boni.
Virtꝰ Augusti, visa angusti.
Statu surgatis.
Proh assistatis!
Nam vester finis
Fatalis Cinis.

+

Lament nad Sapiehą Hetmanem W. Litt.

Hetmanie Wulki, Juześ na wieki,
Pokawił sprawę, boś stracił sławę
Buławeć wzięto, Woyskoć wycięto
Syn twoy kochany, jusz rozsiekany
Leży Koniuszy, we krwi po uszy
Rycierskie dzieła, smierć wszytko wzieła.
Xiążęca Mitra, smierć wzieła chytra
W Cesarstwie Xiężna Jemu przysiężna
Gdyby wiedziała co się mu stało,
Jak iego Ciało w błocie leżało.
A teraz w grobie: Cosz jusz po tobie?
Uwierz Hetmanie Seym konny stanie
ieszcze cię spyta.
Z iakiey przyczyny straciłes Syny?
Chroń Głowy y ty, jusz miecz dobyty
Jeszczeć są dziatki, kochaney Matki
Było z miłości, bronić. Wolności.

Kompassya

Kompassya nad utęsknioną Damą poodiez:
dzie Kawalera.

Nic srosz szego żyć w kochaniu.
A gdy przyidzie ku rozstaniu
Żale skrycie zataione
Iusz muszą być wynurzone.
Ach gdy odiazd twoy wspominam,
Alić serca w sobie niemam!
Bo z tęsknienia odbieżało,
I żyć we mnie zaniechało.
Tak to Venus bardzo chćiwa,
I w tym ieszcze nie leniwa.
Taiemnie się w serce wkrada,
Gdzie może być większa zdrada?
I mnie srodze usidliła,
Lubom nic niezawiniła.
Gdy wszytkie moie momenta
W okrutne tey Damy pęta,
Życie moie w zadumieniu
Własnie iak w iakim więzieniu.
Tak są bez widoku twego,
Nieutule żalu mego.
Choćby serce z skały było
I toć by się wzaliło.

Patrząc

Patrząc na moie wzdychania,
Co mię trapią bez przestania.
Bo niemając czym się bawić,
Musiałam czas w myslach trawić
I żal piorem wyrysować,
Chcąc serce ukontentować.
Tak załosnemi threnami,
Trawię czasy z momentami.
Tym się tylko kontentuie,
Że nadzieia obiecuie
Bytność przyiazdu Twoiego
Gdzie zabawa sercu mego.
Jusz to muszę rewelować,
Co się miało w sercu chować.

Pieśń z Francuzkiego na Polski ięzyk, przez pewną zacną Damę przetłumaczona 1708

Mirtyku drogi duszo moia życie
Kiedybyś widział serca twego bycie,
Co się okrutnym zda być w twoym widoku
Przy załośliwym y strapionym oku.
Tey ktorey żebrzesz zażył byś litości
O nieszczęsliwy żywocie w miłości.
Bo coszci potym serce być kochanym &. y kocha

Kochankiem się cieszyć skłodowanym?
Gdy iż swe was miłość niespaja ogniwa:
Czemuż okrutne szczęście to nierzywa?
Albo gdy Nieba nielaskawe dwoią,
Czemuż zaczęte miłości niespoją?
Szczęśliwe w lasach Zwierzęta zbuyane,
Którym natura nad prawo kochane!
Inszych niedała ludzkie w nieludzkości.
Prawo śmierć daiesz za karę miłości.
Bo ieśli grzeszyć tak iest przysłodzono;
A że nie grzeszyć trzeba osądzono.
O niedościgła naturo w ustawie,
Co prawu przeczysz wprzyrodzonym Prawie!
Lub nazbyt twarde Prawo bez litości
Co cię natura z swey rani skłonności
Teor mało kocha kto w miłości swoi
Umrzeć za swego Kochanka się boi.

Iowisz sam zwodził, y gdy ludzie zwodzą
Cieszy się że ci iego drogą chodzą.
Małżli to za złe iż dla inszey strony,
Respekt odkryty plezyr utracony.
Inaczey bowiem tak rospuścić wodze
by w

+

By w ustawiczney miłość była trwodze.
Lub rozpędzone rozwinąwszy żagle,
W Morzu zazdrości utonąć a nagle!
I czemusz nieżyć w takim oszukaniu?
A przecie swemu folgować kochaniu.
Nie żadna przykrość ani żadna wada
Miłości, kiedy ta panuie zdrada.
Uniknąć bowiem w przykrzoney zazdrości
Czemusz przez zdradę nieulżyć miłości?
Masz zdrayce y masz razem Niewolnika,
Ktorego miłość okrutniey przenika;
Niżli ten tytuł niżeli niewola,
Gdy uwikłana serca iego wola.
Nie żyie sobie ale umrzeć woli
Albo gdy żyie to żyie w niewoli.

Mniey było trzeba wdzięku twemu oku,
Albo cię widząc mnie mieć mniey widoku!
Lecz y niewidząc pewnieby kochałem
Bo y tak slepey miłości doznałem.
Bądz że łaskawa á pamiętay na to!
Że cię kochając dosyć cierpię za to.
Ktosz kiedy w ogniu y płomieniu leżał,
Żeby do iakiey ochłody nie bieżał?

Okrucien

Okrucieństwoć to, serce trapić, palić!
A y nad sobą niechcieć się wżalić!
Nowym przykładem okrucieństwa słynie,
Ten ktory mogąc ratować się ginie.
I Bog y Prawo ratować się każą,
Więcey smierć ludzką niż te brydnie ważą.

W Smytnym odiezdzie biedząc się zmyslami
I pasując się zstrymanemi łzami!
Mowiłem sobie cosz może być cięży,
Iako na sercu cięszkie cierpieć więży?
Rany niewidać á przecie boleie,
Mysl, rozum serce, wszytko to truchleie.
Albo ieżeli życie pozwolone:
Cosz po niem kiedy miłością zwątlone.
Żyię iako ow co Piorunem tkniony,
Niewie ieśli mu żywot zostawiony.
I cosz po życiu gdy serce trwożliwe?
Ledwie co słyszy że ma zmysły żywe.
Cud to iest wielki żyć, a żyć bez życia!
W Nadziei tylko owego przybycia.
Wierz żeś życiem mym bez Ciebie nieżyię
Tylko się trochę w sercu ciepła kryie

+

I to ten ogień iest twoiey miłości,
A nie znak żaden, żyiących czerstwości.
Wierz gdyby ieszcze te ognie przygasły,
I nierozdzielne myśli cienie pasły.
Susz by po życiu y mym tchnieniu było,
Gdyby miłości ciepło ustąpiło.
Żyie miłością me serce kochane,
I wten czas kochać gdy umrę przestanę.

Miey to odemnie wcięszkiey odległości,
Że mi iest probą prawdziwey miłości.
Bo co przytomność oczom wystawiała,
Przenikające słowa wymawiała.
Wszytko to słyszę myślami ścigając,
Widzę nie widząc sercu smierć zadając.
Że tak daleki krok od kochanego,
Jeden iak tysiąc, tysiąc nie do niego.

Extrait

Extrait du Traité touschant la Succession d'Espagne.

Par ie traitte l'on done á l'Archidue Charles toutte l'Espagne ses despendances la Flandre et la Sardagne touttes les forteresses Canons munitcons vaissaux des Guerres et galeres qui leurs apartienent.

A Monseig^r le Dauphin le Royaume de Naples et de Cicil les places qui sont dans les meres de Toscane le Marquisat de final fontasabic auec les Provinces Gispocard et la Loraine et touttes les forteresses Canons munitions vaisseaux des Guerres & galeres qui leurs apartienent principalement au Royaume de Naples et Cicil.

A Monseig^r le Duc de Loraine ondone l'Estat de Millan en eschange de la Loraine laissant á Monsr le Prince de vaudemont touttes les terres qui lui apartienent dans la Loraine

Virelay

On ne voit plus quexez ir france
La richesse la pauur ette
l'Epargne la magnificence.
Lapolitesse la imprudence.

La

La Valleur la timidité
La Molesse Loisiviete
L'Enuidition Lignorence
La Louange la Medisence
Lair doust et Simpieté
tout jusqua L'exez est monté.
On ne veux plus quexez en franee.

Aueune Mediocritte
que dans Leiprit de charité
dans lamuur de la verité
Mais sur certains sujets silence
Il nert plonns de plus grande offense
Pour des masque que marques osté.
Laissons la trompeuse apparence
Joüer sole rôle en liberte
Et retranchons nous par prudence
A cequi peut estre traitte
Sans danger et sans consequence
Le gamp nest pas trop limite
On ne voit plus quexces en frenee.

Le brocard dor fait pour les Roys
Jusque les gestres des bourgois
elles sont dor toutes batanties
les dames succombent sour lor de Ceurs

De leurs poeses sont pesantes
de bijoux dun goust nouueau
que de böetes dor differentes
que dor massit que le ciseau
rend encore plus cher et plus beau
et de tabac quelle abondance
On ne voit plus quexcés en france.

L'inventaire nest pas fini
il reste une autre poche
dont le vaste creux est garni
de flacons de cristal de roche
lun est rempli dune liqueur
que lon appelle de Leau diöine
et quon dit bonne puuole Cour
Lautre est pluine duce dessence durine
Lautre dextrart de corane humain
quon fait sentir de main enomain
et qui menipeche, quand jy pence
On ne voit plus quexez en france

Lamode dun amablement
uubaut dun an est surannee
par pur esprit de sinagement
portes fenestres et Cheminee
Ou fuit lameme destinee

pour

+

pour la forme et pour Lornement
hier Celle ey terminee
Vient destre aujourdhuy Condamnee
On Labbat deuain surment
peut Voir Cette Extrauaguence
et ne pas dire Incessament
tout va jusqua lexez infrance.

Cenest plus dun vin petillant
Amable au gaut aux yeux Crillant
quon Cherche a segayer atable
L'Eprit de vin reciffié
est des ennais qualiffie
debrisson dovee et delextable
le sens par lart liquiffié
dement vne liqueur potable
que suire contre tant dubus
tous les discours sont superfilus
Cert a qui par jntemperence
Viura le mous boira le plus
On ne uoit plus quexez en france

Venons au jeu quesce aujourdhuy.
que les juueurs et les joueuses
des furceuse des furceuses

auides

auedes de largent dautruy.
Voyez sur leurs visages depeints
leurs Esperences et leurs Craintes
quels spetades pour debon yeux
Ecoutez leurs Cris et leurs plaintes
quelle musique pour les Cieux
On sabime dans une fiance
On pert plus quon a debiens
que faire quand on aplus rien
On ne voit plus quexez en france

Vn mot et rien plus Chaque jour
je viens pres cher Contre Lamour
Mais la Chaire la vain le decrie
le moyen den guerrir dans peu
Cest de voir sa Mact verse au Jeu
On la voit vne furie
le tendre amour a lors surpris
Jeste a Cest aspect de grans Cris
et sensuit Cournez de sapresence
Il suit bien de seretirer
Mais je Crains qvil saille Egarer
On ne voit plus quexez en france.

Sire

Sire tout l'univers est eblouis de vos triomphes, mais que cest un spectacle charmant de voir sous votre puissance, la mere et le pouse de daruis, elles vont bientost paroistre captivées a uos yeux auec deux jeunes Princesses ses filles dont le clat et la beauté les rendent dignes du Coeur du M.e de lunivers, le chariot de leur pere infortune et ses armes quelles ont uû parmy les de povilles sanglantes que nous avons remportées sur nos enemis leur font pousser mile cris au ciel et les persuade que ce grand Roy na sucombé sous uôtres ualeur qu'apres auoir perdu la uie les armees ala main.

Va cours, rompt, brusle, brise, arache, de tes mains.
Le plus beaux fondement qu'ont batiles humains.
Grand Roy tu me uois moins acablé de mes malheurs que de ceux de ma famille, elle, ne sera point a plaindre li tu scais aussy bien te moderes que uaincre.

Vous este veine isy et uous conoitres Mad.e que rien negalé les sentimens de magenerosité, ne uous plainges plus de votre destinee, que ie serois heureux si uous

vous prenies autant d'interest a la miene.

On voila trop M.e ie rougis de vous voir flechir les genoux, tous le mortels vous doivent des hommages, je vous les rendray toute ma vie et ie ne crois pas que l'univers puisse se dispenser de suivre mon exemple votre M.e me croit donc sensible a l'interest et que son on peut meblouir dite luy quil se trompe, que j'estime plus sa famille quil ne fait, quelle me paroist sens prix quelle devroit luy paroitre de même, et que s'il y a quelque chose qui soit digne de la Princesse sa fille que cest le seul Alexandre.

Ils ne serons plus garantis ny de mon bras ny de ma foudre ils rentreront reduits en poudre au — neant dont ils sont sortis.

Quatre remarques sur les quelles il ne faut pas aller vostre.

Ne rien resoudre par de pit, par chagrin, par colere ou par prontitude qui sont ordinairement les 4 dangereux ecueils des esprits vifs et subtils.

Autre reigle ne cesaure pour se tablir une bone reputation et une bone conduite.

Delorde

de corde en ces desirs, du jugemt en ce qu'on t'écrit, de la sincerité dans le procede, de lex actitude dans les promeses, du secret dans les affaires et dans le comandement, de la diligence et de la facilité à prendre parti; une constance admirable dans les resolutions prises.

Esloigne de ce qu'on ayme
On est flatte par l'Espoir
Elle plaisir et ex trêine
quam on Vierz^r a Ce vevoir
y ay surpris Lamour a boire
a Deux heures ce matin
amys le pouvois tu Croire
que Lamour aymas le viv
Du soir dans une grotte obscure
Ou dun viurseau le fours secret
accompagnon de son murmure
les plaintes d'un aman discret

tyrcis

tyrcis bobiel qui lengage
ue commencoir lette chausoz
Ceu En tron si cest badinage
Et trop peu si cest tout de Voiz
Bis sortet de lamoureuse empire
ou devent plus transquille en aymant
Un Coeur qui s'allarme arsement
n'est point heureux quantil soupire
pour moy lamour est un plaisir charmant
Pour uous cest un Martyre
Ah que hee pareseuse autoume
Cause de trouble a mon Esprit
Je nay plus de Vire dausma tonne
Jesuis saus augem saus credit
Jay perdu depuis peu ma femme
amys Jeu mouray de Regret
Soumem pour moy la bonne femme
seruoir de gage au Cabarez
tu Croyois en'aimant colette
que tu naurois point de rivale
Mais le moulin d'une coquette
Est touiours un moulin banale.

Lisette

Lisette ve touvonons aux champs
ou voit one des plaisirs plus doux aprendre sin
Ces fleurs ces ombrages uais sauts que
Le printemps vieut de nous rendre
Lisette.

Je souuem il de les gazons charmans
ils om vepris leur herbe tendre
Lesette.

Beau sejour aymable bois
Ou souuem Lamouu nappelle
Lieure Charmans ~~nappelle~~ ou tam de fois
Jay veû mon berger fidelle
bis Que vous flatté mon Ennuy
quand uout me parlé de luy

Un peu de vin dans la têse
porte la mour dans le Coeur
Un tendre amant Est sur de sa Conquêle
quant sa maistresse a par bon sieur
Un peu de vin dans la tese

De Lo

De Lopesa, dec Carnaval de venise

Qu'amour dans nos festes fasse des Conquetes
Ou ce dieu n'est pas troucee toy des appas
Venet Coeurs sensibles dans ces tieux paisibles
il Garde pour vous les plaisirs les plus doux.
Qu'amour — — — —
il Cause des larmes, des soins, des allarmes
Mais ses biens parfaits noas vengem deses haits
Qu'amour — —
Pour quoir navoir pas le Coeur tendre
Vieq n'est si doux que d'aimer
Peut on aysement feu deffendre
Non non non l'amour dite tou charmer.

Vous ne debué plus attendre
Vieq qui trouble vos desirs
Ceder aux plaisirs qui vienne vous turpreuter
Ceder. ceder il en temps deuous rendre
Ceder Mender vous aux Charmes les plus doux
L'amour en pour nous Cet en vain que lon veut
Sen deffendre
Ceder Ceder il en temps de vous rendue
Ceder Nender vous aux charmes les plus doux.

Bis.

Bis. En amour Cest un auantage
Depouuoir estre Jn constant. Finis
heureux le Coeur qui se degage.
quand il nest pas Content
En amour &c.

Je serois aimable Bergere
Bis Des bergers le plus constant

Si vous vouliez me Laisser faire
Mais vous este trop severe
Vous naurez jamais damant

Quand une jnconstante Bergere
Veut changer un berger constat
Ah que cest jnutilement.
qu'il pleure et quil se desespere
Le plus seur est den faire autant
Car les pleurs ne seruent guaire
quand vne jnconstante Bergere
veut changer vn Berger Constant.

Vous brillez seulle en ces retraittes
Vous effaces tout les autres appax
L'amour ne seplait qu'ou vous este
Jl Languit il Languit ou vous n'este pas. Sortez

Sortez de L'amoureux empire
Ou devenez plus tranquille en'amaint
Un Coeur qui s'allarme aizement
N'est point heureux quand il Soupire
Pour moy L'amour est un plesir Charmant
pour vous cest un Martire

Goutons le sort des tendres Coeurs
aymons nous Celimene
Boulons des plus vives ardeurs
Ressserons notre chaine
Jouissons dun bonheur content
Euitons le partage
L'amour Cesse destre Charment
En devant volage. Finis

Natura diverso gaudet. Natura diverso gaudet
Gaudet gaudet fin.

Un seul plesir a la fin nous ennuye
NB. mais contre cet ennuy
je scay un beau Secret
Je bois bouteille et je vais chez silvie
puis au sortir de la La la de la
je rentre au Cabaret. Amis mestons aussy les
plesirs de La vie. Natura Leuetre

Le vetre en main je pretens me dedire de tous les
voeux que jay faits pour je me sens deliurer de
ce cruelle l'amour martyre. Iris Iris l'ingrate Iris
me cause chaque pour soupire qui vou ora desormais
je veus rim
Bis Le vetre en main &c.

Risposta del vino

O sia vino o vinello, col mio bel sapore
Col mio bel colore rallegro all' huomo il cuore.
Se son da costa, o monte Tu superlo non devi.
Taci dunque e bevi bevi bevi
Mettimi se in priggione
Tu sepelisci a me io la reggione

Nova santta

Questo vino cristallino. Che vedete & non bevete
Voglio haver vel ventre Mio. Io che bevo, cio che devo.
Io col cuore e col liquore. A voi tutti Sanitta.

Rudimenta

Rudimenta Linguæ Italicæ de Literis

Utitur lingua Italica literis Latinis exceptis X. X. y.
Pronunciantur omnes more Latino exceptis sequentibus.

1mo Ce, ci. quasi. tsche, tschi
2do Ch. quasi. N
3o Ge, Gi. quasi dsche, dschi.
4o gli. in syllabis pure Italicis quasi Ilij eg, egli, elij.
5to gn quasi ni. e. g. legno, lenjo.
6o Sce, sci. quasi. sche, schi.
7mo H. non legitur. honore, alljinferi.
8vo V. quasi W. Vinum.

De Articulo.

Duplex est articulus Italicus: Definitus & indefinitus.
Definitus duplex est Masculinus & Fœminitus
Masculinus duplicem habet vocem: Il & lo.
Fœmin. unicam habet vocem. la.

Declinatio Articuli Il.

Singularis		Pluralis	
Nomi.	Il.	N.	L.
Gen.	del.	G.	dei.
Dat.	al.	D.	ai.
Accus.	Il.	Ac.	L.
Voc.	o.	V.	
Abl.	dal.	Ab.	dai.

Præ:

Præponitur huc articulus omnibus Masculinis incipientibus á Consonante. v.g. Il. pane. il libro

Declinatio Articuli Lo

Singularis		& Pluralis	
Nomin.	lo.	Nom.	Li v. dagli
Genit.	dello.	G.	delli v degli
Dat.	allo.	D.	alli v. agli
Ac.	lo.	Ac.	li v gli.
Voc.	o.	Vo.	o.
Abl.	dallo.	Acc.	dalli v dagli.

Præponitur Masculinis quæ incipiunt á Litera S. cum altera Consonante conjunctâ v.g. lo Spiritu. Præponitur etiam vocalib.º cum Elisione vocalis Articuli v.g. l'Angelo. l'Animo

Formatio præteritorum Simplicium irregularium Secundæ & Tertiæ Conjugationis.

Omnia hæc verba primam Personam singularis habent annotatam in nra tabella Ordine Alphabetico.

Postquàm igitur primam invenerimus personam tertiam formamus ex eadem mutata i. in e. Ac ex eadem prima singularis formatur 1ma pluralis addita Mo. et ex tertia sing. formatur tertia pluralis addita ro.

Utraq verò 2da formatur ex voce infinitivi mutata. re in sti

in sti. pro singulari, in ste. pro plurali. v.g.

Accendere

Accesi	Accesimo
Accendesti.	Accendeste.
Accese.	Accesero.

Conjugatio Auxiliaris. Havere

Præsens Indicativi.

Hò &c. Perfectum compositum

Hò. havuto &c.

Imperfectū. Plusqm perfectū.

Havero &c. Havero Havuto.

Præsens Conjunct. Habbia &c

Perfectū Conjunct. Habbia. Havuto &c

Imperfectū Conjunct. Plusqm pfectū

1.) Haveßi &c. 1.) Haveßi, havuto &c

Impfectū Conjunct. Plusqm perfectum

2.) Haurei &c 2.) Haurei. hauuto.

Futuri Indicativi. Futu. Conjuncti

Hauro &c Hauro hauto &c

De Verbis Latinis.

Verba vel sunt activa, vel Passiva v Neutra v Deponentia

De Activis.

Verba

Verba Activa sunt ea, quæ actionẽ demonstrant cum Nominativo Nrõ Pluralis. v.g. Ego Amo. Petrus, amat. &c. Nomen verò sive Nominatvs actionem exercet circa diversum subjectum. v.g. Petrs amat virtutem. Omnia verba activa desinunt in voce primâ personâ indicativi in O. v.g. Amo.

De Passivis.

Omnia verba Activa fiunt Passiva abscindendo Literã R post ultimã Literam primæ Personæ indicativi. v.g. Amor. Dicunt Passiva quia Passio consistit in Nomine sive in Nominativo phrasis v.g. Petrs amatr a Principe. In hac phrasi Princeps est, Petrs est res amata; ergo est patiens.

In Neutris

Omnia verba sctt desinentia in O. quæ habent vocẽ activã ac carent voce passiva, sctt non possunt desinere in or, dicunt Neutra. v.g. Studeo, inservio &c. Dividunt in Neutro activa, & Neutro passiva.

Neutro activa sunt ea quæ actionẽ erga aliud objectũ ostendunt: v.g. Inservio Domino meo. Servitutis actr erga Dnum exercetur.

Neutro, vero passiva sunt ea quæ quamvis vocẽ habeant activã tamen passivã, habent significationem. v.g. Vapulo à Petro. idem é qm. Percutior a Petro.

De De;

De Deponentibus.

Sunt ea verba quæ cum voce passiva activam habent significationem. v.g. Osculor manum. Ideo habent significationem Activam, quia in aliud Objectum scilt erga manum, extenditur actio scilt actus osculandi.

De Verbis Reciprocis.

Sunt quædam verba quæ actionem ac passionem continent, quâdam quasi reciprocatione in Personam ejusdem agentis. v.g. Petrus miratur. Actio hujus ~~actus~~ phrasis est in Petro et actus Admirationis in eo ipso concurrit.

Variæ Prophetiæ de Regno Poloniæ

Vir non vulgari fuit specie decentior, quam sublimior cor:
poris habitus. Accessu ad primas januas ~~xxx~~ tetrico per moro:
sas angustias ambitiosi liminis cradentibus comis. Vultûs
Sermonisque adeo potens, ut cùm maximè abderet sensus aper:
tissimus videretur: tam callidè verba temperans, ut facile
crederes cum factis plura reservare. Fidus veniæ, mirantibus
cunctis, hostes modò rursus lateri proximos curisque & re:
missionibus indiridens parata de doctibus se clementia
nullâ pœnâ contumacibus. Eloquentiam innatam profecit
diligentia cum parcis omnes somniq majora ipse
non per administros tractaret. Pecuniæ usuum gnarus,
publicæ parcens, suæ avarus auditus est. Cæterum rei
domesticæ vel supellectilis, splendore famulorum & asse:
clarum multitudine superat Magnos Principes, nulla
sedes eorum Magnificentior Mazarini domo quasi
Galliæ opes & potentiam advenis solus ostentaret. Nec
hoc apud Regem invidiosum, a quo omnem superbiæ
suspitionem arte & obsequio redimebat. Arcana signo:
rum & scrutabatur ad Gallicos animos
ludificandos, haud scio an ullus moitalium fuerit in:
structior. Officiorum artibus spes sustentabat Nobilita:
tem oblatis titulis amplificabat. Sic in speciem se compo:
nens ut ubique extrà sensum inquirere videretur sui animi
ita

ita obtegens

~~503~~
260.

Copia Listu JmPana Wdy Belskie° Hetmana W° K° do JmP^a Starosty Drohickie° z Kazmierza d 28 9bris 1709

Zes WMM Pan ratione uwolnienia Dobr Krolewskich y Duchownych od Konsystencyi Saskiey z drugiemi razem Ichmciami pro interesse Woyska pracowac raczył, particulariter wielce zato dziękuię. Ale te racye do ukontentowania Koronnego Zołnierza y ustanowienia go na zimę non proficient, kiedy interim dwa Regimenty Saskie pod Panem Lucemburkiem całe dwa Woiewodztwa Łęczyckie y Rawskie posiedli, tak dalece, że na ieden Kornet w Sanikach stojący 160 wsi, a na drugi pod Warką postawiony 154. wsi dziedzicznych dostało się. Jam chciał ieszcze przeiść za wisłę z Woyskiem, JmPanu Hetmanowi Polnemu iednak zdało się go rozpuścić: ad mente tedy Jmci złożyłem koło Generalne pod Przytykiem, gdzie nie obeszło się sine murmure na tak ciężką niewygodę, kiedy Woysko dwa Roki bez konsystencyi pracując, miasto respektu y wdzięczności ktorey się od Pana za wierność y straty spodziewało, uprzywilejowane do spoczynku mieysca widzi niesłusznie occupari, a same gdzie się podziać niema. Więc trzeba circa justitiam, żeby nad niem Krol Jmć chciał miłosierdzie pokazać za usilnym przypomnieniem WMM Pana, o ktore iterato proszę. Za List zaś ktory mię przez JmP^a Bąkowskiego

doszedł wielce WMMPanu dziękuię. O Krolu Dunskim
żeby iusz miał wysięść in hosticum, ieszcze tę wiadomość ma
za niepewną, bo temu lat ośm iak począł wysiadać, a do
tąd mu nie sporo. Przytym z Gazett Olenderskich informa
cya zachodzi, że to ieszcze odłożono na instancyą Posłow
Angelskich y Olenderskich, ktory fortissimis persuasio:
nibus od tey imprezy odwrocić chcą Krola Dunskie°.
Originał Lestu Tatarskie° był wprawdzie u mnie; ale
iak prętko go moy Człowiek przetłumaczył, z obiema kop
ami w Worku oddałem go sam JmPanu Podkanclerzemu
Koroń MM Panu. List WMMPana oddany mi iest go
dziną przed Kołem Generalnym. Nie tylko tedy przy funk
Poselskiey na przyszłą Radę conservatis WMPan z Ich
Meiami Pany Kollegami swemi, ale y teraz recentissime
uprosiło Woysko, abyś WMMP. primo loco nie wy
mawiał się z Legacyi do Krola Jmci in desideriis Jego
ktore Instrukcya continet. Że tą tedy okazyą będziesz
WMMPan miał sposobny akcess ustawicznieyszego
starania ad Melius Woyska, ktore potrafi mereri affecti
y fatygę WMMPana. Occurrentia od Pogranicza Tu
reckiego wyrozumiesz WMMPan ex Annexis, y osą
dzisz iako tę scianę na pilnym trzeba miec oku. Upraszam
tedy

tedy, Krola Imci przez WMPana, abyś raczył effective z Xciem Imcią Mężykiem traktować o iaknayprętszą ewakuacyą całego Kraju na Granicy, gdzie WMMPan swiadomeś iak iest niewiele Krolewiczyn. Osadzając za pro securitate frontiery tameczne trzeba będzie iak pierwey od Mohilewa do Szeszorowki do Pistyni na Węgierską Granicę Linie wyciągnąć, co ullateng bez Dobr Dziedzicznych, ktore Moskwa occupat obeyść się niemoże. ImPan Wda Kijowski poszedł ku Samboru od ktorego Pan Kwasniewski we 14. Chorągwiach accessit do ImPa Starosty Orowickiego. Więc y na tych potrzeba o lokacyi pomyslić. To wyraziwszy &c

P.S. ImPan Starosta Spiski 6. Chorągwi zabrał ImPanu Woiewodzie Kiiowskiemu PP. Kamienieckie Porucznika Zrobka y innych Officyerow ma in detentione. O korrespondencyą na Pocztę Warszawską wielce upraszam WMMPana.

Copia tegosz Imci ad Eundem z Bikowskiey woli &c pod Pilicą &c 20. Nouemb.s Ao 1709.

Do dzisieyszego Listu ktorym pisał do WMMPana rano co mi accessit recentissime przydaię. ImPan Starosta Nakielski, co mi od Pogranicza przysłał posyłam WMMPanu in Originali. Adjungo Kartkę Pana Turkuła Zonie moiey przysłaną, y Excerp z Listu Jego, ktory plurimum WMMPa informowic

będzie: Nad czym teraz głęboko & maturè deliberować po
trzeba. Naybardziey zas incumbit reprezentować Krolowi
Imci debitam compassionem nad mizerną Rzpltą ktora gem
sub pressura Moskiewskie° Woyska; oco zewsząd gęste zach
dzą skargi. Vlżywszy zas Vbogim Ludziom ufundować
należy Krolowi Imci wsiły własne Rzpltey, ktoremi u Nie
przyiacioł boiaźń, u Kolligatow aestymacyą pozyskamy, o
czyzne od niesłusznego zdzierstwa, ktore Nieprzyiacielską
niedyskrecyą przechodzi, vindicabimus. Poniewasz tedy m
Krol Imc zupełną komendę nad tym Woyskiem, nietylko
może zakazać tantos ausus, ale y wyrugować Moskwę od Pogr
nicza, oco zniszczony Kray ad Clementiam Krola Imci suppli
kuie, ani tesz ad limites dłużey moran Moskwa rationem
pokazać może. Krol Szwedzki bowiem wżeli tamtędy z Wo
skami Tureckiemi wychodzić zechce, ta Partia Moskiewska
dać mu repressalia nie wystarczy: W Małey zas kwocie
niebędzie się przebierał; cogdyby uczynił, y Polscy mu Ludzie
resisterent. Dlaczego za uwolnieniem Pogranicza od Mos:
kwy, chciałbym w Pokuciu ze 20. Chorągwi, y w Podolu tyleż
lokować, tusząc iż Nas Turcy non aggredienti circa innocen
tiam. Moskwa zas ktora im była offendiculo, obawiać się
wtey bliskości, aby ich na się nie zwabiła. Więc ze Praesidia
Kamienieckie y S. Troyce nie tylko dawnemi konserwować

ale y umocnić potrzeba, na których Sustentacyą ex Amore in publicum Incolae Podola, dotąd Prowianty obmyslać consueverant. a to iuż musiało cessare dla Moskwy, ktora tamten kray cały dla swoich wygod bez dystynkcyi z nieznośnym uciskiem ludzi zagarnęła, tak dalece że y same Fortece iak w Blokadzie bez żadnego supplementu, zostaią; aby Krol Imć tamtę sciane iak o nay lepiey wcześnie assekurować raczył; ex Gradu Ministerij proszę przez WMM Pana uniżenie. Inaczey ieśli Rzplta prętkiey folgi y ratunku, w teraznieyszey złey toni ex cura Paterna Krola Imći mieć nie będzie, succumbet, czego uchoway Boże, post secula, a dopierosz sub Ministerio meo. Nie mniey około uwinienia Woyska w te konjunktury, maturior deliberatio powinna praecedere. A zatym Dobra Krolewskie y Duchowne żeby się na lokacyą zimową obrociły, zaniesioną toties, do Krola Imći, powtarzam prozbę. I w tym wszystkim rzetelney Jego rezolucyi per interpositionem WMM Pana wyglądam in taediosissima expectatione pomyslnego ad omnia responsu piszę się &c.

P.S. Niepodobna żeby Woysko mogło w tak małych kawałkach locari: pod bytność Nieprzyiaciela supplebant Adhaerentow Dobra defectum mieysc konsystencyalnych, a teraz wszytko to Moskwa possidet. Proszę uniżenie racz WMMP. repraesentare to Krolowi Imći.

+ Copia Ejusdem ad Eundem d. 24. 9bris 1709. z Przytyka.

Daie mi okazyą odezwania się WMPanu cum solito cultu powzięta recentissime od JmćP.a Starosty Owruckie.o o Obroci JmćP.a Wdy Kiiowskie.o wiadomość donosząca, że Podiazd tegosz Jmci P.a Starosty od Radziszowa pod Nieprzyiaciela do Języka wyprawiony dobrze gościł przy łasce Bożey zagarnąwszy kilkadziesiąt Ludzi słusznych, utriusq Authoramenti JmćP.u Wdzie: O ktorym cisz Jezycy referunt że od Wisnicza obrocił się ku Krosnu, z tamtąd zmierzał ku Sanoku, kieruiąc do Wzgier (albo pewniey (ieżeli będzie mogł) do Wołoch. Aby go tedy mogł przerznąć JmćP. Sta Owrucki pomknął się z Dwiżyą swoią ku Samboru. Ja zas supplementowałem go dwudziestą Chorągwi Polskich, ktore się iusz u Cypla znaydowały: z kąd nie zpełna 20 mil rachuią do Sambora. Spodziewam się że tam iaki musiał być experyment dotąd o czym in momenta wyglądam wiadomości. Interim nad lokacyą Woyska desudamq anxij: widząc wielkie niepodobieństwo akomodowania Woyska vel mediocriter wzniszczonym y scisnionym Kraju. Dlaczego przychodzi mi przez WMćP. profundissimâ demissione Krolowi Jmci supplicare, aby się nie raczył urażać oto że inevitabili necessitate adactq do wszytkich Krolewczyzn y Duchownych Dobr Assygnacye wydawać muszę; okrom szczegulnych Pruss o ktore zemną

Krol

Krol Imć mowił: gdysz lubo we wszelkich naymnieyszych okazyach zwykłem y powinienem sacrosanctè obserwować wolą Krola Imći iako y w tym Interessie życzyłbym sobie mieć honor adimplere Pańską Jego intencyą: ale mię WM Pan exkuzować z łaski swoiey będziesz; naprzod niwią Woyska nie wypowiedzianą w oczach moich na kilku Kampaniach Krolowi Imći y Jego interessom fideliter służącego, ktoremu Rzplta in solatium y nad wytchnienie po pracy te mieysca Prawem uprzywilejowane naznaczyła; przytym impossibilitate pomieszczenia w Dobrach Konsystencyalnych gdyby się ich uszczerbić miało. Że się zaś inne Woyska iuż na zimowy spoczynek wszędzie rozłożyły: Ussarye, Raytarye, Dragonie rozpuszczam y ia z obozu na stanowiska destynowane aby każdy z nich o przysposobieniu swoim do dalszey usługi woienney wcześnie pomyślił y na przyszłą da Bog gotował się Kampanią. Gdy ten list piszę stanął, stanął u mnie JmP. Rzeszowski Porucznik od JmP.a Kaszellana Lubaczowskie.o przyprowadziwszy kilkudziesiąt Ludzi Polskich y Cudzoziemskich JmPanu Wodzie Kiiowskie.u rożnemi czasy przed Podiazdy dla Jezykow wyprawione pobranych między ktoremi Porucznicy, Chorążowie, Podchorążowie, Quatermistrz y inni distinctiores znayduią się: ostatek prostych Zołnierzow. Ze Lwowa tesz odebrałem List Z

wiadomością że tamtym Traktem szedł Poseł Turecki do Kro
Imći czy do mnie: ignotum; ale go zatrzymał Brygadyer Mo
skiewski P. Kropotow: oczym rzetelnieyszey czekam informacyi
y tey komunikować będę. Lecz od WMPa dziwuię się iż do
tąd na moie Listy dosyć w pilnych Materyach pisane żadne
niemam responsu. Na ktory avidissime wyglądam, y aby mi Cur
sa Zamorskie, ktore tam naypewnieysze być maią od WMP.
patere wielce proszę. zostaiąc &c.

P.S. Jeżeli zas ktokolwiek reprezentuie Krolowi Imći facilitatem
Lokacyi Woyska, allegując że pod bytność Szwedzką w Polszcze
nie wszytkie Dobra Konsistencyalne Dispositioni subjace
bant, a przecie się Woysko mieściło: Na to respondeti: że nietyl
ko defekt hac in parte supplebant w Dobrach Dziedzicznych
Kantony, linie, w Niektorych Ekonomiach Krolewskich y
Majętnosciach Stronie Przeciwney Adhaerentium, Stanowisk
ex necessitate Belli usurpowane, ktorey teraz po ustąpieniu
Nieprzyiaciela ex Visceribus Regni niemasz, ale y z tych Dob
ktore Nieprzyiaciel podczas occupaverat, Zołnierzowi Hibernę y
Ustawy nieginęły, lubo ad feliciora tempora differebantur.
czego się teraz Woysko niespodziewa, et per consequens deme
tiam Krola Imći, et justam super egestate compassionem
gorącemi exposcit supplikami.

Na tutecznym przytutecznym Kurlandyey Pogranicznie locowany
Zolnierz nieprzyiaciel, bo niedawnemi czasy Szwedow Podiazdem
przebyrających w Zagorach miasteczku z dawnych za Dzwiną
tey y dispozycyi Imci Pogrzebskiego Podskarbiego Nadwornego Litt
wyprawione Chorągwie Zoraline trzy, tak dobrze gotuią, że spod
kawalerią z Podiazdem Szwedzkim, zachali na Szwedach przez
rzeczone pół mile aż do Zagor, gdzie w Secundzie wdrecey bytności
dow, do tego noc przeszkodziła, która niedopuściła za wzięty
sercem znacznej victoryey, y tyle kilkunastu Szwedow zabito,
kilku żywcem wzięto. W nowey tedy Szwedzi dyszkowawszy
w Batalią: bo mieli Piechotę zsobą wszli do Miasteczka. Intenta
Podiazdy nasze ku Nitawie z Zamkow daysze chwycily, y ia-
ko zwykle zrządza fortuna miscere aduersa secundis.
Die 11ma Febr Zwycięzca wyprawiony Podiazd z Zamkow, ma
iąc wyższość caualiter z Podiazdem Szwedzkim gromadzącym
się ich było 1500. insperate przedemnem 12 Partes Szwedz
kich na tamtych chorągwie Pancerne chwycił

Słychać że nadchodzi do Kurlandyi, y żeczeczytam ostrzegł.

Z Krolewca 10 Marty 1703.

Pisze że Szwedow 3000 pod Commendę Pułkownika Leben w Żmudź wes-
szło, którzy byli w Oeconomiey Zawelskiey, miał Universał do nich Imć P. Tyzenhauz,
aby tam Kontrybucyi nie wyplacili, tam dali Imć Starostę Żmudzkiemu,
Do Krolewskich Oppidanow, aby się do Domu wrocił, inquantum
Zas Logo nie ma stanąć w Domy z PP Woyskich, mieszczan y ogniem ma-
zą. P. Starosta Zas Żmudzki granatami chcą nie cum intentione
dać Bataliey. Moskwa co ma 2000 Piechoty przy Szlachcie Brzeskiey
Że Żmudzi donoszą że tam na Sessyiach Grodzkich Żmudzkich
dum stanęło to na przed. Recommendany na Sessyiach Żmudzkich
Johann z gromadzonych mentach Jchmć PP Starostów Żmudzkiego, Zam-
ka y Generalnego. Do Instat aby Jchmć PP Starosta Żmudzki, y
cet is hactenus Inventa Reptey, albo to Cła, Propine, Salzgene Hy Com-
fidelissime dotychczas administrando, y daley nemi dispenowali,
y niebyli od nich oddalen. Item Inquantum by do Traktatow z Szwe-
Szwedzkim przyszło, aby ante omnia prius restituantur Zabra-
ne Contributie; Item na Sadzy Woyny nie pozwalać precisse Oficy-
tom, albo to Marszałkowi. Dobra Lapuszenskie confiskować finalite
a ich Adherentow P. Pilewicza, Halewicza, y Operyaszow Zchy-
towskiy, Samych na galeyach karać, y Dobra Confiscować. Toż Dow-
mc y z Dobrami Pany Mościańskiego Zato, że extra Regnum
wszto od Szwedzkiego mieszka. Item z Krolewca donoszą, że z Memla
tamtędy Imperialny wracaią się 2go Lutego z Woyskiem y Pro-
wiantem, Bombami, granatami, y inną Ammunitią, a Dziata maią
ze sobą.

Z Malborka 10 Marty 1703 Znaią się Kozakowy na obudwye
Prywatach Polskich, które z Warszawy przychodzą, nie wstrzymuią myśli o
obronie swoiey, y Reptey, na poparcie ktorey z tey strony nayscisley nastą-
pić chcą. Slady Leyb extraordinary Dworzanin z Thorunia, albo
Elblągu złożyć intendit, oraz Ludzi na Rospoczęte Lupieże wydać
cum ea cautione, że by Nadzieia na Sessyiach przed Kommissarzami
gotowość, porządek obmyślieszy na Armią stanęły, y Armatos
Posłow na ostatnim wyprawiły. Infasam Zas Corwanią Regnum
Zeby te Arma, które ieszcze leżą in parato precisso nie pozwolo-

Cyfrowy

Oyczyzny na zgubę y skazę ich obrocić się mogły, Jednak przydispo
strach tey Obrony non intermittuty cogitationes pacis honestæ, kiedy
Jchmć PP. Kięztan, ex mente JKMci y prytomney Rady pisz tera
znowu szy Poseta do Jmć Dworyanskiego Secretarium Legatio, żeby
explorato ostatimo sensu Xcia Jmć Primasa in quantum obawy pewnosc
jakiey dayscia Traktatu, żeby Jchmć PP. commissarze ad pacem destinowa
nych, auisowat, y rad nay przyszły sprowadzit, ktory wszystko obloquen
tiam per scripta Instructy, et directionem następuiący Rady Sprawie
się powinnością. Dwor y Konfederacy Wdztwa Krakowskiego, y
y prytich Seymikow przeszłych barzo content, na fundamencie
Stateczney Resolutiey Szlacheckiey. o Zebraniu y pomnożeniu sił
wielkich myśli in casum niedoyścia Polaków spodziewaiąc się
zapewne na przyszły wiosnę ad minimum 120 Woyska cum
termini Auxilijs w Pole exprowadzić na prawdziwe Nieprzyiaciela. Gnat
Jmość dla zebrania tych Seymikow niedaleko, jednak prytomni
Obywatele tu zgromadzeni chcą mieć ieszcze Conferentyą z Jego
Jmością Biskupem Warmińskim Rezydentem tuteczny Powiadaią
na ktory powzięty discurs dispensowałby się odpowiedzieć
y przeczytał List JKMci do Jmć Primasa na Gnatk pisany, y znale
ziony nam Castellan Limitato Numero Foemebant nat
wszystkich, alleguiąc, że ta clausula omnium est pudicij, wszech
owa, Tiber Seymowy, y Obrecuiąc się pomnieć się infame cały
Rzpltey obłąkanych. Przyprawiono tu tem dniami kilka
Tysięcy Szlachty y w Zamku stoiące tutecznym.

Thorunia d 12 Marty 1703 Chwoby tu w Nas zagęszczą się
iakie Pestycie niebezpieczne barzo. Saskie are wielkie chorych
umiera ich codzień po 36. y wywożą ich stąd do Chełmża, gdzie
cmentarz funerarny. Brzyna tu wielka dla przerazu nieprzyiacielskiego
od Saskich, podstawiemi wielu koni nedznych, ktore abo przed sobą
pędzą, albo kiwką za kuchem za nich idą.

Malborka d 14 Marty. Na pismo Jego na Stępuiącey Radzie uczy
nione Jego Jmć Pan Podkanclerzic. Exprosa Jchmć
Kaliski, Kanski, y Kierzenchowski Nowodworc. Mąstatek Rady
Koronny

koronny stanęły tu. Wielu innych JchMć przybycie swoie intimarunt
a tak spodziewamy się tu magnum Congressum Senatorij nie mniey
et Equestris Ordinis. Kule, prochy, ammunitie sprowadzo-
no tu in magna quantitate z Memla, ktore wczora do Thorun-
nia ordinowane, poszło kilkadziesiąt wozow poszostrych
PP. Deputaci z Woyska koronn. przybyli tu z Assignatiam
do Skarbu JKMci podeclarowaną od JKMci Hybernę z Prus
należącą. Jm P. Generał Wielgopolski dał znać, iż tam
P. Maydla Generała Szwedzkiego obiecuią do Wielkiey Polski.
Więc ad omnes casus wyda wici na Pospolite Ruszenie, y excu-
sował się, iż sam nie może tu ziachać na Radę. Lecz JKMć pro-
sał, aby się stawił. Do Jm P. Krakowskiego, y do Jm P. Sta-
rosty Grabowieckiego wyszły Listy, aby nie uwodząc się nadzieią Po-
ni infestowali nieprzyiaciela.

In Funus Raphaelis Lesczynski Palatini Lanci-
cizn. Generalis Maioris Poloniae.

1mo.

Cor Posnae, Corpus Lesnae, tum viscera Kłodae
Condita, Sztokolmae mens tamen ipsa viget.

2do

Lesczynium tumulans Squallet Posnania luctu,
Sztokolmae potius qui tumulandus erat.

3to.

Flete Sueci, plorate Gotthi, lugete Finones
Vestrum in Lescinio iam cecidisse caput.

fragmentum

is tum ex pluribus exhibitis conventionum Instrumen-
tis, in quorum altero stipulato de Aõ 1549. Stanisla-
us Rector Ecclesiæ cum quodam Alberto Mencinski
Patrum Antecessore convenerat, ut marcis triginta sibi
numeratis ac traditis Corretis decem siliginis, totidemq;
Avenæ, pro Decimis tunc usq; decursis, liberam Impo-
strum decimationem manipularem in ipsis agris
teneretur admittere: in altero vero cum ipso, cæterisq;
loci cum dominis celebrato de Aõ 1554. decimæ
quoq; Manipularis exactio comprobatur, necnon
ex altero transactionis cum Collegij Auctoribus ini-
tæ de Aõ 1617 ad Decimam Manipularem eidem
Rectori reservante regressum, quoties in solutione con-
ventæ Summæ deficerent, transigentes; Cum hinc
quoq; Decima manipularis Rectori debita ac præsti-
ta successive convincatur, ante præfatum Trans-
actionis instrumentum ad Text in l. decens &c.
Tum ex Synodalibus deniq; Regni Constitutionibus Deci-
mas præstare mandantibus, in manipulis a S. Memor. Gregor.
XIII. et a S. mem. Paulo V. post modum confirmatis, quas sane pro-
bationum species, ad coadjuvandam Rectoris mentionem sa-
tis superq; sufficere DD. censuerunt, in casu proposito, cum
Juris assistentia concurrat, quæ levioribus alias probatio-
nibus contenta, onus justificandi contrarium transfert in adversa

in Adversarium præfata Juris assistentia destitutum secun-
dum Rebuff. de Congr. &c.
Neque adhunc effectum Patribus Societatis poterit suffraga-
ri allegata Regni Consvetudo tradendi Decimam Manipula-
rem in certa pecuniæ quantitate; dum illa ex præcitatis A-
ctibus contrarijs, v. omnino destruitur secundum Barthe
in l. 2 &c.
Vel saltim probatur esse difformis alteri, in hoc loco speciali-
ter vigenti; quæ propterea debet universali præferri juxta
Glossam in Capitt. supra &c.
Non etiam idem Patres se tueri poterunt clypeo transactio-
nis, per suos Antecessores initæ, de Ao 1617. cum Rectore tun-
temporis Ecclæ Drzegoviensis. Præterqm enim præfata conv-
tio authoritate Summi Pontificis destituta, nec aliquo Or-
dinarij consensu fulcita, cum vita Rectoris stipulantis cen-
setur expirasse, ut personalis, nec cæteros subinde Successores
affecisse. ad text. in Cap. 2 &c. Rota 1644 &c. &c.
Neque subsistit allegata Moderni Rectoris ratificatio et Ap-
postolicæ confirmationis præsumptio, respectu prædictæ
transactionis stipulatæ de Ao 1617. cum Parocho mo-
derni prædecessore. Consensus enim excluditur ex plurib.
contradictionibus, ac Protestationibus successive repetitis,
quæ eumdem Consensum ex non nullis exactionibus
viginti florenorum pro tempore præterito ex adverso
deductum, coarctant, ad limites receptionis tunc sub-
secutæ

secutae, atq; praeservant ab omni praejudicio, seu obligatione in futurum ut ponderavit Surdus decis. Mel. q. Rot. 1648. &c. praeterqm eidem Rectori obesse n. posset, quin Ecclesiae nomine rescissionem Transactionis quandocunq; valeat intentare juxta textu in Cap. Litt. &c. et in his praecisis terminis transactionis in una Marsicen. Jurisd. R. 1642. &c.

Beneplaciti vero Apostolici praesumptio corruit, tum ex defectu temporis legitimi 30 annorum, a die initae Concordiae, usq; ad diem excitatae per Modernum Rectorem controversiae non dum decursi, prout necessarium fore tradit Felinc. in Cap. &c. Rot. 1648. &c. Tum etiam ex difformi medij temporis observantia, quae tamen in concussa, ac realis, non autem praesumptiva debuisset omnino concurrere. Gabriel de Pensis R. 1615. &c. Tum ex evidenti deniq; laesione Ecclae atq; Rectorum plurium depositione Testium justificata, quae beneplaciti praesumptionem elidit. dum hoc absq; concursu evidentis utilitatis, ac necessitatis causa n. solet expediri, ut ponderavit Rott. &c. 1650. &c.

Non etiam ex S. Congregationis decreto censeri potest justificata transactio praedicta, favore Collegij, dum anteactae in materia Decimarum transactiones.

Transactiones ibidem approbantur. Siquidem Approba-
tio justas solumodo ac validas comprehendit, ut pa-
te Ordinarij consensu munitas, ac celebratas sub
forma brevis Sanc. mem. Urbani Ovi editi die 27.
Novembris 1634. non autem nullas, atq invalidas
ut quia contra expressam Synodalium Constitu-
tionum formam initae fuerint, sive cum evidenti Re-
ctorum, et Ecclesiae damno vel saltim cum ipsarum
vita partium terminatae, ac resolutae ad text. in l.
3 ff. qd quisq Juris Ecc. Adeoq adducta transac-
o sub eodem Decreto inclusa non fuit, uti praefa-
tis omnibus defectibus supra deductis obnoxia.
Privilegia tandem Societatis non poterunt obesse Re-
ctori, cum S. Cong. ex certa illorum scientia ijs de-
Patribus quoq consentientibus expresse decreverit, ad
isq Regularibus solvendas esse Parochis, caeterisq be-
neficiatis Regni Poloniae decimas, quae solvebantur
a laicis, priusqm bona ipsorum Patrum, ac aliorum
Regularium posse devenirent, Neq tale Decretum
a SSmo Dno Nro cum clausula sublata, ac irritan-
ti decreto munitum, ante impetratam oris apertu-
nem valeant Patres impugnare ad tradita per Bar.
in l. ult. Nunc 1. de Causa Ecc.

mani

vorem Principalium suor consentientis. Et Illmus ac Rdemus Dnus Archiepiscopus Gnesnensis
viso Decreto prime Instantie Judicis controversijs quoq partium et rationibus exceptis hinc
sem productis instrumentis Decretis, et aliis omnibus in hac causa adductis, et inductis illisq
et diligenter intimatis, examinatis, et discussis, atq eo attento. Quod licet quidem certum sit, marcam
monete hui temporis a pondere valore, et bonitate, marce, latoꝝ grossoꝝ pragensium, plurimum abes
quia tamen p primissum diligens, et exactum artificium rei argentarie peritoꝝ in presentia
sue Illme Celsitudinis examen compertum est. marcam latoꝝ grossoꝝ Pragen-sium. sex ta-
lenis Imperialibus, et pendere et bonitate prorsus valere, ideo Decretu Judicis aquo moderando
minuendo quinque marcarum grossoꝝ latorum Pragensium pro Xma controversa antiquitus
estimabat Talenos Imperiales trginta per Suburbanos Beer in Capite S. Floriani Cracovie
ad hoc annuatim pro dicto Xma solui oportere adinvenit, atq ut ppetuis temporibus
futuris solvant, decrevit, damna et litis expensas in ptes hinc inde factas compensando
Ipsep Dei vigore. A quo quidem Dto Prior quidem pro Appellantis exquo Suburbani
circa antiquam Decimarū juxta quietationem consvetudinem Ppales sui p conservent
Appellate vero Partis Prior, a diminutione quantitatis marce per Judicem Xme Instan
in Dto declarate ad S. Sedem Apostolicam appellaverunt. Et Illmus ac Rdus Dnus licet
nullam partium senserit esse Dto suo gravatam, ob reverentiam tn S. Sedis Aplice
appellacionem utriusq partis detulit, deditq Aplos reverentiales. Ex actis victorum
Celsissimi Principis Illustrissimi Reverendissimi Dni Szembek Epi Cracovien
Duis Severia extractum et extraditum - - - - - - - - - -

quia ego Matthias olim Christophori Gyanskowicz Pu-
blicus Sacra Authoritate Apostolica Notarius praesen
Transumptum Decreti Judicis respectu reductionis
Marcarum cum suis Authentico ubi, legi, illudq
verbo ad verbum concordare adinveni, ideo ut Fides
detur, plenaq fides ubiq locorum adhibeatur, cum
appositione Signi Notarialis mei solitis subscripsi

Idem qui supra

372.

Transumptum Decreti Lovicien respectu reductionis marcarum de tenore tali = Anno Domini 1644to die Lunae decimanonâ mensis Decembris Lovicij, audientia causa publicarum observata fuit, per Illustrissimum et Reverendissimum Dnum Mathiam Lu Dei et Apostolicae Sedis Gratia, Archiepiscopum Gnesnen, Legatum natum Regni Poloni matem, Primumq Principem. Praesen Illustribus et Adm Reverendis Andrea Trzebicki Scholastico Plocen, Gnesnen, Crac; S. R. Mtis Secretario, Caar Curiae suae Illmae Celsitud Cancellario, Adriano Grodecki, Archidiacono Curelovien, Custode Lovicien, Gnesnen, nec n Caar Curiae suae Illmae Celsitudinis Generali Auditore, Gabriele Miloszewski Gnesn Vladislavien, Stanislao Zychowic Archidiacono Calissien, Loviciensi Joanne Lipsk dislavien Canis, et me Adamo Casimiro Oporowic, Actorum Curiae suae Illus simae Celsitudinis Notario. In Caa appellationis Diaecesis Crac inter Famato Suburbanos Civitatis Becensis Actores, appellantes Citatos in prima Instan ex una, et Venerabile Capitulum Ecclesiae S. Floriani Clepardiae ad Cracoviam Pa appellantem Actoream in prima Instantia parte ex altera, de et super reductio ad currentem monetam quinque marcarum grossorum latorum pragen, pro Xm manipulari ex agris suburbij Becen, dicto Venerabili Capitulo provenien, mota verten, juxta exigentiam trni in diem hodiernam ex Cfixione ltmè inciden, comparen Nobilis Georgius Dmochowski, Vnblis Capli dictae Ecclesiae S. Floriani, vigore clau in Mandato coram Actis Consistorij Crac Sabatho 26 mensis Novembris recognit et sub Sigillo Illris et Adm Rndi Alberti Lipnicki, Episcopatus Crac Administrato et subscriptione Adm Rndi D. Stanislai Czaplic IVD. apud dictum Illrem et Ad Rndum D. Administratorem Crac: Actorum Notarium subscripto, appositae stitutus Procurator, petijt, Informato sufficienter Judicio praesen de statu et meritis causae ejusdem, sententiam definitivam p pte et in favorem Adm Rndorum Dominorum Praelatorum et Canonicor dicti Capituli principalium suorum, uti partis Appellatae pr nunciari. In praesentia Nobilis Andreae, Starczynowski, dictor Famator Suburbanor Bec Procuratoris, Coram Actis Consistorij Becen, die mercurij 23tia mensis Novembris pro id Authenticè docuit, in-scripti, in prolationem Sententiae definitivae itidem pro parte, et in

Wielebny w Bogu Msci Xiąże X.
Mość Wielce Msci Panie

270 ~~270~~

Lubo tak wszytkie rzeczy swymi są ograniczone cza
sami, że z nich żadna naznaczonego sobie uchybić nie
może Terminu. Ludzka iednak osobliwiey doznaie
tego kondycya ktora lubo nad insze iest wynieśleyszą
iednak tym ścisley Boskim ocerkiewana dekretem
smutnym y żałosnym Wiek swoy kończy pe
rydodem Swiezy y wielce żałosny tego wysta
wiony nam iest wiodle. W osobie niegdy Wielebnego
w Bogu SP. X. K. K. ktory za nieuchronnym nieblis
wyrokiem znikome śmiertelności wyzuwszy że
wlekł, pobożną duszę w ręce Naywiernieyszemu
oddał Stworzycielowi. Więc że nie tylko z obligu Chry
ścianskiey powinności ale y z wielkich niegdy zmarłey
w Panu Cnot y zasług do iako nayprzystoynieyszey
onemu ostatni obowiązani iesteśmy usługi.
Naznaczyłem żałosnemu temu aktowi y tam ak
ktoremu prezentia WMMPa na ten czas z wielce oż
y zasmuconym sercom potrzebnych doda pociech. Uniżo
ne upraszam łaskę abyś WMPa mieysce y czas wyrażony
zdaną stawić się raczył praesentią. Do czego że nie tylko
zwyczaiem pobożności ale y nasze zachęcać będą WMPana
nie powinni sobie obiecuiąc zostaię WMMPgo Wielebnego
Msci Pana życzliwy Bratniski sługa

Nic kościoła tak w członkach Jego nie trapi,
iako Zakonnicy, gdy od Oycowskich Praw odstępuią,
a iako Swieccy chwałę Ludzką y piniądze łapaią.
Skarga S.J. w Rocznych Dziejach kościelnych pod Ro-
kiem 1125. Honoryusza Pap. II. Henryka Cesar. 4. fol. 1117.
in Margi. Nr. 1.

Postulant Libri

Si cui concedar, sine damno tracter ab illo,
Conserver Domino, restituarq; brevi. M. Jozef Kanelski

Dnia 1 zapłacitam Kowalowiczy anguss[?] [illegible]
Według k reiestrzyku dałam mu ℔ 6: 23

Dnia 14 dałam zuzanie adwizyonem mira — ℔ 3

Item dnia 2 października dałam jéj — ℔ 4 15

7 : 15

I kładnie ią na głowę iego xięże [illegible] a dzwony biorą na głowę drugiego [illegible] [illegible] przy[illegible] [illegible] a potém [illegible] [illegible] [illegible]

Die 2 przienam chłobcza Saszka od Pana Kaize
ra Kaszpra czo swicze rabia ten Chłopiecz iezt
z szkawieniei rodem matam swego brata
Kruriei ma sze zaniego zapiszac na dalsze
lata

273.

Zaczi ta kuy proszę na Pana Jezusa szemrzecie
Hic Peccatores suscipitae miał Matthaei czyli Lucae
1670 to podobno dlatego szemrzecie że z Grzesznikami
konwersuie że ich do siebie przyimuie bo ktoś tak
Pana Jezusa podobe kiedy y w Ewangelii y s. daie
podobieństwo człowiek ieden maiąc owiec sto dzie
więcdziesiąt dziewięć y zaliśi nie opuszcza dziewięciu
dziesiąt dziewięć a nieszuka z pilnością iedney ktorą
była zginęła a znalazłszy kładzie ią na ramiona
swoie y wzywa Samsiadow y Samsiadek mowią Con
gratulamini quia inveni ovim quod non perdidera powin
szuiemi moi Samsiadkowie bom znalazł czyżeś
dlatego szemrzali na Pana Jezusa faryzeuszowie
że się skłonili że prosili go opuszcze niegrzechow a Pa
nowie faryzeuszowie wszystkiemi Grzesznikami byli
iak ci tamci drudzy zawsze Pan Jezus takich przy
muie do siebie ktorzy po drogach przykazaniego man
datow Jego tak Boskich chodzą ktorzy są z fa
tygowani y obciążeni rożnemi utrapieniami mowi do
nich Xty: Venite ad me omnes qui laboratis
et onerati estis et ego reficiavos ludzie żyiący na świe
cie ktorzyście iesteście z fatygowani pracami waszemi dalego
porciami utrapieniami poydziesz do mnie a ia was ochłodzę

mowi Chrysostom l. si mortui sunt Ipse e vita
si errantes Ipse e via. ma ~~niewiasta~~ mowi
dalej Ewangelia l. niewiasta maiąc dziesięć groszy
izali nie zapala swiece y nie umiata domu swoie
go y szuka z prętkością azebygo znalazła y znalazły
wzywa sąsiadek y przyiacielek swoich Congratulamini
ga inveni drachmam quam perdiderat ~~przez te do~~
~~groszy rozumie Chrysostom l. Przedwieczną mądrość~~
~~przez niewiastę znaczy się grzeszny człowiek~~
~~który dawno~~ przez te dziesięć groszy znaczącą
się dziewięć chorow Anielskich a przez ten ~~to~~
dziewięty groszy czyli 1. znaczy się Grzeszny człowiek
który po przestępstwie przykazania Boskiego Pierwszego
Rodzica naszego w Raiu wypadł był dawno z łaski
Boskiey ale iak się tylko prędko do Boga nawro
cił wielką [illegible] niebie y wesele uczynił. Tak
iako y ów Ewangeliczny Oyciec maiąc dwoch
synów iednego młodszego a drugiego starszego młod
szemu dał fortunę a ten się też starszy dopi
rał, rozdzielił na dwie skory fortunę dał mu co
nazażało dał mu szaty konia wyprawił go na powie
dzonym Ewang. l. że poszedł w dalekim tamże prze
chulał przepił przeszrykował fortunę y bron
cy y Oyca swego żył niecnotliwie bezbożnie na
ktory y płatna podściwości niebyło komplementa
stroił wyzalocił się takakierki ~~[illegible]~~ srebrne
zegarki kupował iaki taki mu się kłaniał
każdy widział z nim zadał pił pki było w kieszeni
ni każdy go widział skora bokami świecił skory

diff.

nducis novam Tullianis amænitatem campis Tuo
quem pridem desideramus adventu. Perillustris &c
Hactenus enim Scholastico labore velut asperiori
remebamur hyeme: hactenus ex frontibus profluen
i sudore, tanquam densis inter sævos molesti
rum turbines aspergebamur nimbis; jam tandem
odie Ver nobis adest jucundissimum. Vernant de
ideria nostra et sese in lætitiam explicant, ubi Tu
erenior Titan in Rhetorico resplendes Horizonte.
Exundant Oratoria flumina. Tuarum exuberantia
ratiarum influxu: clarescunt Lumina, et majorem
Te, qui nostrum accendis pectora, mutuantur splen
orem. Pullulant Tulliani flores et adeò in altum
excrescunt, ut Te sic disponente nostris tem
poribus in coronas cedant. Pensas non parvo
pretio Scholasticos labores, ubi hodiernum Jovem,
ut auro depluat nobis in præmium, inclinare
videris. Recreamur satis in Tua præsentia, dum
nos reples gaudijs, exhilaras plausibus, delectas

numerosa Te comitantium turba. Spatiamur eo
jucundiq per doctæ Stadia Minervæ, quia nos ad
optatam votorum deducis metam. Procidimq ergo
ad plantas Patris et Provisoris indulgentissimi,
vertices coronis, nos ipsos nutibq Tuis proijciend
Vernare non desinas, precamur, in Orbe litera
rio, qui nobis Ver novum induxisti: Semper fl
ridos, semper serenos, Te ad altos honores p
moventibq Superis experiaris dies.

Consideratio Tractatuum Olivensis Moschoviæ &c: sub et post Comitia Generalia Varsaviæ 1766.

275.

§ I.

Genuinus sensus Articuli II Tractatus Olivensis exponitur.

Quando quidem Universi in Polonia et Lithvania, tam Luteranæ quam Calvinianæ Communionis, Nobiles Domini Dissidentes a Religione Catholica, jurium et ijs concessorum et prætensorum Cautioni in Tractatu Olivensi stipulatæ insistunt, idemque aulis Petropolitanæ, Berolinensi et alijs solicite repræsentarunt, prout hæ per ministros suos Reipublicæ id ipsum declararunt, res tanti momenti diligentius expendenda est.

Imprimis universi Poloni Catholici, Legibus suis antiquis recentibusq; fulti, ac juri, a se ipsa alioq nemine dependentes Nationis et Reipublicæ, innixi, securitate Personarum et Bonorum Dissidentibus clementer Cauta ac liberaliter provisa, Eos nunquam ad Senatum, ad Conclave nuntiorum, ad Legislationem, ad Jurisdictionem et Tribunali admittere voluerunt, imo severis, gravissimisq Legibus ab omni Legislatione et Jurisdictione Eos in perpetuum excluserunt.

Potentiores plerique sub Sigismundo Augusto Senatores, aut Luteri aut Calvini Dogmata amplexi, sed tum, cum adhuc Catholici essent ad Senatum admissi, eo postea qua ad vixere, moti non fuerunt, metu belli Civilis. Sed Vis nullum Jus confert, vi extincta omnia, ad suum redeunt ordinem. Lex sola est, quæ Jus et confert et confirmat, ac Lege hac Dissidentes omnino carent. Nam quamvis sub eodem Sigismundo Augusto, Henrico, Stephano, Sigismundo III. Vladislao IV et tempore imprimis horum omnium Interregnum (: testis est Historia temporum :) Cælos et Acheronta moverint, quæ Jis ad Senatum et Collegium Nuntiorum Jus

omnibus

omnibus Polonis nobilibus æquale perpetuumq; conferres,
attamen factionibus, minis, vi, tumultibus, armis, bellis
etiam civilibus, nunquam penitus talem Legem, aut re-
vocationem antiquarum contra Hæreticos Legum, consequi
nunquam penitus eam a Catholica Republica, semper, ut
hoc ipso patet, longe numerosiore et fortiore, extorquere
potuerunt: talem enim Legem (: et ne umbram quidem ta-
lis Legis :) in toto Volumine Patrianum Legum non repe-
nies, (: quidquid Dissidentes Cæteris hac in parte imponant
ac illudant :) quæ Illis Jus legitimum ad Senatum, ad
Legum officinam, vel ad Regni Judicia quoquo modo con-
cesserit, ut id iam evidentissime toties Scriptis in Publi-
cum editis, eductum est.

Poloni enim Catholici hoc cæteris inter argumenta præ-
cipue fuerunt soliti ac solent uti: Religiones dominantes
in Universo Orbe suo Jure uti; apud Machometanos, Indos,
Sinenses, Africanos nullum alterius quam Patriæ Religionis
ad regimen, munera publica, Legislationem, Consilia aut
Judiciorum Prosecturas admitti. Apud Europæos, in Svecia,
exempli gratia, et Dania, non licere Catholicis sub confisca-
tione Bonorum omnium palam se Catholicos declarare, in
Monchoria certa proscriptio, aut ergastula, si quis Russus ad
Romanam communionem transeat, vel transiret; in Ho-
landia, nemo unus Catholicorum ad Magistratum admitti-
tur, adeo, ut ne Notarius quidem postremus, Catholicus
esse possit, via ibidem in duabus aut tribus Civitatibus
Sacella sunt permissa, eaq; privata et ita occulta, ut foris
dignosci non possint, intus in ipsis privatorum Domibus sunt,
et non nisi exiguas per Scalas, aut gradus ex ipsa portica
domestica ad illa aditus pateat, summum ibidem nefas est
Sacerdotem Catholicum propriis habitu in Publico apparere.
In anglia longe adhuc detonior res est Catholicorum: Londoni
non nisi apud ipsos Legatos Catholicos Cæterna res sacra

privatim

privatim peraguntur. Nec in inferiore, nec in superiore apud
Anglos Consiliorum seu Comitiorum Conclavi, ullus Catho-
licus reperitur: etiam ii, qui hereditario familiarum jure 276.
gaudent, locum inter Pares anglia habendi, quamvis Sum-
ma nobilitatis Viri, et nobilissimis aequales, è Senatu ex-
cluduntur, curulesq; eorum vacant.

Qua igitur de causa Rex Catholicus, Regnumq; Catholicum
Poloniæ apud se Dissidentes meliori conditione tractare
debeat, quam tractentur Catholici in Regnis a Religione
Catholica Dissidentium?

Dissidentes ac Principum Protestantium ministri, ita
ad hæc Polonis respondere solent: In quibus Dominiis Pro-
Protestantium nulla facta est in favorem Catholicorum conventio, in
ijsdem licet Suprema Potestati suo pro arbitrio agere cum Catholicis.
Ubi verò in Regnis Catholicorum facta quopiam in favorem Dissidentium
intercesserunt, iisdem ibi dissidentes frui tranquille oportet. Igitz
in Suecia, Dania, Moschovia, Anglia, Hollandia, ita prout licet Prin-
cipibus, tractantz Catholici, quoniam nulli, cum his Regnis ac Principi-
bus in favorem Catholicorum sunt initi Tractatus. In Germania verò
cum aquè Catholicorum ac dissidentium res, et Tractatu Vestphalico
et variis Comitiorum Imperij sanctijs, tuta cautaq; sint, suis
utriqs ibidem fruuntz Legibus.

Pari ratione libertates Dissidentium in Regno Poloniæ, quales
ante bellum Suecicum habuerunt, tuendas, sibi Gallia, Cæsar, Respublica
Polona, Prussia et Suecia Tractatu Olivensi susceperunt, idcirco illæ
iisdem permitti debent, secus ab his Principibus eas defendi ac vin-
dicari oportere. Hactenus argumentum Exterorum Ministrorum, ad
quodita clarè fideliterq; respondetz.

Verba imprimis Doctorum Olivensium omnia, nullo omisso,
quæ ad rem præsentem pertinent, excerpuntz. In tractatu itaq; Oli-
vensi, celebri Articulo 2do ita cautum est: Generali Amnestia gaudeant
omnes et singuli, cujuscunq; status, conditionis, et Religionis fuerint
ut et omnes Communitates, quæ ab utriusq; partes hostiles secutæ sunt,
aut in hostilem possessionem devenerunt. In his verbis nihil

omnino aliud est, nisi, quod iis Personis cujuscunqs Religionis, ac Com-
munitatis, quæ bello se immiscuerunt, generalis Amnestia concessa sit,
quæ sequentibus magis elucidatur: Nec ullis hoc bellum præjudicio, et
noxæ sit juribus, Privilegiis, ac consuetudinibus Generalibus, et spe-
cialibus, tam in Ecclesiasticis, quam in Civilibus, profanisqs, quibus ante
hoc bellum gavisi sunt, sed iis in toto fruantur secundum Leges Regni
nec ullis Communitatibus aut privatis, ratione adhæsionis hosti, actio
intentabitur, ita ut nemini liceat alicui negotium facessere rati-
one adhæsionis ullius hostilis, aut eam exprobrare. Ea jam quæ
mox sequuntur clarè et evidenter ad ipsas duntaxat Prussiæ Civitates
referuntur. Civitatibus Prussiæ Regalis, quæ in Possessione Suæ Mttis
Regiæ, Regnique Sueciæ fuerunt, manebunt itidem omnia Jura, Liberta-
tes, et Privilegia, quibus sivè in Ecclesiasticis sive in profanis potitæ
sunt ante hoc bellum, salvô liberô uti ante bellum viguit, in prædictis
Civitatibus Catholicæ et Evangelicæ Religionis exercitiô, earumque
Territoria, Magistratus, Communitates, Cives, Incolas, et Subditos
Sacra Regia Majestas Poloniæ eadem quæ olim clementia et Gratia
Regia in posterum prosequitur, fovebit, ac tuebitur. Dabitur iisdem
quoqs facultas Ædificia publica et privata per injuriam belli
destructa reficere et reædificare.

Hactenus verba Pactorum Olivensium; neqs ibidem ullum aliud
repereris, quod præterquam ad Civitates Prussicas et ad Cives in iis Luthe-
ranos seu Evangelicos, quoad aut ultra Prussiam, aut ad alios Dissidentes,
quàm ad Lutheranos extendi, aut aliis quam Civibus Civitatum Prussiæ ap-
plicari ullo modo possit; Sed hæc jam diligentius examinanda.

Duæ sunt hic partes hujus excerpti Articuli, una ab initio,
generali Amnestia gaudeant, usqs ad verbum: exprobrare, altera à
verbis: Civitatibus regalibus Prussiæ, usqs ad finem.

In prima parte generalis amnestia cauta est Catholicis æqs
ac dissidentibus in Regno Poloniæ et M. Ducatu Lith: qui belli tempore
partes Sueciæ sunt secuti; per Tractatum verò Reipubl. Polonæ resti-
tuti sunt, aut contra, qui sub tempus belli cum Polonis tenuerunt,
postea autem in ejusdem Tractatus, Suecorum dominantium

restituti seu traditi fuerunt, his igitz: qui ab utrinqs partes hostiles secuti sunt, aut in hostilem possessionem devenerunt, et per Tractatum alios dominos nacti sunt, generalis Amnestia concessa est, ne ipsis tam in rebus Ecclesiasticis, qm in rebus Civilibz id noceret, quod contrarias partes tenuissent, utqs iisdem legibus, quas ante bellum habebant, gauderent, neve liceret quempiam ob eam causam vexare, aut in jus vocare. Nec ullis Comunitatibz aut privatis, aut ratione adhaesionis hosti actio intentabitz, ita ut nemini liceat alicui negotium facessere ratione adhaesionis ullius hostilis, aut eam exprobrare.

Amnestia haec generalis, qua Tractatus Olivensis pacem inter belligerantes stabilire voluit, ad effectum omnino deducta fuit, nemo enim in posterum dissidentes pacto hoc, foedere Olivensi, tam quoad Religionem, quam quoad jura eorum et Possessionem afflixit, aut vexavit, ideo quod partes sueticas amplexi fuissent, nemoqs ipsis hac de causa jura, Privilegia, et consuetudines generales et speciales tam in Ecclesiasticis, qm in Civilibz ademit. Punctum igitz illud paci eo tempore stabiliendae congruum omnino observatum, ac adimpletum est. Stultum autem foret cogitare nunc Poloniam, Dissidentes, quibus antea culpam donaverat, ulcisci et persequi velle, quod ante Tractatum Olivensem res Suecicas fuissent secuti.

In hoc igitur Articulo, sicut n oportuit, ita neqs /: quod advertendum est:/ cautum quidqm fuit in perpetuum, sed tm prout paci illius temporis et amnestiae expediebat. Nihil quoqs in hoc Puncto est, quod ad omnes in Polonia dissidentes pertineat, utpote Lutheranos, Calvinistas, Arianos, Quacros, Anabaptistas, Menonistas, quia tum nulla de universis erat quaestio, sed id tantum agebatz, ut Catholicis et Evangelicis, hoc est Solis lutheranis, qui partes hostiles secuti sunt /: id est: Regis Sueciae:/ atqs sub tempus belli in ejus possessione erant, tam Ecclesiasticis, qm Saecularibz condonaretz, neve ipsis sive privatis, sive Comunitatibz, quae cum Rege Sueciae tenebant, ulla injuria in ipsorum Privilegiis ac juribz fieret. Cum itaqs ipsemet Tractatus nominatim

declaret, atqs indicet, de quibusnam loquatz, et quorum tueatz Jura, quod horum scilicet, qui partes hostiles secuti sunt, vel in hostilem possessionem devenerunt, sine causa profectò, Ministri Principum Externorum hoc punctum ad alios, qui se bello suetico n̄ implicuerunt, id est /: contra clara verba, clarumqs sensum Tractatus Olivensis :/ ad omnes et per totam Poloniam dissidentes, atqs pro perpetuis extendunt temporibz, contra, inquam, ipsiusmet Tractatûs sensum, ac verba quæ ibidem non congruunt, nisi iis qui indigebant tum generali Amnestia, quæ uti appromissa, ita ipsis præstita est. Positum igitz est in Tractatu ppter hos, qui partes hostiles secuti sunt, aut in hostili possessione fuerunt, ne bellum, præjudicis et noxæ sit eorum Juribz, Privilegiis, ac Consuetudinibus Generalibz, tam in Ecclesiasticis qm̄ in Civilibz, sed quibz ante hoc bellum gavisi sunt, in totum fruantz secundùm leges Regni. Sinè dubio hi, qui Regis Sueciæ partes sunt secuti, utebantz bello finito, qm̄ admodùm nunc quoqs utuntz omnibz suis Privilegiis, legibus et Consuetudinibz, quæ aliis Dissidentibus per Leges Regni sunt concessæ.

Leges jam Regni quidnam ipsis concedunt? Pacem cum dissidentibus. Habent itaqs pacem, tametsi suis machinationibus, Externos Principes contra Patriam impellere, atqs excitare nqm̄ desistant, qnqm̄ pro hoc crimine anteriores leges Regni morte ipsos, ac privatione fortunarum, posteriores verò exilio è Patria mulctari jubent. Leges quoqs, aut potius consuetudo, Acatholicis Nobilibz non nulla Nobilium Catholicorum Privilegia permittit atqs concedit. Sunt illi Nobiles Poloni, cum filiabz Nobilibus Polonorum coñubia ineunt, filias item suas Polonis Nobilibus elocant, dotem, successionemqs recipiunt, bonaqs aliorum Nobilium more possident, cum his quoqs judicia illis sunt comunia, n̄ captivantz, nisi jure convicti: Solent frequentare Provinciarum ac terrarum Conventus, vocemqs liberam in ipsis habere, modò negotia suæ sectæ cum detrimento Religionis Catholicæ non urgeant. Compluribz in locis, ubi conventiones, legesqs ipsis permiserunt, habent sua templa. Quam multi am̄ Dissidentes sunt in

Urbibus, atq; in Civitatum Magistratib.; ex quib. quantum possunt extirpant Catholicos. Mirum non Nobiles Acatholici, hoc est; Mercatores, Artifices, Coloni, ac Rustici, habent plenam libertatem habitandi, ditescendi, vivendi q; in Civitatib., Oppidis, ac Pagis, ex quib. nemo ipsos si venerint, suumq; domicilium fixerint, expellit. Ritus quoq; suos, ac Sacra privata, tam in suis fanis, quam domib. obire, adeaq; celebranda convenire nemo ipsis prohibet, nemo impedit. Quin ij, qui ipsis à Sacris sunt, habent pro se legem Regni, quod in foro Saeculari non Ecclesiastico, respondere debeant. hae sunt eorum leges in Regno nostro toleratae, seu potius consuetudines, et multae aliae.

Ut verò haeretici seu Dissidentes, in Senatu, Conclavi Nuntiorum, Judiciis et Jurisdictionib. locum et jus agendi habere se jactitent, nullam penitus Regni Ordinum Constitutionem ad tale jus probandum producere possunt, nullam unquam obtinuerunt, praeter ea, quae in privatis suis seditiosis conventiculis, sibi ipsis conflarunt, quae tamen nullis usquam nullis hucusq; approbata fuere Regni Comitiis. Nihil enim tale in toto Volumine legum extat.

Neque jam ferè Olivensis foederis tempore, Anno 1660 in Senatu et Conclavi Nuntiorum dissidentes /: praeter paucissimos :/ reperiebantur, quos inde Sigismundo III et Vladislao regnantibus, novos Senatores Sectarios decedentibus non substituendo, Respub. paulatim removebat. Post civilia etenim bella, quorum Auctores fuere, et post reportatam de illis per Sigismundum III ad Guzovum victoriam noluit Catholica Natio eosdem publicorum Consiliorum participes esse, praecipuè, cum Illustriores familiae Radziviliorum Calvinistarum, Zboroviorum, Leszczynsciorum, Gorkarum, Zebrzydoviorum, Tarlonum, Kmitarum, Ligezarum, Potocciorum, Kostkarum, Firleiorum, Ostroviorum, Denhofforum, Tenczyniorum, Kazanowsciorum, Przeremsciorum, Smoguleccíorum, Herburtorum et paulatim extinctae fuere vel ad sinum Ecclesiae rediere, quae Calvinistarum et Lutheranorum seditioni vim, pondusq; addebant, nequam tamen /: ut principio diximus :/ legem aliquam, quae auctoritate Comitiorum sanciretur, extorquere poterant qua freti, vel Senatoriam, vel Legatorum ad Comitia dignitatem appetere

unquam possent.

Nam quoad Privilegia à Rege Sigismundo II vi, vel factionib extorta, in fundamento legum nostrarum respondere oportet. Quod si nimirum aut unum, aut fortasse binum Privilegium Regis Sigismundi II prorsus subreptitium inveniantur, illud nullam vim habere posse, et abusum Cancellariæ esse. In Polonia namque Reges (: quod cognoscentib utcunque systema Reipub nostæ abunde constat :) in negotiis tanti momenti, quanti est Sectæ seu Religionis novæ permissio publica, quanti veterum contra omnes hæreticos Constitutionum revocatio, quanti jus intrandi in Senatoriam dignitatem, jus Legislationis, abrogationis, et mutationis legum, jus Tribunalium Regni occupandorum, Reges, inquam ipsi sine ordinib Reipub, sine consensu Senatorum, et Nobilium, uno verbo, sine auctoritate comitiorum, nihil ratum et perpetuum statuere possunt: nam in his tanti ponderis rebus ad decernendum aliquid, jus nullum soli Reges habent; itaque ejusmodi Privilegia, contra apertissimas veteres leges, ab iis sine lege solenni et consensu Comitiorum concessa, ex ratione et forma Poloni Regiminis, nullius valoris sunt, nulliusque habentur; secus si ipsa Privilegia Regia sine Lege valerent, procul dubio Constitutionib omnib Regni Ordinum vim omnem adimere suis Privilegiis Reges possent, et cum vellent, adimerent. Privilegia itaque id genus, si quæ dantur, sunt mera usurpatio Potestatis et Legislationis, quæ vim nullam in hac Repub habere unquam potest. Sed hanc rem de Privilegio præsertim prætenso sive uno, sive forte bino Sigismundi II in Scripto, cui Titulus: Jura dissidentium edito invicte demonstratam, qui volet, leget, ubi fusius, prout opportet nullitas utriusque hujus Privilegii Regii sine scitu et consensu Reipub deducta est, cum hic duntaxat de Tractatu Olivensi nobis sermo sit.

Neque itaque hæterodoxi, in legum, quæ nullæ sunt, neque in Privilegiorum, quæ nullius sunt roboris, jus Conclavis Nuntiorum vel Senatus habent, neque enim vero, nullum jus extruendarum Ecclesiarum, præterquam in locis, ubi Tractatus eis permisere, nam hæc et similia nullis Legum munimentis evincere valent,

Legat, qui vult, quantus potius fuerit rigor legum nostrarum,

contra haereticam pravitatem pugnantium. Ordiatz à Vladislao 1424. Vol 1, fol 85. Tit: Vladislaus etc. Ibidem §: Utcunqs 1433, fol 105. 1438. fol 140. 1525. fol 448. 1632. Vol 3. fol 725. 1648. Vol 4. fol 151. et in his legibus id quidem videbit, quod à nostra memoria multo pluribus commodis, quam ulla lege Protestantibus concessum est, dissidentes in Regno et Ducatu Lith: fruantz, nec tantùm secundùm, sed et supra Leges Regni, multis Privilegiis è consuetudine tantum gaudeant, plusqs longè eos in Polonia, qm Catholicos in Protestantium Oris libertatis habere. Sed eaedem citatae Leges n̄ possunt clariùs, expressiùs, severiùs prohibere, qm prohibent omnibus n̄ Catholicis Senatum, et introitum in Consilia Patriae.

Jam verò post initum foedus Olivense, Constitutiones 1668, Vol 4, fol 1028. 1674. Vol 5. fol 196. 1717. Vol 6. fol 253. pacem duntaxat Dissidentibus cavent. Confoederatis am̄ 1733. confirmata Constitutione 1736. fol. 656. addit: ne opem, aut tutelam per se et Ministros Exterarū Gentium efflagitent, sub poena in Perduelles constituta. Itaqs ut his omnibus contemptis Legibus, quidquid illis collibuerit, faciant, vi armorum externorum, Senatum et Legislationis jus appetant, id perqm injustè praetendunt. Injustè, inquam, cum et ipsè Tractatus Olivensis ita praecaveat: Juribus et Privilegiis, tam in Ecclesiasticis, qm in Civilibus, prophanisqs in toto fruantz juxta Leges Regni. Quod ergo leges Regni illis apertè denegarunt, quod non extat clarè in legibus Regni, an id non injustè dissidentes praetendunt? Leges Regni eos evidentissimè è Senatu et Nuntiorum Conclavi excludunt, quid illi volunt? quid urgent? quid extorquere conantz? contra Leges Regni expressas.

Breviter igitur super foedere Olivensi mox dicta colligendo, sole clarius est, quod Punctum illud secundum ad nihil obstringit Gentem Polonam, sed pertinet duntaxat ad Catholicos et Dissidentes Evangelicos, qui partes Suecorum sunt secuti, neqs aliam vim habet, nisi Amnestiam Generalem Catholicos inter et Dissidentes, qui Suecis suberant belli tempore, neqs amplius post expletam Amnestiam locum habet: et ad illud duntaxat pprie extendebatz tempus; neqs quidpiam etiam nunc admittitz contra dissidentes, quorum Majores Sueticarum

fuêre partium, quorum et hucusq; Nepotes frui sinuntz juribz suis, se-
cundum Leges Regni.

Jam quod Punctum illud secundum nihil penitus pertineat ad totam Poloniam, et ad omnes in Religione dissidentes, vel adhuc ex eo mani-festum est, quod n̄ potuissemus numerosissimos in Palatinatibus Majoris et Minoris Poloniæ, et Russiæ, Arianos, sedibus patriis movere et ejicere, qui Suecorum Amicitiæ nimium quàm toti dediti addictiq; erant, et tamen eos ut Rebelles Patriæ, latis, et ante, et post fœdus Olivense Legibus, 1658, 1659, 1661. 1662, 1670 etz è Regno eliminavimus. Quod si Rex Suæciæ potuisset in fidem ac tutelam suam recipere omnes in Polonia dissidentes à Religione, nq̄m certè oblitus fuisset suorum imprimis Arianorum, quibus cum arctissimâ Amicitiâ junctus erat, et qui periculo expulsionis se se exposuerunt obtotiesq; latam opem Suecis. Sed evidentissimè patet Punctum illud fœderis, non habere Scopum alium, nisi perpetuam oblivionem injuriarum in gratiam eorum concessam, qui aut ex Catholicis aut ex dissidentibus in favorem Suecorum ad arma provolarunt, aut qui in possessione Regis Suæciæ fuerunt, et ad jura Polonorum redierunt. Jam igitz ea omnia, quæ hoc in Puncto secundo continebantz, ad finem sunt per-ducta, perpetua abolitione injuriarum. Citatio itaq; ejus refricata inutilis est et vana.

Alterum am̄ Punctum superius adductum, quod incipit: Civi-tatibus Prussiæ, ad Incolas duntaxat Civitatum Prussiæ pertinet, qui n̄ tm̄ nullam patiuntz injuriam, sed em̄ dominantem Catholicam Religionem injuriis gravioribz afficiunt. Nihil itaq; Patroni ac defensores hujus Articuli unicè in favorem Civitatum Prussiæ lati, ultrà prætendere possunt. Considerandum hic potius diligentius est, Punctum illud Tractatus Olivensis Sectæ Calvinistarum minimè cavere, nec alibi, neq; em̄ in Civi-tatibus Prussiæ, de quibus Civitatibz hic unicè est Sermo, sed suffragari solummodo Religioni Catholicæ et Sectæ lutheri: salvô libero uti ante bellum fuit in prædictis Civitatibus, Catholicæ et Evangelicæ Reli-gionis exercitiô. At Nobiles Poloni (: si paucos exceperis :) magna ex Parte errores Calvini sequuntz, et si eorum aliqui profiteantz

lutheri Religionem, non sunt tamen Cives Prussiæ Civitatum, quibus solis, uti patet, Punctum hoc opitulari possit. Frustra igitz et Nobiles Lutherani, et Calvini Sectatores gaudere se gloriantz securitate ac Privilegiis, ut se se appellantz, Evangelicorum, quæ Privilegia in Civitatibus duntaxat Prussicis locum è Tractatu Olivensi habent, frustrà Pactorum Tractatûs Olivensis defensorum ac Patronorum tutelam invocant.

Punctum 4tum ejusdem Tractatûs loquitz de Religione in Livonia, verùm et illud et solam Livoniam, et solos duntaxat Lutheranos concernit. Nihil igitz ejusmodi in toto hoc Tractatu reperitz, quod generatim ad omnes dissidentes in Polonia, et M: Ducatu Lithuaniæ pertinere possit, quodqz totum Regnum adaliquid erga eosdem obliget.

Imo nihil tale quidqm eorum in ullo Tractatu inveniri potest, cum Natio Nationi sine violatione juris Gentium et Naturæ, leges præscribere nequaqm valeat, ut maximi quiqz, juxtaqz doctissimi de Jure gentium et Naturæ Scriptores conveniunt. Hi enim unâ voce, nullum Principem in alienæ dominationis à se minimè dependentis Leges involare, in illasqz uti et in illarum transgressores aliquid Juris sibi arrogare posse testantz. Suprema enim absoluta, et à Deo solo dependens potestas, nulli præter Deum, factorum, rerumqz suarum rationem reddere tenetz. Quamobrem hoc nobis suffragante jure Gentium nunqm permisimus, ut Exteræ Nationes in Tractatu Olivensi, aut quovis alio, alienas nobis quibusvis conditionibus imponerent Religiones, earumqz se se in Polonia defensores facerent ac Patronos. Si itaqz consensimus hic Polonorum, quo Patrocinium, ac defensionem Dissidentium à Suecis oblatam in Universo Regno admitterent, nulibi in toto Tractatu reperitz, proinde jus illud cautionis, defensionis ac Patrocinii, quod tantoperè Exteri nunc vigore Tractatûs Olivensis exaggerant, nullum est. De declaratione verò Tactica Sobotki post Tractatum Olivensem finitum promulgata nec unqm à Polonis accepta erit uberius infra.

§ II.

Cautio Suetica /: la Garantie :/ Religionis Protestantium in Po-
„lonia et Lithvania fortiter palámqs rejecta à Polonis, et om-
„nibus Fœderatis in Olivensi Tractatu.

Verùm ut omne tollatz dubium, quod cuipiam è Tractatu Olivensi oboriri posset, dico Tractatum hunc /: si Amnestiam et non-
„nulla Privilegia Evangelicis in Civitatibus Prussiæ concessa excepseris :/ neqs Lutheranæ, neqs Calvinistæ, neqs Arianæ, neqs alterius cujuspiam in toto Regno Poloniæ sectæ tutelam ac defensionem suscepisse. Quod ut magis confirmetz, extrahere libet, paulo quidem longius, sed præs-
„tantissimum omnino testimonium ex libro cui Titulus: Acta Pacis Olivensis, quem doctissimus, clarissimusqs Joannes Gottlob Profes-
„sor Lipsensis /: ex Diario originali Tractatus Olivensis, ab insigni viro Joachimo Pastorio, qui ibi tum præsens aderat, conscripto, ex altero Diario Suetico, concesso sibi ab Eckelbladio Comite Cancel-
„lario Regni Sueciæ, quod traxerat ex hujus Regni Archivo, item ex Diario Livoniæ et Daniæ, tum ex Diario Chrystophori Pac Cancellarij M: Ducatus Lith: aliisqs Diariis summa cum fide ac diligentia compo-
„suit, Annôqs 1763 in lucem edidit, in quibus aferendis ex eo textibus summopere attendendum est, Suecos omnibus modis ac viribus contendisse in Tractatu Olivensi, ut sibi tribueretz jus et nomen Cautorum /: des Garans :/ defensorum ac Patronorum Sectæ Lutheri in Regno Poloniæ, Polonos verò non minori nisu huic conatui restitisse, patrocinium qs hoc, ac tutelam Sueticam constanti ani-
„mo rejecisse. Quod vero majori adhuc attentione dignum est, id pro-
„fectò mihi esse videtz, quod scilicet: Hoverbequius ipsemet Legatus Extraordinarius Vilhelmi Electoris Brandeburgici, feliciter reg-
„nantis Serenissimi Regis Prussiæ Atavi, pari cum Polonis firmitu-
„dine et constantia huic Suecorum conatui restiterit, hanque cujuscunqs Externi Principis in Regno Poloniæ Religionum tute-
„lam, ut noxiam in posterum non admiserit, ac palam rejecerit.

En itaqs Textus Diarij Tomo I pag 88 de verbo ad verbum: die 7 februarij post meridiem et Responsa ad Punctum Reli-

gionis, cum lecta esset responsio; addebat Prazmowski Magnus Cancellarius Poloniæ: Nolumus Suecos apud nos et in Regno nostro habere Apostolos. Leszczynski Palatinus Posnaniensis: Nolumus ut sint Dij Tutelares Dissidentium apud nos. Protectio Externorum Principum nobis est suspecta. Ise Serenissimus Rex noster, per se ex obligatione sua paratus est servare Religionem liberam. Hoc ipso bello durante novis Diplomatibus * libertatem istam confirmavit. Unum diploma generale quoad Dissidentes omnes, publicatum est Gedanensibus Typis, alterum speciale habent Fraustadienses.

* Privilegia Regia, quæ in Constitutione aliqua in Comitiis lata clarè omnino fundentur, ac tantumodo executionem expressè latæ Legis alicujus continent, et comendant, nihilque libertati ac legibus nostris contrarium contineant, omnem vim ac valorem apud nos obtinere debent. quæ verò superius in §I diximus de Privilegiis nullius valoris, dicta sunt de Privilegiis arbitratu duntaxat Regis expeditis, ac legislationem aliquam sapientibus, non ad meram executionem legis latæ tendentibus: nam quidquid legem sapit, auctoritatis est Ordinum, non solius Regiæ. Ubi verò Reges aliquid observandum suo Diplomate comendant, quod jam expressa Lex statuit, id illis nedum est licitum, sed eum jure suo cum magna Reipub. utilitate utuntur.

Ea igitur ratione /: prosequitur Leszczynius :/ nos Dissidentes in Regno nostro fraternè tractamus, gaudent iisdem quibus nos Privilegiis, Deo comittimus, et precibus comendamus illuminationem eorum, cæterum tutelam Dissidentium, si Exteris pateremur dari magis ambitioni istorum, quam nostræ Securitati consuleremus. Hoverbequius vero Prussiæ Legatus proponebat, ut patrocinium Religionis, quod sibi Sueci sumunt excludatur, et Suecis simul præscindatur occasio et prætextus trahendi in posterum Religionem in velum iniquitatis suæ: posse medium inveniri posse itaque concipi responsum: ad Religionem cujusquam in Regno Poloniæ stabiliendam non opus esse alieno patrocinio, nec ullum admitti, quia sacra Regia Majestas satis jam illi caverit, et in futurum cautum esse velit.

Verba hæc in Oratione Leszczyny: Gaudent iisdem quibus nos Privilegiis, suo more intorquere potuerunt Acatholici, sed circumspectè ille loquitur: Non enim dicit: gaudent iisdem omnibus, sed

gaudent iisdem quibus nos privilegiis, non iis certè, pro quibus tuendis nam ignorant nullam se habere legem.

Diarium jam ita ultra prosequitur: Referendarius Regni = Morsztyn: in genere jam apud nos, inquit, conclusum est, nihil penitus permittere, quod Religionis protectionem apud nos Exteris relinquere videatur. Dominus Visola Legatus Cæsareus: Nulla ratione Sueci patrocinij Religionum spes et prætextus eripi melius potest, quam si etiam nunc ostendatur et palam fiat, nihil in eorum gratiam Religionis libertati accessisse. Magnus Cancellarius: Incipiant ordinem Domini Electores Protestantes à sejpsis, ne opprimant Catholicos in suis ditionibus, permittant his exercitium. Referendarius Regni addebat: In Anglia nulli præter Sectæ libertas datur, sola Catholica Religio excluditur. Magnus Mareschalcus Princeps Lubomirski: Oportet, ut in posterum simus cautiores: nos non nisi nostra, quæ à Majoribus nostris (Catholicis) tempia condita sunt, requirimus, aliena non ambimus. Palatinus Posnaniensis: quidquid in Religione facimus in gratiam fratrum Nostrorum Nobilium, cum quibus confœderationem (fœdera sanguinis) habemus, facimus. Externis pro cura Religionis non necessaria, gratias agimus, eam prorsus et in solidum ipsis remittentes. Referendarius Regni ridens dixit: Sueci volunt ut nulla in Religione fiat mutatio apud nos, ecquid? si nos velemus Lutheranæ amplecti, constricti his Tractatibus non possemus. Deinde ipsi Sueci forsitan Arianis consultum erunt, in Puncto propositioni suæ inserto. Cui lege publica etc. Sed verba ista concepta sunt, ut magis noceant illis. His finitis porrexêre nostri responsa sua ad alias Propositiones Suecorum perlegere: postea Cæsarei etc.

Pufendorf lib 8 de rebus Caroli Gustavi compendiosius, idipsum tamen de rejecto Suetico Religionum patrocinio (Garantia) testatur: Contra Poloni differebant, se nequaquam Hispanicam inquisitionem tolleraturos, ac neminem ad amplectenda sacra Romana vi compulsuros: enimverò non è dignitate videri, Suecos huic negotio sese ingerere. Tutelam sacrorum ab exteris principibus profectam,

valdè suspectam et periculosam: nec in hoc ab Exteris sibi praescribi velle. Totum igitz hoc Puffendorfius brevibus, quod amplioribus Legati Poloni in citato Diario prosequebantz, verbis amplexus est. Nullus itaqz est dubitandi locus, verane sunt, quae memoramus.

Nimium affectata Exterorum legatorum ac Ministrorum incredulitas foret, si actis hujusmodi Olivensibus, quae à tantis Viris conscripta ex Poloniae Sueciae, Doniae Regnorum documentis congesta sunt, à Puffendorfio vero luthe„rano: partium studia peroso comprobata, debitam dissimulent aut denegent fidem. Caeterum credant illi, licet nec ne, veritati Pactorum Olivensium, quae„cunque eorum dubia penitus nihil detrahent, nec eam ullo modo apud aequos rerum Judices infirmabunt.

Jam siquidem oculatissimo hujusmodi nitimur testimonio, tam tam importunam Sueticam Religionum tutelam (: Quarentiam :) à Polonis pace Olivensi prorsus rejectam esse, nec minus à Legatis Caesareis contra„dicentibz recusatam, cumqz insuper constet, quemadmodum Elector bran„deburgicus Dux Borussiae per Legatum proprium Hoverbek eandem tutelam et cautionem sueticam Religionis Evangelicae respuerit, ac noluerit quatenus Sueci in velum iniquitatis suae trahunt Religionē, cum protestatus sit, non opus esse alieno Religionum patrocinio, nec ullum admitti praeterqm Regis Poloniae in Polonia. Quid unqm cautius aut invitum magis existimetz, quàm affirmare, scilicet: Articulo II de Amnestia, in toto Regno Poloniae et M. Ducatu Lith: Religionibz omni„um Dissidentium et juribus eorum intrandi in Senatum, similibusque fuisse cautum Tractatu Olivensi? Hoverbek sub tempus tractatuum Olivensium in ipso actu praesens, clarè affirmat et propugnat, n̄ esse opus in Polonia alieno Religionum Patrocinio, praeterqm Regis Poloniae. Dominus vero Minister Prussicus ultrò insistit, omnes promiscuè luthera„nam et calvinianam Religionem Principum Exterorum cautione et patro„cinio in olivensi Tractatu munitas esse, insistit verò saeculo integro à Pace Olivensi finito. Legati Russici dictis Tractatibz nequaqm adfuerunt, quonam igitz pacto post centum jam inde annos in intelligendis iisdem sagatiores sint Legatis Poloniae, Caesareis et Brandeburgicis, qui iisdem praesentes aderant, eosdemqz conficiebant. Liberum quocirca sit, iis potius, an istis, fidem adhibere?

Jam verò Pagina 249 ejusdem Diarij: iterum paulò immutata senten-
tia legimus Electorales Legatos Olivæ præsentes à Nobilib. Dissidentibus
fortasse petitas, paulò de rigore demisisse, et cum in ipsis duntaxat Civi-
tatib. Prussiæ ratum lutheranis liberum exercitium præcaveri animad-
verterent, non institisse quidem, sed duntaxat per humaniter rogasse
ut Nobiles Poloni ejusdem Sectæ ad comunionem dictorum Privilegio-
rum Civitatibus Prussiæ concessorum admitterentur. Quid ad hæc nostri?
sed operæ pretium est verba Diarij exscribere: Cum de Civitatib. Prussiæ
tantum agi videretur, Electorales petebant, ut non tantum Civitatibus
Prussiæ, sed et Nobilitati Poloniæ pristina Privilegia et imunitates
in Religione firmarentur. Nostri: Nolumus his caveri per hos Trac-
tatus, ne Sueci Religionis ~~sint~~ Patroni sint in Polonia. Alia est ratio
Nobilium, alia Civitatum; Nobiles de Privilegiis suis in Comitiis agere
possunt et solent. Electorales /: responderunt:/ Nos non nisi benevolum
hac in re affectum solicitamus. Quorum tamen preces nihil omnino ef-
fecêre. Itaq. hinc colligitur, à Legatis Prussiæ propositionem duntaxat
precariô factam fuisse, etiam de privilegiis Nobilium Lutheranorum
in Regno Poloniæ /: nota benè, n̄ Calvinistarum:/ eam tamen Legatos Poloniæ
et alios iterum iterumq. penitus repudiasse. Quomodo jam nunc Princeps
Minister Russorum ac Prussiæ afirmare possunt, Nobilitati Polonæ Acat-
holicæ, Privilegia habendi locum in Senatu et Conclavi Nuntiorum pace
Olivensi fuisse comunitæ et cautæ? quæ Privilegia Nobilium ne nomi-
nata quidem ibidem sunt, nec proinde ullo Pactorum Olivensium ni-
tuntur patrocinio, in quibus vel ipsa mentio de Nobilib. luthera-
nis est rejecta.

Demum Suecorum Rex, seu potius Plenipotentiarij n̄ contenti in
Tractatu Olivensi eos tm̄ memoratos fuisse lutheranos, qui ad cumunem
Amnestiam spectabant, deq. ipsis solum Civitatibus Prussiæ claram fieri
mentionem, non contenti, et omnes Dissidentes in Regno Poloniæ et M: Ducatu
Litt:, sese in Articulo 11 Tractatuum Olivensium enucleatè insertos,
memoratos, ac nominatos n̄ fuisse, proinde sequentem hac de re per
Legatos Sueticos declarationem divulgarunt. S.ae R.ae M.tis Regniq.
Sueciæ ad pacificationem in Prussia Legati Comissarij, Plenipotentiarij
notum testatumq. facimus, quod licet à Religione Romano-Catholica

in Regno Poloniæ et M: Duc: Lith: dissidentes, in moderno instrumento Pacis Suetico=Polonicæ Articulo 2do de amnestia per expressum non sint nominati, dicta tamen Amnestia tam generalis qm specialis etiam illos concernat, eaqs ipsi tota frui debeant etc. Sobothi 21 Maji 1660 Gottlob pagina 84 Tomo 2.

Num jam luculentiore opus est testimonio, nihil simile in Tractatibus Olivensib contineri, quod referatz ad Nobiles dissidentes totius Poloniæ, totiusqs Lithuaniæ? cum ipsimet Legati Sueciæ ultro confiteantz, dissidentes in Regno Poloniæ et M: Ducatu Lith: non esse per expressum nominatos in Instrumento Pacis. Quod si non sunt nominati Anno 1660, quem ibidem habebunt locum Ano 1767?

Neqs obstat à Legatis Plenipotentiariis Regis Sueciæ decisum esse in dicta declaratione: quod dicta Amnestia tam generalis qm specialis illos /: Nobiles :/ concernat, eaqs ipsi /: Nobiles :/ tota frui debeant. Cujus namqs ponderis hæc illorum decisio futura est? Num hæc inserta est tractatibus Olivensib? num admissa subscriptaqs à Legatis Polonis, aliisque protunc præsentib? minime gentium: /: ut idclarius infra patebit :/. Nihili itaqs reputanda, aut sanè tanti, quanti privatum aliquod Manuscriptum. Licuit Legatis Sueciæ in citata Declaratione promulgare dissidentes em tam Archi=Episcopos, qm Primates renuntiari posse, sed quam vim hæc haberet Declaratio? neqs admissa, neqs unqm corroborata à Polonis, aliisqs Legatis Tractatum Olivensem componentib et comprobantib. Satis jam putamus nos hucusqs demonstrasse, Pace Olivensi amnestiam pro iis qui bello impliciti fuere, concessam fuisse, pro iis am, qui Prussicas Civitates incolunt, solis lutheranis liberum exercitium cautum esse, non præcaveri verò quidpiam de alia, uti Calviniana, aut quæcunqs illa sit Religione: nihilquoqs in hoc tractatu spectare ad dissidentes Nobiles in Regno Poloniæ, et M: Ducatu Lith: habitantes, neqs unqm spectare legitimè posse.

Quod abundè deinceps probatum est profligatione /: ut memoravimus :/ Arianorum nempe Suecis amicissimorum, qui /: teste Gottlob tomo 1 pag 91 :/ Ariani, se tutelæ tradiderunt Suecorum, quos caucam eorum in hoc conciliandæ Pacis negotio maximoperè egisse, disertè testatz Kochovius. Quantumvis tamen ista eorum proscriptio Tractatum Olivensem

4

procedere coeperit, eo tamen ad exitum perducto, continuo resumpta ac ter=
„minata, non obstante Tractatu Olivensi fuit. Quocirca uti illi n̄ potu=
„erunt, ita et alij per Poloniam Dissidentes, sub istius Tractatûs praesidium
confugere legitimè nqm̄ possunt. Aut si Calvinistae et Lutherani in toto
hoc Regno Pacta Olivensia reclamare possunt, cur illa reclamare non
potuerunt. Ariani, aquè à Suecis protecti et dilecti? utpote de iis optimè
meriti; nec minus quàm Lutherani et Calvinistae: Nam et Ariani certè sub
nomine Dissidentium a Catholica Religione comprehendi volebant, et
à Suecis comprehendebantz. Nihilominus, neque praetensa omnib̄ in Regno
Poloniae et M: Ducatu Lith: Tractatus Olivensis cautio, neqꝫ declaratio
Suetica Sobothi edita, qua Sueci Legati ad universos Dissidentes Nobiles
Polonos et Lith: cautionem Olivensem extendere volebant, quidqm̄
expulsioni Arianorum Dissidentium abfuit. Argumentum evidens, ex=
„pulsione Arianorum a Religione Catholica Dissidentium, ac tantopere
à Suecis Protectorum, nihil omnino peccatum fuisse contra Olivensem
Tractatum, qui tantùm Catholicis et Lutheranis partes hostiles secutis,
et Civitatibus Prussiae jura cavit, non aliis in Regno dissidentib̄.

§ III.

Invictè ostenditur, quod Respub̄ Polona Declarationem Sueticam
non ratificaverit, ut praetendunt Dissidentes.

Intellexerunt id, intelliguntqꝫ satis benè Domini Dissidentes, quod
Lutherani et Calvinistae Nobiles universim in Regno Poloniae et M: Ducatu
Lithv: sparsi: non sint nominati, n̄ sint comprehensi in Tractatu Olivensi,
quid ergo agunt? reperiunt nonnulli Dissidentium, n̄ nulli, inquam /: nam
nos fidem omnium, honestatémqꝫ probatam minimè hoc loci impetimus:/
reperiunt modum, quo defensionem rerum suarum Tractatui Olivensi in=
„sertam satis audacter probare se praetendunt, tamqꝫ id prosperè iisdem
successit, ut Aulis Petropolitanae et Berolinensi, aliisqꝫ imposuerint,
quasi id verum esset, quod à Suecis ex una, à Rege et Respub̄ Polona ex altera
partibus, defensio et cautio Dissidentium omnium in toto Regno Poloniae
et M: Ducatu Litt: Tractatui Olivensi per separatum articulum sit inserta,
et ratificata. Quod utrum verum sit, è sequentib̄ indubitanter liquebit.

Animadvertendum imprimis est, Electorem Ducem Prussiæ termi-
nato penitus, subscriptóq; jam die tertia Maji 1660. Instrumento Pacis
Olivensis, ægerrimè tulisse, quod in Tractatu Olivensi Supremi ejus juris
in Prussia à Republ. Sibi concessi, jurium ejus in feuda Bytof, et Leoburgum,
in Elbingam, in Drahimum, nulla mentio, nulla cautio facta fuerit.

Ut Electorem Poloni nostri ad Pacem Olivensem Legati tranquillum
his de rebus redderent, conveniunt cum Legatis Brandeburgicis eodem
ipso die jam subscripti Tractatûs, de Articulo separato declaratorio,
in quo jura omnia prædicta Electori Duci in Prussia agnoverunt, confir-
mârunt, et subscripserunt, et eundem Articulum pro inserto, et ejusdem
cum Instrumento pacis Olivensis valoris, haberi voluerunt et declarârunt.

Sed ad majorem rei hujus lucem potius expedit, ut de verbo ad verbum
Articulus hic separatus oculis omnium subjiciatz.

Titulus imprimis hujus insertionis et cautionis talis est:

Articulus separatus declaratorius Instrumenti Pacis
de Amnestia, et reintegratione Jurium.

Textus Articuli talis est:

Nos infrascripti S.æ R.æ M.tis Reipublicæq; Polonæ ad Tractatus
Polono-Sueticos Legati Plenipotentiarij notum facimus, quorum interest,
vel ulla ratione interesse potest, universis et Singulis: Quandoquidem In-
strumento Pacis principali hodie subscripto, Articulus Amnestiæ,
in quo tam Comunitatum, qm Singulorum Jura redintegrantz, forma
generali conceptus est, et nulla specialis, aquisitorum tam in Prussia Ducali,
qm extra eandem Serenissimo Electori Brandeburgico per Pacta cum
Sacra Regia M.te Reqpublica primùm Velaviæ, demùm Bydgostiæ inita,
ac constitutione comitiali approbata, suæ Serenitatis Electoralis
Jurium, utpotè independentiæ Ducatûs Prussiæ, concessionisq; in
feudum Bytoviensis et Leoburgensis Districtuum in Palatinatu Po-
meraniæ existentium, tum et juris competentis in Civitatem Elbingen-
sem, necnon Præfecturam Drahimensem, in eodem facta est mentio: ne-
id in præjudicium memoratorum Suæ Serenitatis Electoralis jurium trahi
posset, plures modi ratione inclusionis prædictorum in præfato Articulo
Amnestiæ propositi fuerunt. Cum am partibus nequaqm satisfacere

potuissent, tandem prudenti Ill.mi et Excel.mi Domini Christianissimi Regis Legati mediatione, ac indefesso studio, maturandae pacis gratia, convenit, ut peculiari Articulo, qui tamen pro inserto pacis Instrumento haberi et ejusdem valoris esse debet, ea ipsa Jura Serenissimo Duci caverentur: quod et factum est à Legatione Suetica per Sequentem Articulum tenoris ejusmodi.

Legatio Suetica declarat Serinissimi Regis Regnique Sueciae nomine ea quae Instrumento Pacis, Articulo II de redintegratione Jurium disponuntur, non debere concernere ditiones, Status, Civitates, terras, et loca, quae à Sua Serenitate Electorali possidentur, nec eo trahenda. Neque obstare eundem Articulum, quo minus suae Serenitati Electorali Elbinga, jure quod eidem suae Serenitati competere potest, tenenda tradatur, salvis de caetero ejusdem Civitatis Privilegiis et Immunitatibus, tam in Ecclesiasticis, quam politicis, salvo itidem jure tractatus conventionalis Serenissimo Regi et Reipub. Poloniae, quoad Elbingam. Qui quidem Articulus tanquam si in ipso Instrumento pacis esset insertus, ibidemque cum aliis appositus ejusdem cum eo valoris /: ut supra dictum est :/ esse haberique debeat.

Proinde et nos infrascripti Legati Commissarii cum plena potestate S.ae R.ae M.tis et Reipub. eorundem nomine mentem nostram praesenti itidem Articulo, quem pro inserto et ejusdem cum instrumento pacis valoris haberi volumus, declaramus, palamque facimus, Articulum Amnestiae generalis in Instrumento Pacis contentum, nullatenus posse vel debere Juribus Suae Serenitatis Electoralis, tam antiquis, quam noviter acquisitis, et in Specie traditioni Elbingensis Civitatis juxta Pacta cum Sua Serenitate Electorali inita, derogare et praejudicare, imo eadem Pacta in omnibus eorundem Articulis, Punctis et clausulis salva et integra conservari et manuteneri. In cujus rei fidem, praesentem declarationem manibus nostris subscripsimus, Sigillisque nostris Gentilitiis roboravimus, die tertia Maji, Anno 1660, in Monasterio Olivensi.

Joannes Comes de Lesno, Palatinus Posnaniensis, Majoris Poloniae Generalis Mariaeburgen. Korsunensis Capitaneus. Joannes Andreas Morsztyn, Referendarius Regni. Joannes Gninski Succamerarius Pomeraniae, Capitaneus Gnesnen., Georgius Lubomirski Supremus Mareschalcus Dux Exercituum Regni. Nicolaus Prażmowski Episcopus Luceoriensis,

et Brestensis, Cancellarius Supremus. Christophorus Pac Supremus M. Ducatus Lith: Cancellarius. Vladislaus Rey Thesaurarius Curiæ Regni. 285.

Articulus itaq hic separatus declaratorius solus et unicus /: quod bene notandum :/ finito Tractatui Olivensi additus, qui quoad Regem et Rempub. Polonam pertineat, Tractatui eidem Olivensi /: ipso-met die subscripti ab omnib. Legatis Tractatus :/ solenniter à nostris Legatis insertus, procul dubio ratificatione a Rege et Repub. Poloniæ omnino egebat, secus ejus in Tractatum insertio per legatos nostros facta, nullius fuisset, nullius et nunc sine Ratificatione esset valoris.

Quid deinde aliud à Tractatu finito subsecutum? Nimirum dissidentes Lutherani et Ariani conquesti sunt Legatis Sueticis de rebus duab.: quod nempè Dissidentes universi in Regno Poloniæ et M. Ducatu Lith. Incolæ n. sint expressè nominati in Tractatus Articulo II de Amnestia, id quod Sueci in toto decursu Tractatus Olivensis, ut suprà fusiùs evidenter ostensum est, evincere lucrariq, obstantib. Polonicis, Cæsareis, Prussisq Legatis, nullo modo potuerunt. Secundo questi sunt iidem Dissidentes de verbis in Tractatu Olivensi Articulo II positis: juxta leges Regni. Cum enim et Lutheranis et Arianis optimè notæ esset Leges Poloniæ contra hæreticos, certè metuebant, ne verba ista: juxta leges Regni Rempub. admonerent; dissidentes juxta leges Regni tractari oportere, atq ita se esse tractandos, ut Leges Regni præscribant. Quæ profectò verba: juxta leges Regni justè accepta plurimum includunt: nam quamvis ab aliquibus contra hæreticos Legibus Dissidentes per Confœderationes Generales excepti fuerint, tm quoad securitatem Personarum et bonorum, tamen iisdem Regni legib. nqm penitus Dissidentib. cautum fuit, ut locum in Senatu, Conclavi Nuntiorum, Judiciisq habere possint, nec ulla penitus lex aut Comitiorum extat, quæ in dubium vocet, multo minùs revocet leges veteres Jagellonicas, quib. soli Catholici expressè ad honores et Jurisdictiones Reipub. admittuntur, clarissimèq ab iisdem Hæterodoxi et Schismatici excluduntur. Justè igitur dissidentib. verba hæc in Tractatu Olivensi posita: juxta leges Regni displicuerunt, semperq displicebunt. Sed quæ sunt istæ leges Regni, cum hic nimis longum esset eas exponere, rem hanc ad aliud Scriptum publicum distulimus: hoc enim loci non agitur, præterqm id, ut cautionem Tractatus Olivensis

ad universos Dissidentes in toto Regno Poloniæ et M: Ducatu Lith: minimè pertinere invictè demonstretz.

Quid itaqs Sueci ad utramqs hanc dissidentium querimoniam? nempè ut ostenderent ex parte Suecorum nihil diligentiæ defuisse, et ut cautis-nem Tractatûs ad universos dissidentes extenderent, et ut Leges Regni contra hæreticos enervarent, eo fine fecerunt, quidquid potuerant. Itaqs in Pago Sobothi, n̄ Olivæ in loco Tractatûs, n̄ die subscripti tertia Maji, Tractatûs, sed 31 Maji, viginti fere octo diebus post finitum, subscrip-tumqs tractatum, proprio motu et arbitrio, sine assensu, imo et sinè scitu Legati Gallici Mediatoris et Cautoris, Cæsareorum, Polonorum, et Prussorum Legatorum, edunt, ex sola parte Suetica declarationem cujus titulus talis est:

Declaratio

S.æ R.æ M.tis Regniqs Sueciæ Legatorum, pro Pace ac libertate omnium ab Ecclesia Catholico-Romana de Religione in Polonia dissiden-tium in Puncto Amnestiæ cauta.

Observari potest titulum hunc Declarationis adeo latum esse, dum loquitz de libertate omnium ab Ecclesia Catholica dissidentium, ut in eo et Lutherani, et Calvinistæ, et Ariani et securè juxta declaratio-nem hanc Sueticam includi possent, cum Tractatus Olivensis solis luthe-ranis in Prussia, aut qui se bello im̄iscuerunt, caveat.

Textus jam declarationis Sueticæ talis est: S.æ R.æ M.tis Regniqs Sueciæ ad pacificationem in Prussia Legati Com̄issarij Plenipotentiarij: Notum, testatumqs facimus: Quod licet à Religione Romano-Catholica in Regno Poloniæ et M Ducatu Lith: dissidentes in moderno Instrumento Pacis Sueco-Polonicæ, Articulo de Amnestia Secundo, per expressum non sint nominati, dicta tamen Amnestia tam generalis qm̄ specialis, etiam illos concernat, eaqs ipsi tota frui debeant. Neqs enim legationi Sueticæ mens fuit, illas leges antiquas et antiquatas contra hæreticos sic dictos sancitas, vel em̄ novas, durante hoc bello /: quo merito præsumi debet :/ ac potest nihil esse innovandum :/ latas, hoc tractatu confirmandi, sed potius, ut hac Pacificatione cuncta in eum statum, qui ante

hoc bellum fuit, reducantz, nec cuiqm quod partes S:R:M:tis Succiæ secutus fuerit, sub quocunqs praetextu noxæ et fraudi sit afficiendi. Ac proinde declaramus, et testamur verba in §II prefati Articuli secundum leges Regni, ex parte nostra non aliam vel antehac admisisse, vel eam num admittere interpretationem posse, qm ut unusquisqs sine exceptione et cujuscunqs status, conditionis aut Religionis sit, gaudere debeat bonis, privilegiis et consuetudinib tam in Ecclesiasticis qm in profanis secundum leges Regni, sicut ante hoc bellum observatum fuit. In cujus rei fidem, presens attestatum manibus nostris subscriptum sigillo legationis majori roborari fecimus. Sobothi 31 Maji. Magnus Gabriel de la Gardie. Benedictus Oxenstierna, Kristoph Carolus Schlippenbach à Güldenklau.

Declaratio hæc à solis duntaxat Succiæ legatis subscripta, et nec ab iisdem ullo verbo Tractatui Olivensi inserta, longe post tempus finiti Tractatus, nam 28 die, post subscriptum ab omnibus legatis Tractatum, sero confecta, et quidem extra locum, nam non Oliva, sed in lago Sobotha clam facta, omnib debitis ad Tractatum solennitatibus destituta, Polonis, alisqs legatis, antequm divulgarer, ignota, cujus ponderis, ac momenti sit, et quam nihil privati alicujus scripti ab una latere confecti, vim et authoritatem excedat, capiunt id totum ipsimet Domini Assidentes.

Proinde quid faciunt? cum scilicet Declaratio hæc in semet nihil valeat, nisi saltem à Rege et Republ Polonia agnita et acceptata fuisset, eo fine nonnulli Assidentium ad insigne artificium recurrunt. Nimirum post impressam typis hanc declarationem fictiam, nova adjungunt solennes Ratificationes binas Tractatus Olivensis, à Rege et Delegatis Rejpublica. Varsaviæ die 26 Junij. anno 1660 factas.

Regiæ Ratificationis tenor est.

Nos Joannes Casimirus et promittimus et recipimus nomine nostro, Successorum et Posterorum nostrorum et Reipub Poloniæ nos singula et universa capita Pacis superascripti Olivensis

inserta et comprehensa bona et Regia fide approbare et ratihabere, sicuti hisce approbamus, et ratihabemus /: ita tamen, ut Articulus secundus inserti Instrumenti Pacis Olivensis secundum Articulum separatum declaratorium accipiatur :/ nec passuros à Nostris à Regni Poloniæ, M: Ducatus Litt: Vasallis, Officialibus, ac Subditis ullo modo violari etc: Varsaviæ etc. Altera ratificatio ejusdem tractatus Olivensis à Delegatis Reipub: simul cum Rege facta, totidem ferè constat verbis, uti Regia, et in hac altera, quæ incipit: Nos Senatores et Equestris Ordinis etc Ratificatione, supra posita parenthesis de verbo ad verbum legitur /: ita tamen ut Articulus secundus inserti Instrumenti Pacis, secundum articulum separatum declaratorium accipiatur. Annotandum hoc loci est, Ratificationes has, uti mox expositæ sunt, reperiri in Actis Pacis Olivensis, in quibus asseritur, eas esse desumptas è typis Regiomontanis, sed eas non reperiri ullibi in volumine legum Poloniæ, nec nostris legibus insertas esse.

Hæc itaque parenthesis nimium quam favere rebus dissidentium, Dominis Dissidentibus visa est. Nonnulli ergo dissidentes eam ad declarationem Sueticam applicuerunt, et affectatè accommodant: affirmant itaque per Articulum separatum declaratorium intelligi debere declarationem Sueticam, proinde declarationem istam à Rege et Repub: ratificatam, ab iisque tractatui Olivensi insertam esse.

Sed jam verò ipsum et Ministris et Aularum Petropolitanæ et Berolinensis, Anglicæ, Danicæ etc firmiter dissidentes persuaserunt, præsertim in expositione suorum Jurium typis vulgata, ut scripta publica, quæ ab his Aulis in Polonia divulgata sunt, clarè asserant, vi Olivensis Tractatus caveri Juribus omnium dissidentium in Polonia et Lithvania, sed vim hanc totam mox clarè collocant, in Ratificationibus Regis et Senatus Poloniæ, quæ declarationem Sueticam /: ut inquiunt :/ acceptarunt. Ita egregiè Domini Dissidentes sciverunt imponere et Ministris Principum, et Principibus, totique Europæ.

Sed jam nunc Judicium totius Europæ hominumque justorum,

et aequorum, ac ipsorummet Ministrorum Aulae Petropolitanae, et Berolensis Respublica invocat, an non evidenter, manifestè, indubitantérque vident et convincuntur, falsam omnino esse à dissidentibus factam Ratificationum Polonicarum applicationem ad declarationem Sueticam, ast parenthesim supradictam non ullo modo ad declarationem sueticam, sed duntaxat ad Articulum separatum declaratorium suprapositum inter Legatos Polonos et brandeburgicos Olivae tertiâ Maji conclusum, et Pactis insertum, unicè, vere, reque ipsa pertinere, atque ad rationes inter Poloniam et Ducem Prussiae, de Supremo Jure, de Elbinga etc. compositas, tantummodo spectare. Verba ipsa insemet clara, rem indubiam ostendunt. Titulus conventionis inter Brandeburgicos et Polonos Legatos in Actis Olivensis Pacis talis est: Articulus separatus declaratorius Articuli secundi Pacis Olivensis.

Titulus Declarationis Sueticae talis est:

Declaratio.

S.ae R.ae M.tis Regnique Sueciae Legatorum etc.

Et revera, declaratio Sueciae legatorum, non potuit nec potest appellari Articulus separatus declaratorius, nam uti suprà dictum: haec declaratio Suetica n̄ est facta Olivae, ubi Tractatus; non est facta in decursu, aut ante finem Tractatus Olivensis, sed viginti ferè octo diebus post finitum tractatum Olivae: non fuit cognita omnibus Olivae legatis Principum nec Polonis, nec Mediatori Gallico, non fuit inserta, ut solent inseri Tractatibus Articuli separati, nec subscripta à Polonis et aliis Legatis: quare evidens est, quod haec declaratio Suetica, non possit appellari Articulus separatus declaratorius: proinde id, quod est ratificatum sub nomine Articuli separati declaratorij, non est declaratio Suetica: sed est separata conventio cum Legatis Prussicis, quae titulum toties jam dictum praefert: Articulus separatus declaratorius.

Verba jam Ratificationum Polonicarum parenthesi inclusâ haec sunt: ita tamen, ut Articulus secundus inserti Instrumenti Pacis, secundum Articulum separatum declaratorium accipiatur. his igitur verbis perpensis, cui jam minimum dubium remanebit, Ratificationes

Polonicas ex Actis Olivensibus exceptas, non de declaratione Suetica, em̄ tum forte ignota, sed palam de Articulo separato declaratorio inter Po-lonos, Prussósqs Legatos concluso et Pactis Olivensib expresse à Polonis Legatis inserto, agere?

Si enim Rex Casimirus et Senatores Regni in mente habuissent de-clarationem Sueticam, et non potius Articulum separatum declarato-rium inter ducem Prussiæ, Polonosqs Legatos confectum, quare clarè in Ratificationib n̄ posuissent: Articulus secundus Pacis Olivensis accipiatz secundum declarationem S.æ R.æ M.tis Regniqs Sueciæ Legatorum, si de ea cogitassent, certè naturaliter ita loqui debuerunt: at cum expresse titulum Articuli separati declaratorij negotiorum cum Duce Prussiæ, citarunt et nominārunt, quis jam sanè dibitet: non declarationem Sueticam, sed Articulum separatum cum Supremo Duce Prussiæ, fœderi Olivensi insertum, illis in mente fuisse?

Sed quod jam deniqs indubitanter rem includat, est istud: /: quod jam superius innuimus :/ quod nimirum in nostro Legum Volumine Tomo 4 à pag 755 reperiantz Ratificationes, et tractatus Olivensis, et Articuli prædicti separati declaratorij cum Supremo Duce Prussiæ, talibus verbis conceptæ, ut nullum dubium relinquant, an verba rati-ficantia Articulum separatum declaratorium pertineant ad dec-larationem Sueticam? an ad Articulum Supradictum de rebus Prus-sicis? Rex ita inquit: Significamus etc, quod cum Reipublicæ Comis-sarij ad tractatus Pacis perpetuæ Olivæ institutos, Illmis etc: Sere-nissimi Electoris Brandeburgici Comissariis, Articulum separatum declaratorium Articuli Secundi, qui de Amnestia et redintegratione Jurium in Instrumento Pacis habetz, ut sequitz, ediderint, iisqs à Par-tibus acceptatus sit etc, moxqs inferiùs, totum, uti supra est, Nos infrascripti S.æ R.æ M.tis etc Articulum separatum declaratorium cum Legatis Prussicis Olivæ Anno 1660, die 3 Maji confectum, Rex suæ ratificationi de verbo ad verbum inserit, videlicet: Independentiam Ducatus Prussiæ, feudum Bitow et Luneburg, jus in Elbingam et Præfec-turam Drahimensem, prout sunt in Articulo separato declaratorio exposita, Duci Prussiæ agnoscit; paucis, totum Articulum separatum quem vide superiùs, exscribit, et Suæ ratificationi, prout est exteriùs,

includit, et denique ait, hunc ipsum Articulum, omniaque et singula in eo comprehensa capita approbamus, ratihabemus, ita, ut ejusdem auctoritatis cum Instrumento principali esse debeat et haberi. Iisdem 288.
et totidem verbis Ratificatio Senatorum Articuli hujus separati Declarationi constat pag 758. Vol 4.

Quod ergo jam dubium cuiquam restet, Ratificationes à Rege et Senatu Poloniæ factas, non ad declarationem fictiticam, de qua ne somniatum quidem iis erat, sed juxta ipsa Regis et Senatorum met citata verba ad Articulum separatum declaratorium cum Legatis Supremi Ducis Prussiæ Olivæ confectum unicè manifestèque pertinere?, proinde frustra eas ad Declarationem fictiticam à Dissidentibus applicari.

Nobis volumen legum datum est, ejusque textui nos inhærere oportet. Formulasque alias Ratificationum per Regem et Senatum factarum, typis Regiomontanis editarum, cum illa superiùs inserta parenthesi; re ipsa Ratificationibus in Volumine legum contentis minimè contrariæ sunt; proinde evidens est, insertam supradictam parenthesim, breviter, at expressè dicentem, de Articulo separato declaratorio, nihil aïn penitus innuentem de Declaratione Regis ac Legatorum facta, aliter non posse intelligi, nec alio referri, quàm quo in volumine legum: Articulus separatus declaratorius refertur à Rege et Senatu.

Notandum jam verò est, claritatis majoris causâ, quod Instrumenta ratificationum tractatûs Olivensis ex parte Regis et Reipubl. Polonæ duplicia sint, sed eodem die nimirum 28 Julij 1660 à Rege et à Commissariis Reipublicæ in Convocatione generali Varsaviensi delegatis, Varsaviæ subscripta.

Ratificationes primæ duæ sunt: una à Rege, altera à Commissariis Reipublicæ subscripta, quæ respiciunt totum Tractatum Olivensem, et omnia in eo facta: et hæ Ratificationes non sunt inserta in nostrum volumen Legum. Vide illas paulo superiùs de verbo adverbium ex Actis Pacis Olivensis, typisque Regiomontanis desumptas, quæ incipiunt, Nos Joannes Casimirus &c. et secunda Delegatorum Commissariorum Reipublicæ, quæ incipit: Nos Senatores Equestris Ordinis &c.

In his primis Ratificationibus cum agatur de ratificatione generali omnium Pactorum, totiusque tractatus Olivensis, fieri omnino debuit, et facta necessario est brevis mentio Articuli separati declaratorij, tanquam partis Tractatui insertæ, Articuli, inquam, inter Polonos et Prussicos Legatos Olivæ die ultimo Tractatus confecti et subscripti: ideo Rex et Delegati Reipubl. parenthesim in hac generali tractatus ratificatione apposuerunt verbis illis: ita tamen, ut Articulus Secundus Instrumenti Pacis, secundum Articulum separatum declaratorium accipiatur: neque ullo modo hæc parenthesis omitti potuit; nam in Ratificatione generali tractatus, ratificari omnino simul debuit Articulus separatus declaratorius Conventionum cum Republ. Prussicarum, de quibus conventionibus nulla penitus mentio facta fuit in toto tractatu Olivensi, sed hæc negotia nobis cum Prussica, primum in separato Articulo declaratorio fusè et clarè exposita sunt, et promissum sanctè est, quod hic Articulus separatus declaratorius pro inserto Pactis Olivensibus habetur, et quod à Rege et Republica inter Pacta Olivensia ratificabitur. Parenthesis ergo in generali ratificatione brevibus ac necessario inclusa, obligationem ratificationis hujus Articuli separati adimplevit, uti adimplere debuit. Unde jam evidentissimè per se patet, quid significet, quid velit, quid intendat inclusa ratificationi Generali Parenthesis. Quam vanum itaque et futile est detorquere parenthesim hanc ad Ratificationem declarationis Sueticæ, cujus ibi nulla prorsus fit mentio, nec ulla ratificandæ hujus declarationis præcessit obligatio, nec partem Tractatus facit, ut pote 28 diebus post tractatum clam in Pago Sobothi procusa.

Secundæ Ratificationes æquè duæ, Regis una, delegatorum altera, quæ in nostro Legum volumine reperiuntur, sunt ratificationes singulares, non totius Tractatus, sed solius Articuli separati declaratorij negotiorum Prussicorum, cujus brevissima duntaxat mentio facta fuit, in Parenthesi primarum ratificationum: itaque in secundis ratificationibus, totus omnino hic idem Articulus separatus declaratorius Olivæ confectus, jam per extensum inseritur, et singulariter denuo ratificatur, quo, voto Ducis Prussiæ satis fieret, ejusque jura omnia clarè confirmarentur, quorum tm mentio Articuli in primis ratificationibus facta fuit, nam extensio et enumeratio tot negotiorum Prussicorum in brevi generalis ratificationis Instrumento locum habere non

debuit, sed ad suum singulare instrumentum relata est.

Sed jam denique in presenti controversia ad id unum redeundum nobis semper est, quod nempè Ratificationes prima typis regiomontanis edita, hæc verba contineant: secundùm Articulum separatum declaratorium, quem titulum portat Articulus separatus declaratorius negotiorum Prussicorum, nè continent ám verba hæc: secundum declarationem Regis Suecia Legatorum; quæ verba utpotè titulus necessarius declarationis fictitiæ poni omnino debuerant, et naturaliter posita fuissent, si declaratio fictitia ratificaretz. Cur enim hoc silentium affectatum de declaratione Sueci Regis Legatorum? si revera de illa in ratificatione res fuisset? essentiale; ut vocant; ac supremæ necessitatis; imò et bonæ fidei ac honestatis est, in omni tractatu, multòque magis in ratificatione tractatûs clarè verbis omnia exprimere, nihil dubij, nihil misteriosi, nihil æquivoci in iis relinquere, nihil, quod subintelligatz, quod non apertè et ingenuè exponatz. Quid itaque? an pudor, an timor, an verecundia, fraus, et fraudulentia politicè? an quid denique aliud Ratificatores continuit, ne ausi fuissent clarè et palam his verbis per necessarijs et essentialibus in instrumento ratificationis, uti, juxta declarationem Regis Suecæ Legatorum in favorem Nobilium omnium in Polonia et Lith: Evangelicorum, seu Dissidentium Sobotki datam? Sed cum talis Articulus separatus declaratorius in tractatu Olivensi nûm extiterit, nec proinde ulla talis Articuli separati, non existentis mentio fieri in ulla ratificatione potuit.

Si verum fatendum est, artificium hoc, malæ fidei eos arguit, qui sub his verbis: secundum articulum separatum declaratorium ratificationem declarationis fictitiæ latentem, absconditam, et subintelligendam, ut aulis principem imponerent, tam audacter affirmare ausi sunt. Sed qui nihil melius, quod producant, habent, mirandum nè est eos talibi denique opportere uti artificijs. Secundus est; ut proverbiò dicimus; hic Tomus eorundem authorum, qui Privilegia Sigismundi II in favorem dissidentium nulla debita auctoritate, ac subreptitiè edita, subsumunt et subtrudunt sub generalem confirmationem

Jurium et Privilegiorum in Comitijs unionis Lithuaniæ cum Polonica Annō 1669 Lithuanis datam, ubi nulla penitus mentio Dissidentium facta, et ne somniatum quidem in alijs Comitijs de iis est, ut in Scripto publico sub titulo Jura Dissidentium, indubitanter et invictè nuperrimè demonstratum est.

Postremo tandem, quod in Ratificatione Tractatus Olivensij à Vilhelmo Electore Duce Prussiæ facta legatz: Juxta declarationem, nimis recōs partium studio eum laborare oportet, qui sibi persuaserit: Electorem Brandeburgicum nolle his verbis ratificare Articulum Separatum Declaratorium sua jura tractatui Olivensi inserentem, sed eum ratificare velle declarationem Suecicam, nulla penitus ejus mentione expressa ab eo facta, quod declarationem Regis et Legatorum Sueciæ ratam habeat. Sat si tandem Dux Prussiæ ratificavit nescio quam declarationem, Polonio Rex et polona Respub certe eadem non ratificavit.

Jam itaq; luce clarius patet, nonnullos dissidentes minimè hac in re bona fide egisse, Ministris Externis ac Principib imposuisse, qui eorum artificio inducti, in Cautione Factorum Olivensium omnes suas declarationes comprimis fundant, quod cautio eum minimè in secundo Tractatus Articulo de Amnestia, nec ullibi in toto tractatu talis reperiatz, ut se se ad omnes in Polonia et Lithuania dissidentes extendat, sed duntaxat ad Civitates Prussicas, et ad eos solos Lutheranos pertineat, qui belli Suetici partes secuti fuerant, proinde generalem cautionem pretensorum Jurium Dissidentium in toto Regno Poloniæ et M. Ducatu Lith., non ex tractatu ipso Olivensi, sed ex sola Suetica declaratione trahunt, quæ Suecorum declaratio cum minimè à Polonis ratificata unqm et ullibi sit, ut hactenus evidenter ostensum, proindè supradictas ratificationes Articuli separati declaratorij ad declarationem Suecicam manifesti falsi Dissidentes detorquent.

Quid quid jam tractatus olivensij cavet, Jurib Dissidentium, adeò sanctè à Polonis hucusq observatz, ut Civitates Prussiæ palam ingenuèque fatentz, se nullam injuriam in libero eorum Religionis exercitio à Respub pati, omnia illis juxta Tractatum Olivensem conservari

tam gs aliena erant à querimoniis hac in parte contra Rempub ut gravissimis minis cogi adimigs nuperrime debuerint, quatenus Confederationi Thoronensi Nobilium Lutheranorum et Calvinistarū subscriberent, id quod nisi metu ruinæ bonorum suorum fecerunt. Si jam nunc plus aliquid infesse cogunt, meminerint arma externa contra Rempub à Dissidentibus concitata proprimis esse, et Catholicos incredibilia quogs ab ijs pati.

O frustra ergo jam cautio Pactorum Olivensium à Dissidentib Nobilib in toto Regno Poloniæ et M Ducatu Lith. invocatz, cum olivenzia Pacta nihil illis caverint, obstantib Cæsareis, Polonis, Prussigs legatis, frustra hanc ipsam cautionem Ministri Prussiæ, Russiægs pro defendendis dissidentium pretensis juribus in Eorum declarationib addant, seu adducunt, ad eamgs suos Principes teneri asserunt, cum nec Reges in Prussia, nec Angli, Dani, Batavi, multominus Russi se se in tractatu Olivensi obligaverint ad defendenda armis jura Dissidentium in tota Polonia et Lithuania.

Si Dominis Dissidentibus agitur de quarendo obtinendogs præsidio et armis externorum Principum ad vindicanda sua fura pretensa, et ad opprimendam dominantem in Repub Religionem, jus ad faciendi, et externa auxilia advocandi è Pactis Olivensibus querendum ipsis ñ est. Providentiæ dei exitus relinquendus; Polonis interea sufficit, quod toti Europæ evidenter demonstraverint Pacta Olivensia nqm ab ijs violata, nullam causam præsenti Eorum fortunæ dedisse.

Hactenus de tractatu Olivensi: Tractatus Velavensij alio pariter referri nequit, præterqm ad Prussos, unde ne ex hoc quidem fœdus ullum universale in favorem omnium Dissidentium Regni Poloniæ, nec ulla cautio seu Guarantia elici potest.

Ad quem jam, omni justitia, omni sanctissimo jure gentium munita, recurrat Polona Respub, pro explicando decernendogs sensu et evincenda intima veritate Tractatus Olivensij in præsenti cum dissidentibus, eorumgs armatis Patronis controversia? quam ad Christianissimum, sobentissimumgs Galliæ Regem, uti amicum principem, unicum Mediatorem, fidejussorem, et verum Cultorem Tractatus Olivensis! an sine injuria tanti principis, aut nos ipsi Poloni, aut quicungs alij Tractatum hunc pro libitu interpretari

aut intorquere possumus, cotanqm̃ supremo arbitro Mediatore et Autore ejusdem Tractatûs in consulto? Auctoritas quoq; solennis, sinè invocanda hic est Augustissimæ Domûs Austriacæ, & Catholicorum Regum Hispaniæ, quibus Actorum munus oblatum fuit, Regum itidem Angliæ, foederati Belgij &, qui rogati cautionem Rivensis Foederis susceperunt. Horum fidei dignitatis q; interest, invocantis Respub. pretextu factorum Rivensium ab ea violatorum oppressa, incredibilibus eramnis, damnis, & calamitati succurrere.

Tractatus Hadiacensis.

Chimeram, monstrum nempè, quod pridem evanuit, Tractatum Hadiacensem Anni 1659 q. qui scilicet cum rebellis Kozakis dictis tum adhuc Respublica subjectis, in eorum gratiam initus fuit: q. resuscitare ac restituere, ne quidquàm laborant Graci non-uniti, nam cum illico, finito vix nempe hoc tractatu, denuò Kozaci facti sunt rebelles, paulo verò post cum Ukraina jugum Poloniæ penitus excussêrunt, cuinam igitq; eorundem tractatuum fides tenenda est? an rebellis? profecto omnis etiam cum Ukraina tota in pristinam Poloniæ redirent potestatem, netum quidem tractatus hic, utpotè qui pridem exolevit, momentum haberet ullum, nisi forte novis eos conditionibus adstringeret, aut Privilegiis ornaret Respublica. Est postea qm̃ eorum perduellio suum nacta est finem, nihil ex ea gente comodi, non subsidium, non obsequium, ne tantillum etiam fructûs ea sibi Respub. à qua nimirum ea gens prorsus defecit; quonam igitq; fides, quæ justitia obstringit Poloniam, ut ijs, quorum caret subsidijs, promissa servet? Præterea tractatui huic nulla officia, nullam interposuit fidem Russia, nec simile aliquid usquam memoratq;. Quocirca, etsi non Chimera, sed veri tractatûs haberet nomen, qua lege, quo pacto de ejusdem integritate nobis cum agant Exteri? qui in eo Tractatu ullo titulo ne nominantq; quidem.

Tractatus Moschuæ, seu Grimultovianus.

Pacta Grimultoviana /: à Grimultovio Palatino Posnaniæ Legato Poloniæ ad Aulam Russicam ita semper Polonis nuncupata :/ Annô 1686 confecta nullibi Calvinorum, Lutheranorum, cæterorumqs dissidentium meminerunt, quemadmodum nec Pacta Dzialyniana nec Polanoviana, nec Andruszoviana, quapropter Patroni, ut volunt, Cautoresqs Legum et fœderum faventium Dissidentibus Russi nihil in his tractatibus Pactisqs habent, quod Dissidentibus opitulari possit. Articulo 9no Grimultoviano cavetz favore non=unitorum, ne ullis injuriis opprimantz, né ve ad Religionem Romanam, unionemqs adigantz, sed ut juxta leges antiquas libertatibus Ecclesiæ suæ, et imunitatibus gaudeant. Sed etiam in hoc Articulo mox hæc verba subjiciuntz: Vicissim populis Suæ Cæsareæ Majestatis, præsertim in partibus illis, quæ hodie per Supremos Præfectos Suæ Cæsareæ Majestatis receptæ et occupatæ sunt nulla injuria incomodumqs in materia Religionis fiet, neqs ad aliam Religionem compellentz, quinimo quilibet habebit omnem libertatem profitendæ Religionis hujus; et in bonis, possessionibusqs suis nullum præjudicium, injuriamqs patietz.

Et si verò palam constet, ut infra evidenter ostendetz, quod hæc Pacta à Joanne tertio nunqm, neqs deinceps fuerint approbata, ideoqs eousqs nullius erunt roboris, nullius vis, donec à Repub. ratihabebuntz, nihilominus, quidquid in se continent verba horum Pactorum, à Polonis planè et integrè, etiam sine ulla horum Pactorum obligatione, semper servatum fuit. Quotquot enim hic dantur Monasteria et Ecclesiæ non=unitorum Græcorum, eæ priscis suis libertatibus securè, tranquillé qs semper usæ sunt, et utuntur.

Textus jam ipse fœderis hujus mox citati docet, tantùm Ecclesiasticis rebus non= unitorum in eo cautum fuisse, nec enim quidqm amplius iis cavet hic Tractatus, quam libertatem et imunitates Ecclesiasticas, non verò ullas prærogativas civiles, non jus Senatus,

non jus Legationis, n̄ jus Nuntiorum: aliis tn̄ benè multis et Nobiles et Cives et Rustici nonuniti et eorum Sacerdotes uti pacificè sinuntz.

Quis verò adhuc sub Joanne III, post Tractatum jam Grymultovij, sed eundem minimè ratificatum, Metropolita græci Ritus, et n̄ nulli Episcopi cum Monasteriis et Ecclesiis, unionem Romanæ Ecclesiæ amplexi fuerunt, accesserunt ad eam sine ulla coactione vel injuria sibi irro,gata; accesserunt volentes libentésqs, moremqs gerentes persuasioni Joannis III et plurimorum Episcoporum Catholicorum atqs Procerum. Sine argumento, nulla vi et molestia ad id eos tunc fuisse compulsos, vel hi ipsi, qui recusantes amplecti unionem seu Religionem Catholicam, in sua Religione securè liberéqs remanserunt, hodiédumqs n̄ exiguus nonunitorum reperitz numerus in Polonia et Lithvania, ubi liberta,tibus et immunitatibz suis gaudent. Quod si nunc quoqs nonnulli non=uniti suasionibus herorum suorum, aut Sacerdotum nostrorum ad Sinum Ecclesiæ Romanæ revertuntz, nulla eos auctoritas hac libertate privare potest, ut ad eam Religionem n̄ propendeant, quæ est dominans, quæqs eis optima videtz; nullusqs in Regno Catholico prædicationem populo Doctrinæ Catholicæ justè prohibere potest, nisi sit instar veterū Religionis Catholicæ Tyrannorum. Seclusa igitz hic sola vi cogente et injuria, etiamsi non=uniti Unionem ultro amplectantz, vel amplexi vel amplexuri sint, omni justitiæ, libertati humanæ, vel sine Pactis istis satisfactum est, et satisfiet semper.

Præterea, si regnante Joanne III, post Tractatum Grymulto=vianum, Episcopi Luccoriensis, Premisliensis, et Leopoliensis (: quos Grymultoviana Pacta memorant, quiqs illo adhuc tempore fuerunt non uniti :) cum plurimis Ecclesiis et populo Religioni Romanæ se se conjunxerunt, néqs hic quoqs Pacta Grymultoviana ulla ratione sunt læsa, nam hæc pacta non erant, et n̄ sunt Pacta, quandoquidem ea Joannes III et Respubz Polona minimè approbaverunt, neque anqm̄ ullo instrumento publico rata habuerunt, imo ea in sequentibz mox Comitiis omnino rejecerunt, cum periculo capitis Grymultovij. Notum est autem Pacta et fœdera sine approbatione et ratificatione aucto=

ritatis Suprema, idem esse ac corpus Line anima: nec pacta, nec foedera, donec in debita forma ab atrag̃s potentia ratificentz, appellari ullomodo possunt; evidens g̃s est, neutram partem tali pactione ullo modo obstringi.

Quare dum Joannes III et Polonia ejusmodi conventionem à Grymultovio Moscuo factam nunq̃m approbavit, nq̃m acceptavit, nq̃m ratificavit, num ad eam servandam jure aliquo Polonia tenebatz? hoc per se perquàm evidens est. Itag̃s Unio Episcopatuum Luccoriensij, Premisliensij, sub Joanne III facta non fuit ullo modo contra tractatum eo tempore nullum.

Etiamsi igitz Respub per id tempus, quo Pacta haec n̄ fuerant ab ullo ratificata, vi coëgisset: non unitos ad amplectendam Religionem Romano-Catholicam, peccasset profecto contra justitiam, aequitatem, et libertatem humanam, tamen contra pacta ista n̄ peccasset, quia nulla tunc erant, ut pote quo toto tempore Imperij Joannis III nq̃m approbata, nq̃m rationem pactorum habuerunt, nec ipsorte n̄ ratificata habere poterant. Quid quidigitz à Joanne III et à Republica ante, et ab anno 1686 usq̃s ad annum 1764 factum est in Polonia, nihil contrarium Pactis istis Moscoviticis, cautionibq̃s eorum: seu Guarantia: factum est, nec contra rem n̄ existentem fieri potuit.

Quod am̄ haec pacta non tm̄ ad mortem Joannis III, Sed et ad annum 1764 nullum robur habuerint, neq̃s ad illa observanda Respub ulla ratione obstricta fuerit, planum est id intelligere vel ex ipsis verbis Confoederationis Sendomirienzij in Consilio magno Varsaviensi 1710. In quo prima quidem vice mandatum fuit, ut haec Pacta Grymultoviana unaq̃s cum illis alia Pacta Dzialyniana anni 1704. inter sancita illius Consilij seu Confoederationis typis imprimerentz.

Notandum est, quod in praedictis Pactis Dzialynianis articulo 5° Petrus Magnus haec Reipub Polonae sequentibz verbis spopondit: Sua Caesarea Majestas q̃nadmodum his temporibus n̄ modo in Livonia, Sed et in aliis partibz victricia arma circumfert, ita ea in posterum hac ratione geret, nempe: omnia haec fortalicia, Urbes et Castra, quae sunt in Ducatu Livoniae, pertinentibusq̃s ad idam Ditionibz, et

quidquid Reipub. Polonæ dominio fuit subjectum, à Sua aũ Cæsarea Majestate armis occupari potest, sacro regiæ Majestati et Serenissimæ Reipub. Polonæ sine ulla mercede et lucro reddet et cedet. Sunt et alia conditiones plurimæ in his Dzialyniani Pacti solemni obligatione Poloniæ appromissæ.

Quid igitur agit Respub. in Consilio illo magno Varsaviensi? confirmat simul utrumque hunc tractatum tam Grymultovianum anni 1686, qm Dzialynianum anni 1704, et utrumque simul Constitutionibus suis inserit, ita tamen, ut nonnisi post impletas conditiones in Pactis Dzialynianis propositas, tractatum Grymultovianum ratum velit habere. En verba hujus constitutionis: Quando quidem nomine Suæ Cæsareæ Majestatis, Russiæ Legatus Plenipotentiarius Princeps Dolhoruki, requisiverit à Nobis et Republ. confirmationem tractatuum novissimi perpetui pacis Grymultoviani: quæ ipsa confirmationis requisitio evidenter ostendit, tractatum Moscuæ à Grymultovio sub Joanne III factum, nondum anno 1710 fuisse ratificatum: et temporanei pacis Dzialyniani: qui respicit bellum præsens adversus Carolum Regem Sueciæ: vigoresque facultatis ad eum finem desuper sibi datæ, ore tenus et in scripto declaraverit, Nosque certiores fecerit, quod memoratus utique tractatus ex parte Suæ Cæsareæ Majestatis in omnibus punctis, articulis, et paragraphis, quemadmodum et posteriores promissiones, declarationes, et expositiones singulæ, omnimodè implebuntur, ac manutenebuntur; præcipue quod attinet ad evacuationem Exercitus Moscovitici, eductionem ejus in Regionem hostilem, aut in ditiones suas, redditionem fortalitiorum, tormentorum bellicorum ad Rempub. pertinentium, solutionem millionum pro Exercitu, aliaque puncta ibidem contenta; Nos igitur nixi fundamento hujus et sub Executione Harum conditionum implendarum, volentes testificari Suæ Cæsareæ Majestati mutuam nostram amicitiam et Foedus Reipub. memoratum utrumque tractatum: salva integritate Religionis Sanctæ Romano-Catholicæ utriusque ritûs latini et græci juxta statum et conditionem, in quibus nunc sunt; nec modo auctori-

„tate praesentis magni Consilij nostri corroboramus, et confirmamus, et constitutionibus praesentibus inseri ac imprimi typo permittimus; sed praeterea in Comitiis Deo dante futuris id ipsum complere pollicemur, quod tn̄ Pactis Carlovicensibus cum Porta Ottomanica initis fandi esse non debet.

Advertantur haec omnia diligentius ac primo Conditionalis, si„quidem Legatus non suo arbitrio, sed vigore potestatis plenariae sibi in hunc finem datae, oretenus et scripto declaravit, ac certam reddidit Rem„publicae, de quo? quod nempe memoratus uterque tractatus in omnibus Punctis Articulis, paragraphis /: ergo et in paragrapho 5.to Dzialyniano, red„ditionem Livoniae concernente :/ quemadmodum et posteriores promissi„ones; declarationes, sponsionesque singulae omnimode implebuntur et manutenebuntur. Posteaqm̄ verò impletae fuerint, quid sequetur? nixi nempe huic fundamento, idque sub ea clausula, ut hae conditiones im„pleantur et utrumque Tractatum confirmamus.

Quid hic clarius? quid luculentius desiderari potest ad benè rem intelligendam? praedictum scilicet Tractatum anni 1686, in fundamento et sub ratione implendarum conditionum, quae in Tractatu anni 1704 praescriptae sunt à Confoederatione confirmatum esse? conditione n̄ impleta, confirmatio et roboratio Tractatûs Grymultoviani ruit.

Et quoniam conditio in articulo 5 tractatûs Dzialyniani posita adimpleta non fuit, sequitur proinde, quod fundamentum, cui confirmatio Tractatûs anni 1686, innitebatur, corruerit, quodque tractatus Grymulto„vianus ejusmodi fundamento corruerit, quod proinde ratificatio illius annô 1710. sub conditione facta nullius sit roboris ac valoris. Dicendum est itaque, quod tractatus Grymultovianus hucusque ratificatus non sit, nam nullum Instrumentum in debita, solita, ac necessaria forma exstat hujus ex parte Poloniae ratificationis, aut si ullibi unqm̄ existet, ostendatur Europae.

Ipsamet confoederatio Sendomiriensis, quae tantummodo in Consilio magno Varsaviensi anno 1710 non in ullis Comitiis /: nam mox dictô annô nulla erant :/ Tractatum istum sub Conditionibus confirmarat, confessa est, significavitque necessaria esse ad solennem illius appro=

„bationem Comitia, cum pollicita sit, in futuris Comitiis illum ratum se habituram et confirmaturam: et reipsa Confœderationes generales nullos perpetuos Tractatus inire, nullas perpetuas leges posse ferre, tanqm in Reipub. Statu non naturali, Polonis indubitatum est. Quæ in perpetuum Confœderatio Generalis constituit, à liberis Comitiis necesse est ut approbentur, et tum primum cum Statuta perpetua Confœderationum à Comitiis approbantur, vim legis habere incipiunt. Proinde et Tractatus Grymultovianus, hanc ob causam in Comitiis mox futuris approbandus à Confœderatione Sendomiriensi promittitur. Nec tamen in ullis tum sequentibus Comitiis amplius de eo mentio ulla facta est.

Nam secutus postea fuit Tractatus anni 1716 inter Regem Augustum II et Rempub., Mediatore Petro Magno, secuta deinde Comitia 1717, alia 1718, quibus Legatus Russiæ Princeps Dolhoruki Mediator interfuit, et in quibus maximè oportunum fuit (: juxta Anno 1710 promissam in futuris comitiis approbationem :) confirmare Grimultoviana Pacta. Quorum tn nulla in illis Comitiis mentio injecta fuit, quanqm id fuit omnino necessarium, atqs em cautum; præsertim quod eadem Pacta æterna sinè Comitiis robur nullum habebant. Sed quoniam non placuit Aulæ Russicæ quæstionem de Livonia ipsiusqs restitutione excitare, nec Petrus Imperator, Livoniam Polonis, juxta Tractatum Dzialynianum anni 1704ti, uti spoponderat, reddere voluit; conditione itaqs solemni restituendæ Livoniæ n adimpleta; confirmatio quoqs et ratificatio tractatus Grimultoviani, tam in his binis, qm in aliis deinceps, quæ sunt subscripta, Comitiis, dedita opera prætermissa fuit. In privatis tn Congressibus Legatorum Russiæ et nostrorum Senatorum multoties, præsertim sub Augusto II hæc appromissa Confirmatio Comitialis urgebatur, quemadmodum hac de re Acta Cancellariæ nos edocent, nihilominus negotium istud semper in restitutione Livoniæ hæsit. Proinde iterum securè affirmatur Tractatum Grymultovianum ob n adimpletam conditionem reddendæ Polonis Livoniæ, nondum ad annum 1764tum fuisse ratificatum.

Confœderatio ultima in fundamento (: ut ajit :) Tractatus Moscuæ Anno 1686 initi, novas omnes Russiæ cum Polonia conventiones

locat ac stabilit; sed si fundamentum ruit, structura ruat oportet; ~~296~~ 294.
nam ratificatio, quæ est anima omnium Tractatuum, in forma debita, so-
lita, ac per necessaria, uti semper ab anno 1658 ad annum 1764. defuit,
nec ejus legitimum instrumentum produci potest, ita hucusq; deest, quale
igitur est illud fundamentum? Verum quidem est, quod ab annô 1764. tractatum
hunc dicta confœderatio Generalis confirmavit: sed conditiones ratificandi
hujus sub Conditionibus implendis Tractatûs /: ut suprà dictum est :/ anno 1710.
inter Russiæ Imperatorem Petrum per ejus Legatum Principem Dolhoruki
et Rempub. præcautæ, et solemniter acceptatæ, ac confirmationi Tracta-
tuum binorum insertæ, nq̃m hactenus revocatæ, nec antiquatæ, nec cassatæ
tamen hucusq; certo certiùs est, quod non sint adimpletæ. Deniq; hæc
Confirmatio recens facta est n̄ à Comitiis liberis, sed à Confœderatione et
sub armis Varsaviæ Exercitus Russici.

Non est leviter prætermittenda et hæc consideratio, quod scilicet
Tractatus iste Grimultovij quemadmodum sub aliis conditionib. /: ut
jam superiùs dictum est :/ à Confœderatione Sendomiriensi annô 1710
confirmatus est, ita quoq; sub hac conditione, quam sequentia verba
indicant: Salvâ integritate Religionis Romano-Catholicæ utriusq; ritûs
latini et Græci, juxta statum et conditionem in qua nunc sunt. Mani-
festè hic Respub. jam longè post unionem sub Joanne III solemniter
factam, et post accessionem ad illam Metropolitæ, item Luccoriensis,
Haliciensis, Præmisliensis Leopoliensis Episcoporum /: quorum
Tractatus Grymultovianus meminit :/ statum præsentem et con-
ditionem græci ritûs, in quo fuit anno 1710, debita omni securitate
munivit: Legatusq; Russicus ac Supremus Dominus illius, hanc clau-
sulam et conditionem acceptârunt, et ne verbô quidem illi obluctati
sunt. Nihil proinde ampliùs contra hanc unionem dicendum est,
neq; illam nunc arguere aut in dubium revocare fas est. græcis non-
Unitis: quinimo in sua integritate persistat necesse est, servata vicissim
securitate omni Ecclesiis non unitorum quæ apud nos remanserunt.

Quod am̄ in Imperio Russico in his Provinciis, quas illis Res-
publica nostra cessit, Religio Catholica contrà Tractatum Gri-
multianum penitùs extincta sit, quam sua Imperatoria Majestas

positis Superius verbis: vicissim populis Suae Caesareae Majestatis et maximopere securam reddidit, prudenter existimandum est, quod ibidem Catholici, pariter sine injuriis, vi et molestia, dominantem in illo Imperio Religionem paulatim fortasse amplectebantur.

Sed consideremus id, quaeso, attentius, quod si in Russia id fuit licitum, ut ad persuasionem Sacerdotum non Unitorum, Catholici omnes Graecum ritum non unitum Sponte (: ut credere fas est :) amplecterentur, quare idem non fuisset, aut non esset licitum in Polonia, ut non uniti transeant ad unitorum ritum? dum id illis à Sacerdotibus herisque Unitis identidem praedicaretur ac suaderetur. liberum id in Moscovia, quare non sit liberum in Polonia et Lithvania? Tractatus itaque Grymultovij quamvis hactenus debite non ratificatus ob conditiones non impletas, tamen in nulla parte à Republica violatus est; itaque locus non est ad ejus ullam cautionem appellandi.

Idem verò tractatus annis his, à non unitis in Polonia, quàm gravissimè violatus est! dum ad seditionem non unitorum rusticorum à Missionariis ruthenis non unitis, et Siczoviensibus Cosacis excitatam ac ad caedem cruentissimam nedum tot millium plebis et innocentis infantiae, sed et Nobilitatis et complurium Sacerdotum Catholicorum et unitorum ventum est. O horrorem! O immanitatem! ne barbaris quidem Saeculis, nedum 18vo Saeculo, Saeculo inquam, isto Philosophico, et humanitatis amorem tantopere declamante condonandam, prorsus intolerabilem, ac undequaque detestabilem.

Pacta anni 1716.

Rezolucya Nayiaśn: Krola JMści Stanisława ad Propositiones J. W. JMP. Wdy Lubelskiego reditum Panu perswaduiącego.

Gdyby w teraźnieyszych konjunkturach ductu Serca y Inklinacyi rządzić się przyszło, cożby mogło desiderabilis bydź dla mnie, iako znaydować się in gremio tych, w ktorych naydoskonalsze Życia mego Solatia znaleść się mogą, ale tak iest nieszczęśliwa Oyczyzny naszey situacya, że do ratowania Iey trzeba moderare w Sobie Samo naturalne desiderium, ktore mnie ciągnie do nayprętszego powrotu, żeby bytnością moią non praecipitare fata Rzeczypospolitey poki Pan BOG nie da z nich eluctari, czego omnino expedit czekać, cunctando, temporisando, et latitando.

Ad probandum tego, to infero, wszak to prawda, że nie możemy tylko ustępować z iednego mieysca na drugie, poki nas tak wielka superioritas w ciasny kąt nie wciśnie, że zaś ultimum exitium /: iak owo Gdańskie :/ czeka, a zatym coż po mnie? wszak to prawda: że nic inszego czynić nie możemy

tylko

tylko teraz pustoszyć, a zatym coż po mnie? poki Rpltey nie u
bespieczę dobrey pory, a woysku zapłaty, bez czego się nie można
spodziewać, żeby ardens ignis miał gasnąć, coż po mnie?

Sequitur quaestio co czynić? Co do Osoby moiey, to naypręt
przebrać się, ale w ten czas kiedy przez diversyą albo pod
ki będę mogł resistere Nieprzyiacielowi, a Przyiaciołom bydź
teczną pomocą do ratowania Oyczyzny y siebie. Interea poni
wasz swoich imieci ullatenus ognać nie można, zaczym przykła
dem nunc nieprzyiaciół którzy nas dla tego duszą, że na imie
ciach naszych wojuią periculum evitabit, zbuntowanie, którego
servacya powinna bydź objectum Principale, kiedy occupabit z
pewną nadzieią progressus bellici y kiedy się na dobry chleb
zaprowadzi, z tey expedicyi periculum ullum, successus ~~nie~~
nieomylny pokoiu, y ulżenie kraiu którego tandem nie
stanie, a konserwacya y aukcya ~~to~~ woyska potrzebna.

Quaeritur ieszcze co za koniec? ~~bez~~ tenże Princi
~~palny nie~~ palny Nieprzyiaciel zewsząd pressus non resistet
że węgrzy pobudzą ~~się~~ się, Turcy y Szwedzi dotąd resi
tantes potrzebną nam wezmą rezolucyą.

Quaeritur Confederacye co są? ponieważ ~~mo~~ nie można swo
ich wdztw ab impetu Nieprzyiaciela zasłonić, satius, żeby każ
Szlachcic zrujnowany szukał sobie nadgrody, dla tego trzeba
żeby marszałkowie z wyprawami szli na tę expedicyą, y zach

gi nowe iak naywiększe czynili o ktore nie będzie trudno, by-
le ~~drogę~~ drogę na cudzy chleb pokazać.

Przydaię do tego wiadomość, ktorą mam: że Anglia y
Hollandya przez swoię mediacyą iuż zaczyna ~~traktować~~
traktować Pokoy generalny y do tego że Elektor ~~Saski~~ Sas-
ki iuż ~~sobie~~ sobie zbrzydził ~~Pol Polskę~~ Polskę, y gotow
iak piszą renuntiare. Teraz by trzeba ~~przez~~ przez tę ex-
pedicyą koniecznie uczynić się considerabiles, żebyśmy przy
traktatach generalnych mogli się dopominać swego będąc in
hostico. A zatym ponieważ ta expedicya indispensabili-
ter potrzebna, w ktorey ia dla wielkiey racyi znaydować się
nie mogę personaliter, expedit ~~mihi~~ mihi do czasu latitare,
bo infallibilissime praecipitarem teraz osobą moią w Polszcze
wszystkie nadzieie, ktore nas czekaią salwowania oyczyzny.
Życzę tedy y proszę żeby ~~JP.~~ JP. Kasztellan ~~Czerski~~ Czer-
ski złączywszy się z JmP. Wdą Lubelskim dirigat tractum,
ktory bydź może od nieprzyiaciela wolny. Z JmP Wdą Kijow-
skim trzeba się znieść iako nayprędzey, ieżeli tam chce poyść
personaliter, trzeba ułożyć wszystkie mensuras: ieżeliby mu
się zdało zostać w Polszcze żeby Dispozycyą ~~uczynił~~ ~~uczynił~~ uczynił
trzech woyska Dywizyi ktore ze trzech mieysc powinny aggre-
di iako się tu ustnie JmPanu Bekierskiemu explikowało. Dla Bo-

#.

Ga proszę, żeby iak nayprędzey pilności zażyć ode Sawi

NB Inskrypcya na Kolossie N. Panny. w Toruniu, wystawionym, na Pamiątkę owey Komissyi Torunskiey, przez ktorą Magistrat, y obywatele Dyssydenci miasta Torunia, za Obrazobystwo, skarani Smiercią etc: a wymazana za pozwoleniem delegacyi Seymowey 1768. przez dyssydentow.

Sysiphum hic agit Impietas,
Et Vindicati honoris,
Mariani.

Erigit Monumentum
Voluit Cultum Mariae
deprimere.
At Astris tulit
Ad Lapidem hunc ne Offendas
Viator
Stetit Anno 1724.
Edicto Serenissimi Augusti II.
Zelo Reipublicae Polonae.

Do konfedę Radomę

JMJ Adsis Inceptis Virgo Benigna meis

Teraz że prawie, N. M. K. P. M. weyrzał Bóg
plenio polo, na Polskę naszą dotąd okrop
ną Pamięć, Interregni Nosząca
respexit Lechicae Wisła Syna
Domus iuż mowie, wcale; zupełnie
respexit ab alto # gdy cię umoc Dumte Erexit
nił utwierdził na Throne Sar
macki, Krew N. Polska. Gdy
oczy Polskie oto Iuż Polaka
of de ossibus nostris. Cor de cordi
bus nostris na Polskim Rzeczy
nie zasiadającego wstawię cię y
oglądaię Throne Concium Tre Patrum Patro
Pod tym mowie Baldachine N. M. K.
pod to Umbellą (Cuius In umbra
Totus populus tot Regna Iacent) ad arcanum
Cie

we śmiertelne oko, nitosci wie dey
nato (aspiciunt oculis Sapientiae mor
talia Justis; ownem mille Gratiae
poglądać zaczęło: Jako zaś Ja
kawne niebo serenissimam intu
dit fatiem na Polskie nasze; kiedy
Cie N. P. ~~Patre~~ oculis In corda reflexis,
Ciebie mowie P. Christo Majes
tatem, na Polskim widzie my
Majestacie: Kiewie od
radości, quibus Te compellet
titulis Felicitas Nostra. Gdy wied
nym P. Innumerabilia, Immortalia
Dei magnalia Boskiego ~~Oglądamy~~ Oświecenia
Błogosławieństwa

Hos Regnaud

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ 300.

JMJ 301. ~~20~~ 20

Tak Bóg zrządził, y tak właśnie należy
abym dziś, przy pożegnaniu Ś. Koła
in Vigilia Gratia, to iest Intrycyngy
Jana oddał dziś wszystkim z Mcm
Vigiles dziękczynienia Gratias, czujnej
zawsze, ad remerendum, mojey wielko
pomocy Dziecinności; nigdy Nieus
mniey obligatus, nad mieysca zes
tawał pewnemu Documento
Bo obrałem ~~na tym mieyscu~~, y gotowem
z infatie Oternitatis wyznać, Nie
porównane Łaski, niewyczerpane
ne affekta, niewykomparowane
wielkiey dobroczynności oczywiste
ku mnie dowody, y w osobie mojey
na całemu Domowi moiemu

JMJ

mocy, iż tylko a latere non a corde
JMJ. nieoszacowanych kollegów moich
aneller, odwzdzaiące gen każdego
mille nobis. milles desideryi Ks.
do własnych progów concomitor
Et qui non possum corpore corde
fecor

304. ~~23.~~ ~~409~~

Wz deff. mejsi

Za co Sy Uniżone moie wyznaw
Dzięk
Życzę aby z tego mieysca odie
dzaiących. W ten trzy
comitet życzliwe y chwaleb
ne po wspomnienie. Wszystko
Bos recordatio. Mansura ca
Bulla Fama amor et tener
Absentiam desiderium absentia
Jaras przy Waledikty moiey
Iż tylko a latere non a corde
W Mci nieoszacowanego. Noll. ancha
Odieżdzaiącego. Każdego mille
noctis milleq desideryo ad do
własnych Bogow committo
et ego nō Possum corpore corde
teror

Głos po zerwanym Nieszczęśliwie Seymie Grodzienskim miany przez JW. Jm Pana Podsk. W. Kor. w Senacie sub auspicijs Naiaśnieyszego Augusta wtorego D. A. 1730

Rzecz iawna naiaśnieyszy Miłościwy Krolu, P. M. Mtwy, Jż po tak wielu zerwanych Seymach, ktore są vitales Spiritus, Oyczystych Swobod Naszych, dawnoby iusz należało desperować de fortuna publica trzebaby mowić do tąd Polskiey naszey, w Popiele tot diruptarum Consilij molium, Żałośnie szukać z Lamentem owym, Collegimus Cineres, Magna Vestigia Troiae, Jżalisz albowiem, nie iest to Okropna Konsternacyi

każdego z Nas materia, kiedy cała
Oyczyzna in dubios Casus, & aperta
Pericula fati, praecipitat civile
Chaos, & disordinatissima (Iż tak
rzekę) a prawie co Rok to gorsze
Seymowych Obrad Naszych Facies.
Bywały niegdyś naiaśnieyszy Mtwy
Krolu, Panie moy Miłościwy, Seymy
Nasze Polskie, Consilium Probum, te-
raz iusz Consultantium Probrum. By-
wały Oyczyznie perennes Laudes,
teraz Notoriae Labes, powinnyby by-
Reipublicae Robur, a teraz extremus Ru-
bor, nie Zaleceniem ale są, Żal się Bo-
że, przed całym Swiatem Zawsty-
dzeniem, Nie pomocą y Wsporem,
ale bez racyi Zawziętym uporem.
Y Cud to ieden Superans Septem Miracula

Mundi, iż inter tot funera, u duszo-
nych Seymow, Żyie Polska, animoq
superstes, iam prope post animum.
Mowić to na ostatek bezpiecznie
mogę, że nie Ludzkie głowy, ani Ro-
zumy, dźwigaią utrzymuią, hanc,
przez swe dobrowolne klęski, alto
ruentem à Culmine Troiam; Ale nie
ogarniony Bog w Dziełach swo-
ich, choć przy tak fatalnych, toties
ruptorum Consiliorum Stosach, sam
Radą swoią przedziwnie konser-
wuie, to iedyne Wolności Gniazdo
Salvuie tę Złotą Nawę, tak, że &
Scissis tabulis, integra Prora natat.
Dzięki tedy nieśmiertelne, niech bę-
dą Domino Exercituum, o ktorym
kiedyś w swym dawnym Seymowym

Głosie, ow godny Nieśmiertelney Pa-
mięci Primass, Andrzey Olszowski
westchnąwszy na Podobne Oyczy-
zny Swey Zawołał Nieszczęśliwości
Mirabilis DEUS in omnibus, Sed
mirabilior in Polonia, Bog nasz
ktory iednym Słowem, taką Swia-
ta Ogromną wystawiwszy Fa-
brikę, Klatkę iedne, Dom ieden
respektem Nieba, iednym tylko
owym Słowem, ex Iure vetandi,
nie tylko w Całości swey utrzymuie,
ale ieszcze y takim nadał y Uprzy-
wileiował ią cudnym attributem,
Iż przy naywiększych szkodach, nay-
feralnieyszych eventach, nie upa-
daiąc, ab ipsis sumit opes, animum
damnis.

wszak.

Wszakże gdyby Nas Boski z Nieba
osobliwy Zaszczyt, gdyby y Poma-
zańca JE. insomnis Publici Solli-
citudo Boni WKMci PMMP. nie
uspiona Czuynosci, nie Sekundo-
wały, nie wspierały, podobnoby da-
wno przyszło Oyczystym parenta-
re Swobodom, y po tak wielu Zer-
wanych Seymach, a przez to z grun-
tu ruszonych, y zkruszonych, Wol-
nosci naszych Filarach, in proprio
gemeret Pulvere lapsa Domus,
gdyby na ostatek nie Niebieskie,
nad ginącymi, Straż trzymało Oko,
in Sermis Capitibus Nris iasnie-
iące, podobnoby nulla relicta foret
Romani Nominis umbra.

y te.

Y teraz Naiasnieyszy Mtwy Krol
Panie mMtwy, hac funesta tem
pestate Rozerwanych, Dwuch
ostatnich impracticato exempli
Seymow, hoc tragico Consiliorum
Praecipitio, Zesmy ieszcze Ruina,
mi, Rozwalinami, tak wielkiey
obalonej, y o Ziemie uderzoney
Struktury, nie przygrzebieni, ktore
proszę nad Nami Atlanteis Humeri
magnae Sustentat fata ruinae, ieżeli
nie Oycowskie W. K. Mci P. M. Mtwa Serce,
ieżeli nie Panskie troskliwe, a mężne Jego
o Nas Staranie, nie tracisz ku Nam Serca
Naiasnieyszy Mtwy Krolu, P. M. Mtwy.
chociasz przy utratach, impensa pra,
wie in Vanum, Regiae Salutis.

Nie

Nie oddalasz Oycowskiey ręki, chociasz
nie odbierasz fructum & Solatium, na-
rażonego na tak iawne Niebezpieczen-
stwa, Zdrowia swego, Z Okkazyi nie
~~Zprzyiaiącey mu Keryi Grodzien-~~
~~skiey~~, abyś tylko potomnym Wie-
kom, Zostawił Idaam, takiego w Oso-
bie swey Regnanta, ktory & Patris
& Regis Numeros impleverat ~~Annos~~ Mues.
Naostatek y w tych wszystkich Nie-
bezpieczenstwach, w tych nawałno-
sciach publicznych, nie słychać u Nas
owego marinarzow Lamentu, Ducti-
bus in medijs Navim palinure re-
linquis, ale choć gwałtowne Bu-
rze, y Wichry, rozsypanego Seymo-
wego okrętu, rzucaią Tabulas, prze-
ciesz, Nieustraszony trwasz, Siedzisz,
przy

przy swym Styrze, iako ten coronat
Typhis, ktory per Experientiam
Regnandi, dobrze umiesz y potrafisz
ad Portum & Rupto Vellificare rat
Uniesiesz mowię Naiasnieyszy Mi
sciwy Panie, Szczęsliwie, y w Skołata
ney Nawie, całosc publicznego Szczęs
bo Sam iestes Rex Desperatis, & Por
tus & anchora rebus.
Przy Dokonczeniu Zas Głosu mego
konczę na tym, czego cały Swiat Pol
ski extreme pragnie, abys Nas w tym razie,
w tym Zabieraiącym się do publicznych
Diffidencyi, ex instinctu malevolorum
Stanie nie odstempował; Albowiem
tego Sobie W. K. M. P. M. M. Życzemy mieć
Zawsze, w Panstwach Rzeczypospolitey
Przy

Przytomnego Pana, quem Salus & Pax
comitatur Almis, longa quadrigis; Te-
go mowię Pana, cuius in uno Vultu,
Fortunas Legimus, Successus tangimus,
wszystkie Słowem mowiąc, na Twey
Naiaśnieyszey Pańskiey Twarzy, Publi-
cznych Szczęśliwości, Zakładamy Con-
signamus pvidemus, dalszych obrad
Naszych, nad wszystkie Przeszłe Czasy
hoc temporum gradu, annorumq Sta-
tu, pomyślne Powodzenia. Albo-
wiem ten to osobliwie Rok in Sen-
su & Serie, nayszczęśliwszych Wie-
kow, powinien bydź Zapisany, kto-
rego Naiaśnieyszy Mtuy Krolu, Panie
Moy Mtuy, nie tylko iuż to, od Szczę-
śliwey inauguracyi, y Intronizacyi

Swoiey, na Czwarty krzyżyk, Regales
numeras Annos, ale też właśnie
teraz Regis Regum, imples Regalia
Lustra. Wszakci to iusz trzydzie-
sty Trzeci Rok, nie zwyciężonego Pa-
nowania twego Liczemy, y ieszcze
a Decuplo Liczyć życzemy, co iest dla
Nas naypomyślnieysze omen, bo
ile Lat komputuiemy Christi Domini,
Visibili Specie cum Terrigenis niegdyś
Mieszkaiącego, tyleż Lat unctus Do-
mini, na Tronie Naszym Polskim,
in Sinu Civium szczęśliwie do tych
Czas przeżyłeś, y żyć będziesz, Jakoś
omnium Voto, immense godzien,
żebyś dziś, millies revoluto Sole, zno-
wu te Lat trzydzieście, na Tronie

Za

Zaczął, a nigdy nie skonczył, ale owych
naydługowiecznieyszych Regnantow
Polskich, Bolesławow Chrobrych, Ja-
giellonow, Kazimierzow Jagiellonczy-
kow, Zygmuntow Augustow, Canities
Coronatas, abys Laty przewyzszał,
y zwyciężał, ktorych Dzieła Chwa-
lebne daleko recte regaliterq gestis
owszem przewyzszyłes, zwyciężyłes.
Sam tedy Bog, benedicet Nobis Co-
rona Annorum Filij Sui, Niegdys
na Ziemi palam Commorantis,
pobłogosławi y Panskimi Kro-
lewskimi Laty, Annis Coronati
Patris Nri; Jusz to, iz tak słusznie
rzekę triginta tria Diademata

no

Nostra, na Głowie Swoiey Piastu
iącego, będziemy ieszcze do Bog
Sub auspicijs W.K.Mci PNMtt, nie
=raz Szczęśliwie Seymowali, in plen
tudine de Super Boskiego Błogosł
wienstwa; bo in plenitudine Aetatis
Christi.
Żyiże Naiaśnieyszy Mtwy Krolu PMt
ex Voto meo, oraz ex Voto universi
Populi

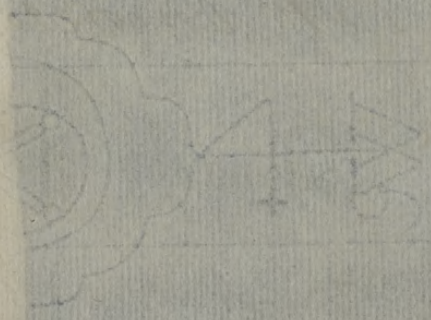

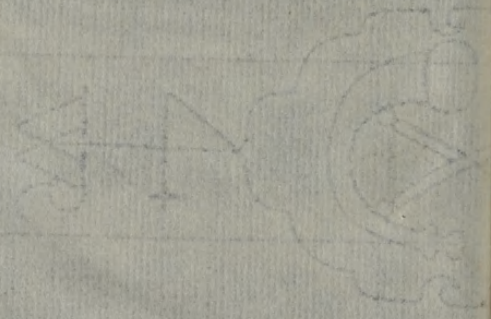

Przykładna na Cały Swiat Rezolucya; Niewysła=
wione żadnemi wiekami Męstwo; y Odwaga!
nieporuszona! Ostatnim prawie Życia, y Fortun
swoich hazardem, przyiąwszy JKMci ~~[illegible]~~ Panu Swoiu,
zgodnie, wolnie; y prawnie Obranego, Wiara y
miłosci; Ku Całey zas Rzpltey Chwalebna y nigdy
niezapomniona Przychylnosci; Prae Nobilis Magi=
stratus, et totius Civitatis Gedanensis; Gdy iuż oto
y na tym mieyscu in Conspectu Domini, cum hoc glo=
rioso, et Constanti Oswiadcza się Zelo: Iż przy=
Dostoienstwie, JKMci PNMo, unica tot Statibus, stat
Fides. Unus Amor.

Ten Haeroicus Passus, nietylko Oycowskie
y Dobrotliwe JKMci PMMo perenniter obliquie
serce, ale y Całą Europę, commovebit wkrotce in
admirationem! Przyszłym zas Wiekom, et venturae
Posteritati, Amplissimam do Ogłoszenia niesmier=
telney Chwały, y Sławy WMMciow poda y zo=
stawi materiam.

Jezelisz albowiem podług Starozytnych Ry=
cerskich Aphoryzmow, magna Pars Victoriae est,
Bonam Causam in Aciem deduxisse? To nie=

ochybna

ochybna Nadzieia, Że pewna y wielka iuż p
WMściach (Publiczney szczęśliwosci, y Całosci
Dostoienstwa Panskiego, Zostaie Część wygrane
Gdy oto in hanc Aciem. do tey mowię natural
ney, bo Divino et Humano Jure przeciwko
Zuchwałemu, a oraz pertinaciter, et Crudelit
z całą Rzpltą: y tym niewinnym Miastem po
puiącemu Nieprzyiacielowi, Pozwoloney Obron
nietylko bona, ale owszem Optima, WMMściow
wyprowadziła Causa:

Niemoże się albowiem ani wymyslei Swią
bliwsze Intentum, ani wynaleść Sprawiedliwsza y
boznieysza Racya, ani przed się wziąć Chwalebnieys
Objectum: nadto: Ktoresciе WMMć za Jedyny Cel
y Assumpt, teraznieyszey niewysławioney swoiey
tożyli Rezolucyi: toiest JKMć PNM° rite et Legiti
od Całey Rzpltey Obranego Pana, na Thronie solidar
a przytym iako Populo unius Labij, et nullius Lab
(niedaiącemu się in opprobrium Zawziętym Niepr
iaciołom) stawać nieporuszenie, y mężnie przy wro
dzoney, y naturalney Praw, swobod, y wolnosci
swoich Obronie.

Doczego gdy y JKMci PMM Innata Pietate et Justitia, a oraz wszystkiemi Siłami swoiemi zkolligowanemi, y od Boga pozwolonymi (rownie dotąd z WMciami hazarduiąc Zdrowie y Osobę swoię Pańską) contribuere starannie nieprzestaie, tak y na dalszy czas; tęż samę łaskawą Pańską swoię WMMciom, na cały wiek Panowania swego, day Boże, naydłuższego, in omnibus Casibus z całą Rzeczypltą ofiaruiąc Assystencyą.

Teraz zas in tesseram wdzięczności Pańskiey, ad osculum Piastea Dextrae Suae, (ktora wkrotce za Pomocą Boską, Panem, et Gratias Regias Bonis, Fulmina Malis, przezornie, y Sprawiedliwie ministrare potrafi) łaskawie WMMciow przypuszczać raczy.

przekład Łaciński patrz fo 424

LICA 313. ~~114~~ 36.

Nigdy się iawniey wtym
nieużytym Ferrei Saeculi bie
gu, post Truces Hybernas q̃
Minas, wydać niemogły w Ser
cu Panskim JKMci PMM°
tak doskonałe boynych Po=
ciech Compendia. Jako teraz
kiedy pożądana ta Pora, et
Nova temporis Aetas, do Za=
kwitania nietylko ad florem
ale też ad fructum Publiczne
go Szczęscia y Uspokoienia
tak wspaniałe wydaie Partus.
Przyimuie JKMć PMM

z Zupełną wdzięcznością, roz-
krzewionych w Sercu swoim
Oycowskim Solatiorum; wszyst-
kie dzielne, Heroiczne, y odwa
zne Zacnego Woiewodztwa
Minskiego Conatus; ktore przez
WMciow Dignissimos Seri
swoich Interpretes, Zywym
wspaniałych chęci tchnieniem
reprezentowai nieomięszkało,
a jako te Chwalebne Stimulo
Immortalis Gloriae Pomienione
Zacne Woiewodztwo Minskie
szczegulnie na Zaszczyt Oy-
czystey Wolnosci y dostoienstwa

Pańskiego, JKMci PNM: Contra
Sacrilegas Acies podięte rezolucye,
tak JKMci PM.M. przez WMciow
Delegowanych è Millibus Posłow
wtym ubespieczać raczy Zacne
Woiewodztwo, Że nieprędzey z
Serca swego Złoży Oycowskie et
Regias Sollicitudines, Poki
Rzpta za Błogosławienstwem
Wszechmocnego Boga nayspra
wiedliwszego Justæ Causæ Obroney
wprętce z Woysk Nieprzyiaciel
skich ewakuowana przy dawnych
Prawach, Swobodach, y Wolnosciach
swoich, stabili, et læta Pace non
revirescet, y wtenczas przysku

tecznych Dowodach Sympatici
et Particularis, Ku Zacnemu
Wojewodztwu Minskiemu, Amo
ris Sui, JKMci PMM ad exigen
tiam Samey Słusznosci y Publi
czney Deklaracyi; alleviationem
w WX Litt; Podatku Podymnego
akkommodowac łaskawie et efficaciter
y podeymowac ~~będzie raczył~~,
~~[illegible]~~ Ktorą to Oycowską Ku
temuż Zacnemu Woiewodztwu
Przychylnosci y Deklaracyą, iako
Osobliwym y Obszernieyszym ad
Puncta Instrukcyi z Kancellaryi
swoiey potwierdzic Kazac dekla:
ruie Responsem, tak gdy iuz teraz

in Solatium WMCiow totus
adest Oculis, aderat Qui Cordibus
Olim, Spe Maior; fama melior
Veneremini Curulem, quae Genti
restituit Gloriam, Complectimini
Dextram: quam tremat Hostis.
amet quam Civis Uterque.

L. J. Chr. et Ma. x. J.M.J. 316. ~~422~~ ~~39~~

Spływa dziś, fortunnym nurtem, w Dom twoj Przeswietny J.W. Mci P. Podskr. W. K. y Du. nie zgruntowane Krolestwa tego wiekiem, Publicznych y Domowych Klejnotow zrzodło. J.W. Stadnickich Szrzeniawa. A z nim Spływa. Przeswietnemu Domowi Ossolinskich, ad majora nitenti, decus, ac robur, J.W. Stadnickim corona votorum, Nam wszystkim należącym, pożądane Solatium. U mnie tylko, żal pomięszał, pożądaną radosc. Gdyż wyznac muszę J.W. Mci Panie Podskr. W. K. y Du. że dziś w Dom Twoj, część życia mego przenoszę. Miałem z przyczyn Godnosci Imienia co estymowac. Bo kto Swiadom investigabile altum, Przeswietnego Srzeniawy. Ten, Początek Krolow, Proceder Xiążetom, wylanie in omne Subsellium, Electoris Regum Status, Przeswietnemu Domowi Stadnickich, przyznac musi. Miałem, z nieoszacowanych nad płec y lata, talentow, co kochac, w tym kwiecie niewinnosci. Atoli, zwyciężony rownym ku tobie J.W. Mci P. Podskr. W. K. y Du. moj, affektem. Zgadzając Sie

z wolą Boską, z wokacyą J. W. Imci Panny Star
scianki MWMPanny, z zdaniem majorum Domu
na Powszechną wszystkich nas Pociechę, Ten
ode mnie do tąd Sacrosancte piastowany Kle
not, w Twojch J. W. Mci P. Podskarb. W. K. y D.
ręku. A w Twojm J. W. Mci Panie Starosto San
mierski MWMPanie, lokuję Sercu. Spodziewa
Sie zapewne, że ~~w Prześ~~ J. W. Imość Panna
Starościanka MWMPanna, w Prześwietnym Sta
waszym, nic innego, tylko Splendor y Obro
znajdzie. Więc pozwolcie, Akt ten zaszczy
jące J. W. W. Imiona, z Samych Serc naszych
Tron wystawić tej Damie. A Ja Cię, J. W. Mci
Panno Starościanko, MWMPanno, na tak wsp
niałym Tronie, Affektow naszym Panującą,
Dziesięcioletnie Ci ofiarując usługi moje, Publi
cznie przepraszam, że często, Twojejże Fort
ny Interessami zatrudniony, Osobie Twojej, jako
należało, Służyć nie mogłem, Za to dług, niesko
czonych ci usług mojch, na Sobie zostawuję.

A ty J.W. Mći Panie Starosto Sandomierski
MWMPanie, w poprzysiężonej dziś Slubem mi-
łości, racz jako Jozef, dyskretną ręką, tak
tę delikatną piastować lilią, abyśmy Ją, y
Ciebie J.W. Mći Panie Starosto, nasz wielce
Mći Panie, w kwitnącym zawsze, zdrowia,
Honorow, y najpomyślniejszych Sukcessow, p
cederze, w niezamierzone adorowali lata.

L. J. Chr. et Ma.

Exemplaris Universo Orbi Resolutio: Nunquam satis omni Saeculo celebranda generosa Fortitudo: inconcussa ad usq extremum vitae Fortunarumq discrimen erga Serenissimum Regem, voto ut concordi & libero, sic legitimo, Electum Dominum Suum Fides. & probatus Amor; erga Rempublicam demum Universam gloriosa & nunquam obliteranda Propensio; Praenobilis Magistratus, et totius Civitatis Gedanensis; dum hoc quoq spatio in conspectu Domini, gloriosum ac constantem protestatur zelum; quod penes eandem Majestatem Serenissimi Regis Domini mei clementissimi, unica tot statibus ~~Fides~~ stat Fides, Unus Amor.

Heroicus iste Passus, ne dum Paternum simulq clementissimum cor Serenissimi Domini mei devincit perenniter, verum Europam integram commovebit brevi in admirationem; Futuris verò deinceps Saeculis, ac Venturae Posteritati, amplissimam comparandae Immortali Famae & Gloriae Praenobilium Dnationum Vestrarum suppeditabit materiem.

Si etenim, juxta Heroica Antiquorum effata, Magna Pars Victoriae est, bonam Causam in aciem deduxisse; certè spes exinde infallibilis, quod evidens jam pars Victoriae eaq potissima publicae felicitatis portio, ac servatae in integro Majestatis; cum hanc in aciem, naturali, Divino & Humano jure imperatae defensionis, contra pertinaciter & crudeliter, uti Reipublicae Universae, ita huic Innocuae Urbi Insidiatorem impetum hostilem. bona, quinimo Optima, Praenobiles Dominationes Vestras, invitavit & perduxit gloriosè Causa.

Non enim seu cogitari potest religiosius intentum, seu adinveniri justius motivum atq sacratius, seu laudabilius ~~appr~~ proponi apprehendiq objectum, prae praesenti, quod Praenobiles Dnationes Vestrae, velut unicam metam & finem adaequatum, moderna nunquam de condigno celebrandae praefixistis Resolutioni: Serenissimum videlicet Regem Dominum meum clementissimum, rite & legitimè à tota Republica assumptum in Dominum, vestro studio in Throno solidandum; simulq se Populum Unius labii & nullius labis non sinere tradi in opprobrium infensissimo hosti; verum inconcussè & fortiter, innatam naturalemq, Legum, Immunitatum ac Libertatis propriae strenuam tueri defensionem.

Quam curam atq Solicitudinem Vestram, cùm Serenissimus quoq Rex Dnus meus clementissimus, innata pietate & justitia, suisq una viribus etiam foedere junctis, sibi à Deo concessis, aequè sibi communem cum Praenobilibus Dnationibus Vestris, ~~incessanti~~ indesinenti facit studio, Vitam Personamq suam Regiam eidem non submovendo periculo; ita deinceps, secutura, faxint Superi, longaeva suo Regno & regimini aetate, suam cum Universa Republica Praenobilibus Dnationibus Vestris, in omnibus casibus devovet promptitudinem.

Ad praesens verò in tesseram grati animi, ad osculum Piasteae suae Dexterae, quae brevi, ope Divina, Panem & Gratias Bonis, Fulmina malis, aequè prudentissimè ac justissimè ministrare noverit, ~~clementissimè~~ invitare & admittere, Praenobiles Dominationes Vestras, dignatur faventissimè.

(to samo po polsku ust f° ~~419~~.) → K. 311-312

J. M. J. L. J. Ltus

319. 4811

Pierwszy raz, Ex officio Clavium, Stanęło
szy in hac facie consiliorum, In hac Cura
Stka Trybunału, tudzież reuere ut hasi
oculo Konsyderacyę, Każdego Opbo
Jagenaes aultes Genuina Ora Polonae
Wszystkich WMM. adoro Magna Ho
mina. a oraz: concipio maxima Omi
na, wszelakich Szczęśliwości in ulterio
n progressu Pomienionego Trybunału
Pomieszam na oko, widzę takich Sela
chsiama Z niellebz Subiectum takich
Tudzież, Sensu, suffragio. Voto totius
Rzpltey destinowanych Kmiec Jakich
Sobie tota Sera Pltas, Przyszłych Skarb
Trybunału Oprzeć Żądała a oraz cum
laude Aestimatione Sensibili w Po
tomne wieki wspominała.

dono hanc sensum Patris. Chociaż
niewarczytam U. Okulatnego Boga
Magno reiet indulgentia tamno
Pastalek 1 2 M M Panne —
Uczyteg pewwinnaisamie Cudz
Kolwiek nam omnem odinam
uno ore na przeszłych temwat
Kiegiodla R. Pta zalecaiąc
nam plus, ea sampt nacz Ko
stituty anni 1676 y 1677 anno
1677. a dy zachowaną ten
Porządek y to w nas leges Patria
Patria rozkazuie ~~[illegible]~~ Si conservare [illegible]
leges Patrias Deus Patriam
conservabit

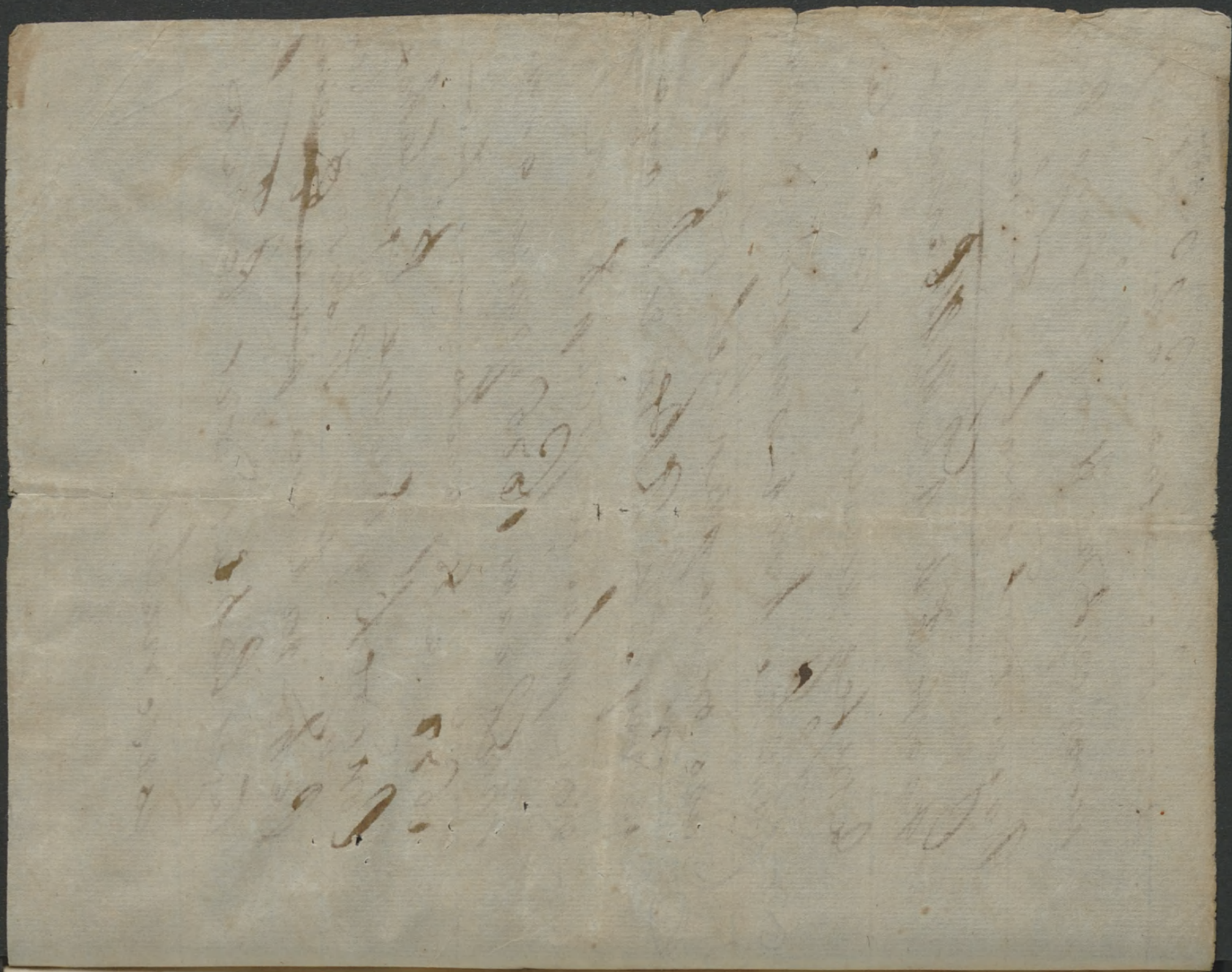

In fastis Seymowych ostatnich
konstytucyi, indeliterabile charactere
zapisane, tenże formalibus które
będzie czytała Sera et Grata pos
teritas. Potiorem partem
in insignijs et archivis Skar
bu Kung. między XX. JX. Stanis
na Słupowie Lembek Arcybiskup
Gnieźn. Primas K. P. y W. X. L. podczas
przeszłego zamieszania, ingruente
hostilitate suetum, za granice Particu
lari in publicum zelo, cum despendio
zdrowia y własney fortuny wyprowadził y od zguby zachował. Item
Item uczy Eodem Tok. Mazyczas
wzgląd sprawiedliwy na pracy
Reszta w dochowaniu tegoż Skarbu

Vestra Sanctitas Volui L. anno 1726

Nie na tym mu było, despendy i
własnych fortun Exhaurire
Domum Implere Gloria. ale
Jeszcze Insuper, Nieporównanej
Generositate, Testamentem
ultimis tabulis wszystkie
Kłody Expensa Kosztu Kondo
nowa, et amor RP sacrificowane
immortaliter raczył.
Trzeba by tu Primatales Jego Generis
Na Jednej Szali Ponderare
Gemmas et Adamantes albo
mierzy Pondere Sanctuarii
ale ut coram, R. Popielu etiam
Grato memoriae rasae y tylko
Elogio, Gdyż LB bo choćby
umarły żyje jeszcze Parte Sua
melior vivet, unitas Sapientes fatorum

LB Vestra Tant S. Scriptura

y przy Chwalebney dzisieyszey Ob[illegible]
ze dla Mey Ceremony Sacrum Errarum
obmyslny dalecie cuius onez ambroza
wszystkim przytomnym dzieci a kollegom
kolegow proponet ad delibandum
Myszas na tym mieyscu zgromadzeni
pro gaudio publico inemal in dulces
liquescimy lachrimas Ego oto nam
Gemma Bosulum Principum Decus
JO L Warminski a Plaut ordo
naszych przeciwko nam vindicatu Mo
gnie Regni y wszystkich nam naszych
powracaią do Skar
bu Sarmatiae Pro
libertatis
Zaprawdę omnium
sensu dzisieyszego
cunda Mag

[illegible], auspex [illegible], constitutione [illegible]

[illegible] Vicinae sanguinis, [illegible]
[illegible] agni, [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] palmam [illegible]
[illegible] [illegible] palmam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] elementis [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Ca thy cavalier J M G

J. M. J.

I takiż to żałosny a prawie nieopłakany
dziś podział, czy nieszczęśliwa y kar-
tofska śmierci, Sicine separas amara
mors Igo to z Warszawie pogrzeb y
prawie samych tylko publicznych
też y nieśmiertelney sławy plan
a nigdy nie prawie z Tronu samo
tu tylko mowie katafalkowe widzie-
my pompy y cienie śmierci. a Hetman
Mie y Kantorskie kości daleko stąd
ani na Jasiecy spoczywaią Gaze
Gloria Montis ager, Claro Supp monte
quiescat) ale ten żałosny
mniey się dziwnie ~~[illegible]~~ tak albowiem
w Cale nalezał y tak być musiał, że
Tiepens placebit y fatis, Iż tak ogrom-
ney a nieuchronney przez fatum Dicas —

Jakież to iuż, y tego Swiętego Gmachu
huius Sacrarij Libertatis, triste, et im-
mutabile Fatum, iż na teraznieyszą
in hoc Sacro loco Consiliorum Zapatruiąc
się dissensią westchnąc, y Zawołac ko-
rdemu przychodzi, discordia vecors, in-
travit cœlos, Superosq; ad bella coegit.
Swięte te zawsze progi intaminata
limina bywały, wszelkim niesnaskom
niesfornościom, przymowkom, Censurom
Głosu Wolnego Poselskiego, non est Con-
veniens motibus iste Locus. Teraz
iako widzę iuż te się między nami Za-
mieszały, y Zagęściły et discordia gau-
dens permiscere fretum Cœlo, Tu sobie
Założyła rezydencyą, Lecz iuż cedant
Arma Togæ, cedat Sanctæ discordia
Paci, a uczynmy

Celesq pro
Pudor
na sobie [illegible]
nigdy loco [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Item

zdrowey rady in exhaustis Kaznemy Milan
coronationy Oceanu; Iznet sam tamże
przeszły Szymony Kongres. Immensa ore
Calemu Swiatło ogłosi, Immensos nisus
immensosq labores J. O. K. Ci. iako zaś ten
chyloco, że im ruinam ogromnie wielu
Rządu Fabryke; Stanisław Dzierż. Conscho
Krumy inclinato uolen Sam prawie atta
tus utrzymał Kamieris. Iako wolnego
powagę narodu poszczegnął Sublimiter
wyniosł plausibiliter ugruntował pezen
niter. Te niezfatygowane prace nieprze
lamane starania. Gemmifcos Enthrees
Gymnados Sadons y kiedyż y kiedyż
wielki pari rependeat ytko kiedyż
zasowną adcynabunt z dzieciństwa
pewnie iż nigdy pewnie iż żadne; Bo iako
Primatialis curae około Publicznego Dobra
omnia spes, uota, desidera Exsuperant
takież y nasze przechodzą tyby tlącego się
dziecięcymi temora longe excedunt conamina

NB ce qui touche le point C

cela veut signifier la disposition et bon
ordre interne. Et que sub cet C il ne
peut rien etre de telle ce qui pourroit
Exempter la curlande de la subiec
tion et du Vasallat du Roy et de la
Republique — comme le texte
des leur pacte et de leur serment —
nous instruire et apprenne ouver
tement

NB quo ad Primum punctum du Projet touc
chant la constitution 1589 on en est
resolu par l'Extract joint sub L. C.

Quo ad 2.um touchant l'Hommage. Il y a bon
heur qu'il la pretendu et d'ailleurs
on la luy accorde par les bonnes ser
vices qu'il rendit a la R.P. au para
ceux toujours et encore a present
donnant l'Inhibition contre la nou
velle Election d'autant plus que par

cette raison. On luy faict mille
torts. Et les courlandais se sont saisis
des ses plusieurs revenus. par
l'obeissance qu'ils luy disputent
ad 3 han on se remette au serment
dud. Sigismond III. marque en l'acte
subjectionis. Et par la meme raison
~~de [illegible]~~ toutes leurs expeditions et
privileges ou signe des deux sceaux
de celuy de la Cour. et du grand Dis
che de l'Estonie
ad 3 han a tous les honneurs et prod
gratieus qu'elles demanderont eux
memes et que l'on pratique et les
quelles la Commission de la Rlque
ordonnera et disposera a la recomen
dation du Roy et de la Republique

ad 4tum cela est resolu par la teneur du ser
ment par le quel ils seront soubmis au
Roy ensemble et a la Publique

ad 5tum. Que le Roy les doit nommer de senat
qui soit agreables au Publique et que
le Publique ne s'en deffe point ceux
de la chambre ~~[illegible]~~ doivent
etre nommes par le marechal

ad 6tum Summario processu c'est a dire sans aucun
Benefice du droit car la commission
ne peut pas etre sans rigueur

NB. si la P. de Courtende s'opposera a cette
lors et cherchera quelque autre
Procedure. La P. ne pourra prendre
un autre moins que d'aller a la
confederation et prier le Roy qu'il
soit a la belle de la dette confederation

NB Comme le 1. auguste reprit la livonie que
le 2. reprenne a la confusion des Lane
rus la courtende

L'ordre Equestre, conjoinete
ment, avec moy; prosterné
aux pieds de V. Mtté ~~a la~~
~~revolution~~ a la revolution
de la nouvelle anné, dans
la quelle nous autrons;
renouvelle son devoir
et ses obligations eter
nelles envers V. Mtté son
gratieux maitre. faisant
des veux très ardents. que
le Ciel, deigne. dans l'
heureux, glorieux et pa
cifique Regne de V. Mtté

egales ses annes au Nom
bre des ses Sujets auec
une benediction infinie du
Seigneur : et que pendant
tous le cours de son Regne
elle puisse auoir la con
solation de voire dans sa
tres auguste Famille de
prospentez Eclatantes
dans ses arnes fils. et
ainsi que les bons Sujets
et inebranlables dans la
Poelite. Depuis son heureux
Regne Souchaitens du
profond de son Coeur a elle

Naostatek Dziękuiąc WKMci DMMu
Za Prawdziwą Oycowską ku Oyczyźnie Naszey
Miłość, Za Nieprzestanną Oney y Swobod Na-
szych Conserwacyą, Osobliwie Że y teraz Novo
fervore Consilij Zadane przez Nieszczęśliwe
Zpełznienie Seymu, Vetować usiłuiesz, damna
rerum & damna Dierum, A Niemogąc oberać
WKMci Rzpltą, inakszey Za to w teraźniey-
szym Czasie, pokazać Wdzięczności, chyba Magna
Beneficia Sola Beneficiorum Confessio-
ne Nadgradzaiąc, Za te wszystkie nieśmier-
telne, koło Dobra Pospolitego, Dobrodziey-
stwa, Prace, y Fatygi, Sama dziękuiemy
Nieśmiertelnością. Qui de Nobis Solicitus Vi-
vis, Vivas in Æternum

#

353.

Pour le Prince Royale

Mgr: jamais un plus grand bonheure et plus desire. ne nous pouvoit pas arriver, dans ce pays icy; comme aux refugiers. sur l'asylle du Roy nostre Pere. dans nos malheurs et ceux de nostre Patrie. que l'arrivee Inopinee, de Va Royale; dans la Presence et la Protection de quelle, nostre nation, trouve toultes les consolations pour le present, et toultes les bonnes Esperances pour l'avenir. Honorez nous ainsi Mgr une fois pour toujours, de son Gratieux appuye. ~~et de bien~~ de meme que de nostre souvenir et de nostre bienveillance. etant tres ~~seure~~ seure, et tres persuadé, que cela, tant dans nos coeurs reconnoissent, que dans nostre Patrie toujours respectentes, les alliances sacrees avec nostre Royaume Immortalisera la Personne de Va Royale

Excellentissimo, et Clarissimo Duci
Ossolinschio Stanislai Regis Poloniæ
Cognati . . . . . &c. Mense januario
anno 1738.

Xenia

Jano nunc labente novo, tibi mutua cuique
fundere vota solet, faustus ut annus eat.

Optime Dux, quid ego possim tibi dulce precari,
si tua sors placidum te satis ista juvat?
Vim mentis cupiam? sed naturæ aurea dona
haubisti felix, ingeniumque sagax.
Virtutem? verum quis te observantior æqui,
clarior in Regem quis pietate fuit?
Divitias? at dum comitatus ubique Stanislam
fortis opes linquis, sors favet æqua tibi.
Di, habitusque tuus pulchrarum nuncia dotum
Principis affinem prodere cuique valent.

incassum

Incassum superos quid fas sit poscere quæro?
nec video votis anxius esse locum
hæc tantum rogo, quoniam tibi numen amicum
cætera largitur: sit tibi longa salus:
et sanum corpus dum sanâ mente regetur
sint anni Pylii, sint sine nube dies

cecinit N. Berg
Parochus Loci dicti
Gellenoncou

Pro Memoria. Circa Resignationem Starostwa Sandomirskiego —

Chociaż iuż inclinata Dies Lat moich Publicznym Pracom y usługom Maiestatis & Libertatis nierozdzielnie Sacrificowanych, mogłaby mię od dalszey Pracy manumittere, iednakże mam ieszcze y czuię po sobie, tyle sił, acz zbarganych, tyle Vigoru, a więcey serca y ochoty, abym sam ieszcze osobą moią, nieszukaiąc Substituta, & Subalterna obsequia, służył temu P. W., cum ipsa Regni antiquitate, swoią certuiącemu Starożytnością. Temu mowię niewyestymowanemu Woiewodztwu, Palatinae meorum Patriae Natali Solo Tenczyniorum, ktoremu perennibus Naturae Vinculis, nad wszystkie Inne Oyczyste z Domem moim obligor Provincye, y w ktorym aż do tąd ieszcze Przodkow moich, meorumq abongynum non

obliterata vestigia calent, ktorzy życzliwie,
wiernie per omnia subsellia służyli, a
Chwalebney tey usługi swoiey, nie zatarte sła
dy, w Domu Naszym zostawili. Natis Na
torum, & qui nascuntur ab illis, to iest
Seris że krwi naszey calcanda nepotibus
Ale zawsze obsequijs, renovanda Nostris.
Chociaż tedy mowię ieszcze, tak wiele zdo
nych sił, tyle ochoty, y korrespondują
cey ochocie Duzosci, lubo w nadwątlonym
mym zdrowiu, znalesc y dorachowac się
mogę, abym nie zchodził ex arena prze
siewziętey Pracę, (~~chociaż~~ nawet y przy tak wiel
kich Publici ministerij, rozrywkach),
~~ale~~ ~~owszem~~ Zebym y Wdalnego Czasu stał in gradu & Statione, Staro
scinskiey Funkcyi. Atoli iednak wpad
mi wzyczliwe, y temu Wdztwu obligowane
Serce, abym ieszcze, meo huic Capitaneali
Superstes honori, memi oglądał oczyma
że y krew moia, Oycowskiey nie odrodna
Życzliwosci, Patrij non degener animi
służyc temu Woiewodztwu potrafi

ktore iako natale Przodkom naszym solum
Nescio quâ dulcedine nas wszystkich ducit,
& immemores non sinit esse sui. Bynay-
mniey nie zamknęły mi klucze wrot
do Continuowania dalszey usługi, y owszem
patentius Ostium, do wszelakich usług y
obligacyi, Domowi memu otworzyły, aby
przez nie, moy, zamną idąc, premendo
Vestigia Patris, cisnęli się do służenia Pala-
tinae Patriae. Niemoże też być wię-
ksza Benedictio Parentum, iako ~~gdy~~ ieszcze
na oczy swoie widzieć mogą, gdy ich Bogu
y Oyczyznie educata Pignora, Na Rodziciel-
skie Nastempuiąc Mieysce, pro Patribus
Filij succedentes, ostatnią krwi kroplę
ktorą z nas wzięli, Publicznym usługom
y Pracom Sacrifikować będą. Ex fonte
tedy tych reflexyi, non ex privatis Ratio-
nibus więcey ex amore & Sympathia
Publicznego Dobra, niż z priuatnego krwi
moiey, stanąwszy ultymarie na tym

Mieyscu, z Niego ustąpić destinaui, & desti-
nata exequor, maiąc na to Consens, Nieśmier-
telnych Łask JKMci, Pański nayosobliwszy
Respekt ku Domowi memu, do którego ex
alto Soly sui zpuściwszy klucze, dalszych
Honorow ostia, y moim Successorom dobro-
tliwie otwarzać nieprzestaie. Czego ten Dzień
ta Godzina ten moment (: momentum
par aureis, Regalium Gratiarum, Saeculis :)
iest Dowodem. Że to pomyślał Bog chciał tak
JE. Sarmatico sub Sole Namiestnik, JKMci PMci
Abym dziś in Conspectu, digna tot Proce-
rum quiritumq Corona, WMMPP. tu zgro-
madzonych, Tobie oycowskiego Sukces-
sorze Honoru, ale więcey Pracę usług, y
powinney ku wszystkim Observancyi.
Tobie mowię Synu moy, Capitaneale
munus, pleno Jure resignował. Re-
signo Fasces, & Lampada trado, tey Fun-
kcyi Starościnskiey, Onus in Te reclino
Paternum. A gdy Successivam

hanc

II 2 Nad uchowaniem [illegible] Kaiser co się [illegible]
tak Polski [illegible]

hanc Potestatem urzędu tego devolutive ustę-
puię Osobie twoiey, oraz iak dziedziczną Pos-
sessyą Hæreditatem obsequij, ku całemu
temu Przeswietnemu Woiewodztwu zostawuię,
y iusz, Niby ultimis Tabulis na twym
Synowskim Sercu zapisuię.
Niechayże naprzod sekunduie cię, y zaszczy-
ca, z Nieba, naywyższa DEI Benedictio
in his auspicijs Funkcyi Twoiey Staro-
scinskiey, a przytym Rodzicielskie ple-
no Corde wylewaiąc na Ciebie Błogo-
sławienstwo. ~~Przytym~~ hâc Cię Paternâ
wiążę obedientiâ, & Suavitate mandatorum,
abys wypełniał, omnes numeros naydosko-
nalszego w tym Urzędzie Officyalisty, oraz Spra-
wowaniem się Przezornym na tey Funkcyi
kontentował, Hominesq DEOsq, a w pomysl-
ney usługi twey expressyi, ku całemu
Przeswietnemu Wojewodztwu, y Mnie
Samego, obsequijs tu Vince Patrem, tuosq

Priores, Służ lepiey y więcey niż Ja mogę
bo tego iako pragnę Nikt nie dokaże. Niech
mam tę Oycowską Consolacyą, poki Sum-
ma Dies, & ineluctabile fatum, nie Zamknie
Smiertelnych Oczu moich, Jż gdy cię ta
Przeswietnego Wdztwa usługa, Za wy-
soka Grodu y tego Stopnia Staroscin-
skiego Prerogatiwa, ~~do tego~~ z Oycow-
skiey moiey potyka miłosci, abys mogł
[illegible] pokazać
non desiisse in Te, sed superesse Patrem
Abys był primus semper, ultimus nun-
quam, w Pozyskaniu Zupełnego Re-
spektu Przeswietnego tego Wdztwa,
Niech ci nikt w tym nie Zabiera Pry-
mu, haec sunt ultima verba Patris,
Patriaeq. vota Secunda

INSTYTUT OSSOLIŃSKIEGO